

თბილისის სასულიერო აკადემია

ქართველი ნათახბმნი ჰომილიანი
ძელის

||

**TBILISI THEOLOGICAL ACADEMY
NATIONAL CENTER OF MANUSCRIPTS**

**ST. JOHN GHRYSOSTOM'S HOMILETIC COLLECTION
“THE PEARL” (“MARGALITI”)**

**The text prepared for publication, research
and dictionary submitted by**

NINO MELIKISHVILI

TBILISI THEOLOGICAL ACADEMY AND SEMINARY PUBLISHING HOUSE

TBILISI 2015

თბილისის სასულიერო აკადემია
ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი

**ჯმიდა იორანი ოძროპირის ჰომილეტიკური
პრეპული „მარგალიფი“**

ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევა წაუმდგარა
და ლექსიკონი დაურთო

ნინო გალიძიშვილია

თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარის გამომცემლობა

თბილისი 2015

ber iiT `qarTul i naTargmni homil etikuri Zegl ebi" pirvel ad qveyndeba IV-V ss-is didi bizantiel i RvTismet yvel is, wm ioane oqr opiris homil iaTa krebuls, `mar gal it is" qarTul i Targmni, Sesrul ebuls i X-XI ss-Si udidesi qarTvel i saekl esio mamisa da moazr ovnis, wm efTvime mTawmidel is mier. krebuls i war-moadgens swavl ebis formis mqone amonar idebs ioane oqr opiris qadagebebidan, Tar gmanebidans da saubrebidan. `mar gal it is" qarTul i Targmni st r uqt ur a SemuSavebul ia mTargmel is mier _ berZnul i wyar os misTvis clamaxasiaTebel i mTo-diT gadamuSavebis Sedegad efTvime mTawmidel ma Rrma saRvTismet yvel o naazr evi uaRresad gamartivebul i da nebismieri mkiTxvel isaTvis xel misawdomi formiT gadmosca. t eqst ze darTul gamokvl evaSi mimoxil ul ia is uZvel esi, XI-XIII ss-is nusxebi, romel Tac enyar eba gamocema, naCvenebia mTi ur Tier Tdamoki debul eba da, aseve, kavSir i `mar gal it is" Semvel gviandel, XVIII-XIX ss-is nusxebTan, Seswawl il ia qarTul i redaqciis mimar Teba berZnul wyar osTan.

The literary series "Homiletic Books Translated into Georgian" for the first time suggests a collection of homilies titled "The Pearl" ("Margaliti"). The collection belongs to the pen of the great Byzantine ecclesiastical figure and theologian of the IV-V cc. St. John Chrysostom. The present Georgian translation was carried out by the great Georgian Church Father St. Euthymius the Athlonite (955-1028). The collection represents excerpts from John Chrysostom's homilies, comments on various passages from the Holy Script and discourses. The structure of "Margaliti" is worked out by the translator - while working at the Greek source, Euthymius the Athlonite applied a peculiar method of simplicity to his translation making thus the most profound theological thought easily comprehensible for every reader. The text is appended with a scholarly paper which gives analysis of the most ancient lists (the 11th-13th cc.) this edition is based on; it also shows correlation between these lists and their link with those containing "Margaliti" of the later period (18th-19th cc). The same scholarly paper also suggests a study of the relation between the Georgian edition and the Greek source.

რედაქტორი

Editor

ედიშერ ჭელიძე
ფილოლოგის მეცნიერებათა დოქტორი

Edisher Chelidze
Doctor of Philological Sciences

რევიუზენტი

Reviewer

მაია რაფაგა
ფილოლოგის მეცნიერებათა დოქტორი

Maia Raphava
Doctor of Philological Sciences

© თბილისის სასულიერო აკადემიისა და სემინარიის გამომცემლობა

ISBN 978-9941-9258-6-3

ნ. იოანე რქონიშვილი ეს მისი ლანაზოვანი

(ზოგადი მიმოხილვა)

IV ს-ის უდიდესი საეკლესიო მამის, წმ. იოანე ოქროპირის დანატო-ვარი სხვა საეკლესიო მამების ნაშრომებთან ერთად მართლმადიდებლური ღვთისმეტყველების საფუძველს წარმოადგენს. რომ არა ბიზანტიელი საეკლესიო მოღვაწეების ყოვლისმომცველი რწმენალრმა სულიერება, ნიჭი და განათლება, შეუძლებელი იქნებოდა იმ მიმდინარეობებთან გამკლავება, რომლებიც IV-V ს-ის ქრისტიანობის შიგნით არსებობდა და იმ სიღრმის ქადაგებებისა თუ საღვთისმეტყველო ნაშრომების შექმნა, რომლებიც სრულად მოიცავენ მართლმადიდებლური ქრისტიანობის სწავლებას.

იოანე ოქროპირის თხეზულებებს უდიდესი მნიშვნელობა პქინდა აღმოსავლეთის ქრისტიანული სამყაროსათვის. წმიდა წერილის მისეული თარგმანებების, სხვადასხვა თქმაზე წარმოოქმული ქადაგებებისა და საუბრების მეშვეობით მორწმუნება თუ მოაზროვნეს შეეძლო რწმენაში განმტკიცება და პასუხის მიღება ღრმა საღვთისმეტყველო-ცილოსოფიურ თუ დოგმატურ კითხვებზე.

დიდი ბიზანტიელი მამის მაღალი ორატორული ხელოვნებით წარმოთქმული ქადაგებები თანაბრად მისაღები და სასარგებლო იყო როგორც მომზადებულ მსმენელთათვის, ასევე ღვთისმეტყველების სიღრმებში ნაკლებად ჩახედულთათვის. ამის მიღწევა შეუძლებელი იქნებოდა, თვით წმ. იოანე ოქროპირი სრულად რომ არ ყოფილიყო დაუფლებული წმიდა წერილის სიღრმეებს. სწორედ ამის გამო არის აღიარებული იოანე ოქროპირი უდიდეს ავტორიტეტად ბიბლიის თარგმანების (კომენტირების) კუთხით. იოანე ოქროპირის სწავლებები თითქოს ქრისტიანული ცხოვრების სახელმძღვანელოა, იმდენად დამაჯერებლად და ადგილად აღსაქმელად არის მათში გადმოცემული ურთულესი ნააზრევი.

წმ. იოანე ოქროპირის დანატოვარი სათანადოდ არის შეფასებული და დაფასებული – მისი თხეზულებების გამოცემას დიდი ხნის ისტორია აქვს. მოკლედ მიმოვინდავთ ამ გამოცემებს.

პირველი, ბერძნული ტექსტის ასე თუ ისე გამართული გამოცემა თარიღდება 1529 წ-ით; ის შეიცავს იოანე ოქროპირის საუბრებს პავლეს ეპისტოლებზე. ეს გამოცემა 1591-1602 წწ-ში შეივსო ახალი აღოქმის ოქროპირისეული კომენტარებით (კომენტინის გამოცემა 4 ტომად). 1612 წ-ს გამოიცა ოქროპირის თხეზულებების სრული ბერძნული ორიგინალი 8 ტომად. ეს არის ცნობილი ინგლისელი მეცნიერის, პენრი საფილიის გამოცემა. მალევე დაიწყო ამ ტექსტების ლათინურ ენაზე თარგმანი და მათი გამოცემა ფრანგი მეცნიერის, ფრანგონ დუტსეის მიერ. ეს საქმე დას-

რელდა 1633 წ-ს მმების, ფრედერიკ და კლოდ მორელების გამოცემით 12 ტომად. რამდენიმე ათეული წლის შემდეგ, 1698 წ-ს, ბენედიკტიანელთა ორდენში დაიწყო მუშაობა ოქროპირის თხზულებების ახალ გამოცემაზე. ამ სამუშაოს სათავეში ჩაუდგა ბენედიკტელი მეცნიერი ბერნარ მონფოკონი. მან გამოიყენა წინა გამოცემებიც, მაგრამ მუშაობის პროცესში აღმოჩნდა 300-მდე ახალი ნუსხა. მონფოკონის გამოცემაში შევიდა ოქროპირის ბევრი მანამდე უცნობი თხზულება. ამ გამოცემის სიახლეს წარმოადგენს ისიც, რომ მონფოკონმა „საუბართა“ ყოველ სერიას და ყოველ თხზულებას წაუმდგვარა წინასიტყვაობები, რომდებაც მიმოიხილა თხზულების ქრონოლოგია, შინაარსი, უანრი. უკანასკნელი, მე-13 ტომი მოიცავს იოანე ოქროპირის ცხოვრებას და დიდი მოცულობის საძიებლებს, აგრეთვე, ოქროპირის თხზულებებზე დაყრდნობით გაკეთებულ იმ სწავლებებისა და ერესების მიმოხილვას, რომელიც არსებობდა ამ დიდი მამის დროს. ეს ნაშრომი რამდენჯერმე გამოიცა, ბოლოვარ – 1839 წ-ს, პარიზში.

ოქროპირის თხზულებების უკანასკნელი გამოცემა ეპუთვნის აბატ ჟაპ პოლ მინს – ლათინი და ბერძენი საეკლესიო მამების თხზულებების გამოჩენილ მკვლევარს. მისმა ცნობილმა პატროლოგიამ გამოსვლა დაიწყო 1844 წ-ს, მოიცავს 379 ტომს, რომელთაგან ლათინური ტექსტები 217 ტომს შეადგენს, ხოლო ბერძნული – 162-ს. უკანასკნელ გამოცემაში, რომელიც შეიცავს ერთდროულად ბერძნულ და ლათინურ ტექსტებს, შევიდა იოანე ოქროპირის თხზულებები 13 ტომად (პარიზი, 1863; იწყება ბერძნული სერიის 47-ე ტომში). ეს არის, ცაქტიურად, ბენედიკტელთა გამოცემის გამეორება და დამატებით შეიცავს ოქროპირის თხზულებების შემსწავლელი მეცნიერების ზოგიერთ სწორებებს, კომენტარებსა და შესავალ წერილებს. ოქროპირის თხზულებების შესწავლის კუთხით თვითონ უაკ-პოლ მინმაც ბევრი შესძინა ამ გამოცემას. ამდენად, მინის გამოცემა არის უკანასკნელი გამოცემა, რომელიც ეყრდნობა და ითვალისწინებს ყველა ადრინდელს.

სანკტ-პეტერბურგის სასულიერო აკადემიის მიერ 1898 წ-ს 13 ტომად გამოცემული რუსული თარგმანი ემყარება მინის გამოცემას. ამ გამოცემის რეპრინტული ვარიანტი გაკეთდა 1991 წ-ს. ოქროპირის თხზულებების სრული კრებული თანამედროვე უნაზე, გარდა რუსულისა, მოიპოვება ფრანგულ ენაზე. დანარჩენ ეკროპულ ენებზე არსებობს მისი მხოლოდ „რჩეული“ თხზულებების გამოცემა.

I. ნმ. ორანე თქმობის ქადაგებათა შემცველი ყებული „მარგარიტის“ ქათული ჩერაქია

წმ. ორანე ოქროპირის ცალკეული ქადაგებები ძველ ქართულ ენაზე უკვე V ს-ში გადმოიღეს. ამ ქადაგებების ფრაგმენტები დაცულია VII ს-ის ქართულ აგიოგრაფიულ-პომილეტიკურ კრებულში, „ხანძეტ მრავალოავში“¹. ოქროპირის ქადაგებების ქართული თარგმანების ძირითადი ნაწილი მოღწეულია X-XI სს-ის ნუსხებით. რაც შეეხება კრებულ „მარგალიტის“, ის X ს-ის დასასრულს ან XI ს-ის დასაწყისში ითარგმნა ბერძნულიდან, სავარაუდოდ, ეფთვიმე ათონელის მიერ².

ორანე ოქროპირის რჩეული ქადაგებებისაგან შედგენილი კრებული „მარგალიტის“ (Margaritai) ფართოდ გავრცელებას მოელ ქრისტიანულ სამყაროში ხელს უწყობდა მასში შესული ქადაგებების შინაარსი და ფორმა. სწავლებები, მარგალიტის მარცვლების დარად, ბრწყინვალები და გამორჩეულნი უნდა ყოფილიყვნენ. „მარგალიტი“ შესულ ქადაგებებში კიდევ უფრო გამოიკვეთა ის, რაც ზოგადად ახასიათებს იოანე ოქროპირის სწავლებებს: წმიდა წერილის სიღრმისეული გააზრების უაღრესად მარტივი ფორმით გადმოცემა და, ამდენად, მისი აღქმისა და გათავისების პროცესის გამარტივება მკითხველისათვის³.

კრებული „მარგალიტის“ ქართული რედაქცია დაცულია XI-XII სს-ის ოთხ (E 16; Sin 85/51; Ath. 77/41; S 4936), XII-XIII სს-ის ერთ (A 50), XV-XVI სს-ის ორ (H 1674; A 733) და XVIII-XIX სს-ის ოხუთმეტ ხელნაწერში (Q 725; S 94; H 2281; A 216; S 2912; ქუთაისი №№ 310, 187, 435; A 901; Q 904; S 345; H 2278; H 1677; A 1495; A 1792). ამ ნუსხეთაგან უმრავლესი შერეული ტიპის კრებულია, ანუ კრებული „მარგალიტის“ გარდა შეიცავს სხვა ავტორთა თხულებებსაც.

ჩამოთვლილი 22 ნუსხიდან სამი უძველესი – E 16, Sin 85/51, Ath. 77/41 - საქართველოს ფარგლებს გარეთად შექმნილი და ამჟამადაც უცხოეთშია

1 ა. შანიძე, ხანძეტი მრავალოავი, ობ., 1926, 98-152. Esbroeck M. Van, Les plus anciens homéliaires géorgiens, étude descriptive et historique par Michel Van Esbroeck, Louvain-La-Neuve, 1975. ხანძეტ მრავალოავში შესულია შემდგენ პომილიების ფრაგმენტები: 1) შობისათვებს; 2) ნათლისედებისათვებს; 3) ბზობისათვებს; 4) ფარისეველთა შერისათვებს; 5) დიდისა თოხმაბათის; 6) დიდისა ხუთშაბათის.

2 კ. კეკელიძე, ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, V, ობ., 1957, 71.

3 „მარგალიტის“ პოპულარობაზე მეტველებს თუნდაც ის ფაქტი, რომ მისი ანალოგით, წმ. ორანე ოქროპირის ქადაგებებსა და სწავლებებზე დაყრდნობით, ახალი მსგავსი კრებულები იქმნებოდა. ამისი ერთ-ერთი მაგალითია რუსეთში XVII ს-ის ცნობილი მოდგაწისა და მწიგნობრის, ანდრეჯი აურბასკის მიერ „ახალი მარგალიტის“ შექმნის ფაქტი (იხ.: Святитель Иоанн Златоуст, Полное собрание сочинений Св. Иоанна Златоуста в двенадцати томах. Том первый, книга первая, введение, Санкт-Петербург, 1898, 361; 367-368).

დაცული: **E 16** იერუსალიმის ჯვრის მონასტრიდან XIX ს-ში იქნა ჩატანილი სანკტ-პეტერბურგში და ინახება აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში,ქართულ ხელნაწერთა ფონდში. **Sin 85/51 და მისი პატარა ნაწილი (Sin 42; მუ-19-26-ე საკითხავები)** დაცულია სინის მთაზე, წმ. ეკატერინეს მონასტერში. **Ath. 77/41** ინახება ათონის მთაზე.

კრებული „მარგალიტის“ ბერძნული წარმომავლობის შესახებ ცნობას გვაწვდის ეფრემ მცირე, რომელიც კრებულ „წინამძღვარზე“ მსჯელობისას ამბობს, რომ „სხუანი წიგნი გამოკრებულნი, ვითარ-იგი არს „მარგალიტი“ და „ყუავილ-კრებული“ და სხუანი მსგავსი მათნი, ბერძულად ეგრეთ გამოკრებულნი არიან“⁴.

აკად. პ. კეკელიძეს ზოგადად აქვს განხილული კრებულ „მარგალიტან“ დაკავშირებული რამდენიმე საკითხი. როგორც ჩანს, გვიანდელ ნუსხებზე დაყრდნობით მეცნიერმა თავდაპირველად „მარგალიტში“ შესული თავების რაოდენობა განსაზღვრა ოცით (20) და მათ საკითხავები უწოდა⁵, მაგრამ შემდეგ შეცვალა თავისი დასკვნა და დაწერა, რომ არსებობს გაცილებით მეტი საკითხავის შემცველი „მარგალიტის“ ნუსხები⁶ (მკვლევარი გულისხმობს „მარგალიტის“ კრებულებს და არა კრებული „მარგალიტის“ შემცველ ნუსხებს ნ.მ.) და ისეთებიც, რომლებშიც, გარდა ოქროპირის ქადაგებებისა, სხვა დიდი ბიზანტიული მამების ქადაგებებიც შედის⁷. ადრინიდელი ნუსხების დეტალური შესწავლის გარეშე ძნელი იყო ამ თავებისა და მათში შესული ე. წ. ქვესაკითხავების გამიჯვნა და საკითხავების საერთო რაოდენობის განსაზღვრა. შევცდებით, გავარკვით რამდენადმე ბუნდოვანი საკითხი, დაკავშირებული „მარგალიტის“ ქართული რედაქციის შემცველი კრებულების სტრუქტურასთან, დავაზუსტოთ, რამდენად იდენტურნი არიან ამ კრებულის შემცველი ნუსხები მათში შესული საკითხავების შედგენილობისა და ამ საკითხავების რაოდენობის მხრივ, ასევე, დავადგინოთ, რა მიმართება შია „მარგალიტის“ ქართული რედაქცია ამ კრებულის ბერძნულ წყაროსთან.

⁴ წმ. იოანე დამასკელი, მართლმადიდებლური სარწმუნოების ზედმიწებითი გადმოცემა, როი ძველი ქართული თარგმანი (წმ. ეფრემ მცირისა და წმ. არსენ იყალთოელისა), გამოსაცემად მოამზადეს რომან მიმინოშვილმა და მაია რაფაგამ, თბ., 2000, 24.

⁵ პ. კეკელიძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, თბ., 1980, 552.

⁶ კეკელიძე 1957 : 71.

⁷ კეკელიძე 1980 : 552.

1) "მაჩგარის" ქათური ჩერაქიის შემცველ
XI-XII საუკუნეების ნესხები

E 16⁸

ხელნაწერი პალეოგრაფიული მონაცემებით თარიღდება XI ს-ით. შესულებულია ეტრატზე, ერთი ხელით. წარმოადგენს შერეული სახის კრებულს, რომლის 3r-176v უკავია „მარგალიტს“. გადაწერილია ვინმე დანიელის მიერ (იხ.: 47r, 176v, 168r, 243r, 330r), პალესტინის წმ. სამოედ წინასწარმეტყველის მონასტერში იოანე უხამურის წინამდღვრობისას, იოსებ შავის ხელშეწყობითა და მონაწილეობით (79r, 176v, 192r, 329r, 330r). ეს ერთ-ერთი ნუსხაა გიორგი ავალიშვილის ხელნაწერთა კოლექციიდან, რომელიც მან საჩუქრად მიიღო პეტრას მიტროპოლიტის, მისაილისაგან, 1820 წ-ს იერუსალიმის ჯვრის მონასტერში ყოფნის დროს (2r).

ხელნაწერს წინ უძღვის „ზანდუქი“ (2v), რომელშიც ჩამოთვლილია მასში შესული ოხულებები. ჩამონათვალი იწყება „მარგალიტით“; მოტანილია კრებულის მხოლოდ დასათაურება: „ამას წიგნსა სწერია თავად „მარგალიტი“ სრულად“. „მარგალიტში“ შესული საკითხავების ჩამონათვალი ზანდუქში არ არის გატანილი.

ხელნაწერზე დართული სხვადასხვა დროის მინაწერების საფუძველზე ირკვევა, რომ იგი მეცე თეიმურაზს ხელახლა აუკინძვინებია საქუთარი ხარჯით მაშინ, როდესაც ის პეტერბურგის მეცნიერებათა აკადემიის კუთვნილებაში იყო. დანარჩენი მინაწერები კუთვნით გადამწერ დანიელს, აგრეთვე, იოსებს, მის ხელისშემწყობს ამ საქმეში, დაბოლოს, ბერ ტარასი ალექსიშვილს: „ეს მარგარიტი ქართულთა ჯუარის მონასტრისა არის, რომელი არს იერუსალიმს და მე აქ, მოსკოვს, ვიხილე გლახაქმან ბერმან ტარასი ალექსისშვილმან წელსა 1830. მასვე ჯვარის მადლსა და ქრისტეს სიყუარულისათვის, ვინც შეიძლოთ და დაიხსნათ, ნუ გამოახვებო ცხოველსმყოფელს ჯვარს და მასვე შესწირეთ საცხოვნებელად სულისა თქვენისა და შესანდობელად ბრალთა თქვენთა. თუმცა სამოელ წინაწარმეტყუელისად არის ეს შეწირული, მაგრა ჯვარის მონასტრისაგან არის გამოტანილი ესე გრიგორი დმრთისმეტყუელი, იოანეს

8 ეს ხელნაწერი - **E 16 (E 113, G 159b)** აღწერილი აქვთ : 1) ა. ცაგარელს: Сведения о памятниках грузинской письменности, вып. II, Каталог грузинских рукописей монастыря св. Креста, близ Иерусалима, №147, СПБ, 1889, стр. 49-50. ცაგარლისებულ აღწერილობაში მოტანილია ხელნაწერზე არსებული რამდენიმე მნიშვნელოვანი მინაწერის ტექსტი; იგი ნუსხას XI-XII სს-ებით ათარიღებს; მკვლევარს არა აქვს გაკეთებული კრებულ „მარგალიტში“ შესულ თხულებათა ჩამონათვალი. 2) ო. ცერაძისა და ლ. ხოფერისა ჯერჯერისით გამოუქვეყნებელი აღწერილობა. აღმწერლებს მაძღვრას მოვახსენებთ მისი გაცნობის შესაძლებლობის მოცემისათვის. საქართველოში არ მოიპოვება ამ ხელნაწერის არც მიკროფირი და არც ფოტოპირი.

სახარების თარგმანი, ფსალმუნის თარგმანი, სამოციქულოს თარგმანი, აპრილისა და ივლისის თვენი, წმიდათა მამათა ქართველთაგან თარგმნილი და დაწერილი და „შეწირულნი“ (236v). მინაწერი გამოქვეყნებულია⁹.

Ath. 77/41

ხელნაწერი აღწერილი აქვთ აღ. ცაგარელსა (№77)¹⁰ და რ. ბლეიქს (№41)¹¹. ცაგარელი მას X-XI სს-ით ათარიღებს, ბლეიკი – XI ს-ით. ეს არის შერეული ტიპის კრებული, რომელიც 123r-213v-ზე შეიცავს კრებულ „მარგალიტს“. არც აღ. ცაგარელს და არც რ. ბლეიქს არა აქვთ თავიანთ აღწერილობებში „მარგალიტში“ შესული საკითხავების ჩამონათვალი – ცაგარელთან არის მხოლოდ ზოგადი დასათაურება – „მარგალიტი“, ბლეიკთან – „ამას წიგნსა ეწოდების მარგალიტი, რომელ არს შეკრებულ მრავალთაგან თქმულობა თქროპირისა“. დღესდღეობით საქართველოში, ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში, გვაქვს ამ ხელნაწერის მხოლოდ მიკროფირი და მისგან გაპეტებული დიგიტალური ვერსია, რომლის ტექსტიც ძნელად იკითხება. მისი გაცნობის შედეგად შეიძლება ითქვას შემდეგი: 1) ნუსხაში წარმოდგენილია „მარგალიტის“ თითქმის სრული ტექსტი. არის რამდენიმე შემთხვევა, როდესაც გადამწერის უყურადღებობით მოხდა გადასაწერი ტექსტის გამოტოვება: 64-ე საკითხავს¹² აკლია დასასრული ოცდასამიოდე ხაზი და 65-ეს - დასაწყისი პატარა მონაკვეთი, დაახლოებით ცამეტი ხაზი. 2) 76-ე საკითხავის ერთი გვერდი თრჯერ არის გადაწერილი. 3) უკანასკნელ, 84-ე საკითხავს დასასრულადე აკლია მხოლოდ შემდეგი სიტყვები: „რომელი ახოვან იქმნას ბრძოლასა შინა და უდებ-კნა უძლურნი. უდებებითა თუსითა მოინადირონ იგი მტერთა მისთა უგრძნულად“. ამის შემდეგ ხელნაწერს, როგორც ჩანს, აკლია რაღაც ნაწილი და მოძღვნო გვერდზე არის ჩვენთვის უცნობი, არამარგალიტის უკანასკნელი უქვე ხაზი. შესაძლებელია, 84-ე საკითხავის შემდეგ Ath. 77/41-ში, ისევე როგორც „მარგალიტის“ სხვა რამდენიმე ნუსხაში, იყო „მარგალიტის“ კიდევ ორი საკითხავი: №№85-86 და მათ მოხდევდა

9 ე. მეტრევალი, გ. ავალიშვილი – ბიბლიოფილი და კოლექციონერი, საიუბილეო კრებული პროფ. პ. პეტრელის დაბადების 80 წლისთვის აღსანიშნავად, თბ., 1959, გვ. 255.

10 Сведения о памятниках грузинской письменности, А. А. Цагарели, вып. 1, Санкт-Петербург, 1886, стр. 93.

11 Blake R., Catalogue des manuscrits géorgiens de la bibliothèque de la Laura d'Iviron au Mont Athos, Paris, 1932, p. 232-235.

12 კვლევით ნაწილში, ამა თუ იმ ტექსტზე მსჯელობისას, მათ „საკითხავებს“ ვუწოდებთ და არ გაპეტებთ დიფერენცირებას „საკითხავებსა“ და „ქვესაკითხავებს“ შორის. ნუმერაციის მოგაქტს ჩვენი ცხრილის მიხედვით, რომელიც გამოკვლევას ერთვის.

ოქროპირისავე რამდენიმე, არამარგალიტისეული, საკითხავი ან სწავლა. ამ ექვეთ ხაზის შემდეგ გაკეთებულია რამდენიმე მინაწერი, ძირითადად – ნუსხურით, ტექსტისავე ხელით. თოქოს იკითხება „იოანე“, რომელიც შენდობას იოხოვს უფლისაგან და სასუფეველში მის მოხსენიებას. ბოლოს არის „ჩემდ“ (1844) წელს მხედრულით გაკეთებული მინაწერი. ხელნაწერზე ალაგ-ალაგ შემორჩენილია რვეულებრივი პაგინაცია.

Sin 85/51

ხელნაწერი აღწერილი აქვთ ალ. ცაგარელის (№85), ნ. მარსა და ქ. გარიტის (№51)¹³. დათარიღებულია XI-XII სს-ით. არის ოვნაკლული, იწყება მე-9 რვეულით, 27-ე საკითხავის გაგრძელებით. Sin 51-ის წინა რამდენიმე საკითხავი (№№19-26 და 27-ეს ნაწილი) აღმოჩნდა მაშინდელი პ. კამელიძის სახელითის ხელნაწერთა ინსტიტუტის მიერ სინის მთაზე ჩატარებული ერთ-ერთი ექსპედიციის დროს. ფურცლების აღწერილობა 42-ე ნომრით (Sin 42) შედის ამ ექსპედიციების შედეგად გამოცემულ „სინის მთის ახლადაღმოჩნდილ ქართულ ხელნაწერთა კატალოგში“¹⁴. ჩვენ საშუალება მოგვეცა ფოტოში გვენახა Sin 42-ის ეს ტექსტი და ზუსტად განგვეხსაზღვრა მასში წარმოდგენილ საკითხავთა სისავსე-ნაკლულობა. სურათი ასეთია: №№19-24 საკითხავები Sin 42-ში სრულად არის წარმოდგენილი; შემდეგ, რამდენიმე ფურცლის კლების გამო, ნაკლულია 25-ე საკითხავი; ასევე ნაკლულია 26-ე საკითხავი, – აკლია დასაწყისი ნაწილი და არის მხოლოდ ორი გვერდის მოცულობის. ამის შემდეგ Sin 42-ის უკანასკნელ გვერდზე, 11r-ზე, იწყება 27-ე საკითხავი: „საონეგბისათვეს და უკეთურებისა“, რომელიც წყდება სიტყვებზე: „უარყვეს და განშორებულ“; ტექსტი გრძელდება და მთლიანდება უკვე Sin 51-ში სიტყვებით: „ლოდ უდაბნოთა ჯუარს-აცუნნეს თავინი მათნი“¹⁵.

6. მარი და ქ. გარიტი Sin 51-ის აღწერისას ნუმერაციას იწყებენ თავი-

13 1) А. А. Цагарели, Сведения о памятниках грузинской письменности, Каталог грузинских рукописей Синайского монастыря, вып. второй, Санкт-Петербург, 1889, стр. 94; 2) Н. Я. Марр, Описание грузинских рукописей Синайского монастыря, М-Л, 1940, стр. 66-74; 3) Catalogue des Manuscrits Géorgiens Litteraires du Mont Sinai par Gérard Garitte, Louvain, 1956, p. 173-187. ქვემოთ, ამ ხელნაწერზე საუბრისას, კუთითებოთ მარისეული და გარიტისეული კატალოგების ნომერები: 51-ს.

14 სინის მთის წმ. ეკატერინეს მონასტერში 1975 წელს აღმოჩნდილ ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, შეადგინეს ზ. ალექსიძემ, მზ. შანიძემ, ლ. ხევსურიანმა და მ. ქავთარიამ, საბერძნეთის კულტურის სამინისტრო-სინური კვლევის ფონდი, ათენი, 2005, გვ. 279.

15 2009 წ-ს, სინის მთაზე ჩატარებული მორიგი ექსპედიციის შემდეგ, მისმა ერთ-ერთმა მონაწერემ, სოფიო სარჯველაძემ, მოგვაწოდა Sin 42-ის მის მიერ გადაღებული იმ 10 ფურცლის ფოტო, რომელ ზეც წარმოადგენილია „მარგალიტის“ ნაწილი. ამ ფოტოს მეშვეობით ზუსტად გაირკვა, თუ რომელ საკითხავებს და რა სისრულით შეიცვას Sin 42.

დან, ანუ ის, რაც სხვა ხელნაწერებში 27-ე ადგილზეა, მათოან არის №1. ჩვენ დავადგინეთ რამდენიმე მომენტი, რაც განასხვავებს Sin 51-ის ტექსტს „მარგალიტის“ სხვა ხელნაწერთა ტექსტისაგან:

ა) რამდენიმე საკითხავი უსაოაუროდ ებმის წინა საკითხავებს, ამიტომ, ტექსტის დათვალიერების გარეშე¹⁶, მხოლოდ ზემოხსენებული კატალოგების საფუძველზე, იქმნება შთაბეჭდილება, რომ ეს საკითხავები აკლია Sin 51-ს, ე. ი. „შეიძლება ის აზრი გაჩნდეს, რომ Sin 51 „მარგალიტის“ სხვა ნუსხაობაზე საგრძნობლად განსხვავებული სტრუქტურის ქართველია. ეს საკითხავებია¹⁷: №40 [ქ. გარიტოან და ნ. მართან მიერთებულია №13-ზე]; №№62-63 [№35-ზე]; №№66-67 [№37-ზე]; №№69-70-71-72 [№38-ზე]; №№76-77-78-79-80-81-82-83 [№41-ზე]¹⁸.

ბ) გარიტისა და მარის კატალოგებში Sin 51-ში №20-ით შეტანილია საკითხავი: „სიმდაბლისათვის“: სიმდაბლისათვისცა კეთილ არს თქუენდა მომართ სიტყუად... [31v-32r]. Sin 51-ში ცალკე საოაურით გამოყოფილი ეს ტექსტი არის დასაწყისი ნაწილი ჩვენი ცხრილით მომდევნო, 47-ე საკითხავისა: „სჯულისათვს ბუნებითისა თქუმულისაგან“¹⁹.

გ) Sin 51-ში არ არის მე-60 საკითხავი: „ზიარებისათვს წმიდათა საიდუმლოთა“. მის ადგილას გარიტისა და მარის კატალოგებში 34-ე საკითხავია ასეთი საოაურით: „განგებულებისათვს სტაგერის მიმართ მიწერილისა“: იტყუიან ვიეთნიმე, თუ რაღასათვს არა პირველვე მაცოური იგი არა სრულიად უჩინო-ყო... [43r-47r]. ეს ტექსტი ამ სახით არის კიდევ მხოლოდ ერთ ნუსხაში: XV-XVI სს-ების H 1674-ში (45-ე ნომრით). ეს აღმოჩნდა სრული ტექსტი „მარგალიტის“ დანარჩენ ქართულ ნუსხებში არსებული მომდევნო, ნაკლული (ან შეგნებულად შემოკლებული ნ.მ.) 61-ე საკითხავისა - „განგებისათვის თქუმულისაგან“: ამ ნუსხებში არ არის ის დასაწყისი ნაწილი, რომელიც არის Sin 51-სა და H 1674-ში²⁰. იყო თუ არა თავიდან ეს ტექსტი ორ სხვა უძველეს ნუსხაში - S 4936-სა და A 50-ში, არ ვიცით, რადგან ეს ადგილი მოხვდა ამ ნუსხაობაზე დაზიანებულ ნაწილში.

16 ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში დაცულია Sin 51-ის ცუდი ხარისხის მიერთებით და მისგან დამზადებული დიგიტალური ვერსია; ტექსტის მოლიანი წაკითხვა მასში ვერ ხერხდება. მისი შედარების საფუძველზე „მარგალიტის“ სხვა, გამართულ, ხელნაწერთან შესაძლებელი გახდა გარკვეული დასკვნების გაკეთება.

17 საკითხავთა ნუმერაციას წარმოვადგენო არა მარისა და გარიტის კატალოგების მიხედვით, არამედ იმ საერთო ცხრილის მიხედვით, რომელიც შედგენილი გვაქვს „მარგალიტის“ სრულ კრებულებზე დაყრდნობით.

18 ერთადევრთი განსხვავება მარისა და გარიტის კატალოგებს შორის არის ის, რომ მართან კიდევ ერთი საკითხავი არ არის დასახლებული - გარიტის კატალოგით №40, ჩვენი ცხრილით - №74. ამის გამო ნ. მარის კატალოგში წარმოდგენილია ერთით ნაკლები თხულება (43) ქ. გარიტის კატალოგთან შედარებით (44).

19 ეს საკითხავი გამოლიანებული სახით, 47-ე ნომრით გვაქვს შეტანილი გამოცემაში.

20 ეს საკითხავი გამოლიანებული სახით, 61-ე ნომრით გვაქვს შეტანილი გამოცემაში.

Ath. 77/41-ში ეს ტექსტი არ არის; რა ვითარებაა ამ მხრივ E 16-ში, არ ვიციო, რადგან ეს თხულება (№61) ოცოდიანი კლასიფიკაციით ეწ. „ქვესაკიოთხავად“ ხვდება მე-13 თავში, ხოლო „ქვესაკიოთხავები“ E 16-ის აღმ-წერლებს თავიანთ აღწერილობაში შეტანილი არა აქვთ (ხელნაწერის ტექსტი კი ჩვენთვის ამ ეტაპზე ხელმიუწვდომელია).

დ) „მარგალიტის“ 84-ე და 85-ე საკიოთხავები არ არის Sin 51-ში. გარიტის კატალოგის 42-ე ნომრით წარმოდგენილია „მარგალიტის“ ბოლო, 86-ე საკიოთხავი: „სინანულისათგა“: გვრგზნი, ოქროსითა ყუავილითა აღრეულად დათხული... [73r-77r]; დაზიანების კვალი ხელნაწერის ამ ნაწილში არ არის.

ე) გარიტის კატალოგით 42-ე საკიოთხავს (ჩვენი ცხრილით – 86-ეს) შინ 51-ში მოსდევს ოქროპირისავე საკიოთხავი: „წიგნისგითხვისათგს და დაყუდებისა“ [77r-84v]. საკიოთხავის შემდეგ, სანამ დაიწყება არაოქროპირისეული თხულება („ოქუმული წმიდისა ეფრემისი, ორგმანებული მე-ექუსისა ფსალმუნისაო, მარხვისათგს და სინანულისა“), არის ტექსტი, რომელიც, მისი შინაარსიდან გამომდინარე, შესაძლოა, იყოს ინფორმაცია „მარგალიტის“ დასრულების შესახებ, მაგრამ, ასევე, შესაძლოა, ეკუთვნოდეს არა მთლიანად „მარგალიტს“, არამედ 86-ე სიტყვას.: „ამიერიოგან საფასე იგი სიტყვისად დავპატეჭდო. ღმრთისა ქმნულთა ამათ განსასუენებელთა თქუენ წარგმარონე, რომელსა შინა კეთილი სურნელებად და შუენიერნი ახალნერგნი, რომელნი ღმერთმან მამათა ჩუენთამან საზრდელად ეკლესიათოთგს დაპატერგნა ქრისტე იესუს მიერ, უფლისა ჩუენისა, რომლისად არს დიდება“.

დაბოლოს, 90v-91r-ზე, არის კოლოფონი, რომელშიც დასახელებულია გინძე ჯოჯიკეული, რომელიც წერს, რომ თან არ ახლდა „სწრაფასა შინა მწერალი“ და ამიტომ თვითონ გადაწერა ეს ხელნაწერი; არ ეყო ძალა, რათა სრულად გადაწერა და, მისი სიტყვებით, „მარგალიტი რდენ დავწერე და სხუათა საკიოთხავთაგან ნაწყუდები დავწერე“.

მოტანილი მასალა იმ დასკვნის გაკეთების საშუალებას იძლევა, რომ Sin 51-ში არსებული „მარგალიტის“ ტექსტი რამდენიმე შემთხვევაში მხოლოდ და მხოლოდ ამ ნუსხისათვის დამახასიათებულ ჩვენებას იძლევა. ჩვენ მიერ ჩატარებული ტექსტოლოგიური კვლევის საფუძველზე გაჭირდება საუბარი Sin 51-ში „მარგალიტის“ განსხვავებულ ქართულ რედაქციაზე, მაგრამ მის დენიად სხვა ქართულ ნუსხათა წყაროსაგან მცირედ განსხვავებული წყაროს, ან კრებულის სტრუქტურასა და ტექსტში გადამწერ-რედაქტორის²¹ აქტიური ჩარევის ვარაუდი შესაძლებელია.

21 ქვემოთ ნუსხათა გადამწერებს პირობითად ვარგმევთ „გადამწერ-რედაქტორებს“. ამით გვსურს მხოლოდ იმის აღნიშვნა, რომ ყველა ეს ნუსხა საქმაოდ კვალიფიციური გადამწერის ხელიდან არის გამოსული და ჩანს მათი გარკვეული ჩარევა ტექსტში (ოღონდ არა ახალი რედაქციის შექმნის გუთხით).

S 4936

ეს არის XI ს-ის თავნაკლული კრებული, რომელიც მხოლოდ „მარგალიტს“ შეიცავს – სხვა ავტორთა თხზულებები მასში არ არის შეული²². ხელნაწერზე არსებული რვეულებრივი პაგინაციით დაგადგინეთ, რომ მას მოლიანად აკლია პირველი რვეული, მეორე რვეულის ერთი ფურცელი, მე-12 რვეულის დაახლოებით 7 ფურცელი, მე-13 რვეულიდან მე-19 რვეულის ჩათვლით – მოლიანად. ხელნაწერი ამ ფურცლების დაკარგვის შემდეგ ხელახლა არის აკინძული და ამიტომ პაგინაცია გვიანდელია და გაბმული. ამ ნაკლულ გვერდებზე უნდა ყოფილიყო „მარგალიტის“ შემდეგი საკითხავები²³: №№ 1,2,3,4-ის პირველი ნახევარი, №41 (დაახლოებით 2/3), №42-დან №74-ის ჩათვლით ყველა.

83-ე საკითხავის შემდეგ **S 4936-ში 101r-148r-ზე** არის ოქროპირის 7 სწავლა, რომლებიც არ შედის კრებული „მარგალიტის“ შემადგენლობაში. ყოველ მათგანს თხზულების დასახელების წინ აღნიშნული აქვს „მისივე“. ესენია: 1) „სინანულისათვს და აღოქუმათათვს საუკუნეთა“; 2) „რაოთა მოსწრაფე ვიყვნეთ დაცვად მცნებათა ქრისტესთა“; 3) „სინანულისათვს და ლოცვისა“; 4) „საუკუნოებსა საშჯელისათვს. მათეს თავისაგან“; 5) „ვითარმედ კეთილ არს საღმრთო იგი გლოვად და ბოროტ არს სიცილი. მათეს თავისაგან“; 6) „ვითარმედ უგმს ქრისტეანესაცა საქმეთა კეთილთა მოგებად. მათეს თავისაგან“; 7) „რაოთა მოუწყინებელად ვევზდრებოდით დმერთსა პოვნად წყალობისა“.

რვეულებრივ პაგინაციაზე დაყრდნობით აშკარა გახდა, რომ ნუსხა ამ ნაწილში ნაკლული არ არის, ანუ „მარგალიტის“ ამ კრებულში თავიდანვე არ იყო 84-85-86-ე საკითხავები.

A 50

ეს არის თ. ჟორდანიას მიერ XIII ს-ით დათარიღებული ნუსხა²⁴,

22 ის.: ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ყოფილი ქართველთა შორის წერაკითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების (ს) კოლექცია, ტ. VI, შეადგინეს და დასაბჭედდად მოამზადეს თ. ბრეგაძემ, ლ. ქაჯაიძე, ლ. ქეთაორელაძემ, შანიძემ და ც. ჭანკიევმა ელ. მეტრეველის რედაქციით, „მეცნიერება“, თბ., 1969, გვ. 249-251. აღწერილობაში ხელნაწერი დათარიღებულია XI ს-ით, მითოებულია გადამწერის ვინაობა (მაკარი) და ის, რომ ხელნაწერს აქვს რვეულებრივი პაგინაცია. ჩამოთვლილია ის თხზულებები, რომლებიც დღესდღეობით შედის ამ საცმაოდ დაზიანებულ ხელნაწერში, ხოლო დაკვირვება იმის შესახებ, თუ „მარგალიტის“ რომელი საკითხავები აკლია მას და რომელია ოქროპირის არამარგალიტისეული საკითხავები, ჩვენ გვეკუთვნის.

23 საკითხავების ნუმერაციას აქ და ქვემოთ ყველგან წარმოვადგენოთ არა ოცთავიანი შედგენილობის პრინციპით, არამედ სათვალავში შეგვაქვს „მარგალიტში“ შესული ყველა საკითხავი, ანუ უ. წ. „ქვესაკითხავებიც“. ამ პრინციპით შედგენილ ცხრილს, დამყარებულს „მარგალიტის“ ყველა მოღწეული ნუსხის ჩვენებაზე, გამოკვლევის ბოლოს წარმოვადგენოთ.

24 Жордания Т., Описание рукописей и старопечатных книг Церковного Музея

შერეული ტიპის კრებული, რომლის 205-310-ე გვერდები უკავია „მარგალიტი“²⁵. ხელნაწერი ბოლონაკლულია: მასში წარმოდგენილია 1-50-ე საკითხავები (გვ. 205-308; 50-ე საკითხავი მოიცავს მხოლოდ 15 ხაზს და წყდება სიტყვებით: „გარნა რომელმან-იგი დაპირი მხოლოდ 15 ხაზს“); აკლია 51-52-53-ე საკითხავები მთლიანად ხელნაწერის დაზიანების გამო; 309-310-ე გვერდებზე წარმოდგენილია 54-ე და 55-ე საკითხავები სრულად, ხოლო 56-ე საკითხავის მხოლოდ 9 ხაზი (ფურცლების კლების მიუხედავად, პაგინაცია გრძელდება გაბმულად, რადგან ხელნაწერი ხელახლი აკინძვის შემდეგ არის დანომრილი). ამაზე წყდება A 50-ში კრებული „მარგალიტი“: დანარჩენი საკითხავები მას აკლია.

**2) "მახალის" ქახთელი ჩერაქსის შემცველი
XV-XVI საუკუნეების ნუსხები**

H 1674

ნუსხა XV-XVI სს-ით არის დათარიღებული. დაზიანებულია, აკლია როგორც დასაწყისი ნაწილი, ასევე დასასრული. საკითხავების თანმიმდევრობა არეულია, როგორც ჩანს, ხელახლი აკინძვის დროს. „მარგალიტის“ საკითხავების რიგის დარღვევისა და სათაურის არარსებობის გამო აღწერილობაში ტექსტი გატანილია როგორც „სწავლანი“²⁶.

H 1674-ში „მარგალიტის“ საკითხავები ასეთი სისრულითაა - აკლია შემდეგი საკითხავები: а) 1-დან 23-ის ჩათვლით (მე-5-ის გამოკლებით); ბ) 50-დან 54-ის ჩათვლით; გ) №№84-85-86. საკითხავების თანმიმდევრობა ასეთია: №№ 5; 24; 25; 29; 26; 27-28; 30-დან 49-ის ჩათვლით; 62-დან 74-ის ჩათვლით; 55-დან 59-ის ჩათვლით; 61; 75-დან 83-ის ჩათვლით.

H 1674 ნუსხაში დაცული „მარგალიტი“ შემდეგ სხვაობას გვიჩვენებს

духовенства Грузинской епархии, книга первая, отдел I, рукописи, Тифлис, 1902, стр. 39-40.

25 А 50-ის ო. ქორდანიასეულ აღწერილობაში „მარგალიტის“ გვერდებად მითითებულია 205-255; ო. ქორდანიას შემდეგ გაკეთებულ აღწერილობაში (ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ქორდანიასი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა, ტ. I-1, შეადგინეს და დასაბუქდად მოამზადეს ო. ბრეგაძემ, მ. ქავთარიამ და ლ. ქუთაოვლაძემ ელ. მეტრეველის რედაქციით, „მეცნიერება“, თბ., 1973, გვ. 133-136) ნუსხა მიჩნეულია XII ს-ის შეზაფრასულ კრებულად და „მარგალიტის“ შედგენილობა წარმოდგენილია ოცი თავიდან A 50-ში შემორჩენილი 11 თავის სათაურებით. დანარჩენი თხზულებების - ამ ოერთმეტ თავში შემავალი ე. წ. „ქვესაკითხავების“ - არც სათაურებია მითითებული და არც გვერდები.

26 იხ.: საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, საქ-ოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია), ქ. გეგელიძის საერთო რედაქციით, შედგენილია და დასაბუქდად დამზადებული ე. მეტრეველის მიერ, თბ., 1950, ტ. IV, გვ. 106-108.

ამ კრებულის შემცველი მთელი რიგი ხელნაწერების შედგენილობისა-გან:

№60 საკითხავის – „ზიარებისათვეს წმიდათა საიდუმლოთა“ – აღგი-ლას არის 45-ე ნომრით შემდეგი საკითხავი²⁷: „სიტყვანი განგებულები-სათვეს სტაგეროსის მიმართ მიწერილისა“: იტყვნ ვიჟონიმე, თუ რაისათვეს დაპარაფა უფალმან პირველივე მაცოურნი და არა უჩინო-ყო... (105r-110v). სწორედ ასეთივე ვითარებაა Sin 51-ში, რაც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ.

Н 1674-ში პაგინაცია, მიუხედავად საკითხავების კლებისა და თანმიმდევრობის აღრევისა, გაძმულია, ანუ 1v-დან 128r-მდე არის განლაგებული „მარგალიტის“ 56 საკითხავი. როგორც ჩანს, პაგინაცია ამ ხელნაწერს თავიდან გაუკეთდა მისი ხელახლი აკინძვის შემდეგ. №83 საკითხავს (Н 1674-ში №56-ს), რომელიც მთავრდება 128r-ზე, მოსდევს სახარების სხვა-დასხვა აღგილის რამდენიმე თარგმანება, რამდენიმე „სწავლა“ და სამი თხზულება, რომელთაც არა აქვთ კავშირი ოქროპირობა. ხელნაწერის დაზიანების გამო გაჭირდება იმის თქმა, თუ რამდენად იცავს ეს კრე-ბული „მარგალიტის“ სტრუქტურას და უკანასკნელი სამი საკითხავიდან (№84-85-86) იყო თუ არა მასში დაზიანებამდე რომელიმე წარმოდგენილი.

A 733

XVI ს-ის ნუსხა, A 733, შერეული ტიპის კრებულია, რომლის 49r-143v უკავია „მარგალიტის“²⁸. ხელნაწერი სრულიად დაუზიანებელია, გადაწერილია ლამაზი ნუსხურით, ჩართული აქვს ფერადი მინიატურები. ამჟამად ჩვენთვის საინტერესო ის, რომ A 733 ძირითადად იმეორებს XI-XII სს-ეთა ნუსხათა ჩვენებებს, მაგრამ მისი გადამწერი თუ რედაქტორი, როგორც მორფოლოგიური, ასევე ფონეტიკურ-ორთოგრაფიული კუთხით, აქტიურად ერევა ტექსტში: მასში უძველეს ნუსხათაგან ბევრი განსხ-ვავებული ფორმა. ეს არც არის გასაკვირი და მოულოდნელი XVI ს-ში გადაწერილი ხელნაწერისათვის. რადგან კრებული „მარგალიტის“ შემ-ცველი ყველა უძველესი ნუსხა (XI-XII სს-ისა) გარკვეული ხარვეზების მქონეა და არ გვაძლევს სრული სურათის აღდგენის საშუალებას, ტექს-ტის დადგენისათვის საკმაოდ დიდი დახმარება გაგვიწია სწორედ XVI ს-ის A 733-შა.

27 Н 1674-ში საკითხავების ჩვენეული ნუმერაცია პირობითია: არ ვითვალისწინებთ ნაკლულ საკითხავებს და ვნომრავთ №1-დან მხოლოდ იმას, რაც წარმოდგენილია ამ ხელნაწერში; მასში სულ 56 საკითხავია. ე.ი. Н 1674-ის №1 შეესატყვისება ჩვენი ცხრი-ლის №5-ს, №2 - №24-ს და ა.შ.

28 Жордания Т., Описание рукописей и старопечатных книг Церковного Музея духовенства Грузинской епархии (ქონივები, I, тб., 1893), стр. 193. აღწერილობაში არ არის ჩამონათვალი „მარგალიტში“ შეტანილი თხზულებებისა.

კრებული „მარგალიტი“ A 733-ში შემდეგნაირად არის დასაოაურებული: „ამას წიგნსა ეწოდების „მარგალიტი“, რომელ არს მრავალთაგან თქმულთა ოქროპირისათა“. ის შეიცავს 86 საკითხავს და დართული აქვს გადამწერლისეული მინაწერი, რომელიც გვამცნობს კრებულის დასრულებას: „კურთხეულ არს ქრისტე, ღმერთი ჩუენი. სრულ-იქმნა წმიდად ესე მარგალიტი. ქრისტე, შენ მიმადლე ადსრულება ამათ მცნებათად მეოხებითა წმიდისა იოანე ოქროპირისათად ამათისა წერისა მიზეზსა [და მოღუაწესა] და სასოებით მაიძულებელსა მონასა შენსა ცოდვილსა ამბროსის. ამენ იყავნ!“ (143r). ამის შემდეგ A 733-ში მოთავსებულია იოანე ოქროპირისავე რამდენიმე სწავლა.

3) XI-XVI საუკუნეების ნუსხების უთიერთმიმართება

ზემოთ ჩვენ აღვნიშნეთ, რომ აკად. კორნელი კეცელიძის ვარაუდით, კრებული „მარგალიტის“ მთარგმნელი ეფოვიმე მთაწმიდელია. ამდენად, დიდი ალბათობით, ეს სამუშაო ათონის მთაზე, ქართველთა მონასტერში უნდა შესრულებულიყო. უკვე ითქვა იმის შესახებაც, რომ უძველეს ნუსხათაგან დღესდღეობით სამი ნუსხა უცხოეთში არის დაცული: ერთი ათონზე (Ath. 77/41), მეორე – სინის მთაზე (Sin 85/51), ხოლო მესამე – სანკტ-პეტერბურგში (E 16). წინასწარი ვარაუდით შეიძლებოდა იმის თქმა, რომ ათონის მთაზე გადაწერილი ნუსხა ან მისგან მომდინარე რომელი-დაცა შეალედური ხელნაწერი უნდა ყოფილიყო დანარჩენ ნუსხათა დედანი. ამ ვარაუდის შესამოწმებლად საკმაოდ სკრუპულობური სამუშაო ჩავატარეთ: ტექსტის დასადგენად გამოვიყენეთ ყველა უძველესი ნუსხა XI-XIII და XV-XVI სს-ისა (E 16-ის გამოკლებით), და ამ ნუსხათა მონაცემები შევუდარეთ ერთმანეთს. ჩვენი წინასწარი ვარაუდი ნაწილობრივ გამართლდა: ათონის მთაზე დაცულ Ath. 77/41-თან მართლაც ავლენს სიახლოეებს საქართველოში დაცული რამდენიმე ნუსხა, მაგრამ გამოიკვეთა ნუსხათა მეორე ჯგუფიც, რომელიც Sin 51-ს უკავშირდება და გარკვეულ სხვაობებს გვიჩვენებს პირველი, Ath. 77/41-ის ჯგუფისაგან.

ყველა ქართულ ნუსხაში, როგორც უძველესში, ასევე შედარებით გვიანდელში, „მარგალიტი“ ერთი რედაქციით არის წარმოდგენილი – სხვაობები მათ შორის ვარიანტულ დონეზეა. ნუსხათა დაჯგუფებისას საკმაოდ ჭრელი სურათი გვაქვს: ტექსტები, მიყვებიან რა საერთო რედაქციას, ერთიანდებიან ორ ჯგუფში – Ath. 77/41-ისა და Sin 51-ის. ეს ჯგუფები დროდადრო იშლება, რადგან, როგორც ჩანს, გადამწერ-რედაქტორები²⁹

29 ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, ოუ რა მნიშვნელობით გხმარობთ „გადამწერ-რედაქტორებს“. კიდევ ერთხელ კუსკვმთ ხასს, რომ ყველა ამ ნუსხაში კვალიფიციურ გადამწერთა მხრიდან საკმაოდ ბევრი ჩარევაა, მაგრამ არა ახალი რედაქციის შექმნის

საქმაოდ აქტიურად ერეოდნენ გადასაწერ ტექსტი - ყოველმა მათგანმა თავ-თავის გადანაწერში გარკვეული ცვლილებები შეიტანა. ამის საფუძველზე ნუსხები ხშირად გამოეყოფიან თავიანთ ჯგუფს და საკუთარ წაკითხვებს გვთავაზობენ.

ქვემოთ თავს ავარიდებო კონკრეტული მაგალითების მოტანას, რადგან დაინტერესებულ მკითხველს ადვილად შეუძლია ჩვენი დასკვნების სისტორე ტექსტები დართული კრიტიკული აპარატის მეშვეობით შეამოწმოს. მასალის განხილვას დავიწყებო XI-XII სს-ის Sin 51-ით, რადგან მასში არსებული ტექსტი მეტ ხელშესხებს გვთავაზობს.

ტექსტზე დართული კრიტიკული აპარატიდან აშკარად ჩანს, რომ ძალიან ხშირად Sin 51-ში (E)³⁰ დაცული ტექსტის წაკითხვებს იმეორებს XII ს-ის S 4936-ის (C) ტექსტი და, აგრეთვე, XV-XVI სს-ის H 1674-ის (H), მაგრამ ხშირია ის შემთხვევებიც, როდესაც Sin 51 თავისი წაკითხვებით სხვა ნუსხათაგან განცალკევებით დგას. ამდენად, თუ დავუშვებო CH ნუსხათა კავშირს და მომდინარეობას E-ს მსგავსი ტექსტიდან, ახსნა დასჭირდება იმ შემთხვევებს, როდესაც E ნუსხა მათგან განსხვავებულ, მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელ წაკითხვებს შეიცავს, აგრეთვე, იმ შემთხვევებს, როდესაც H ინარჩუნებს E-ს წაკითხას, ხოლო C-ში მისგან განსხვავებული მონაცემია ან პირიქით, C-ს მონაცემი თანხვდება E-სას, ხოლო H მათგან განსხვავებულ წაკითხას შეიცავს.

არსებული მასალის გაანალიზებამ იმ დასკვნამდე მიგვიყვანა, რომ CH ნუსხების E ნუსხისაგან ადგილ-ადგილ არსებული სხვაობის წყარო უნდა ვეძებოთ დღეს ჩვენს ხელო არარსებულ იმ ნუსხაში, რომელიც არის წყარო როგორც CH ნუსხებისა, ასევე E ნუსხის, ანუ CH ნუსხებში დაცული ტექსტი მომდინარეობს არა უშუალოდ E ნუსხიდან, არამედ იმ ხელნაწერიდან, რომლიდანაც გადაიწერა E ნუსხაც და რომელმაც უკათესად შეინარჩუნა საერთო რედაქციის წაკითხვები, ვიდრე E-ში დაცულმა ტექსტმა. CH ნუსხათა E ნუსხისაგან განსხვავებების კიდევ ერთი მიზეზი უნდა იყოს ამ ნუსხათა (CH) გადამწერთა თუ გადამწერ-რედაქტორთა აქტიური ჩარევა გადასაწერ ტექსტში.

დაახლოებით იგივე სურათი გამოიკვეთა ნუსხათა მეორე ჯგუფთან (Ath. 77/41, A 50, A 733) დაკავშირებით, სადაც ამოსავალ ნუსხად, წყაროდ ამ ჯგუფში შესულ სხვა ნუსხათათვის უნდა ვივარაუდოთ ის ტექსტი, რომელიც საფუძვლად დაედო X-XI სს-ის Ath. 77/41-ს (D).

მართალია, XII-XIII სს-ის A 50 (A) და XVI ს-ის A 733 (B) ამჟღავნებენ სიახლოვეს Ath. 77/41-ის (D) ტექსტთან, მაგრამ შეინიშნება მისგან გარკვეული განსხვავებებიც. D-ში ტექსტი უკვე ნაწილობრივ გადამუშავე-

³⁰ აქ და ქვემოთ ყველგან ნუსხებს აღვნიშნავთ იმ ლიტერებით, რომლებიც გამოყენებული გვაქვს გამოსაცემ ტექსტში.

ბულიჩანს თავდაპირველ თარგმანთან შედარებით: მისი გადამწერ-რედაქტორი ამჟღავნებს ტენდენციას ტექსტის უმნიშვნელო შემოკლებისა ერთი ან რამდენიმე სიტყვის ფარგლებში. ამდენად, არც ამ შემთხვევაში ჩანს გამორიცხული იმ თავდაპირველი ტექსტის არსებობა, რომელიც დაედო საფუძვლად როგორც Ath. 77/41-ს, ასევე AB ნუსხებს. ამ ტექსტს, ისევე როგორც წინა შემთხვევაში, მეტად პქონდა შენარჩუნებული თავდაპირველი, საერთო რედაქციის წაკითხვები და, რიგ შემთხვევებში, AB ნუსხები ასეთი წაკითხვებით უერთდებიან ECH ჯგუფს, ანუ თავდაპირველ წყაროს.

ზემოთ თქმულის საფუძველზე უნდა დავასკვნაო, რომ ამ ორ ჯგუფს (CEH-სა და ABD-ს) ერთი და იმავე რედაქციის, ერთმანეთისაგან ვარიანტულ დონეზე განსხვავებული თრი ტექსტი დაედო საფუძვლად; მათგან ერთს, Ath. 77/41-ის, A 50-ისა და A 733-ის წინამორბედს, მეტად პქონდა შენარჩუნებული თავდაპირველი რედაქციული სახე, ხოლო მეორეში, რომელიც **Sin 85/51-ის, S 4936-ისა და H 1674-ის** პროტოტიპად უნდა ვივარაუდოთ და რომელიც სინის მთასონ ჩანს დაკავშირებული, გარკვეული სტრუქტურული და ტექსტოლოგიური ცვლილებები იქნა შეტანილი.

ზემოთ არაერთხელ აღვნიშნეთ, რომ ამ ორი ჯგუფის არსებობის მიუხედავად,, „მარგალიტის“ ქართული თარგმანი ერთი რედაქციით არის წარმოდგენილი. ეს გულისხმობს იმას, რომ ძალიან ხშირად ყველა ეს ნუსხა ერთიანდება და საერთო წაკითხვას წარმოადგენს (უბრუნდება თავის პირველწყაროს).

II. ყებული „მარგალიოს“ სტუქუს

კრებული „მარგალიტის“ ქართული რედაქცია, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მოღწეულია **XI-XII** სს-ის ოთხი (E 16; Sin 85/51; Ath. 77/41; S 4936), **XII-XIII** სს-ის ერთი (A 50), **XV-XVI** სს-ის ორი (A 733; H 1674) და **XVIII-XIX** სს-ის ოხუთმეტი ხელნაწერით (Q 725; S 94; H 2281; A 216; S 2912; ქუთაისი №№ 310, 187, 435; A 901; Q 904; S 345; H 2278; H 1677; A 1495; A 1792).

„მარგალიტის“ ქართულ რედაქციაში შესული 86 საკითხავის სათაურები სხვადასხვა პერიოდის ხელნაწერებში ორგვარად არის გაფორმებული. უძველეს ნუსხებში (XI-XIII და XV-XVI სს-ის) ყველა საკითხავის სათაური ერთგვაროვანია – დაწერილია მსხვილი ასომთავრულით. ვფიქრობთ, ეს იმას ნიშნავს, რომ ამ სათაურების ქვეშ არსებული საკითხავები თანაბარი აზრობრივი დატვირთვის მატარებლად არის მიწნეული. რაც შეეხდა XVIII-XIX სს-ის ნუსხებს, აქ ვთარება იცვლება: მართალია, ზოგიერთი ხელნაწერი იმეორებს უძველესი ნუსხების სურათს, მაგრამ მოედ რიგ ნუსხებში აშკარად ჩანს კრებულის ოცთავიანი სტრუქტურა: „მარგალიტის“ სრული ტექსტი დაყოფილია 86 ნაწილად, მაგრამ მხოლოდ 20 სათაურია გაფორმებული მსხვილი ასოებით, დანარჩენი 66 – წვრილი ხელნაწერით (ზოგჯერ წითელი ფერის მელნით, ზოგჯერ იმავე ფერის, რომლითაც ნაწერია ტექსტი, და მიწერილია აშიაზე, ტექსტის გასწვრივ). სათაურების ასეთი გაფორმება აშკარად მიანიშნებს იმაზე, რომ ამ 86 სათაურის არსებობის მიუხედავად, კრებულში 20 საკითხი არის განხილული.

უნდა აღვნიშნოთ, რომ „მარგალიტის“ XI-XIII და XV-XVI სს-ის ნუსხებში შესული 86 საკითხავის სათაურებში, ფორმობრივი მსგავსების პარალელურად, არის გარევაული აზრობრივი სხვაობა: საკითხავების ნაწილს სათაურში აქვს „ოქუმული ოქროპირისა“, ხოლო დანარჩენებს – „ოქუმულისაგან ოქროპირისა“, ან „თარგმანებისაგან“ ამა თუ იმ ბიძლიური წიგნისა. ეს გვაფიქრებინებს, რომ კრებულის შემდგენელს ჩაფიქრებული პქონდა ტექსტის დაყოფა ძირითად და ქვესაკითხებად, მაგრამ ძირითადი თავების ასე თუ ისე გამიჯვნა ქვესაკითხავებისაგან მაინც პირობითია და ბოლომდე ნათელ სურათს ვერ ქმნის: როგორც „ოქუმული ოქროპირისა“, ასევე „ოქუმულისაგან ოქროპირისა“, ერთი და იმავე პრინციპით არის შედგენილი: ორივე სახის საკითხავებში ტექსტი აღებულია ოქროპირის რომელიმე სრული თხზულებიდან, შემოკლებულია და, გარკვეულად, გადამუშავებული. ძირითადად არც მოცულობის თვალსაზრისით არის სხვაობა „ოქუმულსა“ და „ოქუმულისაგან“-ს შორის.

ის, რომ „მარგალიტის“ ქართულ რედაქციაში შესული ამ კ. წ. 66

ქვესაკიოთხავის დასათაურება პირობითია, ანუ შინაარსობლივი დატვირთვის თვალსაზრისით არ არსებობს განსხვავება „ოქმულსა“ და „ოქმულისაგან“-ს შორის და რომ ტექსტის ეს მონაკვეთებიც ძირითადი სათაურის ქვეშ მოიაზრება, კლინდება სხვაგვარადაც – ზოგჯერ რომელიმე ქვესაკიოთხავი ანუ ქვეთავი უსათაუროდ არის მიერთებული წინა საკიოთხავის ტექსტზე. ყველაზე ხშირად ეს ხდება სინის მთის XI-XII სს-ის ხელნაწერ Sin. 51-ში (ამ დაზიანებულ და ნაკლულ ხელნაწერში ქვესათაურის გარეშე ტექსტზე მიერთებულია 17 ქვეთავი).

ჩამოთვლილ მიზეზთა გამო, ვფიქრობთ, ტექსტის დაყოფისას უნდა ვისაუბროთ არა ძირითად თავსა და ქვესაკიოთხავებზე, არამედ 20 თავსა და, სათანადოდ, 20 განხილულ საკიოთხზე: ამ თვი საკიოთხის განხილვას იმავე უფლებით და სისრულით ემსახურება როგორც ძირითადი სათაურის ქვეშ არსებული ტექსტის მონაკვეთი, ასევე ე.წ. ქვესაკიოთხავები. ეს „ძირითადი“ თავი უბრალოდ ერთგვარი შესავალია ამ თავში განხილული საკიოთხისათვის, ხოლო „ქვესაკიოთხავები“ – თემის გაგრძელება, მისი დაკონკრეტება და არგუმენტირება.

ამდენად, სამართლიანი იქნება, თუ ამ 86-ივე საკიოთხავს ერთნაირ კვალიფიკაციას მივანიჭებთ, ანუ თანაბარი დირექტულებისად მივიჩნევთ და ვისაუბრებთ მათ საფუძველზე ოცთავიანი „მარგალიტის“ ფარგლებში განხილული 20 საკიოთხის შესახებ¹.

„მარგალიტის“ უძველესი ნუსხების დაზიანების გამო ჭირს იმის დადგენა, ზუსტად რამდენ საკიოთხავს შეიცავდნენ ისინი. ორი ამ ნუსხათავანი (Ath. 77/41 და A 50) ბოლონაკლულია: A 50 მთავრდება 56-ე საკიოთხავით, ხოლო Ath. 77/41 – 84-ეთი. სამში (Sin. 85/51, S 4936-სა და H 1674-ში) კი 83 საკიოთხავია: Sin. 85/51-ში 83-ე საკიოთხავს მოსდევს იოანე ოქროპირის ის სწავლა, რომელიც არ არის „მარგალიტის“ არც ერთ სხვა ნუსხაში: „წიგნისკიოთხვისათვეს და დაყუდებისა“ (მისი შესატყვისი ტექსტი არის PG 63-ში, col. 940-942); საგჭვრდ გვეჩვენება მისი „მარგალიტისადმი“ მიკუთვნება. ამ კითხვაზე ზუსტ პასუხს ვერც ნუსხის გადამწერის, ვინმე ჯოჯიქეულის, ანდერძი გვაძლევს: „მარგალიტი ოდენ დავწერე და სხუათა საკიოთხავთაგან ოდენ ნაწყუედები დავწერე“. ვფიქრობთ, „სხვა საკიოთხავებში“ იგულისხმება ამ ნუსხაში არსებული არა მხოლოდ სხვა ავტორთა თხზულებებიდან ნაწყვეტები, არამედ იოანე ოქროპირისავე საკიოთხავიც „წიგნისკიოთხვისათვეს და დაყუდებისა“ თუ ის იმთავითვე არ იყო მიჩნეული „მარგალიტის“ კუთვნილებად. S 4936-სა და H 1674-შიც „მარგალიტი“ 83-ე საკიოთხავით მთავრდება, ოდონდ მას მოსდევს არა „წიგნისკიოთხვისათვეს

1 მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენ ვსაუბრობთ კრებულის ოც (20) თავსა და ამ ოც თავში შესულ 86 საკიოთხავზე, პირობითად მაინც გვიჩდება ვიხმაროთ სიტყვები: „ძირითადი თავი“ და „ქვესაკიოთხავი“. ამავე პრინციპით შევადგინეთ „მარგალიტში“ შესული საკიოთხების ცხრილიც, ანუ გამოიჯენთ ერთმანეთისაგან ძირითადი თავები (ოცი თავის სათაურების ქვეშ არსებული ტექსტი) და ე.წ. ქვესაკიოთხები.

და დაყუდებისა“, არამედ S 4936-ში – იოანე ოქროპირის რომელიდაცა სხვა 7 სწავლა, ხოლო H 1674-ში – ოქროპირისავე 4 თარგმანება და 5 სწავლა, რომელთაც ნამდვილად არა აქვთ კავშირი „მარგალიტონა“. რაც შეეხება XI ს-ის E 16-ს, მას აქვს გადამწერის მინაწერი, რომელიც გვამცნობს „მარგალიტის“ დასრულებას, მაგრამ ზუსტად რა ვითარება მასში უკანასკნელი ქვესაგითხავების მიმართულებით, ანუ მოლიანობაში რამდენ საკითხავს შეიცავს, არ ვიცით, რადგან ხელო გვაქვს ამ ნუსხის მხოლოდ აღწერილობა 20 მირითადი თავის სათაურების ჩამონათვალით.

86 საკითხავიანი „მარგალიტი“ პირველად გამოჩნდა XVI ს-ის A 733-ში. ვვარაუდობთ, რომ უკანასკნელი სამი საკითხავი, რომლებიც არ ჩანს დღეს ჩვენ ხელო არსებულ უძველეს ნუსხებში, A 733-ში, შესაძლებელია, გადმოვიდა A 50-დან, თუ ის დაზიანებამდე ამ 86-ივე საკითხავს შეიცავდა, ან რომელიდაცა უძველესი სრული ნუსხიდან, რომელზეც გადამწერს ხელი მიუწვდებოდა.

Sin. 85/51, S 4936 და H 1674, რომლებიც ტექსტოლოგიურად ერთმანეთზე დამოკიდებული ნუსხებია, სტრუქტურული თვალსაზრისითაც ახლოს დგანან ერთმანეთობან. დავაკონკრეტებთ, რა გვაქვს მხედველობაში.

Sin 85/51-ში, რომელიც გადამწერილია სინის მთაზე, წმ. ეგატერინეს მონასტერში, გვაქვს ორი საკითხავი, რომლებიდანაც ერთი, შედარებით მცირე ზომის („სიმდაბლისათვს“), როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, არის მხოლოდ ამ ნუსხაში, ხოლო მეორე, „მარგალიტის“ კვალობაზე მოზრდილი, – „სიტყუანი განგებულებისათვს სტაგერის მიმართ მიწერილისა“, **Sin 85/51-ის** გარდა არის XV-XVI სს-ის **H 1674-შიც**. ორივე ამ ნუსხაში ეს მეორე საკითხავი არის ერთსა და იმავე ადგილას, კერძოდ, იმ ტექსტის ნაცვლად, რომელიც სხვა კრებულებთან შედარებით აკლია ორივეს: „ზიარებისათვს წმიდათა საიდუმლოთა“. ეს ორი, ვითომ „ზედმეტი“, საკითხავი („სიმდაბლისათვს“ და „სიტყუანი განგებულებისათვს სტაგერის მიმართ მიწერილისა“) არის ორგანული დასაწყისი ნაწილი იმ ძირითადი თავებისა, რომლებიც მათ შემდეგ არის კრებულში, კერძოდ, „სჯულისათვს ბუნებითისა თქუმულისაგან“ (**N11 Sin 85/51-ში**) და „განგმბულებით თქუმულისაგან“ (**N14 Sin 85/51-სა და H 1674-ში**); პირველს შეესატყვისება ბერძნული ეკლოგების² მე-7 საკითხავი „Peri; tu pein of osinh~“ (**იხ.: PG 63, col. 615-622**), ხოლო მეორეს – მე-10 საკითხავი: „Peri; Pronoia~“ (**იხ.: PG 63, col. 631-638**). ამგვარად, **Sin 85/51-სა და H 1674-ში** უფრო სრულად არის წარმოდგენილი მე-11 და მე-14 თავები, რომლებიც შედარებით შემოკლებული სახითაა „მარგალიტის“ დანარჩენ ნუსხებში.

ტრადიცია „მარგალიტის“ კრებულზე იოანე ოქროპირის სხვა სწავლებების დართვისა ისე, როგორც ეს არის S 4936-სა და H 1674-ში, დასტურდება კიდევ არაერთ გვიანდელ, XVIII ს-ის ნუსხაში (**H 1677, A 1495**,

2 ამ ტექსტის შესახებ ქვემოთ, სპეციალურ თავში ვისაუბრებთ.

A 1495-სა და H 2278). ერთობლიობაში სხვადასხვა ნუსხაში კრებულ „მარგალიტს“ იოანე ოქროპირის დაახლოებით 30 სწავლა მოსდევს. ზოგიერთი ამ სწავლათაგანი მეორდება „მარგალიტის“ სხვადასხვა ნუსხაში და არის 47 სიტყვიან ბერძნულ ეკლოგებშიც, მაგრამ ძირითადად „მარგალიტის“ ნუსხებს ერთმანეთისაგან განსხვავებული სწავლებები ერთვის.

ამგვარად, მოედ რიგ ნუსხებში მკვეთრი ზღვარი იოანე ოქროპირის გამოკრებილ სიტყვათაგან შედგენილ „მარგალიტსა“ და სხვა სწავლებებს შორის არ არის გავლებული.

იმ ნუსხებში, რომლებშიც კრებულ „მარგალიტს“ არ მოსდევს ოქროპირის სხვა სწავლებები (ასეთი ნუსხები უძველესთა შორის უმცირესობაშია), კრებულის ბოლოს კეთდება მინაწერი მისი დასრულების შესახებ. XVI ს-ის A 733-ში არის აღნიშვნა „მარგალიტის“ დასრულების შესახებ (ასეთი აღნიშვნა უძველეს დაუზიანებელ ნუსხათაგან აქვს მხოლოდ E 16-ს) და მხოლოდ ამ აღნიშვნას მოყვა იოანე ოქროპირის რამოდენიმე სწავლა. რაც შეეხება XVIII ს-ის Q 725-ს, გაბრიელ მცირემ ანდერძი დაუროთ მის მიერ რედაქტირებულ კრებულს და აღნიშნა „მარგალიტის“ დასრულება; არც ოქროპირის სხვა სწავლებები და სხვა ავტორთა თხზულებები შეიტანა გაბრიელმა თავის გადაწერილ თრ ნუსხაში. სწორედ ეს ვითარება აისახა Q 725-ის მიმყოლ გვიანდელ ხელნაწერებში (H 2281, S 2912, A 216, ქუთ. 310, ქუთ. 187).

პ. კეკელიძეს, „მარგალიტში“ სხვა ავტორთა თხზულებების შეტანის შესახებ საუბრისას მხედველობაში ჰქონდა „მარგალიტის“ ქართული კრებული³. ჩვენი აზრით, ეს ნათქვამი მიესადაგება ბერძნულ „მარგალიტს“, რადგან, როგორც ჩანს, ამ სახელწოდების ბერძნულ კრებულებში არ იყო გამორიცხული სხვა ავტორთა გამორჩეული საკითხავების შეტანაც. ასეთი ვითარებაა ორმაგი დასახელების მქონე „მარგალიტის“ ბერძნულ კრებულში, რომელზეც ქვემოთ გვაქნება საუბარი.

რაც შეეხება „მარგალიტის“ ქართული რედაქციის იმ ნუსხას, რომელიც მხედველობაში ჰქონდა პ. კეკელიძეს, E 16-ს, მასში „მარგალიტის“ დასრულებისთანავე არის აღნიშვნა ამის შესახებ და ამ ხელნაწერში არსებულ სხვა ავტორთა თხზულებებს ვერ მივაკუთვნებო კრებულ „მარგალიტს“. „მარგალიტის“ ბევრ სხვა ნუსხასაც (ადრინდელს ნაკლებად, გვიანდელებს თითქმის ყოველთვის) აქვს ასევე აღნიშვნა კრებულის დასრულების შესახებ და მათში მხოლოდ ოქროპირის საკითხავებია.

3 ამის დასტურია მკვლევრის შემდეგი სიტყვები: „როგორც გიორგი ავალიშვილის მიერ იქრუსალიმიდან ჩამოტანილი მეათე საუკუნის მარგალიტიდან ჩანს, ამ კრებულში სხვა ავტორთა ქადაგებებსაც ათავსებდნენ სანდახან“... „სინას მთის ხელნაწერში №51 „მარგალიტი“ შეიცავს 43 სტატიას ოქროპირისას, ერთს – ეფურებასურისას“ (კეკელიძე 1980 : 552).

როგორც უბევ ვთქვით, შესაძლებელია, დასრულების აღნიშვნის გარეშე კრებულს მიღევნებული პქონდეს სხვა სწავლებები, მაგრამ ეს სწავლუბები არ ეკუთვნის სხვა ავტორებს, ისინი აუცილებლად ისევ ოქროპირისეულია.

როგორც კვლევამ აჩვენა, ტექსტოლოგიური და სტრუქტურული ოვალსაზრისით „მარგალიტის“ ქართული რედაქციის ორი რამდენადმე განსხვავებული ჯგუფი არსებობს: ექვსი ადრეული (XI-XIII და XV-XVI საის) ნუსხიდან დანარჩენთაგან ცალკე დგება სამი: Sin 85/51, S 4936 და H 1674. ამ ნუსხებში 83 საკითხავია; ეს კრებულები საკითხავთა შედგენილობითაც მცირედ, მაგრამ მაინც განსხვავდებიან დანარჩენი ძველი კრებულებისაგან. რაც შეეხება მეორე ჯგუფს, ვვარაუდობო, რომ Ath. 77/41 და A 50 ბოლონაკლული ნუსხები დაზიანებამდე 86 საკითხავს შეიცავდნენ. ამ ვარაუდის საფუძველს იძლევა XVI ს-ის A 733, რომელშიც „მარგალიტის“ კრებული 86 საკითხავიანია და რომელიც ტექსტოლოგიურად დიდ მსგავსებას ამჟღავნებს ამ თრ ადრეულ ნუსხასთან. ამ ორი ტექსტუალური ჯგუფის არსებობა, როგორც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, ჩვენი აზრით, განაპირობა ნუსხათა სხვადასხვა წარმომავლობამ.

„მარგალიტის“ ქართულ რედაქციაზე იოანე ოქროპირის სხვა სწავლუბების დართვა „მარგალიტის“ დასრულების აღნიშვნის გარეშე, შესაძლებელია, გამოძახილია იმ ვითარებისა, რომ საკითხავების რაოდენობის ოვალსაზრისით არსებობდა ბერძნულენოვანი „მარგალიტის“ რამდენიმე განსხვავებული რედაქცია (20-დან 80-მდე საკითხავის შემცველი)⁴. ეს ფაქტი, ადვილი შესაძლებელია, ცნობილი იყო ქართველი რედაქტორებადამწერებისათვის. ამიტომ ისინი თავს უფლებას აძლევდნენ, საკუთარი შეხედულებისამებრ მიერთებინათ ნუსხებში კრებულ „მარგალიტისათვის“ ოქროპირის სხვა ქადაგებებიც.

⁴ ამ ცნობას გვაწვდის რუსი ავტორი, ვ. კალუგინი (იხ.: Святитель Иоанн Златоуст, Полное собрание...361), როდესაც საუბრობს IX ს-ში ბეჭდგარეთიდან ძველ სლავურ ენაზე თარგმნილი „მარგალიტის“ გავრცელებაზე რუსეთში.

III. კიებული „მახგალიცის“ შემცველ XVIII-XIX საუკუნეების ნუსხები

XVIII-XIX სს-ის თხუთმეტი ნუსხა შეიცავს კრებულ „მარგალიტს“ (Q 725; S 94; H 2281; A 216; S 2912; ქუთაისი №№ 310, 187, 435; A 901; Q 904; S 345; H 2278; H 1677; A 1495; A 1792). ამ ნუსხათაგან რამდენიმე ძალიან ნაკულებლია და მათ ჩვენებებს ვერ ვითვალისწინებო. ეს ხელნაწერები აღწერილია, მაგრამ ხშირად არასრულად და არაზუსტად. შევეცდებით არსებული ხარვეზების გამოსწორებას და, რაც უფრო მნიშვნელოვანია, ამ ნუსხათა ურთიერთმიმართების დადგენას, აგრეთვე მათი დამოკიდებულების ჩვენებას უძველეს, XI-XVI სს-ის ხელნაწერებით მოღწეულ „მარგალიტის“ კრებულებზე.

XVIII-XIX სს-ის ნუსხები დალაგდა ორ ჯგუფად: 1) ნუსხათა ერთ წელში კრებულ „მარგალიტში“ შესული ყველა საკითხავის სათაური, მსგავსად „მარგალიტის“ უძველესი ნუსხებისა, ერთნაირად არის გაფორმებული მსხვილი ასომთავრულით; 2) ნუსხათა მეორე ნაწილში კრებულ „მარგალიტში“ შესული საკითხავები წარმოდგენილია ოცი თავის სახით: მსხვილი სათაურებით გამოყოფილია ეს 20 თავი ანუ 20 საკითხი, ხოდო დანარჩენი საკითხავები მიჩნეულია ქვესაკითხავებად.

საკითხავების სათაურების გაფორმებაში არსებული განსხვავება აღმოჩნდა ორიენტირო გვიანდებული ნუსხების ტექსტოლოგიური ოვალსაზრისით დაჯგუფებისთვისაც: პირველ ჯგუფში შესული ნუსხები, ისევე როგორც მეორე ჯგუფში შესული, ტექსტოლოგიური ოვალსაზრისითაც ერთმანეთზე დამოკიდებული აღმოჩნდნენ და წყაროდ იყენებენ სხვადასხვა უძველეს ნუსხას.

1) XI-XVI საუკუნეების ნუსხათა სტეკუჲის მქონე "მახგალიცის" გვიანელი კიებული

ა) A 901, Q 904, S 345

A 901 ხელნაწერი 1721 წ.-ით თარიღდება; არის შერეული ტიპის კრებული, რომლის 163r-281r უკავია „მარგალიტს“: „ამას წიგნსა ეწიდების „მარგალიტი“, რომელ არს შემოკრებული მშთმთავართაგან¹ თქმულთა

1 ვფიქრობთ, „მშთმთავართაგან“ ფორმა თრგვარად შეიძლება იქნას გაგებული: ეს ან გადამწერის შეცდომაა და უნდა იკითხებოდეს „მთავართაგან“, რაც გულისხმობს იმას, რომ „მარგალიტში“ შეტანილია ოქროპირის ყველაზე მნიშვნელოვანი ქადაგებები, ან იგულისხმება ის, რომ მამათმთავრებება შეკრიბეს ოქროპირის საკითხავები (მისცეს მას კრებულის სახე). საინტერესოა, რომ სათაური ამ სახით არ შეგვხვდება.

ოქროპირისათა“. გადაწერილია ნუსხურით, დაუზიანებელია; წამდღვარებული აქვს არასრული საძიებელი და ზანდუკი. „მარგალიტის“ საკითხები დანომრილია – სულ 86 საკითხავს შეიცავს.

A 901-ს დართული აქვს ანდერძი: „დაიწერა წიგნი ესე მარგალიტი ჭელითა ფრიად ცოდვილისა რუსესელი მღღელ-მონოზნის კლიმიაშვილის იოსებისათა სამეუფოსა ქალაქსა რუსეთს, მოსკოვს. და შევსწირე წიგნი ესე რუის ხატსა ხთაებისსა. ვინც გამოსწიროს, ისიმც რისხავს და მისნი განწყობილი და ნურც იჯსნების სულით და ჭორცით და რანიც წმიდანი სვინაქსარსა შიგან სწერიან, ისიმც რისხავს გამომწირველსა. ამინ. ჩდეკა“. როგორც ზემოთ მოტანილი მინაწერიდან ჩანს, 1721 წელს მოსკოვში გადაწერილი A 901 საქართველოში ჩამოუტანიათ.

A 901 ხელნაწერში „მარგალიტის“ ყველა საკითხავის სათაური ერთნაირად არის გაფორმებული, ისინი არ არიან დიფერენცირებული თავებად და ქვეთავებად.

Q 904 XVIII ს-ის ნუსხაა, შეიცავს მხოლოდ კრებულ „მარგალიტს“ სრულად, 86 საკითხავს. აქვს ასეთი სათაური: „ამას წიგნსა ეწოდების „მარგალიტი“, რომელ არს შეგრებული მძივთაგან, თქმულთა ოქროპირისათა“.

ხელნაწერში არის 1787 წ-ის ცისცერი ჭვირნიშანი, ჩაქრულია, აგრეთვე, 1743 წ-ის ბაქარის ბიბლიის „ნაჭერი“. ნაწერია მხედრულით, სათაურები სინგურით, ზოგან – ასომთავრულითა და ნუსხურით. აქვს 1873 წ-ის მინაწერი: „წიგნსა ამას შინა მშეცნიერ შეწყობილთა სიტყუათა ეწოდების „მარგალიტი“, გარნა უმჯობეს არს იგი ყოველთა თვალთა და ანთრაკოა პატიოსანთა. 1-ს მაისს, 1873 წელსა, ბომბოთს. გრიგოლ, მთავრის დადიანის ძე“. არანაირი პაგინაცია ამ საკითხავებს არა აქვთ².

Q 904 ხელნაწერშიც „მარგალიტის“ ყველა საკითხავის სათაური ერთნაირად არის გაფორმებული, ისინი არ არიან დიფერენცირებული თავებად და ქვეთავებად.

S 345 ხელნაწერი XVIII ს-ით არის დათარიდებული. ნაწერია ნუსხურით. მისი სათაურია: „ამას წიგნსა ეწოდების „მარგალიტი“, რომელ არს შეგრებული მძივთაგან, თქმულთა ოქროპირისათა“. „მარგალიტში“ შესული ყველა საკითხავის სათაური ერთნაირად, წითელი მელნიო არის შესრულებული. S 345-ში არის „მარგალიტის“ 1-55-ე საკითხავები სრულად; 56-ე საკითხავი დაუსრულებელია, მომდევნო, 123-ე გვერდზე გრძელდება „მარგალიტის“ ტექსტი სამი უკანასკნელი საკითხავით: №№ 84-85-86.

ვედრია „მარგალიტის“ შემცველ არც ერთ სხვა ნუსხაში.

2 იხ.: ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ახალი (Q) კოლექციისა, ტ. II, შედგენილი ე. მეტრეველისა და ქრ. შარაშიძის მიერ იღ. აბულაძის რედაქციით, თბ., 1958, გვ. 184-185.

A 901, Q 904, S 345 ხელნაწერები ერთმანეთზე ტექსტოლოგიურ დამოკიდებულებას ამჟღავნებენ. ოფალსაჩინოებისათვის მოვიტანო ამის დამადასტურებელ ორიოდე მაგალითს საკითხავთა დასათაურებებიდან: A 901-სა და Q 904-ში 50-ე საკითხავის სათაურში „პავლე“ ნაცვლად „პირველისა“; 62-ე საკითხავის დასათაურებაში აღნიშვნა ფსალმუნის ნომრისა, „ასოციამესამე“, რაც სხვა ნუსხებში არ არის... რაც შეეხება S 345-ის წაკითხვებს, ისინი ძალიან ხშირად ემთხვევა ამ ორი ნუსხის მონაცემებს (მაგ.: „ველევით“ წაკითხვა მე-12 საკითხავის სათაურში ნაცვლად „შეურაცხ-ვაჟოფთ“-ისა; ერთი და იგივე შეცდომა 29-ე საკითხავის სათაურში: „ბუნებით სასჯელთათვე“, ნაცვლად „ბუნებითისა სჯულისათვე“; 31-ე საკითხავის სათაურის შემდეგ ნუსხური „ლ“); ემთხვევა ერთმანეთს, აგრეთვე, S 345-ისა და Q 904-ის სათაურები: სიტყვა „მძივი“ სხვა ხელნაწერთა „მრავალთა“-ს ადგილას მხოლოდ ამ ორ ნუსხაშია. კიდევ ბევრი მაგალითის მოტანა არის შესაძლებელი.

არსებული მასალის საფუძველზე შეგვიძლია ვისაუბროთ არა მხოლოდ ამ სამი ნუსხის ერთმანეთთან დამოკიდებულებაზე, არამედ მათ დამოკიდებულებაზე XII-XIII სს-ის A 50-ზე. განვმარტავთ ნაოქამს:

XII ს-ის A 50-ში №50-ის შემდეგ ხელნაწერი დაზიანებული და ნაკლულია; ტექსტი ადგა 54-ე საკითხავიდან და გაგრძელდა 56-ე საკითხავის გარკვეულ ნაწილამდე; ამის შემდეგ ხელნაწერში ტექსტი წყდება. მხგავსი სურათია Q 904-სა და S 345-ში: Q 904-ში №55-ის დასრულების შემდეგ არის ერთი დაუწერელი ფურცელი [112r-v]; 113r-ზე წერია: „ქადაგებები“, 113v დაუწერელია, ხოლო 114r-ზე გრძელდება „მარგალიტი“ №56 საკითხავით. თითქმის იგივე სურათია XVIII ს-ის S 345-ში. მასში „მარგალიტის“ 1-55-ე საკითხავები სრულადა; 56-ე საკითხავი წყდება იმავე ადგილას, სადაც A 50-ში, უკანასკნელი ფურცელი გადაჭრილია და მეორე მხარეს წერია: „უფალო ღმერთო [] და ყოვლისა დაბადებულისა შემოქმედო, რომელმან [...]“ (გვ. 121). შესაძლებელია, S 345-ს ნაკლული დედანი ჰქონდა (სავარაუდო, A 50) და ეს მინაწერი გვამცნობდა გადმოწერილი ტექსტის დასრულებაზე. ის, რომ მომდევნო, 123-ე გვერდზე გრძელდება „მარგალიტის“ ტექსტი სამი უკანასკნელი საკითხავით: №№ 84-85-86, იმაზე შეიძლება მეტყველებდეს, რომ გადამწერს მიუგნია სხვა ნუსხისათვის, რომელშიც ეს უკანასკნელი სამი საკითხავი ყოფილა, ან ისიც შესაძლებელია, რომ მან რაიმე მოსაზრებით სრული ნუსხიდან მხოლოდ ეს სამი საკითხავი გადმოიწერა.

ჩანს ტექსტოლოგიური კავშირიც ამ ნუსხებისა A 50-თან („მღვდარებისათვს თქუმულისაგან“ 22-ე საკითხავის სათაურში, ნაცვლად „მოძღვურებისათვს თქუმულისაგან“; „ანდრიატელთათვს“ ნაცვლად „ანდრიანტელთათვს“ ფორმისა; მე-5 საკითხავის სათაური: „სინანულისათვს და სათხოებათა მოგებისათვს და მავნებელთა განდევნისა“, ნაცვლად „სინან-

ულისათვეს და სათნოებათა მოგებისათვეს და ვნებათა სივლტოლისაც“...)³.

ბ) H 1677, A 1495, H 2278

ამ სამ ხელნაწერშიც „მარგალიტის“ ყველა საკითხავის სათაური ერთნაირად არის გაფორმებული, ისინი არ არიან დიფერენცირებულნი თავებად და ქვეთავებად.

H 1677 დათარიღებულია XVIII ს-ით; ეს ხელნაწერი 1919 წელს ჩამოიტანა ექვომე თაყაიშვილმა ჯრუჭის მონასტრიდან. კრებულ „მარგალიტს“ უკავია 3r-155v; შეიცავს 86 საკითხავს. მასში შესული თხზულებები დანომრილი არ არის ასო-ნიშნებით. ბოლოს არის რამდენიმე მინაწერი, საიდაც ირკვევა, რომ „ეს მარგარიტის წიგნი ჯრუჭის წმინდის გიორგის შეწირული არის“ [1r-v]; ნახსენები არიან „ცოდვილი იოანე და ქრისტფორე“ [277r; 316v], რომლებიც უფალს შენდობას ხორცების შენარჩუნების შესახებ მინაწერი, ამინ“ [232v].

A 1495 1818 წ-ის 12 ივნისით არის დათარიღებული. „მარგალიტს“ უკავია 4r-148v. A 1495-ში არის მინაწერი გადამწერის ვინაობისა და თარიღის მითითებით: „სრულ-იქმნა სადიდებელად დმრთისავ, ამინ. ქრისტეს აქეთ წყიმ, თვესა ივნისსა, იბ. ლმერთო, აცხოვნე დამწერი, ცოდვილი მდგდელი გრიგორი, ამინ“ [232v]⁵.

H 2278, აღწერილობის მიხედვით, XVIII ს-ისაა და მთლიანად „მარგალიტა“⁶. რეალურად კი საქმის ვითარება ასეთია: ეს არის შერეული კრებული, რომელშიც „მარგალიტს“ უჭირავს ნუსხის 2r-155r. ცალკე მსჯელობის საგანია H 2278-ში 25-ე საკითხავი, რომელიც გაცილებით ვრცელ ტექსტს შეიცავს, ვიდრე „მარგალიტის“ სხვა ნუსხებში იგივე საკითხავი: „მარგალიტის“ 25-ე საკითხავი H 2278-ში წყდება სიტყვებზე: „რამოთა სხვანი შეშინდენ მისგან მათითა მით სახითა და მოექცნენ“ (55r). შემდეგ, 55r-59v-ზე, ჩართულია რომელილაცა სხვა ტექსტი, არამარგალიტისეული, ხოლო 59v-62v-ზე არის სწავლა ლა: „რამოთა ვიდვაწოთ არა ვნებად, არცა ძრის სრახვად მოყვასთა, არამედ თავთა თუსთა განვიკითხვდეთ“. ამ სწავლის დასასრულს, 62v-დან, ყოველგვარი ადნიშვნის გარეშე, გრძელდება 25-ე საკითხავის გაწყვეტილი ტექსტი.

3 A 50 ჩანს დედანი 1823 წ-ს გადაწერილი ძალიან ნაკლული ნუსხის, ქუთ. 187-ისა, რომლის სათაურიც ქმოხევვა A 50-ის სათაურს და სისრულითაც მისი მსგავსია: აკლია მე-9-11-12-14-15-16-17-19-20-ე თავები.

4 იბ.: H IV 1950: 109-110.

5 იბ.: A V 1955: 38-39.

6 იბ.: საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, საქ-ოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H კოდექციი), შედგენილია და დასაბუჭიდად მომზადებული ლ. მეფარიშვილის მიერ ალ. ბარამიძის რედაქციით, თბ., 1949, ტ. V, გვ. 198-199.

განვითარება ამ სამი ნუსხის, **H1677, A1495, H2278-ის** ურთიერთდამოკიდებულება. მათ შორის უდავოდ არსებობს კავშირი. მოვიტანო ამის დამადასტურებელ რამდენიმე მაგალითს:

H 1677-სა და A 1495-ში მე-3 საკითხავს აქვს სხვებისგან განსხვავებული სათაური: „ოქმულისაგან კორინთელთა გაისტოლისა ცხორებისაგან“; №22 საკითხავის სათაურს დამატებული აქვს: „მოძღვართ მადლო, შემიწყალე მე“; №24 საკითხავის სათაურს უმატებს „ყოველნი“-ს; №40 საკითხავის სათაურის ბოლოს წერია: „შემიწყალე, დმერთო“.

მართალია, ჩანს A 1495-ის (XIX ს.) კავშირი H 1677-თან (XVIII ს.), მაგრამ უშუალოდ გადაწერილი A 1495 ამ უკანასკნელიდან არ უნდა იყოს. ამაზე მეტყველებს შემდეგი ფაქტი: A 1495-ში №4 საკითხავი ნაკლულია და აქვს მინაწერი: „აქ დედანი არ იყო, აკლდა და ვინც პოო, აღსწერე“; ამ ადგილას კი ტექსტი H 1677-ში სრულია.

ზოგჯერ ამ ჯგუფის წევრი ხდება H 2278-იც: ზემოთ ჩვენ ვისაუბრეთ ამ ნუსხაში 25-ე საკითხავის შესახებ. მსგავსი ვითარებაა ამასთან დაკავშირებით H 1677-სა და A 1495-შიც.

ხელნაწერები, რომლებიც შერეული ტიპის კრებულებია, ანუ კრებული „მარგალიტის“ გარდა სხვა ობულებებსაც შეიცავენ, გვაძლევენ საშუალებას დავაკვირდეთ მათ ამ განსხვავებული ობულებების გათვალისწინებითაც, ანუ თუ ტექსტოლოგიურ დამოხვევას დაგემატება დამოხვევა ნუსხათა შედგენილობის თვალსაზრისით, დასკვნები მეტ სიმყარესა და დამაჯერებლობას შეიძენს.

მასალის გაანალიზების შედეგად, როგორც მოსალოდნელი იყო, აღმოჩნდა, რომ გვიანდელი ხელნაწერები, შედგენილობის თვალსაზრისით, გარკვეულ დამოკიდებულებას ავლენენ ადრინდელ ხელნაწერებზე. ეს ზემოთ უკვე ვნახეთ **A 901-ის, Q 904-ისა და S 345-ის** მაგალითზე. ვნახოთ, რა ვითარებაა ამ მიმართულებით **H 1677, A 1495-სა და H 2278-თან** დაკავშირებით.

H 1677 ნუსხის დასასრული ნაწილი მთლიანად ემთხვევა A 1495-ის დასასრულს, კერძოდ, ორივე ეს ნუსხა მთავრდება ერთი და იგივე სამი ობულებით: 1) „ოარგმანებისათვე დავითის ფსალმუნთა“; 2) „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა მაქსიმესი ნეტარისა თალასეს მიმართ“ და 3) „მისივე, წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა მაქსიმე აღმსარებელისა სიტყვებისათვეს გნებათასა“

H 2278-ის ბოლოს (188v-221v) არის მოკლე-მოკლე (ნახევარ ან ერთგვერდიანი) ტექსტები, სათაურები სინგურით არის შესრულებული. ეს ტექსტები ამოღებულია იმ ობულებიდან, რომელიც არის როგორც H 1677-ის, ასევე A 1495-ის დასასრულ ნაწილში: „ნეტარისა მამისა ჩუენისა მაქსიმე აღმსარებელისა სიტყვებისათვეს ვნებათასა, მიწერილი მამისა თალასეს მიმართ“. ეს მონაკვეთებია: 1) „მოწყინებისათვეს“; 2) „ნაყ

როგანებისათვეს“; 3) „გულისთქმა სიძინეა“; 4) „გულფიცხელობისათვეს“; 5) „ამპარტავანებისათვეს“; 6) „ძრისზრახვისათვეს და განკითხვისათვეს“. ეს უკანასკნელი ტექსტი ყველაზე ვრცელია (194r-215r).

H 1677, A 1495-სა და H 2278-ში 25-ე საკითხავს დართული აქვს იგივე „სწავლა“, რომელიც არის H 1674-ში და არ არის სხვა ნუსხებში.

A 733-ზე პირდაპირ დამოკიდებული ჩანს **H 1677** ნუსხა, ხოლო ამ ნუსხიდან **A 733-ის** გარკვეული ჩვენებები გადასულია **H 2278-სა** და **A 1495-ში**. **A 733-სა (144r-176r)** და **H 1677-ში (161r-205v)**, ბოლო ნაწილში, არის ოქროპირის ერთი და იგივე 6 სწავლა (მხედველობაში გვაქვს არამარგალიტისეული სწავლებები). ერთ-ერთი ამ სწავლათაგანი არის **H 2278-შიც: „სწავლა ნდ: რათა ვიქადოდეთ ჯუარცმისათვეს ქრისტესასა...“**

ეს სამი ნუსხა ტექსტოდოგიური თვალსაზრისითაც დამოკიდებულია **A 733** ნუსხაზე, ხოლო **A 733** ნუსხა, როგორც ზემოთ უკვე დავინახეთ, იმავე **Ath. 77/41** ჯგუფის წევრია, რომელშიც შედის **A 50**.

XVIII ს-ის ამ სამ ნუსხაში – **H 1677, A 1495-სა და H 2278-ში**, „მარგალიტის“ დასრულება არ არის აღნიშნული სპეციალური მინაწერით: „მარგალიტს“ მოხდევს ისევ თქროპირის რამოდენიმე სწავლა და მხოლოდ ამის შემდეგ ჩნდება ცნობა გარკვეული სამუშაოს დასრულების შესახებ. თითქოს გადამწერი მიგვანიშნებს იმაზე, რომ აქ დასრულდა, ზოგადად, თქროპირის თხულებები, მაგრამ მან არ გაავლო გამყოფი ზღვარი „მარგალიტსა“ და სხვა „სწავლებებს“ შორის. ამგვარად, კრებულებს, რომელთაც აქვთ საჭირო ადგილას გაკეთებული აღნიშვნა იმის შესახებ, რომ „მარგალიტი“ დასრულდა. როგორც ვხედავთ, ამ კუთხით გვიანდეთ ნუსხებში იგივე ვითარებაა, რაც უკვე ვნახეთ აღრინდელებში.

2) ოცთავიანი სკუჟუჟის მქონე გვიანელი (XVIII-XIX სს-ის)

ნუსხები ეს მათი უხთიერთმიმართება

ა) **Q 725** არის ის უადრესი, პირველი სრული ნუსხა, გადაწერილი 1793 წ-ის 13 თქბომბერს, რომელშიც ფორმალურად გაფორმდა ის, რომ „მარგალიტის“ ქართული რედაქცია 20 თავისაგან შედგება, ანუ მასში 20 საკითხია განხილული.

ნუსხის დასათავერებაა: „წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა ითანე კოსტანტინუპოლემ პატრიარხისა დვოთივშვენიერნი სწავლანი, რომელსა ეწოდების „მარგარიტ“. დართული აქვს გადამწერის ანდერძი: „ნამდვილებე ჰეშმარიტად უსასყიდლო მარგარიტი, დვოთივშულიერსა ამას წიგნსა შინა მდებარე, სამღოო მცნებად, აღმასრულებელთა ზეცის იერუსალიმად აღმყვანებელი და სატრუიალოხსა დვოთისა მიმახლებელი, ყოვლის სურვილით და ფრიადის შრომით აღვსწერე, რამეთუ დე-

დანი უმეტეს ზომისა ძველ და წაბლალულ იყვნეს, გარნა სიყვარულ-მან ტკბილსიტყვაობისამან გულსმოდგინე მყო; და გევედრები ყოველთა, შეცომისათვის მომიტევეთ და შრომისათვის მილოცეთ, მეტყუელთა: „ღმერთო, შეიწყალე ულირსი ხუცესმონაზონი გაბრიელ“. აღიწერა უდაბნოსა გარესჯისასა, მონასტერსა ნათლისმცემელისასა, წელსა განხორციელებითგან სიტყვისა დგომისა ჩდებ, ოკლომბერსა იგ“ (158v)⁷. ხელნაწერში საკიოთხავები წარმოდგენილია 20 თავად. თითოეულ თავში შემავალი ტექსტები, რომლებიც „მარგალიტის“ ძველ, XI-XVI სს-თა ნუსხებში ცალკე დასათაურების მქონე სრულფასოვან საკიოთხავებად არის გატანილი, როგორც ჩანს, მიწნეულია ქვესაკიოთხავებად და მათი სათაურები Q 725-ში აშენდა, ამ საკიოთხავების დასაწყისთან, წვრილი ხელწერით, წითელი მელნით არის მიწერილი. ხელნაწერს ერთგის საძიებელი (158r-v), რომელშიც არის ჩამონათვალი ამ ოცი თავის სათაურებისა ხელნაწერის გვერდების მითოთების გარეშე.

გაბრიელ მცირემ, იზრუნა რა თავებისა და ქვესაკიოთხავების გამოჯვნაზე, არც ის დაივიწყა, რომ ანდერძი დაერთო მის მიერ გადაწერილ-რედაქტირებული კრებულისათვის, სადაც აღნიშნულია „მარგალიტის“ დასრულება; კრებულის ბოლოს არც ოქროპირის სხვა სწავლებები და სხვა ავტორთა თხეულებები შეუტანია გაბრიელს თავის გადაწერილ ნუსხაში.

ვფიქრობთ, გვაქვს საფუძველი ვივარაუდოთ, რომ „მარგალიტი“ ოც-თავიან კრებულად გაიაფორმა სწორედ გაბრიელ მცირემ, XVIII ს-ის II ნახევარში გარეჯის უდაბნოში მოდგაწე ცნობილმა მწიგნობარმა: გაბრიელს ეპუთვნის როგორც ორიგინალური შრომები, ასევე შედგენილი აქვს რამდენიმე ასკეტურ-პომილეტიკური კრებული⁸. ალბათ, ამ კრებულთა შემდგენელს ისიც „ხელ-ეწიფებოდა“, რომ „მარგალიტის“ გადაწერისას რომელიდაცა ძველი ნუსხიდან (თუ ნუსხებიდან), ჩაღრმავებოდა კრებულის შედგენილობას და აღნინდებ ნუსხებში არსებული მინიშნება ოც-თავიან სტრუქტურად გაეფორმებინა.

XVIII-XIX სს-ის მთელ რიგ ნუსხებს აქვთ ტექსტოლოგიური კავშირი Q 725-თან. ეს ნუსხებია: S 94, H 2281, S 2912, A 216, ქუთაისი №№ 310, 187.

ბ) S 94-იც გაბრიელის გადაწერილია იქვე, სადაც Q 725, ოდნავ მოგვიანებით, 1795 წ-ის 27 აგვისტოს. დართული აქვს გაბრიელის ანდერძის შემოკლებული ვარიანტი. ყოველი ფურცლის თავზე გაკეთებული აქვს ქუდი, სადაც ასოების რიცხვითი მნიშვნელობებით არის აღნიშნული კონკრეტული თავის რიგითობა, ამიტომ ყოველი თავის მოძებვნა S 94-

7 იხ.: Q II 1958 : 184-185.

8 დაწერილებით გაბრიელ მცირის შესახებ იხ.: კვავლიძე 1980 : 398-403. აგრეთვა: გ. ქავთარია, დავით გარეჯის ლიტერატურული სკოლა, თბ., 1965.

ში გაცილებით მარტივია, ვიდრე Q 725-ში. ამ ნუსხაშიც ე.წ. 66 „ქვესაკიოთხავის“ სათაურები აშებზე, ამ საკიოთხავების დასაწყისოან, წითელი მელნით არის მიწერილი⁹.

გ) H 2281 არ არის დაზიანების გამო ნაკლული ნუსხა, მაგრამ შეიცავს მხოლოდ 5 თავს; თანადროულია Q 725-ისა. ერთგის ანდერძი: „ყოვლად-საყვარელო სულიერო ძმაო დოსითეოს, შენ მიერ წყებული ამის წიგნისა კერძო მე ადგასრულე სურვიელი ბრძანებისა შენისა. ესე წმიდა ევფემია მეოხ-გვეყოს ორთავე“ (14lr)¹⁰... „აღიწერა მრავალმთის უდაბნოსა გარესჯისასა, მონასტერსა წმიდის დავითის სამართლისა 1793, 7, 27. ცოორმისთვის მოტევებას ვითხოვ. გაიოზ“ (14lv).

XVIII ს-ის II ნახევრიდან რამდენიმე დოსითეოსია ცნობილი¹¹. ერთ-ერთმა მათგანმა, ქვათახევის მონასტერის წინამდლვარმა დოსითეოს ფიცხ-ელაურმა, როგორც მომლოცველმა, 1784 წ-ის მარტში დატოვა წარწერა გარეჯის „უდაბნოს“ მთავარი ეკლესიის კედელზე¹². დღეს ძნელია იმის თქმა, თუ კონკრეტულად რომელ დოსითეოსზე არის საუბარი H 2281-ის ანდერძში, მაგრამ იმის ვარაუდი კი შეიძლება, რომ H 2281-ის მინაწერში იგულისხმება მხოლოდ სურვილი დოსითეოსისა, გადაწერილიყო ეს კრებული, რადგან H 2281 ერთი ხელით არის გადაწერილი; გადამწერია ვინმე გაიოზნი.

გაბრიელის ანდერძი, რომელიც პატარა ცვლილებით მეორდება Q 725-დან მომდინარე ყველა ნუსხაში, H 2281-ში არ არის.

დ) 1811 წ-ის 18 ივლისს დასრულებულა შერეული ტიპის კრებულის, S 2912-ის გადაწერა; ეს არის დიდი ფორმატის ხელნაწერი (35X21,5), რომლის 75v-109v უკავია „მარგალიტის“. გადამწერია ვინმე სპირიდონ იაშვილი¹³. „მარგალიტი“ ამ ხელნაწერშიც ოცთავიანი სტრუქტურით არის

9 ამ ხელნაწერის აღწერილობა იხ.: ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კიოთხვის გამაგრცელებელი სახოგადოების (S) კოლექციისა, ტ. I, შედგენილია და დასაბეჭდად დამზადებული თ. ბრეგაძის, ნ. კასრაძის, ლ. ქუთათელაძისა და ქრ. შარაშიძის მიერ ე. მეტრეველის რედაქციით, „მეცნიერება“, თბ., 1959, გვ. 98.

10 ამ ხელნაწერის აღწერილობა იხ.: H V 1949 : 198-199. H 2281-ში არის მინაწერი: „მეცნიერების სხალი წერეულის ასული ელენე“.

11 იხ.: ქართული მართლმადიდებელი ეკლესიის ენციკლოპედიური ლექსიკონი, ავ-ტორი-შემძებელი: ე. გაბიძაშვილი (ხელმძღვანელი), მ. მამაცაშვილი, ა. დამბაშვიძე, თბ., 2007, გვ. 177-178.

12 გარეჯის ეპიგრაფიკული ქვეგლები, ტ. I, ნაკვ. I, წმ. დავითის ლავრა, უდაბნოს მონასტერი (XI-XVIII სს.), გამოსაცემად მოამზადეს დ. კლდიაშვილმა და ზ. სხირტლაძემ, თბ., 1999, გვ. 93-96; 226-227.

13 იხ.: ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კიოთხვის გამაგრცელებელი სახოგადოების (S) კოლექცია, ტ. IV, შედგენილია და დასაბეჭდად მომზადებული თ. ბრეგაძის, ლ. კინაძის, მ. ქავთარიას, ლ. ქაჯაიას, მ. შანიძის, ქრ. შარაშიძის და ც. ჭანკივების მიერ ე. მეტრეველის რედაქციით, „მეცნიერება“, თბ.,

წარმოდგენილი. დასაწყისში, 75v-ზე, არის იგივე მინაწერი, რომელიც გაკეთებულია H 2281-ში, 2r-ზე: „ამას წიგნსა ეწოდების მარგარიტი. პსთქუა უფალმან: „მსგავს არს სასუფეველი ცათა კაცსა ვაჭარსა, რომელი ეძიებნ კეთილთა მარგარიტთა და პოვა რა ერთი მარგარიტი მრავალ-სასყიდლისა, წარვიდა და განყიდა, რადცა ედგა და მოიყიდა იგი“.

საინტერესოა, რომ ამ ხელნაწერში თითქოს საერთოდ აღარ არის მცდ-ელობა, გამოიყოს ქვესაკითხავები ძირითადი თავებისაგან: ძირითადი 20 თავის სათაურები ნაწერია წითელი ფერის მელნიო, ე.წ. ქვესაკითხავების სათაურები კი გვერდის გასწვრივ მიწერილია ტექსტისავე ფერის მელნიო, განსხვავებით ზემოთ განხილული სამი ხელნაწერისაგან. ხელნაწერის შედარებითი გვიანდელობა, როგორც ჩანს, ნიშნავდა იმას, რომ, შესაძლებელი იყო, თანდაონობით სრულიად წაშლილიყო ზღვარი ძირითად 20 თავსა და ე.წ. ქვესაკითხავებს შორის. ხელნაწერს დართული აქვს საძიებელი, რომელშიც ჩამოვლილია მხოლოდ 20 თავის სათაურები. საძიებლის შემდეგ არის მინაწერი, რომელიც იმეორებს Q 725-ის ანდერძს იმ ადგილამდე, სადაც Q 725-ის გადამწერი იწყებს საუბარს იმის შესახებ, რომ ხელნაწერის დაზიანებული დედნებიდან გადმოწერას დიდი შორმა შეალია. ამის შემდეგ აღნიშნულია ხელნაწერის თარიღი და გადამწერის ვინაობა.

S 2912-ს დედნად უშუალოდ უჩანს Q 725 და S 94. ამაზე მიუთითებს ის შეცდომები, რომელთაც S 2912 იმეორებს Q 725-ის და S 94-ის კვალდა-კვალ, კერძოდ: I თავის მე-2 ქვესაკითხავში „მაკაბელთა აღდგომისათვეს“, ნაცვლად „მკუდართა აღდგომისათვეს“; №27-ის დასათაურება „სათხოებისათვეს და უმანკოებისა“, ნაცვლად „სათხოებისათვეს და უკუთურებისა“; №21-ის სათაურში „ევსტოპოსისთვეს“, ნაცვლად „ევტოპეოსისთვეს“... მაგალითები საკმაო რაოდენობით მოიპოვება. როგორც ჩანს, S 2912-ის გადამწერს ხელი მიუწვდებოდა ორივე ამ ნუსხაზე, რადგან ზოგი ამ წაკითხვათაგანი არის როგორც Q 725-ში, ასევე S 94-ში, მაგრამ ზოგიერთი შეცდომა მხოლოდ ერთ-ერთ მათგანშია დაშვებული.

გ) A 216 1856 წ.-ს, 27 ივნისს არის გადამწერილი თბილისში; გადამწერი – თბილისის წმ. ნიკოლოზის ბერძნული ეკლესიის დეკანოზი ვასილი ანდრიანოვი; არის Q 725-ისა და S 94 ჯვეუფის მიმყოლი, რცოვიანი სტრუქტურის. იმეორებს Q 725-ის ანდერძს იმ ადგილამდე, სადაც გაბრიელ მცირე საუბრობს ცუდ დედანსა და მის მიერ გაწეულ მძიმე შორმაზე. გაბრიელის სიტყვები, რომ მან ფრიადის შრომით აღწერა, რადგან „დედანი უმეტეს ზომისა ძველ და წაბლალული იყვნებს“, შეცვლილია სიტყვებით: „ფრიადის სურვილითა და ფრიადის სიყვარულით აღწერა“. ხელნაწერი

მთლიანად „მარგალიტა“, ერთვის ზანდუკი¹⁴.

ვ) ქუთაისი № 310 მეტ-ნაკლები სისრულით შეიცავს „მარგალიტა“ ტექსტს¹⁵. ხელნაწერი 1793 წ.-ით არის დათარიღებული. ნაწერია მხედრულით. დიდ სიახლოვეს ამჟღავნებს Q 725-თან: არის ოცოვავიანი სტრუქტურის, აქვს იგივე სათაური. გადაწერის თარიღიც მიანიშნებს იმაზე, რომ ეს ხელნაწერი Q 725-ისა და S 94-ის პერიოდისა არის.

ამგვარად, XVIII-XIX სს-ის ნუსხათაგან განსაკუთრებული მნიშვნელობის არის 1793 წ-ს გადაწერილი Q 725, რადგან, ვფიქრობთ, რომ „მარგალიტა“ გაფორმება ოცოვავიან კრებულად სწორედ ამ ნუსხაში მოხდა და აქედან გადავიდა სხვა გვიანდელ ნუსხებში. ეს ნუსხები ან იმავე 1793 წ-ს არის გადაწერილი (H 2281, ქუთ. 310), ან უფრო გვიან (S 2912 -1811 წ-ს, A 216 - 1856 წ-ს). ეჭვს არ იწვევს ყველა ამ ნუსხაში წარმოდგენილი ტექსტის ტექსტოლოგიური დამოკიდებულებაც Q 725-ზე. ამ ნუსხებში, ისევე როგორც Q 725-ში, არც ოქროპირის სხვა სწავლებები და სხვა ავტორთა თხზულებები არის შეტანილი.

ზემოთ ჩვენ დავაჯგუფეთ „მარგალიტა“ ქართული რედაქციის XVIII-XIX სს-ის ნუსხები ერთმანეთთან სიახლოვებისა და ერთმანეთზე დამოკიდებულების თვალსაზრისით. გამოიკვეთა შემდეგი სამი ჯგუფი: ა) A 901; Q 904; S 345; ბ) H 1677; A 1495; H 2278; გ) Q 725; S 94; H 2281; S 2912; A 216; ქუთ. № 310. იმის გამო, რომ თვითონ უძველესი ნუსხები არ ქმნიან მუდმივ ჯგუფებს, რაზეც ხემოთ ვისაუბრეთ, გვიანდელი ნუსხებიც იგივე სურათს გვთავაზობენ – ეს დაჯგუფებები შეიძლაშიგ ისევე იცვლიან წევრებს, როგორც უძველესი ნუსხების ორი ჯგუფი. მოვიტანეთ, აგრეთვე, შექმნდული რაოდენობით, ტექსტოლოგიური შედარების შედეგად მიღწეული მასალა, რომელმაც აჩვენა, რომ პირველი ორი ჯგუფის (ა და ბ) ნუსხები ძირითად Ath 77/41-ის ჯგუფთან ავლენენ კავშირს. რაც შექმნა გაძრიელ მცირის მიერ რედაქტირებულ-გადაწერილი ნუსხებს, მათ თავიანთ მიმყოლ ნუსხებთან ერთად Sin 51-ის ჯგუფთან უჩანთ კავშირი. მოვიტანო ამის დამადასტურებელ რამდენიმე მაგიალითს:

1) Sin 51-ში მე-20 ნომრით შეტანილი საკითხავი „სიმდაბლისათვა“,

14 ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ყოფილი საეკლესიო მუხეუმის (A) კოლექციისა, გ. I-3, შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზნადეს თ. ბრეგაძემ, მ. ქავთარიამ, ლ. ქუთაოვლებმე ელ. მეტრეველის რედაქციით, „მეცნიერება“, თბ., 1980, გვ. 18.

15 კიდევ რამდენიმე ხელნაწერი არის ქუთაისის ხელნაწერთა აღწერილობებში გატარილი. როგორც „მარგალიტა“. ისინი, რეალურად, წარმოადგენენ აპოკრიფების კრებულებს, რომლებიც, ასევე, „მარგალიტა“ სახელით იყო ცნობილი. ერთ-ერთი ასეთი კრებულია XIX ს-ის ქუთ. 252, რომლის სათაურიცაა: „წიგნსა ამას ეწოდების მარგალიტი, მრავალობა იგავთა მომთხოვთი – დეკმბერსა კე-სა შობა ქრისტესი, დღესა სამშაბათსა, ქმისა ზ-სა დღისასა; იანვარსა ზ-სა ნათლისდება იყო, დღესა კვირიაკესა, ქამსა შეადამისასა; მარტსა კე-სა დაბადა ადამ მოსე“ (Iv-77v). ასეთივე აპოკრიფების კრებულებია, აგრეთვე, აღწერილობებში „მარგალიტა“ სახელწოდებით გატანილი შემდეგი ნუსხები: Q 707; Q 715; Q 955.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, არის დასაწყისი ნაწილი ჩვენი ცხრილით მომდევნო 47-ე საკითხავისა („სჯულისათვეს ბუნებითისა თქმულისაგან“). ეს ტექსტი არის კიდევ მხოლოდ ერთ ნუსხაში, XVI ს-ის H 1674-ში. ვფიქრობთ, **Q 725-ისა და S 94-ის Sin 51-თან** გარკვეულ სიახლოვებები მიანიშნებს ის ფაქტი, რომ სწორედ 47-ე საკითხავის დასაწყისში ამ ნუსხებში არის სათაური „სიმდაბლისათვეს და სიმშვდისა“ ტექსტის გარეშე. თუ რატომ აისახა ამ ხელნაწერებში მხოლოდ დასათაურება საკითხავისა და ისიც არასრულად, ამის თქმა დღეს ძნელია. 2) 51-ე საკითხავს **Sin 51-ში** აქვს სხვა ძველი ნუსხებისაგან განსხვავებული სათაური: „სულისა მიგებისათვეს“ (დანარჩენ ნუსხებში – „სულისათვეს დაბადებისა“). Q 725, S 94, S 2912-ში არის „სულისა დიდებისათვეს“, რაც, ვფიქრობთ, „მიგებისათვეს“ სიტყვის შეცდომით წაკითხვის შედეგია. 3) **38-ე** საკითხავის სათაურის - „ოარგმანებისა მისგან იგავისა მისთვეს, რომლისა თანა-ედვა ბევრი ტალანტი“ – უძველეს ნუსხათა „ბევრი“ Sin 51-ში შეცვლილია „ბევრულით“. ასევეა ეს სიტყვა ნახმარი **Q 725-სა და S 94-ში.** 4) **41-ე** საკითხავის სათაურში ნახმარი საკუთარი სახელი უძველეს ნუსხებში სხვადასხვა ფორმით არის წარმოდგენილი: „ანანია“ და „ანა, ანნა“. Q 725 და S 94 მხარს უჭერენ **Sin 51-ის** წაკითხვას - „ანა, ანნა“. 5) **44-ე** საკითხავის სათაურში ნახმარი საკუთარი სახელიც სხვადასხვა ფორმით არის ძველ ნუსხებში: „ანდრიატელთათვეს“ (A 50...) და „ანდრიან-ტელთათვეს“ (Sin 51...). Q 725 და S 94 მხარს უჭერენ **Sin 51-ის** წაკითხვას. მსგავსი მაგალითების მოტანა კიდევ შეიძლება.

გარკვეული მონაცემები იმაზეც მიუთითებენ, რომ გაბრიელ მცირეს, გარდა **Sin 51-ის** ჯგუფის დაზიანებული ძველი დედნისა, ხელი მიუწვდებოდა XVI ს-ის A 733-ზე, თუ რომელიდაცა მის მსგავს ნუსხაზე, თუმცა უპირატესობას იმ ძველ, დაზიანებულ ტექსტს ანიჭებდა.

IV. ნმ. ითანე თქმულის ყებული „მარგალიონის“ ქათული ჩედაქციის ბეჭდნელი წყარმა

ითანე თქროპირის ქადაგებებისა და სწავლათა კრებულების შედგენა წმიდა მამის გარდაცვალების შემდეგ მალევე დაიწყო. ამ კრებულებში თქროპირის დანატვარს არა მხოლოდ უცვლელად უყრიდნენ თავს, არამედ ზოგჯერ ხდებოდა ზღვა მასალიდან საუკეთესოდ მიჩნეულის შერჩევა და შეტანა კრებულებში. მისი ნაშრომები ხან სრულად გადმოქმნდათ, ხან – დანაწევრებულად. არც ის იყო გამორიცხული, რომ ამ კრებულებში რომელიმე ფსევდოქროპირისეული თხზულებაც მოხვედრილიყო. ასე გაჩნდა ეგრეთ წოდებული „მარგალიონი“ – ამონარიდები სხვადასხვა სიტყვიდან - Ekl ogai; apo; diaf orwn Logwn¹.

„ეპლოგები“, ისევე როგორც თქროპირის სრული ნაშრომები, ქრისტიანული სამყაროს ყველა ენაზე ითარგმნებოდა. ბერძნულიდან მომდინარე ეს კრებულები ყოველთვის არ წარმოადგენდნენ ორიგინალების ზუსტ ასლს. მთარგმნელ-რედაქტორები საკუთარი გემოვნებით არჩევდნენ ამ ერთხელ უკვე შერჩეული მასალიდან მათოვის ყველაზე სასურველსა და საინტერესოს. ამის მაგალითია ოუნდაც ე. წ. „ახალი მარგალიტი“, შედგენილი XVI ს-ის II ნახევარში რუსეთში, ანდრია კურბესკის მიერ, რომელმაც ლათინურიდან საეკლესიო სლავურზე თარგმნა იოანე თქროპირის ზოგიერთი ქადაგება და სწავლა და შეიტანა ამ კრებულში².

„ეპლოგების“ ნაირსახეობას უნდა წარმოადგენდეს კრებული „მარგალიტი“ – მასშიც იოანე თქროპირის გამორჩეული საკითხავები არის შეგანილი. ეს კრებული ქრისტიანული სამყაროს ბევრ ენაზე ითარგმნა. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ამ კრებულის ქართული თარგმანიც ერთ-ერთი უადრესია (X-XI სს.).

„მარგალიტი“ ქართული რედაქცია შევედარეთ PG 63-ში³ არსებულ ბერძნულ ტექსტს. ეს არის 47 სიტყვა (სწავლა), რომელთაც სათაურად აქვთ „ამონარიდები სხვადასხვა სიტყვიდან“ (Ekl ogai; apo; diaf orwn Logwn). ბელგიელი მკალებარი, შეკრა გარიტი, აღწერს რა Sin. 85/51-

1 Sancti Patris Nostri Joannis Chrysostomi, Archiepiscopi Constantinopolitani, Opera Omnia, Eclogae ex diversis homiliis (Ekl ogai; apo; diaf orwn Logwn), Patrologiae Cursus Completus, Accurante J.-P. Migne, 63, col. 568-902, Brepols-Turnhout, 1979.

2 წმ. იოანე თქროპირის 200-მდე სიტყვა (პომილია) ძველ სლავურ ენაზე უკვე IX ს-ში იყო თარგმნილი ბულგარეთში; ეს თარგმანი რუსეთში XI-XII სს-ში გავრცელდა. რაც შეეხება კრებულ „მარგალიტს“, რომელიც თქროპირის რჩეულ სწავლებებს, 20-დან 80-მდე ქადაგებას, შეიცავდა, ის რუსეთში აგრეთვე ბულგარეთში მოხვდა მონგოლთა გაოქაში, XIII ს-ში (იხ.: Святитель Иоанн Златоуст, Полное собрание сочинений Св. Иоанна Златоуста в двенадцати томах. Том первый, книга первая, введение, Санкт-Петербург, 1898, стр. VII).

3 Sancti Patris Nostri Joannis Chrysostomi 1979 : 568-902.

ს, სწორედ ამ ბერძნულ წყაროსთან მიმართებით განიხილავს ქართულ რედაქციას⁴. ამდენად, მეცნიერი თვლიდა, რომ „მარგალიტის“ ქართულ რედაქციაში შეტანილი საკითხავების წყარო ამ ეკლოგებში შესული ტექსტია. ჩვენ მივაკვლიერ ბერძნული „მარგალიტის“ ერთ გამოცემას (Iwannou Crusostomou, Margaritai, Logoi diaf oroi, ekdosei~ B. Rhgopoulou), რომელსაც, როგორც ვხედავთ, ზოგადი სახელწოდების „Margaritai“-ს, გარდა აქვს მეორე სახელწოდებაც: „Logoi diaf oroi“. ეს ორმაგი სათაური მიგვანიშნებს იმაზე, რომ სახელწოდები „Margaritai“ და „Logoi diaf oroi“ სინონიმებია და უერარ გარიბს სრული უფლება პქონდა ქართული რედაქციის დედნად სწორედ ბერძნული ეკლოგები ევარაუდა, ანუ „ეკლოგები“, „მარგალიტონ“ გაეიგივებინა.

„მარგალიტის“ ქართული რედაქციისა და ბერძნული „ეკლოგების“ ტექსტის შედარებით დადგინდა, რომ ქართული „მარგალიტის“ 17 თავი (ვაულისხმობთ ქართული რედაქციის ძირთადი თავებისა და მათი ქვესაკითხავების ერთობლიობას) თავსდება ამ 47 ბერძნული სიტყვის ფარგლებში (ქართული თარგმანის ერთი, მე-20 თავის [№86] - „სინანულისათვე“ - წყარო არის „ეკლოგების“ მიღმა - PG 60, col. 765-768-ში; ქართული რედაქციის მე-4 და მე-19 თავების ბერძნული წყაროც, რომლებიც, ჩვენი დაკვირვებით, არ მიესადაგება 47 სიტყვიან „ეკლოგებს“, როგორც ჩანს, იოანე ოქროპირის სხვა თხზულებებში უნდა ვეძებოთ). ბერძნულ-ქართული ტექსტების შედარებისას შეგნებულად არ ვიყენებოთ სიტყვას „მისდევს“, იმიტომ, რომ ეს არ არის ქართული და ბერძნული მასალის სრული თანხვედრა. ვეცდებით განვმარტოთ ნათქვამი.

ქართული თარგმანის ყოველი ძირითადი თავის პირველი ტექსტი⁵, როგორც წესი, ზუსტად მიყვება ბერძნულ ტექსტს, ოდონდ მოზრდილი მონაკვეთების გამოტოვებით. „სიზუსტეში“ არ ვაულისხმობთ კალკირებულ თარგმანს. თარგმანი, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ეკუთვნის დიდ ქართველ საეპლესიო მამას, ეფთვიმე ათონელს და, ამდენად, მისთვის დამასახიათებელი მეორდით არის შესრულებული, რაც გამორიცხავს ტექსტის სიტყვასიტყვით გადმოდებას. ქართული რედაქციის ძირითადი თავის ის ე.წ. ქვესაკითხავები⁶, რომლებიც ემსახურება ამ თავში განხილული თემის გაშლას, ასევე თავსდება ამ ბერძნულ სიტყვაში. ქართული თარგმანისაგან განსხვავებით, ბერძნული სიტყვა არ არის დაყოფილი ნაწილებად (ანუ ძირითად თავებად და ქვესაკითხავებად). ეს თანხვედრა ქართული „ქვესაკითხავებისა“ ბერძნულ ტექსტონ ზოგჯერ სრულია, უმეტესად

4 G. Garitte, Catalogue des manuscrits géorgiens littéraires du Mont Sinai, Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium, Louvain, 1956, 173-187.

5 ამ ტექსტებს აღვნიშნავთ რომაული ციფრით და პირობითად „ძირითად თავებს“ („ძირითად საკითხავებს“) ვუწოდებთ.

6 ეს ქვესაკითხავები გამოცემაში არაბული ციფრებით არის აღნიშნული.

კი გვაქვს პარაფრაზირებულად გადმოღებული ან შემოკლებული მონაცემები. ამიტომ მთელი ქართული ოარგმანი (ყოველი ოავი შესავალი ნაწილითა და დამატებითი მასალით, ე.წ. ქვესაკითხავებით) მოცულობით საქმაოდ ჩამოუვარდება ბერძნულ სიტყვას, მისი დაახლოებით 1/3-ია.

ქართული რეაქციის 20 ოავიდან (მთლიანობაში 86 საკითხავი) 17-ს წერტილი ეძებნება ბერძნული „ეპლოგების“ 47 საკითხავიან კრებულში. სურათის ნაოვლსაყოფად წარმოვადგენო რამდენიმე საკითხავის ბერძნულ დედანოან დაწვრილებითი შედარების სურათსა და შედეგებს⁷.

I) ქართული ოარგმანის მე-16 ოავის ძირითადი საკითხავია 68-ე სიტყვა: „შურისათგს და მტერობისა“. ამ ოავში შესული ქვესაკითხავებია: ა) „ოესალონიკელოა“; ბ) „დაბადებისა“; გ) „ოარგმანებისაგან „მამაო წუენოსავ“; დ) „ოარგმანებისაგან სახარებისა“ (№№69-72).

ამ ოავის ქართულ ოარგმანს ანალოგი ეძებნება ორი ბერძნული საკითხავის ფარგლებში – მე-17 სიტყვის: „*Ἔερι; φθόνου*“ [PG 63, col. 677-682] („შურისათვის“) და მე-18 სიტყვის: „*Ἔερι; μίσους καὶ ἔχθρας*“ [PG 63, col. 682-686] („სიძულვილისა და მტერობისათვის“).

დასაწყისი მოზრდილი მონაცემი ქართული და ბერძნული ტექსტებისა სრულად ემოხვევა ერთმანეთს. ეს დამოხვევა ხდება 68-ე ქართული ძირითადი საკითხავისა და № 17 ბერძნული ტექსტის ფარგლებში. რაც შეეხება ქართული ოარგმანის მე-16 ოავის ზემოთ ჩამოთვლილ ქვესაკითხავებს (№№69-72), ისინი ემოხვევა №18 ბერძნული სიტყვის გარკვეულ ადგილებს.

№17 და №18 ბერძნული სიტყვები აზრობრივად ახლოს დგანან ერთმანეთოან: მე-17 სიტყვაში საუბარია შურის შესახებ, მე-18-ში კი - ამ ოვისებიდან გამომდინარე შედეგებზე: ადამიანოა შორის სიძულვილისა და მტერობაზე.

იგივე ვითარებაა ქართულ ტექსტში: 68-ე სიტყვაში საუბარია კონკრეტულად შურის შესახებ, ხოლო ამ ოავის (№16) ზემოთ ჩამოთვლილ ქვესაკითხავებში ეს თემა გაშლილია სწორედ იმ მიმართულებით, როგორითაც არის წარმოდგენილი მე-18 ბერძნულ სიტყვაში.

უფრო დაწვრილებით გავანალიზოთ ეს ტექსტი მთლიანობაში, კერძოდ, რა სახისაა დამოხვევა ქართულ-ბერძნულ ტექსტებს შორის და რაში გამოიხატება განსხვავება მათ შორის:

ა) ქართული 68-ე სიტყვა არის მე-17 ბერძნული სიტყვის შემოკლებული ვარიანტი, ის დაახლოებით მესამედი ან კიდევ უფრო პატარა მოცულობისაა ბერძნულობან შედარებით. დასაწყისი, საქმაოდ მოზრდილი ნაწილი ამ სიტყვისა, ქართულ ოარგმანში, ფაქტიურად, უცვლელად მი-

⁷ შედარებისას არ ვიცავთ საკითხავების ოანმიმდევრობას, რადგან ამ შემოხვევაში ამას არა აქვს მნიშვნელობა.

ყვება ბერძნულ წყაროს. შემდეგ, რიგ შემთხვევაში, ქართული თარგმანი შემოკლებულია, ანუ ბერძნული ტექსტის აზრი უფრო ლაპონურად არის გადმოცემული, ზოგჯერ კი ბერძნული ტექსტის მოზრდილი მონაკვეთები საერთოდ არ არის ქართულ თარგმანში. პირველი შემთხვევის მაგალითად (შემოკლება-ლაპონურობა) მოვიტან ქართულ თარგმანს: „რადესა მწუხარე ხარ, უბადრუკო, კეთილსა ზედა მმისა შენისასა? უფროხსად სიხარული გილირდა და მადლობად ლმრთისად, რამეთუ მმად შენი კეთილსა შინა არს და ლმერთი მის მიერ იდიდების“. ეს მონაკვეთი ბერძნულში გაცილებით ვრცელია. მასში საუბარია იმის შესახებ, რომ მმა დამწუხებულია იმის გამო, რომ არა თვითონ მან, არამედ მისმა მმამ განადიდა ლმერთი თავისი ცხოვრებით; ამდენად, ამ უკანასკნელისათვის მთავარია არა უფლისათვის პატივის მიგება, არამედ ის, რომ თვით მან გააკეთოს ეს და არა მისმა მმამ - მტრობა მმებს შორის დრმად არის ფესვგადგმული. წმ. ოოანე თქროპირი ამბობს - ეს რომ მისი მმა კი არა, მისი მტერიც კი ყოფილიყო, უფლის განდიდებისათვის მას იგი თავის მეგობრად უნდა ექცია, მას კი საკუთარი მმის შეშურდა და ყველაფერს აკეთებს იმისათვის, რომ იგი თავის მტრად აქციოს.

ბ) მონაკვეთები, რომლებიც მოლიდანად აკლია ქართულ თარგმანს – ძირითადად, ეს არის განუქნებული შსჯელობა შურის დამღუპელობის შესახებ. გავაანალიზებთ ერთ ასეთ დაკლებულ მონაკვეთს: მტრობა, ოოანე თქროპირის აზრით, შურთან შედარებით ნაკლები უბედურებაა, რადგან მას შეიძლება მოველოს – მტრები გაარკვევენ თავიანთი უთანხმოების მიზეზს; რაც შეეხება შურს, ეს ადამიანის ის თვისებაა, რომლისგანაც იგი ვერასოდეს იხსნის თავს – მოშურნე ლიად არ ებრძვის იმას, ვისიც შურს და ამიტომ კიდევ უფრო საშიშია. წმ. მამა კიდევ უფრო შორს მიდის თავის მსჯელობაში, გვეუბნება, რომ გამოაშკარავება და გაკიცხვა შურიან ადამიანს კი არ გამოასწორებს, არამედ მას კიდევ უფრო უსირცხვილოს გახდის. ამიტომ იოანე თქროპირი ურჩევს ადამიანებს, რომ შურიანს მტრობით არ უპასუხონ, რადგან, საბოლოო ჯამში, თვითონ კიდევ უფრო მეტად დაზარალდებიან – მათზე ეჭვს აიღებენ, რომ ისინი უმიზეზოდ მტრობენ და ცილს სწამებენ მავანს. ერთი სიტყვით, იოანე თქროპირი ფართოდ იხილავს ამ თემას, ყველა კუთხით აანალიზებს მას.

განვიხილოთ დარჩენილი ტექსტის, კერძოდ, ქართული რედაქციის მე-16 თავის ქვესაკითხავების (№№69-72) მიმართება მე-18 ბერძნულ სიტყვასთან.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მე-16 თავში შედის შემდეგი ოთხი ქვესაკითხავი: ა) „ოქსალონიკელთა“; ბ) „დაბადებისა“; გ) „თარგმანებისაგან, „მამაო ჩუქოსავ“; დ) „თარგმანებისაგან სახარებისა“. შედარებამ გვიჩვენა, რომ ეს ოთხი ქვესაკითხავი ემყარება მონაკვეთებს ბერძნული ტექსტის მე-18 სიტყვიდან. ქართულ რედაქციაში არ მოიპოვება საკითხავი იმ

სათაურით, რომელიც აქვს ბერძნული კრებულის მე-18 სიტყვას, პერძოდ, „სიძულვილისათვის და მტერობისათვის“, მაგრამ მე-16 თავის (ანუ 68-ე სიტყვის) სათაური – „შურისათვს და მტერობისა“ - უკვე მიგვანიშნებს იმაზე, რომ ამ სიტყვაში გაერთიანებულია ბერძნული კრებულის ეს ორი სიტყვა: მე-17 („შურისათვის“) და მე-18 („სიძულვილისათვის და მტერობისათვის“).

მე-18 ბერძნული სიტყვის ყველაზე დიდი მოცულობის ტექსტი მოთავსდა ქართული რედაქციის მე-16 თავის ქვესაკითავში: „თესალონიკელთა“. პავლეს I ეპისტოლეში თესალონიკელთა მიმართ რამდენიმე ადგილას არის საუბარი „მმათმოყვარეობაზე“, იმაზე, რომ არავინ უნდა მიაგოს ბოროტის წილ ბოროტი, ანუ ამ ეპისტოლეში საუბარია იმ თვაზე, რასაც ეძღვნება მე-17-18-ე ბერძნული სიტყვები. მიზეზი ქართულ რედაქციაში ამ ქვესაკითხავის გაჩენისა („თესალონიკელთა“), როგორც ჩანს, სწორედ ეს არის: ადგილები, რომლებიც ეხმიანება თესალონიკელთა მიმართ ეპისტოლეს, ქართულ რედაქციაში გამოყოფილია ცალკე ქვესაკითხავის სახით თავისი შესატყვისი სათაურითურთ. მოვიტანო იმ ადგილებს, რომლებიც ზუსტ თანხვედრაშია მე-18 ბერძნულ სიტყვასა და ქართული რედაქციის მე-16 თავის ამ ქვესაკითხავს შორის:

1) „მაგინაო და მეძავად და მერუშედ სახელ-მდვაო“. – ხოლო რაო არს ეს? უკუთუ ჭეშმარიტი გრძუა, ნუ განრისხები, არამედ შეიკდიმე ესევითართა საქმეთაგან; უკუთუ კულა ტყუა, გაიხარენ, რაუამს გაყუედრებდენო და განთქუან სახელი თქეუნი, ვითარცა ბოროტოთვს კაცისა; გაიხარენ მას დღესა და მხიარულ იყვნიო, რამეთუ სასყიდელი თქეუნი დიდი იყოს ცათა შინა“. შესატყვისი ბერძნული ტექსტი მე-18 სიტყვიდან: „*Eipervere kakw~, kai; moicon kai; pornon eikal ese kai; tirtouto ei; men aʃ'hq̫ legei diordwsai ei; de; yeudh` kat agel ason. Ei; sunoida~ saut w`ta; ejr̫hmena, swfronhson ejmh; sunoida~ kat afromhson mallon de; mh; kat agel aʃh~ mhde; kat afromhsh~ monon aʃl;a; caire kai; skirta kata; ton tou`Kuriwu logon...*“ (PG 63, col. 682-683). ამის შემდეგ ბერძნულ ტექსტში მოტანილია ვრცელი ციტატა ლუკას სახარებიდან - 6,22-23. ეს ციტატა ქართულ თარგმანში შემოკლებულად არის გადმოღებული: „**რამეთუ სასყიდელი თქუნი დიდი იყოს ცათა შინა**“.

2) ამ ტექსტის მომდევნო მონაცემთი, რომელსაც მოვიტანო მე-16 თავის პირველი ქვესაკითხავიდან და რომელიც ზუსტად მისდევს ბერძნული რედაქციის მე-18 სიტყვას, ბერძნულში საკმაოდ დიდი მანძილით არის დაშორებული ზემოთ მოტანილი (№1) ადგილიდან, ხოლო ქართულ რედაქციაში უშეალოდ მოსდევს მას, ანუ ქართულ რედაქციაში ბერძნული მე-18 სიტყვის მცირე ნაწილი გადმოვიდა და გადანაწილდა 4 ქვესაკითხაზე. აი, ეს თანხვედრილი ტექსტი ქართული რედაქციიდან:

„ფარისეველი ვინმე და მეზუერე იყვნეს და აღვიდოდეს ლოცვად; და მეზუერე იგი იყო სავსე ყოვლითა ცოდვითა, ხოლო ფარისეველი იღუწიდა მოგებად საონოებათა. დადგა იგი უპუე და იტყოდა: „ლმერთო, გმადლობ შენ. არა ვარ მე, ვითარცა კაცოაგანი, მტაცებელ და ანგაჭრ, და ვითარცა ესე მეზუერე“ ხოლო მეზუერე იგი შორით დგა. არა განრისხნა, ესმა რამ სიტყუად ესე, არა აგინა, არამედ სულთ-ითქუნა მწარედ და იცემდა მკერდსა და ოქუა: „ლმერთო, მილხინე ცოდვილსა ამას“ და გარდამოვიდა მიერ განმართლებული. იხილედა მსწრაფლი საქმე? თავს-იდვა უუედრებად და განერა უუედრებასა საუკუნოსა და შესმენად იგი ცოდვისა მისისად იქმნა შემნდობელ მისსა და მტერი იგი ქველისმოქმედ ექმნა. რამდცა იყო უსანატრელეს ამისსა, ანუ უმოსწრაფეს აჭოცად ცოდვათა? რაოდენი შრომანი უგმდეს მეზუერესა მას, – მარხვად, მღვძარებად, გმელსა ზედა წოლად, შრომად ფრიადი მრავალოა წელთად, რაოთამცა აჭოცნა თვისნი იგი ცოდვანი და აპა ესერა, თვინიერ ამის ყოვლისა ერთსა უამსა შეურაცხებამან მან შენდობად ცოდვათა მიმადლა“. შესატყვისი ბერძნული ტექსტი იხ.: PG 63, col. 684,35-685,5.

3) გარევული მონაკვეთები მე-18 სიტყვისა შესულია ქართული რედაქციის მე-16 თავის მეორე ქვესაკითხებავში: „დაბადებისა“.

„დაბადებისა“-ს დასაწყისი - „მოიგსენე უპუე საშინელი იგი დღე, რა-ჟამს ყოველნი შიშუელნი და ქედდადრეგაილნი დგენ წინაშე მსაჯულისა მის და გულისგმა-ყავ, ვითარმედ ყოველნი დაფარულნი მაშინ გამოცხადნებიან. ხოლო უკუეთუ მოყუასსა ცოდვად მისი შეუნდო, აღიგოცნენ შენ-ნიცა ცოდვანი დაფარულნი და არა გეტპროთს მუნ ტკრო. რამდცა უპუე იყო უადგილეს ამისსა, უკუეთუ ბრალნი ჩუენნი და მრავალნი ცოდვანი მოყუსისა შენდობითა აღიგოცნიან?“ – ზუსტად შეესატყვისება ბერძნული რედაქციის (მე-18 სიტყვის) შემდეგ ადგილს: PG 63, col. 685,26-33. ამ ქვესაკითხავის დანარჩენი ნაწილიც საკმაოდ ზუსტად მიყვება მე-18 სიტყვის დასასრულ ნაწილს და ამ ნაწილში გადმოცემული აზრის რეზიუმირებას წარმოადგენს.

4) ქართული რედაქციის მე-16 თავის მესამე და მეოთხე ქვესაკითხავები - თარგმანებისაგან „მამაო ჩუენოსად“ და „თარგმანებისაგან სახარებისა“ – წარმოადგენენ ბერძნული რედაქციის მე-18 სიტყვის ბოლო მოზრდილი მონაკვეთის შემოკლებულ გარიანტს. ამ შემთხვევაში ადარვსაუბრობთ ქართულ თარგმანში ზუსტ გადმოდებაზე ბერძნული ტექსტისა, არამედ იმაზე, რომ ბერძნული ორიგინალის აზრი შეგუმშული ფორმით არის გადმოტანილი ქართულ თარგმანში.

II)⁸ ქართული თარგმანის მე-17 თავის პირველი ძირითადი, 73-ე სი-

8 დანარჩენ მასალას ადარ განვიხილავთ იხე დაწვრილებით, როგორც ეს გავა-

ტყვა: „მოწყალებისათვს სტაგეროსის მიმართ“ და ამ თავის პირველი ქვესაკითხეავი: „ფსალმუნისად რედ“ (№74) ავლენენ დამოკიდებულებას ბერძნული კრებულის მე-19 სიტყვაზე: „Peri; λύρης καὶ ἀθηνίας“ [PG 63, col. 685-690].

ეს დამოკიდებულება შემდეგნაირია: ქართული თარგმანის 73-74-ე სიტყვები ტექსტის იმ თანმიმდევრობის დაცვის გარეშე, როგორითაც ისინი წარმოდგენილნი არიან ქართულ რედაქციაში, თანხვდებიან ბერძნული კრებულის მე-19 სიტყვის ტექსტს, – ხან შესატყვის ტექსტების ზუსტი დამთხვევით, ხან ბერძნული ტექსტის მოზრდილი მონაკვეთების თითო-თროლა წინადადებით წარმოდგენით. ამასთან, ბერძნული კრებულის მე-19 სიტყვის მხოლოდ მცირე ნაწილი არის ასახული ქართული თარგმანის მე-17 თავში (№№73-74), დაახლოებით მესამედი. ე. ი. ქართული თარგმანის ეს ორი სიტყვა სრულად თავსდება ბერძნული მე-19 სიტყვის ყარგლებში, რომელიც, ამას გარდა, მოიცავს ისეთ ტექსტსაც, რომელიც არ არის გად-მოდებული ქართულ თარგმანში.

III) „მარგალიტის“ შემცველ ორ ნუსხაში – XI ს-ის Sin 51-სა და XVI ს-ის H 1674-ში – სრული სახით არის წარმოდგენილი მე-14 თავის პირვე-ლი ძირითადი საკითხეავი (№61), რომელიც დანარჩენ ნუსხებში დასაწყისი, საგმაოდ ვრცელი მონაკვეთის გარეშე არის შესული: „განგებულები-სათვს სტაგერის მიმართ მიწერილისა“; მას შეესატყვისება ბერძნული კრებულის მე-10 სიტყვა (PG 63, col. 631-638): „Peri; Pronoia~“ („განგებ-ულებისათვს“). №61 საკითხეავი მხოლოდ ნაწილია ბერძნული მე-10 სიტყვისა, რომელიც მთლიანად ფარავს მე-14 სიტყვას თავის 62-64-ე ქვეს-აკითხავებიანად: „თარგმანებისაგან ფსალმუნისაგან რა“, „მდიდრისათვს და ლაზარეს თქუმულისაგან“.

განსხვავებით აქამდე განხილული შემთხვევებისა, ამჯერად ქართული ტექსტის თანხვედრა ბერძნულ ტექსტოან გაცილებით მოცულობითია: მოედი ეს თავი შემოკლების გარეშე მიყვება ბერძნულ წყაროს. ამ საკ-მაოდ მოზრდილი სიტყვის ბერძნული ტექსტის მხოლოდ უმნიშვნელო ნაწილი (დაახლოებით მერვედი) არის გამოტოვებული ქართულ თარგ-მანში, შემოკლებული ან პარაფრაზირებულია (შემოკლება და პარაფრა-ზი ეხება ქვეთავებს და არა ძირითად ტექსტს – №61-ს).

IV) ქართული თარგმანის მე-9 თავის ძირითადი საკითხეავი (№39): „ლოცვისათვს ანდრიატელთა თქუმულისაგან“ თავისი მიმყოლი ქვეს-აკითხავებითურთ: ა) „ქანანელისათვს თქუმული“, ბ) „მესამისა თავისა

კეთევ მე-16 (№68) თავსა და მის ქვეთავებთან დაკავშირებით (№№69-72), რადგან ყველან დაახლოებით ერთი სურათია და ნიმუშისათვის საგმარისია ამ ერთი სიტყვისა და მისი ქვეთავების ანალიზი.

ანანიავს ოქუმულისაგან“, გ) ორგმანებისაგან დაბადებისა“, დ) „ორგმანებისაგან თესალონიკელთა ებისტოლისა“, ე) „ანდრიატელთათვე“ (№№ 40-44) – მთლიანად თავსდება ბერძნული კრებულის №2 სიტყვაში: „Peri; ευχή~“ (PG 63, col. 579-590) („ლოცვისათვე“). ამასთან, საგანგმოდ გვინდა აღვნიშნოთ, რომ ქართული რედაქციის მე-9 თავის ძირითად საკითხავად მიჩნეული ტექსტი მოცულობით დაახლოებით ნახევარია „ა“ ქვესაკითხავის ტექსტისა, ასე რომ, კრებულის დაყოფა ძირითად თავებად და ქვესაკითხავებად, როგორც ვხედავთ, პირობითია.

„ლოცვისათვე ანდრიატელთა თქუმულისაგან“ სიტყვასიტყვით მიუვება ბერძნულ ტექსტს. ერთადერთი განსხვავება არის ის, რომ ბერძნული ტექსტის ერთი მონაკვეთი (დაახლოებით 1/3 მე-9 თავის მთლიანი ტექსტისა) ქართულად გადმოღებული არ არის, ე. ი. მთლიანად ჩავარდნილია. ამ სიტყვებში აზრი ძალიან ხშირად მეორდება სხვადასხვა ფორმით. სწორედ ამ გამეორებული აზრის გამოტოვების ხარჯზე არის ამ შემთხვევაში შემცირებული ქართული თარგმანი.

ბერძნული №2 სიტყვის საკმაოდ დიდი უთარგმნელად დატოვებული მონაკვეთის შემდეგ მოდის „ა“ ქვესაკითხავის ტექსტი. გადმოღებულია მოზრდილი მონაკვეთი ბერძნული ტექსტისა, შემდეგ ისევ არის გამოტოვებული პატარა მონაკვეთი და თარგმნილია ამ ქვეთავის დარჩენილი რამდენიმე ხაზი.

„ბ“ ქვესაკითხავის ტექსტიც სრულად თავსდება №2 ბერძნულ სიტყვაში, რდონდ ამ შემთხვევაში არა მხოლოდ გამოტოვებულია გაბმული ბერძნული ტექსტის მოზრდილი მონაკვეთები, არამედ ერთი ადგილი შემოკლებულად და პარაფრაზირებულად არის გადმოღებული.

„გ“, „დ“ და „ე“ ქვესაკითხავები მოცულობით ძალიან ჩამოუვარდებიან „ა“ და „ბ“ ქვესაკითხავებს. ისინიც მთლიანად თავსდებიან მე-2 სიტყვაში. ამ შემთხვევაშიც კეთდება ინტერვალები (ანუ არ არის თარგმნილი გარკვეული მონაკვეთები) № 2 სიტყვის ფარგლებში, ანუ მე-9 თავი თავისი ქვეთავებითურთ სრულად შედის №2 ბერძნულ სიტყვაში, რდონდ ეს ბერძნული სიტყვა მოცულობით საკმაოდ ადგმატება მთელ ამ ქართულ მასალას, ე. ი. ქართული მასალა, თვითონ სრულად შესული №2 სიტყვაში, არ ფარავს მთელ ამ სიტყვას.

V) ქართული თარგმანის მე-3 თავის ძირითადი საკითხავი: „სწავლა სიყუარულისათვე“ (№10) და ამ თავის ქვესაკითხავები: ა) „ორგმანებისაგან მათეს სახარებისა“ და ბ) „თარგმანებისაგან ჰერომაულთა ებისტოლისა“ (№№11-12) – საკმაოდ მცირე დამოკიდებულებას აჩვენებენ ბერძნული კრებულის ამავე სათაურის მქონე პირველ სიტყვაზე: „Περὶ ἀγάρης“ (PG 63, col. 567-580). თანხვედრა გამოიხატება მხოლოდ რამდენიმე საერთო

ფრაზაში, ისიც არა ბერძნული სიტყვის დასაწყისში, როგორც ზემოთ განხილულ შემთხვევებში, არამედ სადღაც საკითხავის შუაში, თანაც არა მიყოლებით, არამედ გაფანტულად, ალაგ-ალაგ. აქ კიდევ ერთი რამ უნდა ვთქვათ: „ბ“ ქვეთავში - „თარგმანებისაგან პრომაჟლოთა ებისტოლისა“ - ჩართულია მოზრდილი მონაკვეთი, რომელშიც საუბარია აბრაამის მზა-დყოფნაზე, შეეწირა თავისი შეილი ისააკი უფლისაოვის და დაწვრილებითა გადმოცემული მოელი ეს ბიბლიური პასაჟი. ეს მონაკვეთი საოაურით „ოქუმულისაგან დაბადებისა“ შეტანილია უფოვიმე მთაწმიდელის თარგმანობა კრებულშიც - A 445-ში (ეწ. „ათონის კრებულში“⁹). ქართული თარგმანის ამ მონაკვეთს არა აქვს შესატყვისი ამავე დასახელების ბერძნულ სიტყვაში. ამდენად, შეიძლება გამოვთქვათ ვარაუდი, რომ ამ შემთხვევაშიც საქმე გვაქვს ქართველი რედაქტორის, ანუ ეფთვიმე ათონელის ჩარევასთან: შესაძლოა, მან ეს პასაჟი შესაფერისად მიიჩნია იმ თემის გაშლისა და სრულყოფისათვის, სადაც საუბარია ძირითადად უფლის სიყვარულზე: ოქროპირის სხვა სიტყვიდან ამოიღო ის და მოათავსა ქართული მარგალიტის მე-10 თავის ერთ-ერთ ქვესაკითხავად.

VII) ქართული თარგმანის მე-10 თავის 45-ე ძირითადი საკითხავი: „მარხვისათვს და სიწმიდისა, თარგმანებისაგან მისგან დაბადებისა“ და ამ თავის ქვესაკითხავი: „ლაზარესათვს და მდიდრისა, ოქუმულისა მისგან“ (№46) სიახლოეს ავლენენ ბერძნული ეპლოგების მე-4 სიტყვასთან: „Περὶ οἰκτείας καὶ εὐφροσύνης“ (PG 63, col. 595-602). ეს სიახლოევე უფრო მეტად არის გამოხატული, ვიდრე წინა შემთხვევაში - № V). მართალია შემოკლებით, მაგრამ ქართული თარგმანის 45-ე საკითხავი მთლიანად თავსდება მე-4 ბერძნულ სიტყვაში, ხოლო 46-ე ქვესაკითხავის - „ლაზარესათვს და მდიდრისა...“, დასაწყისი მოზრდილი მონაკვეთი ასევე აგრძელებს მე-4 ბერძნული სიტყვის ტექსტს; მისი ძირითადი ნაწილი კი უბევ ვეღარ თავსდება ბერძნულ ტექსტში. ასე რომ, ბერძნული საკითხავის ბოლო, მოზრდილი მონაკვეთი უთარგმნელად არის დატოვებული, სამაგიეროდ, ქართულ თარგმანში აისახა რომელიდაცა სხვა ბერძნული სიტყვის ტექსტი, საგარაუდოდ, მონაკვეთი იოანე თქროპირის მიერ ლაზარეზე წარმოთქმული ციკლიდან.

VIII) ქართული თარგმანის მე-2 თავის მე-5 ძირითადი საკითხავი: „სინაულისათვს და სათხოებათა მოგებისათვს და მავნებელთა განდევნისა“ და ამ თავის სამი ქვესაკითხავი: ა) „იონა წინაწარმეტყუელისა თქუმულისაგან“; ბ) „თარგმანებისაგან მათეს სახარებისა“; გ) „მეორისა თავისაგან თეოდორეს მიმართ მიწერილისა, რომელმან მონაზონებად დაუტევა“

⁹ ამის შესახებ იხ.: ე. კოჭლამაზაშვილი, „იოანე თქროპირის „მარგალიტის“ ფრაგმენტები უფოვიმე მთაწმიდლის თარგმანთა ერთ კრებულში“, რელიგია, სამეცნიერო-სალგოთისმეტყველო კრებული, №7-8-9, 2003, გვ. 13-25.

(N^o6-8) – ტექსტობრივად ემთხვევა ბერძნული ეპლოგების მე-3 სიტყვას: „Peri; metanoia~“ (PG 63, col. 589-596). ქართული თარგმანის ამ ნაწილის შედარებამ ბერძნულ სიტყვასთან კიდევ ერთხელ აჩვენა ის, რაც ვნახეთ წინა შემთხვევებშიც: ქართული ტექსტი მოლიანად თავსდება ამ ბერძნულ სიტყვაში (ძირითადი საკითხავი და ქვესაკითხავები), თღონდ საკმაოდ ჩამოუვარდება მას მოცულობის თვალსაზრისით – მოზრდილი მონაკვეთები ბერძნული ტექსტისა არ არის თარგმნილი, შედარებით მცირე მოცულობის ტექსტი კი პარაფრაზირებულია. რაც შეეხება თანხვედრილ ნაწილს, ეფოვიმეს, თარგმანისათვის ქართული ენის ბუნების შენარჩუნებით, ზუსტად, მაგრამ კალკირების გარეშე-გადმოაქვს ტექსტი.

ეფოვიმეს მიერ ამ სიტყვის ბერძნული ტექსტის ერთ გამოტოვებულ მონაკვეთში ჩაღრმავება, კვიჭრობო, ნათელს მოჰყენს იმას, თუ რის სა-გუდგელზე და რა მოსაზრებით ამოკლებდა იგი ხშირად ტექსტს: ბერძნულ მე-3 სიტყვაში მოტანილია ვრცელი, განყენებული მსჯელობა იმის შესახებ, რომ ცოდვის ჩადენას თან ერთვის სირცხვილის მძაფრი განცდა, მონანიებას კი სჭირდება გაბედულება. ეშმაკმა, იცოდა რა, რომ სირცხვილმა, შესაძლოა, ადამიანი შეაფერხოს ცოდვის ჩადენისაგან, ხოლო გამბედაობამ მას სინანულისაკენ უბიძოს, შეცვალა სურათი: სირცხვილი დაუკავშირა მონანიებას, ხოლო გამბედაობა – ცოდვის ჩადენას, ანუ ადამიანი გაბედულად, თავისუფლად ცოდავს, ხოლო მონანიებაში მას ხელს უშლის სირცხვილის განცდა. ეს ვრცელი მსჯელობა თარგმანში გამოტოვებულია და გამოტოვებულია ბოლო, შემაჯამებელი ფრაზაც, კერძოდ: ის, ვინც მოინანიებს ჩადენილ ცოდვებს, მონანიება რომც ჩადენილი ცოდვის ტოლფასი არ იყოს, მაინც მიიღებს შენდობას თუნდაც ასეთი სინანულისათვის (PG 63, col. 594, 4-7). რა იგულისხმება ამ ნაწილობრივ მონანიებაში? შესაძლოა, აქ საუბარია არა სრულ გახსნაზე მოძღვართან ან იმაზე, რომ ეს მონანიება შეიძლება იყოს ჩადენილი ცოდვის გაცნობიერება მხოლოდ საკუთარ თვალიან და სინანული ამის გამო. სავსებით შესაძლებელია, რომ ეფოვიმეს არ სურდა ცოდვის ჩამდენოთათვის მონანიების გზის გამარტივება და ამიტომაც ამოიღო ეს მონაკვეთი ტექსტიდან. აქ ისიც უნდა დავძინოთ, რომ მიზანდასახულება ქართული „მარგალიტისა“, თუ ის ეფოვიმეს შედგენილია სტრუქტურულად და მას არა აქვს ზუსტი ბერძნული ანალოგი, როგორც ჩანს, იყო მორწმუნეთათვის ორიენტირის მიცემა დავთისნიერი ცხოვრების გზაზე ერთგვარი სახელმძღვანელო დავთივსათხოო ცხოვრებისათვის. ამიტომ ეს გამოტოვებული მონაკვეთები (კვულისმობო „მარგალიტის“ მოედ ქართულ რედაქციას, სადაც გამოტოვება და შემოკლება სისტემურ ხასიათს ატარებს), შესაძლოა, ემსახურებელი იმას, რომ მკითხველის უურადღება არ გაფანტულიყო თეორიული მსჯელობებით და მას ზუსტად, მოკლევ და ლაკონურად მიხედვიდა ის რჩევები, რომლებსაც საჭიროებდა.

კიდევ ერთხელ აღვნიშნავთ იმას, რომ ქართულ თარგმანში მთლიანი ბერძნული საკითხავის დაყოფა ნაწილებად ეფოვიმეს შემოღებულად მიგვაჩინია. „მარგალიტის“ ქართული რედაქციის ქვესაკითხავთა სათაურების მატარებელი გაცილებით დიდი მოცულობის ტექსტები იოანე ოქროპირის აურაცხელ სიტემის, თარგმანებებში, საუბრებში არის გაბნეული; მათი პარაფრაზირებული, შემოკლებული, გადამუშავებული სახეა ჩართული ბერძნულ ეკლოგებშიც. ვფიქრობთ, „მარგალიტის“ ქართველი მთარგმნელის მიზანდასახულობამ განაპირობა სრული ტექსტებიდან ამოკრებილი ამ მონაკვეთების ქვესაკითხავებად გამოყოფა ძირითადი სიტყვიდან, მათვის იმავე დასათაურებების გაკეობა, რასაც ატარებს მათი შესატყვისი სრული ტექსტი და ამ სახით ჩართვა „მარგალიტის“ ქართულ რედაქციაში. ქართული რედაქციის ისევ ამ თავს (№5) რომ დავუბრუნდეთ, შეიძლება კიდევ ერთი რამ დავამატოთ: ამ თავის მეოთხე ქვესაკითხავი: „თარგმანებისაგან დაბადებისა“, რომელიც განსხვავებულია დანარჩენი ქვესაკითხავებისაგან როგორც თავისი მოცულობით, ასევე გადმოცემული აზრის სისრულით, მაინც იმავე აზრის გაშლასა და სრულყოფას ემსახურება, რაც არის მთლიანობაში მე-5 თავში. ის თავისუფლად შეიძლება ყოფილიყო ძირითადი საკითხავიც, მაგრამ მასაც ქვესაკითხავის ადგილი აქვს მიგუოგნებული ქართულ რედაქციაში. იმის გამო, რომ ამ ქვესაკითხავის ტექსტი არ შედის ბერძნულ მე-3 სიტყვაში, ვფიქრობთ, გვაქვს იმ ვარაუდის გამოთქმის უფლება, რომ ამის შემოქმედიც ეფოვიმეა, ანუ მან, რა თქმა უნდა, ისევ თქმობირის დაბადების თარგმანებიდან მოიტანა ეს ტექსტი და მას აღვიდი მიუჩინა იქ, ხადაც ის არ არის ბერძნულ წყაროში.

VIII) ქართული თარგმანის მე-12 თავის 51-ე ძირითადი საკითხავი – „სულისათვს მიგებისა“ თავისი მიმყოლი ქვესაკითხავებითურთ: ა) „მათეს თავისა“; ბ) „ოზიას თქუმულისაგან“; გ) „ტიმოთეს ებისტოლისა“; დ) „მდიდრისათვს და ლაზარეს თქუმულისაგან“ (№№52-55) – მთლიანად თავსდება ბერძნული ეკლოგების მე-8 სიტყვაში: „*Peri; yuch-*“ (PG 63, col. 621-624). ბერძნული სიტყვა სრულად იტევს ქართულ ძირითად საკითხავსა და მიმყოლ ქვესაკითხავებს. ხშირად (და ამ შემთხვევაშიც) ძირითადი საკითხავი უფრო მცირეა მოცულობით, ვიდრე ზოგიერთი ქვესაკითხავი. ქართული თარგმანი ზუსტად მიყვება მე-8 ბერძნული სიტყვის გარკვეულ მონაკვეთებს, ხოლო გარკვეული მონაკვეთი ბერძნული სიტყვისა გამოტოვებულია. ქართული თარგმანი ბერძნული ტექსტის დაახლოებით ნახევარია. ქართულ რედაქციასთან დაკავშირებით ამ თავის ფარგლებში კიდევ ერთი რამ უნდა ითქვას: ბერძნულ ტექსტში მოტანილია ერთი ფრაზა ფსალმუნიდან – 4,2. ქართველმა მთარგმნელ-რედაქტორმა შეავსო ეს ციტატა ფსალმუნის მეორე, მიმყოლი ფრაზითურთ. ეს არის ის, რასაც ეფოვიმე ძალიან ხშირად აკეთებს თავის თარგმანებში.

IX) ქართული თარგმანის მე-15 თავის 65-ე ძირითადი საკითხავი: „ამ-პარტაგანებისა და ზუაობისათვე“ და ამ თავის ორი ქვესაკითხავი: ა) „დაბადებისა“ და ბ) „კორინთელთა ებისტოლე“ (NN 66-67) მთლიანად თავსდება მე-16 ბერძნულ სიტყვაში: „Περὶ ἀλαζούειας καὶ κενοδοξίας“ (PG 63, col. 671-678). ბერძნული ტექსტი ორჯერ ვრცელია ქართულზე, ე. ი. ქართულ თარგმანში გამოტოვებულია ბერძნული წყაროს დაახლოებით ნახევარი, მაგრამ დარჩენილი მეორე ნახევრის ტექსტს ქართული რედაქციის მე-15 თავი ზუსტად მისდევს (ნაკლული მონაკვეთები ალაგ-ალაგ არის გამოტოვებული თარგმანში).

მსგავსი სურათი გამოიკვეთა დანარჩენი სიტყვების შედარებისას შესატყვის ბერძნულ სიტყვებთან¹⁰. მათ განხილვაზე აღარ შევჩერდებით.

შეგვიძლია ორი რამ ვივარაუდოთ: 1) Ekl̄ogai; apo; diaf orwn Logwn-ში არსებული ჩვენთვის საინტერესო 17 თავი ამავე სახით იყო შესული ბერძნული „მარგალიტის“ ომელიდაც რედაქციაში და სწორედ ის იყო ქართული „მარგალიტის“ წყარო. ასეთ შემთხვევაში უნდა ჩავთვალოთ, რომ ბერძნულ და ქართულ კრებულებს შორის არსებული სტრუქტურული განსხვავება (ბერძნულ რედაქციაში გაბმული ტექსტი ყოველი სიტყვის ფარგლებში, ხოლო ქართულ რედაქციაში მთელი ტექსტის დაყოფა ძირითად თავებად და „ქვესაკითხავებად“, სულ 86 მონაკვეთად), ასევე ტექსტის შემოკლება-პარაფრაზირება ქართველი რედაქტორის ნახელავია ან 2) არსებობდა იგივე სტრუქტურისა და მოცულობის ბერძნული კრებული, „Margaritai“, როგორიც არის ქართული რედაქცია და ეს უკანასკნელი ამ ბერძნული კრებულის ზუსტი თარგმანია.

ეფრემ მცირის ზემოთ მოტანილი ნაოქვამი ბერძნული „მარგალიტის“ „გამოკრებულობის“ შესახებ¹¹ არ გამორიცხავს ეფოვიმე მთაწმიდელის ჩარევას კრებულის ქართული რედაქციის სტრუქტურაში და ბერძნული „გამოკრებული“ კრებულის კიდევ უფრო დაქუცმაცებას პატარა ნაწილებად. ჩვენს ვარაუდს ამყარებს ორმაგი სახელწოდების ბერძნული კრებული: „Margaritai, Logoi diaf oroi“. ამ ორმაგი დასახელების ბერძნულ კრებულში საკითხავები ისევე არ არის დაყოფილი ქვეოავებად, როგორც იმ ეკლოგებში, რომლის საკითხავებთან ქართული მასალა დიდ მსგავსებას ამჟღავნებს (PG 63, col. 568-902). ვფიქრობთ, ეს არის გარკვეული არგუმენტი იმ მოსაზრების სასარგებლოდ, რომ „მარგალიტის“ ბერძნულ კრებულში საკითხავები არ იყო დანაწევრებული ქვესაკითხავებად და ეს სამუშაო ქართველი რედაქტორის მიერ არის შესრულებული.

10 ბერძნულ და ქართულ საკითხავთა შესატყვისობის ცხრილი ამ თავს ბოლოში აქვს დართული.

11 დამასკელი 2000 : 24.

რამდენად შეეძლო ეფთვიმე ათონელს თვითონ შეექმნა ასეთი სტრუქტურის კრებული? ამ კითხვაზე პასუხის გასაცემად უნდა გავითვალისწინოთ ეფთვიმე ათონელის მთარგმნელობითი მოღვაწეობის მასშტაბები და მეორები ეს საკითხი სამეცნიერო ლიტერატურაში კარგად არის შესწავლილი. ბევრი მაგალითის მოტანა შეიძლება იმის საილუსტრაციოდ, რომ ეფთვიმე ძალიან თავისუფლად ეპურობოდა სათარგმნ დედანს – ტექსტს ამოკლებდა და ავრცობდა, ახდენდა პარაფრაზირებას, გარკვეულ მონაკვეთებს ტოვებდა, აკეთებდა კომპილაციას, ანუ რომელიდაცა სხვა ტექსტიდან მონაკვეთები გადაკეთდა სათარგმნ თხზულებაში... კველაფერი ეს გარკვეული მიზანდასახულობით კეთდებოდა. ეფთვიმეს მთარგმნელობით მეორდზე საუბარი შორს წაგვიყვანს. ვიტყვით მხოლოდ იმას, რომ თუ ქართული „მარგალიტის“ არსებული სტრუქტურა ეფთვიმეს შემუშავებულია, მაშინ ის სრულად პასუხობს იმ მიზანს, რომელიც ამოძრავებდა ამ დიდ მამას თავისი მთარგმნელობითი მოღვაწეობისას, კერძოდ, რაც შეიძლება გასაგები და ხელმისაწვდომი გაეხადა ბერძნული ორიგინალი მკითხველისათვის. „ეკლოგებში“ (ანუ ბერძნულ „მარგალიტში“) შესული იოანე ოქროპირის გამოკრებილი, მაგრამ მაინც ვრცელი სიტყვების პატარ-პატარა მონაკვეთებად დაყოფა და მათოვის იმ სათაურების მინიჭება, რომლებიც, შინაარსიდან გამომდინარე, მიესადაგებოდა მათ, გაცილებით აადგილებს ტექსტის აღქმას. აქ ისიც უნდა გავიხსენოთ, რომ თვითონ ბერძნული „ეკლოგები“ (სათანადოდ, ბერძნული „მარგალიტიც“) თითოეული სიტყვის ფარგლებში იოანე ოქროპირის სხვადასხვა თხზულების შემოკლებულ ვარიანტს წარმოადგენს ან მიხან გაკეთებულ ამონარიდებს შეიცავს. ამიტომ „მარგალიტის“ ქართული რედაქციის ყოველი თავის შიგნით არსებული ტექსტის მონაკვეთისათვის ეფთვიმეს ახალი დასახელების მოფიქრება არ დასჭირდებოდა – ამ სახელწოდებებს ატარებს ამ მონაკვეთების შესატყვისი ოქროპირის სრული თხზულებები, რომელთა საფუძველზეც არის შედგენილი ეს ამონარიდები. ეფთვიმე ათონელი კარგად იცნობდა ოქროპირის თხზულებებს: მან ქართულად გადმოიდო ძველი და ახალი აღთქმის სხვადასხვა წიგნის იოანე ოქროპირისეული თარგმანებები და ძალიან ბევრი მისი „საუბარი“, ქადაგება თუ სწავლა.

ამ თავში წარმოდგენილ მასალაზე დაყრდნობით, შეიძლება დაგასკვნათ:

1) „მარგალიტის“ ქართული რედაქცია შედგება 20 თავისაგან (86 საკითხავისაგან). ამ 20 თავში განსახილველი 20 საკითხი დაზუსტებულია ე.წ. „ქვესაკითხავებით“, რომლებიც ქვესათაურებით არის გამოყოფილი ძირითადი თავებისაგან. ძირითადი თავის ქვეშ არსებული ტექსტი ერთგვარი შესავალია, 66 ქვესაკითხავში წარმოდგენილი ტექსტი კი ემსახურება ძირითადი საკითხების გაშლას, დაკონკრეტებასა და არგუმენტირებას. ჩვენი ვარაუდით, ეს სტრუქტურა კრებულის მთარგმნელის, ეფთ-

ვიმე ათონელის შემუშავებულია.

2) „მარგალიტის“ ქართული რედაქციის შედარების შედეგად ბერძნულენოვან „გამოკრებულ საკითხავებთან“ (Ekl̄ogai; apo; diaforwn Logwn), დადგინდა, რომ ქართული რედაქციის 17 თავს (ქვესაკითხავებიანად) გააჩნია შესატყვისი წყარო 47 საკითხავიან „ეკლოგებში“, სამს – ეკლოგების მიღმა. ქართული თარგმანი არ არის ბერძნული ტექსტის ზუსტი გადმოდება: თანხვედრილ მონაკვეთებთან ერთად არის შემოკლებული, პარაფრაზირებული და გამოტოვებული ტექსტი.

ესახითი I.

„მარგალიტის“ ქართული და ბერძნული ოედაქციების თანხვედრილი საკითხავები (47 საკითხავიანი ბერძნული „ეპლოგების“ მიხედვით)¹

I) თავი №1 (№1)² : „მოთმინებისათვს“ (ქვეთავები: ა) ოქუმულისაგან მაჟ-დართა აღდგომისა; ბ) თარგმანებისაგან კორინთელთა ებისტოლისა; გ) მესა-მისა თავისაგან მდიდრისა და გლახაკისა). ბერძნული ტექსტი – სიტყვა №22: „Peri; ufromonh~ kai; makroqumia~“ (PG 63, col. 701-716).

II) თავი №2 (№5): „სინანულისათვს და სათხოებათა მოგებისათვს და მავ-ნებელთა განდევნისა“ (ქვეთავები: ა) იონა წინაშარმეტყუელისა თქუმული-საგან; ბ) თარგმანებისაგან მათეს სახარებისა; გ) მეორისა თავისაგან თეო-დორეს მიმართ მიწერილისა, რომელმან მონაზონებად დაუტევა). ბერძნული ტექსტი – სიტყვა №3: „Peri; metanoia~“ (PG 63, col. 589-596).

III) თავი №3 (№10): „სწავლად სიუჟარულისათვს“ (ქვეთავები: ა) თარგმანე-ბისაგან მათეს სახარებისა; ბ) თარგმანებისაგან პრომაელთა ებისტოლისა). ბერძნული ტექსტი - სიტყვა №1: „Peri; agraph~“ (PG 63, col. 567-580).

IV) თავი №5 (№23): „საუკუნოვას სასჯელისათვს“ (ქვეთავები: ა) ყოველნი წარდგომად ვართ წინაშე ქრისტესა; ბ) მშედობისათვს და სიწმიდისა; გ) მაჟ-დართა აღდგომისა). ბერძნული ტექსტი – სიტყვა №25: „Peri; th~ melloush-kriew~“ (PG 63, col. 743-754).

V) თავი №6 (№27): „სათხოებათათვს და უკეთურებისა“ (ქვეთავები: ა) თევდორეს მიმართ მიწერილისაგან და ბ) ბუნებითისა სჯულისათვს). ბერძ-ნული ტექსტი – სიტყვა №26: „Peri; afeth~ kai; kakia~“ (PG 63, col. 753-764). (ქვეთავი №3): თარგმანებისაგან ფილიპელთა ებისტოლისა). ბერძნული ტექს-ტი – სიტყვა №30: “Egkwmon eij~ ton algion apostol on Paul on, sunt egen pura; qeodwrou Magistrou, aijo; diaforwn logwn tou` ej~ agiivi~ Patro; hmw~ Jwannou tou` Crusosomou“ (PG 63, col. 787-802).

VI) თავი №7 (№31): „რამთა არა ზომისა მეტად ვიგლოვდეთ მიცვალე-ბულთათვს“ (ქვეთავები: ა) თარგმანებისაგან ფსალმუნისა, თავი იბ; ბ) შე-სუენებულთათვს თქუმულისაგან; გ) თარგმანებისა მისგან თესალონიკელთა

1 ჭ. გარიტის აღწერილობაში (G. Garitte, Catalogue des manuscrits..., 173-187) ბერძნუ-ლი (PG 63, col. 568-902) და ქართული ტექსტების თანხვედრილი მონაკვეთები მითითე-ბულია მხოლოდ Sin 85/51-ის დარჩენილი ნაწილის – მე-19-83-ე ქვეთავების ფარგლებ-ში. ჭ. გარიტის კატალოგში არ ჩანს, აგრეთვე, ის 17 ქვეთავი, რომლებიც Sin 85/51-ში პირდაპირ, სათაურების გარეშე, არის მიერთებული ძირითად თავიებული. ჩვენი დანართი ასხავს სრულ მასალას, რცივე თავს (Or. 1-86) „მარგალიტის“ ქველა ქართული ნუსხ-ის მიხედვით.

2 მოგვაქს ჩვენი გამოცემის ძირითადი თავის ნომერი, ფრჩხილებში - მისი შესა-ტყვის ნომერი 86 სიტყვიანი სტრუქტურის მიხედვით. ყოველ თავთან მითითებულია მასში შესული ყველაქვეთავი.

ებისტოლისა; დ) თარგმანებისაგან ფილიპელთა ებისტოლისა; ე) თარგმანებისაგან ფილიპელთა ებისტოლისა). ბერძნული ტექსტი – სიტყვა №31: „Peri; qanat ou“ (PG 63, col. 801-812).

VII) ოავი №8 (№37): „ჟმანქოების და ძრუჟესენებლობის“ (ქვეთავი: ოარგ-მანებისა მისგან იგავისა, რომელსა თანა-ედვა ბევრეული ტალანტი). **ბერძ-ნული ტექსტი – სიტყვა №29:** „Peri; ākakia~ kai; āpxikakia~ kai; mnhsikakia~“ (PG 63, col. 777-783).

VIII) ოავი №9 (№39): „ლოცვისათვეს ანდრიატელთა თქუმულისაგან“ (ქვე-
თავები: ა) ქანანელისათვეს თქუმული; ბ) მესამისა ოვისა ანანიას თქუმუ-
ლისაგან; გ) ოარგმანებისაგან დაბადებისა; დ) ოარგმანებისაგან თესალონი-
კელთა ებისტოლისა; ე) ანდრიატელთათვეს). ბერძნული ტექსტი – სიტყვა №2:
„Peri; eujch~“ (PG 63, col. 579-590).

IX) በአጭ No10 (No45): „ምልኑዎችንሰውቃዊ ደል ሰነዱዎችንሰውቃዊ ተግባራናይደብንሰዋል መስ-
ጋል ፊልፍድግዎችንሰውቃዊ“ (ቅዱመአዋጅ: ምርመራ የሰውቃዊ ደል መሆኑዎችንሰውቃዊ ተግባራናይደብንሰዋል
በአጭ No4: „Peri; nhsteiā~ kai; swf rosunh~“ (PG 63, col. 595-602).

X) ቅዱስ №11 (№47): „სჯულისათვეს ბუნებითისა თქმულისაგან“ (ქვემ-
კები: а) ቅዱስმანებისაგან ტიმოთეს ებისტოლისა; б) ቅዱስმანებისაგან სახ-
არებისა სიტყვას მისთვე, ვითარმდე ისწავეთ ჩემგან, რამეთუ მშკდ ვარ და მდა-
ბალ გულითა; გ) სტაგეროსის მიმართ მიწერილისა პირველისა თავისაგან).
ბერძნული ტექსტი – სიტყვა №7: „Peri; tupeinof rosunh~“ (PG 63, col. 622).

XIII) ოავი №14 (№61): „განგებულებისათვის სტაგერის მიმართ მიწერილი-საგან“ (ქვეთავები: ა) ოარგმანებისაგან ფსალმუნისა; ბ) ფსალმუნისაგან რა; გ) მდიდრისათვის და ლაზარეს ოქუმულისაგან). ბერძნული ტექსტი – სიტყვა №10: „Peri; Pronoia~“ (PG 63, col. 632-638).

XIV) ოავი №15 (№65): „ამპარტგანებისა და ზუარბისათვეს“ (ქვეთავები: ა) დაბადებისა; ბ) კორინთელთა ებისტოლე). ბერძნული ტექსტი – სიტყვა №16: „Peri; al azoneia~ kai; kenodoxia~“ (PG 63, col. 671-678).

XV) ოავი №16 (№68): „შურისათვს და მტერობისა“. (ქვეოავები: ა) ოეს-ალონიკელთა; ბ) დაბადებისა; გ) ოარგმანებისაგან „მამაო ჩუქოსად“; დ) ოარგმანებისაგან (სახარებისა). პერმზული ტექსტი – სიტყვა **№17:** „Peri; f qot

nou“ (PG 63, col. 677-682); № 18: „Peri; mišou~ kai; eçqra~“ (PG 63, col. 682-686).

XVI) ოავი №17 (№73): „მწუხარებისათვს სტაგეროსის მიმართ“ (ქვეთავი: ფსალმუნისავ რკდ). ბერძნული ტექსტი – სიტყვა №19: „Peri; l uph~ kai; aþumiæ~“ (PG 63, col. 685-690).

XVII) ოავი №18 (№75): „მოწყალებისათვს და ჰანგარებისა და სიმდიდრისა“. ბერძნული ტექსტი – სიტყვა №23: „Peri; ej ehmosunh~ kai; fil oxenia~“ (PG 63, col. 715-732)³.

XVIII) ოავი №20 (№86): წარმოდგენილია ერთი საკითხავით: „სინანულისათვს“. ბერძნული შესატყვისი ტექსტი იძებნება არა ეპლოგებში, არამედ PG 60, col. 765-768-ზი.*

*№84 Sin 51-ში: „წიგნისკითხებსა და დაყუდებისათვს“, რომელიც არ არის არც ერთ სხვა ნუსხაში. მისი ბერძნული შესატყვისი არის PG 63, col. 940-942-ში (ბერძნული „ეპლოგების“ მიღმა).

ქართული ოარგმანის მე-4 და მე-19 ოავები ოავიანთი მიმული ქვესაკითხავებით არ თავსდება ბერძნულ 47 სიტყვიან „ეპლოგებში“. მათი წყაროც ამ ეპლოგების მიღმა უნდა ვეძებოთ.

³ ამავე ოავში შედის ქართული რედაქციის მე-18 ოავის ყველა ქვეთავიც (№№76-83), რომლებიც Sin 85/51-ში პირდაპირ არის მიერთებული ძირითად ოავთან. ქ. გარიბონა ეს ფაქტი შენიშნული არ არის და ეს ქვეთავები კატალოგში არ არის გატანილი.

ეანახოთ II.

„მარგალიტის“ ქართული რედაქციის შედგენილობა

ამას წიგნსა ეწოდების **მარგალიტი**, რომელ არ ს შეკრებული მრავალობა თქვენულთა იოანე ოქროპირისათა

თავი I: I პირველი თქვენული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისად იოანე ოქროპირისათ: **მოთმინებისათგა:** გუაქურთხენ, მამაო! - „დიდ არს, საყუარელნო, მოთმინებისა მაღლი და სულგრძელებისათ...“

2) **თქვენულისაგან მკუდართა აღდგომისა:** „რამეოუ ვითარცა ბრძოლასა შინა, რომელთა ენების პატივისა მიღებად, ახოვნად უგმს შესლვად წყობასა მას...“

3) **თარგმანებისაგან კორინთელთა ებისტოლისა:** „რამეოუ არა თუ ქმნად ოდენ კეთილისა – მიცემად გლახაკთამ, შემოსად შიშუელთამ...“

4) **მესამისა თავისაგან მდიდრისათგა:** და გლახაკისა: „რამეოუ ვითარცა ვოდვილი, რომელსა ზედა ამასცა საწუთოროსა არა მოწევნილ იქოს განსაცდელი და ჭირი...“

თავი II: V თქვენული მისივე, სინანულისათგა და საონოებათა მოგებისათგა და მავნებელთა განდევნისა: „მოდიო, მორწმუნენო, და ისმინეო სიტყვად სინანულისათ...“

6) **იონა წინაწარმეტყუელისა თქვენულისაგან:** „ხოლო ვითარცა-იგი უდებსა და დაჯსნილსა, დაღაცათუ ფრიადი ჟამი მიეცეს სინანულად...“

7) **თარგმანებისაგან მათეს სახარებისა:** „რამეოუ ქაცი თუ უსეშთაქსი წევნი განვარისხიო, მოხუაიშნენი აღვადგინნიო და საფასენი წარვაგნიო...“

8) **მეორისა თავისაგან თეოდორეს მიმართ მიწერილისა, რომელმან მონაზონებად დაუტევა:** „იქმნების ესეცა, რომელ მოიქცის ქაცი ცოდვისაგან და შეინანის...“

9) **თარგმანებისაგან დაბადებისა:** „ნეტარ არიან უკუკ, რომელთა შეინანენ ცოდვანი თვისნი...“

თავი III X მისივე, სწავლად სიყუარულისათგა: „არარად არს საონოებათა შორის უფროს სიუქარულისა...“

11) **თარგმანებისაგან მათეს სახარებისა:** „ხოლო უპუეოუ მეგობრობად ვისიმე ავნებდეს სულსა შენსა...“.

12) **თარგმანებისაგან პრომაგლთა ებისტოლისა:** „რომელნი-ესე სიყუარულისათგა დმრთისა არცა თუ საფასეთა შეურაცხ-გჲოფთ...“

თავი IV XIII თქვენული წმიდისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისად,

რამთა ვიკლტოდით ცოდვისაგან: „არიან ვინმე ბოროტნი და უგუნურებითა სავსენი, რომელი იტყვან არაყოფად სატანჯველოთა...“

14) მდიდრისა და ლაზარესთვს თქუმულისაგან: „ესე უკუე საცნაურ არს, ვითარმედ უკუეთუ მცირედ იყვნენ კეთილნი საქმენი ჩუენნი და ცოდვანი - მრავალ და შეებით ვიყვნეთ ამას საწუთოსა...“

15) თარგმანებისაგან პრომაჟლთა ებისტოლისა: „ვითარცა არა სარგებელ არს, უკუეთუ ვინმე მეფე იყოს და პორფირი ემოსოს...“

16) სამთა ყრმათა, დანიელის თქუმულისაგან: „რამეთუ ვითარცა მორგალობითა შეპყრობილნი დაბრმობილ არიან გონებითა და ვლენან, ვოთარცა სხვსა ფერწითა...“

17) თარგმანებისაგან ოიანეს თავისა: „რამეთუ ვიდრე ცოდვასა შინა ვივენით, დაღაცათუ ფრიად გუამხილებდინ შინაგანი გონებად...“.

18) ანდრიატელთათვს: „რამეთუ ესევითარი არს საქმე ცოდვათა შინა მყოფთა: ყოველთა ეჭუნ, ყოველთაგან ეშინინ...“

19) თარგმანებისაგან დაბადებისა: „ვივლტოდით უპუე ცოდვისაგან, გევმდრები, და ნუ განვამრავლებო თავთა ჩუენთათვს საუკუნეთა სატანჯველო...“

20) გელითქმნულისა თქუმულისაგან: „ამისთვის მოეცნეს მურინველთა ფრთენი, რათა განერებოდიან მახეთაგან...“.

21) ევტროპოსისთვს თქუმულისაგან: „ნუმცა უკუე ვისგან გეშინის, გარნა ცოდვისაგან თდენ...“

22) მღვძარებისათვს თქუმულისაგან: „ამისთვის არა ანგელოზთა მოივანებს დემერთი და დაუდგენს მოძღურად და მდდელად კაცთა...“

თავი V: XXIII თქუმული მისივე, საუკუნოსა სასჯელისათვს: „მრავალნი იტყვან, რომელი-იგი მონანი არიან ჭორცოანი და მწარისა ამის საწუთოროსანი, ვითარმედ სახიერ არს დმერთი...“

24) თარგმანებისაგან სიტყვსა ამისთვს, ვითარმედ - ყოველნი წარდგომად გართ წინაშე ქრისტესა: „ვითარ არა სძრწი, რომელი-ეგე იტყვა, ვითარმედ: „სახიერ არს დმერთი და არა სტანჯავს ცოდვილთა...“

25) მშვდობისათვს და სიწმიდისა: „ძმანო ჩემნო, უკუეთუ ამას სოფელსა შეეგენოს ვინმე დილეგესა...“

26) თქუმულისა მისგან მგუდართა აღდგომისა: „ამისთვის ზედავსა ზედა იპოვების საღმრთოთა წიგნთა შინა საუკუნოსა სასჯელისათვს...“

თავი VI: XXVII მისივე: სწავლანი სათხოებისათვს და უკეთურებისა: „რომელი-ესე დავიბადენით ხატად და მსგავსად დმრთისა, რად არს საქმე ესე...“

28) თევდორეს მიმართ მიწერილისაგან: „ნუმცა უკუე ვაცოუნებო თავთა ჩუენთა და ვიტყვო, თუ ვიშუებდეთ მცირედუამ სოფელსა შინა...“

29) ბუნებითისა რჩულისათვს თქუმულისაგან: „რამეთუ საონებანი ბუნე-

ბასა შინა ჩუქნება დაპნერგნა დმერომან...“

30) **თარგმანებისაგან ფილიპელთა ებისტოლისა:** „ვინ-მე იტყოდის ძლიერებათა შენთა, უფალო, რომელმან არა დაჟარე პავლე, არამედ გამოაჩინე სოფელსა შინა ესევითარი კაცი?...“

თავი VII: XXXI მისივე, წმიდისა მამისა ჩუქნისა ითანე ოქროპირისა, სიკუდილისათვეს და რამთა არა ზომისა მეტად ვიგლოვდეთ მიცვალებულ-თათვეს: „მრავალთა საქმეთა გამოუძიეს ბუნებად ჩუქნი, საყუარელნო, ცნობად...“

32) **თარგმანებისა ფსალმუნისა, თავი იბ:** „რომელი ჭეშმარიტად ბრძენი იყოს და საუკუნოთა მით სასოებითა განმტკიცებული...“

33) **შესუენებულთათვეს თქუმულისაგან:** „თავისა შენისა მოქეც და იხილვ, რამეთუ შემდგომად მცირედისა ქამისა იგივე ადსასრული გელის...“

34) **თარგმანებისა მისგან თესალონიკელთა ებისტოლისა:** „ამისთვე გვვედრები, ოდეს მოგიკუდეს შვილი საყუარელი, ნუ ესრეთ უჯეროდ პერდებ...“

35) **თარგმანებისაგან ფილიპელთა ებისტოლისა:** „რამეთუ რომელი ცოდვასა შინა მოკუდეს, ჰე, იგი დირს-არს ტირილისა და გლოვისა...“

36) **თარგმანებისაგან ფილიპელთა ებისტოლისა:** „ვისწრაფოთ უპუშ პირველ ამიერ წარსლვადმდე მოქცევად ცოდვისაგან...“

თავი VIII: XXXVII თქუმული მისივე, უმანკოებისათვეს და ძრუკსენებლობისა: „ხოლო უმანკოებისათვეს და ძრუკსენებლობისა ვინ-მე მოგაროუა სახედ, საყუარელნო, გარნა რომლისათვეს თავადი დმერთი წამებს...“

38) **თარგმანებისა მისგან იგავისა მისთვეს, რომელსა თანა-ედვა ბევრი ტალანტი:** „ისმინე, რა პრქუა პეტრე უფალსა: - „უბუეთუ ცოდოს ჩემდა მომართ ძმამან ჩემმან, რავდენგზის შეუნდო მას...“

თავი IX: XXXIX ლოცვისათვეს, ანდრიატელთათვეს თქუმულისაგან: „დიდ არს ნიჭი ლოცვისად და დიდნი კეთილნი მოგუეცემიან მის მიერ...“

40) **ქანანელისათვეს თქუმული:** „ხოლო შენ, ილოცვიდე რად, წმიდამცა სარყოლისაგან ბოროტისა...“

41) **მესამისა თავისა ანანიას თქუმულისაგან:** „ხოლო უკმან ლოცვასა თანაშემწედ ცრემლნიცა, რამეთუ ვერ შეუბულ-ჟყოფს წყალი ესრეთ ხეთა ნერგსა...“

42) **თარგმანებისაგან დაბადებისა:** „რამეთუ უკუეთუ ოდენ გონებად შენი წმიდა იყოს ვნებაოაგან, გინათუ გზასა იყო, გინათუ ზღუასა შინა...“

43) **თარგმანებისაგან თესალონიკელთა ებისტოლისა:** „კეთილ არს და ფრიად სარგებელ, უკუეთუ ვითხოვდეთ ჩუქნ ლოცვასა წმიდათაგან კაცოა...“

44) **ანდრიატელთათვეს:** „რამეთუ უპუეთუ გამოიძიოს დმერომან უდებებად ჩუქნი, რომელი გუაქუს ლოცვასა შინა...“.

თავი X: XLV სწავლამ წმიდისა მამისა ჩუქნისა ითანე ოქროპირისამ, მარხვისათვეს და ხიწმიდისა, თარგმანებისა მიხვან დაბადებისა: „დიდი სამკაული არს სულისად წმიდისად მარხვა...“

46) ლაზარესთვეს და მდიდრისა, თქუმულისა მისგან: „ესოდენსა უპუშავაგაჩნეო თაგნი ჩუქნი ჭამად, რაიზომ საჭმარსა ბუნებისასა კმა-ეყოფოდის...“

თავი XI: XLVII სჯულისათვეს ბუნებითისა თქუმულისაგან: „სიმდაბლისათვესცა კეთილ არს თქუქნდა მომართ სიტყუად...“

48) თარგმანებისაგან ტიმოთეს ებისტოლისა: „გულისწმა-ყავ, კაცო, თავი შენი, რასა პმადლოვი, რად თანაზიარ ეშაკისა იქმნები ამპარტავანებითა...“

49) თარგმანებისაგან სიტყვსა მისთვეს, ვითარმედ - „ისწავეთ ჩემგან, რამეთუ მშვდ ვარ და მდაბალ გულითა“: „ვისწავო სახიერისა მისგან, რომელი იტყვს: „ისწავეთ ჩემგან, რამეთუ მშვდ ვარ და მდაბალ გულითა...“

50) სტაგერეოსის მიმართ მიწერილისა პირველისა თავისაგან: „ხოლო უკუეთუ ვინე იტყვოდის, ვითარმედ - უმჯობეს არს, თუ კაცი მართალი იყოს...“

თავი XII: LI მიხიჯ: სულისათვეს მიგებისა: „მსგავს არიან, რომელთა საქმენი კეთილნი ჰქონდიან და სარწმუნოებასა შინა ცოომილ იყვნენ....

52) მათეს თავისა: „უპუშოუ საფასე წარგიწყმდეს, შემძლებელ ხარ მის წილ სხვსა მოპონებად, ხოლო სული თუ წარსწყმიდო, რად პპოვ სხუად, ნაცვალი მისი?“

53) ოზიას თქუმულისაგან: „სულმან, რომელმან ერთგზის წარიკუეთოს სახოებად თვისი და მისცეს თავი თვისი ცოდვასა, არა ეპოების მას აღსასრული ცოდვისა...“

54) ტიმოთეს ებისტოლისა: „ეჲა, საკპრველი! ვითარ ყოველნი ამის საწუოროსა საქმეთა შემსჭუალულ ვართ და საუკუნოისა მისთვეს ყოლადვე არა გზრუნავთ...“

55) მდიდრისათვეს და ლაზარეს თქუმულისაგან: „და ვითარცა ძრისმოქმედნი, დილეგსა შინა შეწყედეულნი, კოლადვე მწუხარებასა შინა არიან...“

თავი XIII: LVI სწავლამ წმიდისა მამისა ჩუქნისა ითანე ოქროპირისამ, რამთა არა მივეახლებოდით უღირსად ქრისტეს საიდუმლოთა: „გულისწმაყავ, მ კაცო, ვის წინაშე სდგა, ანუ ვის მახლობელად უდეგ უამსა ამას წმიდათა საიდუმლოთასა...“

57) ებრაელთა ებისტოლისა: „მრავალნი ერთგზის წელიწადსა შინა ეზიარებიან ქრისტეს საიდუმლოთა, სხუანი - ორგზის და კუალად სხუანი - მრავალგზის...“

58) კორინთელთა: „ეჲა, საკპრველი! უკუეთუ პირი სიმყრალითა რამთმე ადივხოს, არა თავს-იდებ საზრდელისაცა მიღებად...“

59) მათეს თავისა: „ვინაოთგან უკუე არა მცირედ ვთქჲ მათდა მიმართ, რომელი უდირსად ეზიარებიან...“

60) ზიარებისათვს წმიდათა საიდუმლოთა: „შ კაცო, შენ ვითარ შეხუალ, ანუ ვითარ ხუალ, ანუ რავსა ილოცავ...“

თავი XIV: LXI წმიდისა მამისა ჩუენისა იოანე ღეროპირისა, სიტყუანი განგებულებისათვს სტაგერის მიმართ მიწერილისა: „იტყუიან ვიეთნიმე, თუ რასათვს არა პირველგვე მაცოური იგი არა სრულიად უჩინო-ყო...“

62) თარგმანებისაგან ფსალმუნისა: „ანუ ჰგონებ, თუ განუგებელად და თავიო თუსიო დგას სოფელი ესე?...“

63) ფსალმუნისა რა: „ეუალად სხუანი გამოეძიებენ საქმეთა, რომელთა არა უკმის ძიებაო...“

64) მდიდრისათვს და ლაზარეს თქუმულისაგან: „არამედ მრავალნი კაცნი, თდეს შეემოხუოს ჭირი რამე, ანუ სნეულებაო...“

თავი XV: LXV თქუმული მისივე, ამპარტაგნებისა და ზუაობისათვს: „რავსათვს ზუაობ და მაღლოვ, კაცო?...“

66) დაბადებისა: „და ვითარცა ზღვსა ღელვანი ოდესმე მაღლოიან და კუალად თდესმე მეყვსა შინა დამდაბლდიან...“

67) კორინთელთა ებისტოლე: „არარა არს უძრეს ამპარტავანებისა. ამან ეშმაკი ანგელოზებისა წილ ეშმაკად გამოაჩინა...“

თავი XVI: LXVIII შურისათვს და მტერობისა: „არარა ესრეთ განგუაშორებს და დაგუჭრის ურთიერთას, ვითარ შერი და მტერობაო, ბოროტი ესე სენი, ერვლისა ცოდვისა მირი...“

69) თესალონიკელთა: „ამისთვს გევედრები უკუე, რომელი სადაცა ბოროტი რამე მოყენისა მიერ შემოხუეულ არს, მიხედვ გონებითა დავითს...“

70) დაბადებისა: „მოიგსენე უკუე საშინელი იგი დღე, რაქამს ყოველნი შიშუელნი და ქედდადრეკილნი დგენ წინაშე მსაჯულისა მის...“

71) თარგმანებისაგან „მამაო ჩუენისაა“: „ვითარ უკუე შეუძლო შენ მამად შენდა წოდებად დმრთისა, რომელსა-ეგე გაქუს გონებად მშეცებრივი...“

72) თარგმანებისაგან სახარებისა: „ამას უკუე ზედა ვისწრაფოთ უფროდს ერვლისა, საქუარელნო, რავთა განვიწმიდნეთ თავნი ჩუენნი რისხვისაგან და ძრისკენებისა...“

თავი XVII: LXXIII მოწყალებისათვს სტაგეროსის მიმართ: „მწუხარებად დანერგა დმერომან ჩუენ შორის არა ამისთვს, რავთა ცუდოთა და ამაოთა საქმეთა ზედა ვიწმარებდეთ მას...“

74) ფსალმუნისად რკდ: „გულისკმა-ჸყავ, შ კაცო, ვითარმედ არა ამისთვს მოხუედ სოფელსა ამას, რავთა შუებით და განსუენებით წარვლნე დღენი

შენი...“

თავი XVIII: LXXV მისივე, წმიდისა იოანე ოქროპირისა სწავლანი მოწყ-ალებისათვის და პანგარებისა და სიმდიდრისა, ებრაელთა ებისტოლისა: „მოწყალებისათვის ვთქვუ სიტყუად, საყუარელნო. არა თუ მდიდრისა მიმართ თღენ თქუმულ არს...“

76) მათეს თავისად: „რავსათვის უკუე არა მისცემ გლახაკოთა, ზ კაცო!...“

77) პრომაელთა ებისტოლისა: „რამეთუ რომელსაცა უკუე პნებავს მდიდარ-ყოფად, იქმენინ გლახაკ, რათო იქმნას ჭეშმარიტად მდიდარ...“

78) იოანეს თავისად: „ჭპა, საკურველი! ქრისტემან სისხლი თვისი დასთხია ჩუენთვის, ხოლო საფასესაცა არა მივცემო...“

79) თარგმანებისაგან მათეს თავისა: „გარნა გევედრები, ნუ ტაცებულისა და მონახუებისაგან ვიქმო მოწყალებასა, რამეთუ არა არს მისგან სარგებელი...“

80) თარგმანებისაგან ქორინთელთა ებისტოლისა: „რამეთუ უკუეთუ რომელი არას მისცემენ გლახაკოთა, ქრისტეს არას მისცემენ და ამისთვის ჯოჯოხეოს მიეცემიან...“

81) თარგმანებისაგან სახარებისა: „ჭპა, საკურველი! ამისთვის ანგაპრობ და იტაცებ, რათო ცხენოა ლაგამნი თქროთა ხურვებული იყენენ...“

* ია ფსალმენისაგან: „შეიშინეთ, ანგაპრო, მაღლისა მის მეუფისაგან...“ (ეს ტექსტი პირდაპირ ებმის 81-ე პომილიას).

82) ეპატისა ევტროპიონისთვის თქუმულისაგან: „რამეთუ იხილეთდა, თუ ვინ ფოფილ არს მთავარი უზეშთაესი ევტროპიონისა...“

83) თარგმანებისაგან ქორინთელთა ებისტოლისა: „მითხარდა, უკუეთუ მცინობ ვინ მეინაგედ გყოფდა მეცისა ამის წარმავალისა, არამცა სიხარულით მიეცია ყოველი მონაგები შენი?...“

თავი XIX: LXXXIV თქუმული მისივე, წმიდისა იოანე ოქროპირისა, სიუჟარულისათვის და მოწყალებისა. თარგმანებისაგან იოანეს სახარებისა: „ჭეშმარიტებისმოყვარეო, უკუეთუ მოგიძულონ შენ მტერთა, ნუ მწუხარე ხარ, რამეთუ მტყუართა სძულს ჭეშმარიტისა მეტყუელი...“

85) სინანულისა თქუმულისაგან. განკითხვისათვის თავისა თვისისა: „უკუეთუ გნებავს განკითხვა, რომელსა შინა არს სარგებელი სულისა და არა სავნებელი, დაჯედ და შეიკრიბე გონებად შენი...“

თავი XX: LXXXVI თქუმული წმიდისა იოანე ოქროპირისა სინანულისათვის: „გბრგბნი, ოქროსა ფერითა ფუავილითა ადრეულად დათხზული, მორჩილთა მათ თავთა ზედა პატივად დადგმად გუნებავს...“

გამოყენებული სამეცნიერო ლიტერატურა

- წმ. იოანე დამასკელი, მართლმადიდებლური სარწმუნოების ზედმი-წევნითი გადმოცემა. ორი ძველი ქართული თარგმანი (წმ. ეფრემ მც-ირისა და წმ. არსენ იყალთოველისა), გამოსაცემად მოამზადეს რომან მიმინოშვილმა და მაია რაფაგამ, თბ., 2000.
- კეპელიძე კორნელი, ეტიუდები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, V, თბ., 1957.
- კეპელიძე კორნელი, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I, თბ., 1980.
- მეტრეველი ელენე, გ. ავალიშვილი – ბიბლიოფილი და კოლექტიური, საიუბილეო კრებული პროფ. პ. პეპელიძის დაბადების 80 წლისთავის აღსანიშნავად, თბ., 1959.
- საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, საქ.-ოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H. კოლექცია), ტ. V, შედგენილია და დასაბეჭდად მომზადებული ლუბა მეფარიშვილის მიერ ალ. ბარამიძის რედაქციით, თბ., 1949, გვ. 198-199.
- სინის მთის წმ. ეკატერინეს მონასტერში 1975 წელს აღმოჩენილ ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, შეადგინეს ზ. ალექსიძემ, მზ. შანიძემ, ლ. ხევსურიანმა და მ. ქავთარიამ, საბერძნეთის კულტურის სამინისტრო-სინური კვლევის ცონდი, ათენი, 2005.
- ქავთარია მიხეილ, დავით გარეჯის ლიტერატურული სტოლა, თბ., 1965.
- ქართული მართლმადიდებელი ეპლესის ენციკლოპედიური დაქსიკონი, ავტორი-შემდგენელნი: ე. გაბიძაშვილი (ხელმძღვანელი), გ. მამაცაშვილი, ა. დამბაშიძე, თბ., 2007.
- ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა, ტ. I-1, შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს თ. ბრეგაძემ, გ. ქავთარიამ და ლ. ქუთათელაძემ ელ. მეტრეველის რე-

დაქვიით,,მეცნიერება“, თბ., 1973.

- ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა, ტ. I-3, შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს ო. ბრეგაძემ, მ. ქავთარიამ, ლ. ქუთათელაძემ ელ. მეტრეველის რედაქტორით, „მეცნიერება“, თბ., 1980.
- ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის (A) კოლექციისა, ტ. V, ალ. ბარამიძის რედაქტორი, შეადგინა ლ. ქუთათელაძემ, „მეცნიერება“, თბ., 1955.
- ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა ახალი (Q) კოლექციისა, ტ. II, შედგენილი ე. მეტრეველისა და ქრ. შარაშიძის მიერ ილ. აბულაძის რედაქტორით, თბ., 1958.
- ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კიოხვის გამავრცელებელი საზოგადოების (S) კოლექციისა, ტ. I, შედგენილია და დასაბეჭდად დამზადებული ო. ბრეგაძის, ნ. კასრაძის, ლ. ქუთათელაძისა და ქრ. შარაშიძის მიერ ე. მეტრეველის რედაქტორით, „მეცნიერება“, თბ., 1959.
- ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კიოხვის გამავრცელებელი საზოგადოების (S) კოლექცია, ტ. IV, შედგენილია და დასაბეჭდად მომზადებული ო. ბრეგაძის, ლ. კინაძის, მ. ქავთარიას, ლ. ქაჯაიას, მ. შანიძის, ქრ. შარაშიძის და ც. ჭანკიევის მიერ ე. მეტრეველის რედაქტორით, „მეცნიერება“, თბ., 1965.
- ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კიოხვის გამავრცელებელი საზოგადოების (S) კოლექცია, ტ. VI, შეადგინეს და დასაბეჭდად მოამზადეს ო. ბრეგაძემ, ლ. ქაჯაიამ, ლ. ქუთათელაძემ, მ. შანიძემ და ც. ჭანკიევმა ელ. მეტრეველის რედაქტორით, „მეცნიერება“, თბ., 1969.
- ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, ყოფილი ქართველთა შორის წერა-კიოხვის გამავრცელებელი საზოგადოების (S) კოლექცია, ტ. III, შედგენილია და დასაბეჭდად დამზადებული: ო. ენუქიძის, ე. მეტრეველის, მ. ქავთარიას, ლ. ქუთათელაძის, მ. შანიძისა და ქრ. შარაშიძის მიერ, ე. მეტრეველის რედაქტორით, საქ. მეცნ. აკადემიის გამომც., თბ., 1963, გვ. 41.

- შანიძე აკაკი, ხანმეტი მრავალთავი, თბ., 1926.
- Blake R., Catalogue des manuscrits géorgiens de la bibliothèque de la Laura d'Iviron au Mont Athos, Paris, 1932.
- Esbroeck M. Van, Les plus anciens homéliaires géorgiens, étude descriptive et historique par Michel Van Esbroeck, Louvain-La-Neuve, 1975.
- Garitte G., Catalogue des manuscrits géorgiens littéraires du Mont Sinai, Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium, Louvain, 1956.
- Sancti Patris Nostri Joannis Chrysostomi, Archiepiscopi Constantinopolitani, Opera Omnia, Eclogae ex diversis homiliis (Ḥkl̄ ogai; apo; diaf orwn Logwn), Patrologiae Cursus Completus, Accurante J. –P. Migne, 63, col. 567-902, Brepols-Turnhout, 1979.
-
- Sancti Patris Nostri Joannis Chrysostomi, Archiepiscopi Constantinopolitani, Opera Omnia, „Ekl̄ ogai apo Diaforon Logon“, Patrologiae Cursus Completus, Accurante J. –P. Migne, 60, col. 765-768, Brepols-Turnhout, 1979.
- Iwannou Crusostomou, Margaritai, Logoi diaforoi, ekdosei~ B. Rhgo-poul ou.
- Жордания Т., Описание рукописей и старопечатных книг Церковного Музея духовенства Грузинской епархии (ქრონიკები, I, თბ., 1893).
- Жордания Т., Описание рукописей и старопечатных книг Церковного Музея духовенства Грузинской епархии, книга первая, отдел I, рукописи, Тифлис, 1902, стр. 39-40.
- Марр Н. Я., Описание грузинских рукописей Синайского монастыря. М-Л, 1940.
- Сведения о памятниках грузинской письменности, А. А. Цагарели, вып. 1, Санкт-Петербург, 1886.
- Сведения о памятниках грузинской письменности, вып. II, Каталог грузинских рукописей монастыря св. Креста, близ Иеруса-

лима, №147, СПБ, 1889.

- Святитель Иоанн Златоуст, Полное собрание сочинений Св. Иоанна Златоуста в двенадцати томах. Том первый, книга первая, введение, Санкт-Петербург, 1898.
- А. А. Цагарели, Сведения о памятниках грузинской письменности, Каталог грузинских рукописей Синайского монастыря, вып. второй, Санкт-Петербург, 1889.

ԾԵՎԾԿՈՒՏԱՏՎՈՒՄ

1) ԿՐԵՑՑՈՒԼՈ „մարգալութիւն“ ԾԵՎԾԸ օ ցամուսացյամաց մռմթացյեց-լուա Շյմքցցո կյլճնա՞յրյեցիւ մոկեցզոտ: A 50 (XI-XII և. ձագնո՛մնացու A լություն), S 4936 (XI-XII և. լութ. C), Ath. 77/41 (XI-XII և. լութ. D), Sin. 85/51 (XI-XII և. լութ. E), E 16 (XI և. լութ. F), A 445 (XI և. լութ. G; Ռամցենիմյ պրացմյնից), A 733 (XV-XVI և. լութ. B), H 1674 (XV-XVI և. լութ. H), Q 725 (XVIII-XIX և. լութ. Q); H 1677 (XVIII և. լութ. K); A 1495 (XVIII և. լութ. L).

2) 86 Տայութեազո დաշց՛սպեց-լուա 20 տազու պարցլեց-լուա. Ռոմայլու ցովրյեցու աղնո՛մնյուլուա պազելու տազու դա տուուցյուլու տազու პորց-լուա, մորուտացու Տայութեազու, կեռլու դանարիցին, – յ. Վ. Ժցըսայութեացյին, աղնո՛մնյուլու արածյուլու ցովրյեցու.

3) մորուտաց ԾԵՎԾԸ աղյեցյուլու ցայէկչ Ա 50-Տա [ՁՅ. 205-310] դա Ա 733-ին [49r-143v] դաշյուլու ԾԵՎԾԸ. ու դաջցենուլու պազելու նյմուտ համուցլուց նյսենու մոկեցզոտ (ցամուցլեցու E 16-ուս; ցցունցըլու Q 725-ուս դա Հ 1674-ուս իցենցյեցիւ մոցմարտացու մեռլուց ցանսացյուրյեց-լուա Տաժուրուցիւ դրուս).

4) Sin. 85/51-ւ դասա՞յսուս նա՞յօլու (1-26-յ Տայութեազո) այլուա. նա- կլյուլու ԾԵՎԾԸ օ ցարկացյուլու մռնացյետու - թյ-19-26-յ Տայութեացյին - Շյցենցյուլու Տօնուս մոտանյ, Վթ. Կաթըրունյ մռնասէրուս Տացացմուա դաշյուլու Sin. 42-ուս. որուց նյսենաս, Ռածցան ուսուն յրու կյլճնա՞յրուս նա՞յօլյեցին, աղյենո՛մնացու յրու դա օցուց Ե լություն.

5) A 445 (G) նյսենա ար Վարմածցյին յրեցյուլու „մարգալութիւն“. մասմու Շյեցյուլու մեռլուց Ռամցենիմյ պրացմյնից „մարգալութիւն“ Տայութեացյ- ծիօնան. յե արուս յըրացիս պազելուս (XI և-ուս) նյսենա. իցյն ցյտանե- մյեցու ամ պրացմյնիցյիւս ցամուցյեցյուլու, յեցումյ յուկլամանամցուլու, րոմ Ռածցան „տազուս Տուուցյուլու օցու ամ յեցլու Շյմցացյուլու Տայութեացյուլու նյլճնա՞յրյեցիւ ցայըրդու դցյեն, մուսու մռնացյեցիւ պատուա ցասատ- ցալուս Վինյեցյուլու յրութիւն ԾԵՎԾԸ օ մռմթացյեցիւսաւ“. Վարունցյեցիւս դարտցուսաս ցամուցույնետ Ա 445-ուս յ. յուկլամանամցուլուսյուլու ցա- մուցյմա (Ա, ուսանյ ոյիրուարուս „մարգալութիւն“ պրացմյնիցյեցիւ յայտանիմյ մտա՞մուցյուլու տարցմանու յրու յրեցյուլյուն“, բյլուցու, Տամյունու ու- սալցուս մյեթյուցյուլու յյուրնացու, N-N 7-8-9, 2003, ՁՅ. 16-23).

6) Ցուրյ պանցիթիյուր-ուրուցրացույլու Տեսանձյիւս մեռլուց մամոն ացեսեացու Տյուլուան, ույ ուսուն ոնցուրմացուս ցայնչուան յրեցյուլու „մարգալութիւն“ Շյմցացյուլու նյսենցիւս յրումանյունյ դամուցուցյեցյուլյեցիւս Շյսանցին. Տուսիցմանը Տասուատուս մյունյ ամա ույ ու պանցիթիյուր-

ორთოგრაფიულ წაკითხვას ერთხელ წარმოვადგენთ სქოლიოში, მითითებით: „ყოველთვის“.

7) ხელნაწერების დაზიანების გამო მათი წაკითხვა რიგ შემთხვევაში ჭირს, ზოგჯერ კი შეუძლებელიცაა. ამიტომ ყველა მათგანის ჩვენება ყოველთვის ვერ აისახება ვარიანტებში. ამგვარად, თუ ვარიანტებში რომელიმე ნუსხა არ არის მითითებული, ეს იმის მანიშნებელია, რომ მასში შესატყვისი აღგილის წაკითხვა ვერ მოხერხდა. იმისათვის, რომ ნათელი იყოს, თუ რომელ ნუსხათა საფუძველზე არის დადგენილი ტექსტი, ვარიანტებში ჩამოტანილ ძირითად ფორმებთანაც ვუთითებთ შესატყვის ნუსხებს.

[A205; B 49r; D1]¹

**კას ნიბნეა ცნოლების მაჩვარები, ჩოხატ ახს შეხაზები²
მჩვადობან თუამართა იორან მქონე მომარისათა³**

თავი I.⁴

I) პირველი⁵ თუამური ნმიღისა და ნეკაჩისა⁶ მამისა ჩუენისამ⁷ იორან⁸
ოქმონისავ, მოთმიწებისათუს⁹, გუაკეთხენ, მამაო¹⁰

დიდ არს, საყუარელნო, მოთმინებისა მადლი და სულგრძელებისავ,
და რაღოთ არა სულმოკლე და მოწყინე ვიქმნებოდეთ მოწვენადოთ შინა
ჩუენ ზედა განსაცდელთა, არამედ ყოველთავე მადლობით შევიწყნარებ-
დეთ, რამეთუ ყო[D2]ველნი წმიდანი ესრეთ მოთმინებითა ჭირთა და
განსაცდელთა ღირს-იქმნებს¹¹ ზეცისა სასუფეველსა, იხილეთდა ნეტარი 5
იობ, რამეთუ რომელი-იგი ესევითარსა დიდებასა შინა იყო, შემკული¹²
სიმდიდრითა და პატივითა, მეყსა შინა სიგლახაკესა და შეურაცხებასა¹³
შთავარდა, რაუამს-იგი სიკუდილმან წარიტაცნა შვილი მისნი და იგი
თავადი შეცყრობილ იყო წყლუ[A206]ლებითა დიდითა და მტერთა მიერ¹⁴
იკიცხებოდა და მოყუარეთა¹⁵ მიერ იყუედრებოდა¹⁶ და სიყმილითა და 10

1 ც ნუსხა (S 4936) ოავნაცლულია, ტექსტი იწყება მე-4 საკითხავის II ნაწ-
ოლიდან; E ნუსხაში (Sin. 42-ში) ტექსტი იწყება მე-19 საკითხავიდან.

2 შეკრებული AD]-B.

3 იოანე თქროპირისათა A] თქროპირისთა B, თქროპირისა D.

4 რომაული კიფრით აღნიშნული ყოველი თავის პირველი საკითხავი არის
ოცოვანი კრებული „მარგალიტის“ ძირითადი საკითხავი, ხოლო ამ თავში
შესული დანარჩენი საკითხავები, აღნიშნული არაბული ციფრებით, ქვე-
საკითხავებს წარმოადგენენ.

5 პირველი AD]-B.

6 წმიდისა და BD]-A.

7 მამისა ჩუენისავ BD]-A.

8 იოანე AB] იოგანე D (ყოველთვის).

9 მოთმინებისათუს A] თავი პირველი B; +ქრისტე, ადიდენ ფარსმან და ჩორ-
ჩანელი D.

10 გუაკურთხენ, მამაო A] გუაკურთხენ, უფალო B. -D.

11 ღირს-იქმნებს A] ღირს-იქმნებს B.

12 შემტებული A] შემკობილი B.

13 და შეურაცხებასა BD]-A.

14 მიერ A] მიმართ B.

15 მოყუარეთა A] მეგობართა BD.

16 იყუედრებოდა BD] იყუედრებოდა A. ამის შემდგა „უშ“ კომპლექსს გაგას-
წორებთ სქოლიოში ჩამოტანის გარეშე.

- სალმობითა შეიწუებოდა¹⁷. და ესე ყოველი არა ოუ სხუასა და სხუასა ჟამსა მოიწია, არამედ – ერთბამად, რამეთუ¹⁸ დაღაცათუ შვილნი ვისმე¹⁹ მოუკუდენ²⁰, არამედ არა ერთბამად მოუკუდიან²¹, არამედ ერ[B49v]თი იგი მოკუდის და სხუანი²² დაშოთან ნუგეშინისსაცემელად, და მერმე, რაჟამს
- 5 პირველისად მის ტკივილი დასცხოის, დაღაცათუ სხუა მოკუდის, არა ესრეთ ძნელ არნ. ხოლო ამან, იხილა რად²³ ერთბამად კრებული ნაშობთა მისთავ მომწყდარი მექსა შინა მწარედ სახლსა მას შინა სიხარულისასა, რომელი ექმნა მათ სამარე, ხოლო რა ვთქეა ტკივილთათვს გულისა²⁴ მისისათა და შეურაცხებათათვს, რომელინი²⁵ მოიწეოდეს მის ზედა ყოველ-
- 10 თაგან, და ყუედრებათათვს²⁶, რომელსა აყუედრებდეს მეგობარნი მისნი? არამედ ამას [A207] ყოველსა ზედა არა სულმოკლე იქმნა, არა იდრტბნა²⁷, არამედ ლადადებდე²⁸: „იყავებ სახელი უფლისაო კურთხეულ ამას ყოველსა ზედა²⁹ უკუნისაძევ³⁰, და მეუდლესა³¹ თვსსა ეტყოდა: „უკუთუკ³² კუთილი შევიწყნარეთ გელისაგან უფლისა, ბოროტი არა შევიწყნაროთ-ა
- 15 ძაღლობით?³³

2) თქემელისაგან³⁴ მექანითა ალეგორისა

რამეთუ ვითარცა ბრძოლასა შინარომელთა ენების³⁵ პატივისა მიღებად, ახოვნად უჭმს შესლვად წყობასა მას და წყლულებათა თავსდებად და შრომითა მოთმინებად³⁶ და სიცხისა მიერ დაწუვად და სიცივისა მიერ შეი-

17 და სიყმილითა და სალმობითა შეიწუებოდა AD]-B.

18 რამეთუ A]- და B.

19 ვისმე AB]- ვისნი D.

20 მოუკუდენ A]- მოუკუდიან B, მოკუდეან D.

21 მოუკუდიან AB]- მოკუდიან D.

22 სხუანი A]+იგი B.

23 რა AB]-D.

24 გულისა A]- გუამისა BD.

25 რომელი B]- რომელ A.

26 და ყუედრებათათვს A]- მაყუედრებელთა B.

27 იდრტბნა AB]- იდრტბნა D.

28 ლადადებდა AD]- ლმეროსა ადიდებდა B.

29 ამას ყოველსა ზედა BD]-A.

30 იობ. 1,21.

31 მეუდლესა B]- მეოდლესა A. ამის შემდეგ „ო“-სა და „უ“-ს მონაცელებას გავასწორებთ სქოლიოში ჩამოტანის გარეშე.

32 უბუეთუ BD]-A.

33 იობ. 2,10.

34 თქუმულისაგან AB]- თქუმულისა მისგან D.

35 ენების A]- ენების B.

36 და შრომითა მოთმინებად BD]-A.

წრებად, ეგრეთვე, რომელსა სურის³⁷ მოღებად ცათა შინა ბრწყინვალეთა მათ გპრგპნთა და სუფევისა მის წარუვალისა, თანა-აც მრავალთა ჭიროთა და განსაცდელთა ამას საწუთოსა დაომენად, [B50r] რამეთუ უკუეთუ ჯორცითა ვწნატრით³⁸, რომელთა თავს-იდვიან³⁹ ტპროვად სიცხისად და სიცივისად⁴⁰, სიყმილისა და წყურილისად და სხუსა ყოვლისავე ჭირისად და 5 მწ[A208]ნედ სახელ-ცსდებო ესევითარსა მას, რავდებ⁴¹ [D3] უფროსს⁴² სანატრელ არს სული, რომელი მოითმენდეს ახორნად ყოველთა⁴³ მის ზედა⁴⁴ მომავალთა განსაცდელთა და არა შეირყეოდის⁴⁵ სიმტკიცისა მისგან თვ- 10 სისა? რამეთუ ვითარცა⁴⁶ რომელი უქმებასა⁴⁷ და განსუენებასა შინა იყოს, ადვილად წარიტაცების ვნებათა მიერ, ეგრეთვე, რომელი ჭირთა და ღუ- 15 აწლთა და გულისკლებათა⁴⁸ შინა იყოს⁴⁹, არცა თუ მოეცალების წურთად ვნებათა, არამედ ზრუნვად იგი ვნებათად⁵⁰, რომელ⁵¹ აქუნ, შემოკრებულად დაიცავნ გონებასა თვსსა⁵².

3) თაჩმანებისაგან⁵³ ყოჩინთერთა ებისცოლისა⁵⁴

რამეთუ არა თუ ქმნად ოდენ კეთილისა⁵⁵ – მიცემად გლახაკოა, შემოსად შიშუელთად⁵⁶, განძებად მშიერთად და სხუად ყოველი ესევითარი ბრწყინვალე-ჰყოფს სულსა და სასყიდელსა მოატყუებს დიდსა, არამედ მოთმინებადცა ჭირთა და განსაცდელთა და სიგლახაკისა⁵⁷ უმეტესა[A209]დღა⁵⁸ განამრავლებს მადლთა. და მოწამე არს იობვე, რომელი მოთმინებითა მით

37 სურის AB] პსურის D.

38 ვწნატრით A] ვწნატრით B.

39 თავს-იდვიან A] თავს-იდვებს B.

40 სიცივისად BD] +და A.

41 რავდენ A] რაოდენ B.

42 უფროს BD] უფროსად A.

43 ყოველთა A] ყოველთავე BD.

44 მის ზედა A]-BD.

45 შეირყეოდის A] შეირყეოდეს B.

46 ვითარცა BD]-A.

47 უქმებასა A] უქმობასა B.

48 გულისკლებათა BD] გულისკლებასა A.

49 იყოს A]+ღმრთისათვს B.

50 ვნებათად D]-AB.

51 რომელ A] რომელი B.

52 თვსსა BD] მისხა A.

53 თარგმანებისაგან D] თარგმანებისა A, თქმებულისაგან B.

54 ებისტოლისა A] ებისტოლისა B.

55 კეთილისა BD]+და A.

56 შიშუელთად BD]+და A.

57 სიგლახაკისა BD] სიჭაბუკისა A.

58 უმეტესადღა D] უმეტესად AB.

- ჭირთავთა⁵⁹ უმეტესად⁶⁰ სახელოვან⁶¹ იქმნა, ვიდრე ქველისსაქმითა მით
და მოწყალებითა, რომელსა იქმოდა, იყო რაო იგი⁶² სიმდიდრესა შინა⁶³;
რამეთუ არა ეგრეთ⁶⁴ ბრწყინვალედ ჩნდა, რაჟამს სიმდიდრე იგი⁶⁵ აქუნდა
და სახლი მისი განდებულ იყო გლახაკოთვს და ყოველსა⁶⁶ განუყოფდა,
- 5 [B50v] ვითარ-იგი⁶⁷ ოდეს ესმა, ვითარმედ⁶⁸ სახლი დაეცა შვილთა მის-
თა ზედა და მაღლობით შეიწყნარა⁶⁹; არა⁷⁰ ესრეთ ბრწყინვალედ ჩანდა⁷¹,
რაჟამს-იგი შეშემოსდა შიშუელთა⁷² და განაძებდა მშერთა, ვითარ-იგი,
ესმა რაო წარწყმედა ყოვლისა საცხოვარისა მისისა, და პმადლობდა
ღმერთსა⁷³. არა ოქუა, ვითარმედ⁷⁴: „რაო არს ესე, რაისათვს წარწყმ-
10 დეს საცხოვარნი⁷⁵ იგი, რომელთაგან გამოიზარდებოდეს ბევრეული
გლახაკნი?⁷⁶“ არამედ იტყოდა⁷⁷: „ღმერთი ყოველსავე უმჯობესად იქმს“.
[A210] მაშინ იყო კაცომოყუარე, ხოლო აწ იქმნა ღმრთივგონიერ; მაშინ
სწყალობდა გლახაკოთა, ხოლო აწ პმადლობს მეუფესა. და რაოთა სცნა,
ვითარმედ⁷⁸ უმეტესად მოიწყლა ეშმაკი, რაჟამს წარწყმედა მონაგებოთა
15 მისთავ მაღლობით შეიწყნარა, ვიდრე რაჟამს სიმდიდრესა შინა იყო
და იქმოდა მოწყალებასა, ისმინე⁷⁹: ვიდრე⁸⁰ ოდეს-იგი სიმდიდრე აქუნდა,
იჭუეულ⁸¹ იყო მისოჳს ეშმაკი და პგონებდა, ოუმცა სძლო მას, უკუეთუმცა
მოცა პელმწიფებად მონაგებოთა მისთა განბნევად⁸², ხოლო რაჟამს-იგი

59 აქ იწყება ტექსტი A 445-ში (G; 333r).

60 უმეტესად ADG] უმეტესადღა B.

61 სახელოვან BD] სახარულევან AG .

62 იგი AG]-B.

63 შინა AG]-BD.

64 არა ეგრეთ ABG] ესრეთ D.

65 იგი AG]-B.

66 ყოველსა AG] ყოველსავე B.

67 ვითარ-იგი BG] ვითარ A.

68 ვითარმედ AG] ვითარ B.

69 შეიწყნარა AG] მიითუალა B.

70 არა AB]+იყო DG.

71 ბრწყინვალედ ჩანდა A] ბრწყინვალე D.

72 შიშუელთა G] შიშველთა D, შიშვილთა A.

73 არა ესრეთ ბრწყინვალედ... პმადლობდა ღმერთსა AG]-B.

74 ვითარმედ AG] ოუ B.

75 საცხოვარნი AG] ცხოვარნი B.

76 გამოიზარდებოდის ბევრეული გლახაკნი A] ბევრეული გლახაკნი გამოიზ-
არდებოდეს BG.

77 იტყოდა AG] იცოდა, ვითარმედ B; +ვითარმედ D.

78 ვითარმედ BD] რამეთუ AG.

79 ისმინე ABG] ისმინე D.

80 ვიდრე BD] ვითარ A, ვითარმედ G.

81 იჭუეულ AG] იჭუეულცა B.

82 იღ. 1,11.

ყოველივე⁸³ მოუდო⁸⁴ და მისი ღმრთისა მიმართ სიყუარული ვერ⁸⁵ შეცვალდა, მაშინდა დაიყო ურცხვნო იგი პირი მისი, რამეთუ ფრიად უაღრეს არს, ოდეს ყოველი⁸⁶ მოიწიოს კაცსა ზედა⁸⁷ და იგი [D4]⁸⁸ პმადლობდეს ღმერთსა, ვიდრე რაჟამს სიმდიდრესა შინა⁸⁹ იქმოდის⁹⁰ მოწყალებასა, რამეთუ კაცი ოდეს⁹¹ შუებასა და განსუენებასა შინა იყოს, რაო საკურველ 5 არს მადლობად ღმრთისავ? არამედ რაჟამს განსაცდელოა⁹² დღ[A211]ენი⁹³ აღდგენ მის ზედა, მაშინ გამოჩნდების მოომინებად და ღმრთისა მიმართ მადლობად მისი⁹⁴; ხოლო⁹⁵ რაჟამს იხილო კაცი⁹⁶, სათხოებითა შემკული და ჭირსა შინა მყოფი და განსაცდელოა⁹⁷, ნუ გიპპრ⁹⁸, უფროდსად ესე არს საძრველ, ოუმცა იყო ვინმე [B51r] მართალი არა⁹⁹ ჭირსა შინა¹⁰⁰. 10 რაჟამს იხილის ეშმაკმან კაცი, რომელი ებრძინ, მანცა იწყის ბრძოლად მისსა¹⁰¹. ამისთვის გეტყპ: რაჟამს იხილოთ¹⁰² კაცი მოწყალე და შემწენ-არებელი გლახაკოად და მერმე მოიწივნენ¹⁰³ მის ზედა განსაცდელნი, ნუ შეშფოთნები, არამედ ცან, ვითარმედ¹⁰⁴ ამისთვის მოიწია მის ზედა განსაცდელი იგი, რამეთუ ფრიად მართალი და წმიდავ იყო და შეშურდა 15 ესე¹⁰⁵ ეშმაკსა და მოაწია მის ზედა ესევითარი¹⁰⁶ საქმე; ხოლო¹⁰⁷ უპუეუ სთქუა, ოუ რად შეუნდო ღმერთმან ეშმაკსა, გულისწმა-ყავ, ვითარმედ

83 ყოველივე AG] ყოველი B.

84 მოუდო AG] მიიღო B.

85 კერ ABG] არა D.

86 ყოველი AB]+ვიდრე D.

87 ყოველი მოიწიოს კაცსა ზედა AB] ყოველივე მოედოს კაცსა G.

88 ხელნაწერისეული პაგინაცია Ath. 77/41-ისა (ლიტ.: D) ფოტოზე თითქმის არ ჩანს, ამიტომ ეს ნუსხა დანომრილი გვაქს ფოტოპირის მიხედვით.

89 შინა AG]+იყოს და B.

90 იქმოდის AG] იქმოდეს B.

91 კაცი ოდეს AG] ოდეს კაცი BD.

92 განსაცდელო AG] განსაცდელისა B.

93 ღღები AD] ღღლვანი BG.

94 მისი AG]-BD.

95 ხოლო AG]+შენ B.

96 კაცი AG]-B.

97 და განსაცდელო BG]- A.

98 გიპპრ AG] გიპპრს B.

99 მართალი არა AG] არამართალი B.

100 შინა AB]+რამეთუ G.

101 მისსა AG] მისა BD.

102 იხილოთ AG] იხილო B.

103 მოიწივნენ AG] მოიწინენ BD.

104 ვითარმედ AG] რამეთუ B.

105 ესე AG]-B.

106 ესევითარი BD]+ ესე A, + იგი G.

107 ხოლო ABD] და G.

- ამისთვის, რათა მართალი იგი უმეტესად გურგუნოსან იქმნეს¹⁰⁸ და ეშმაკი უფროსად მოიწყლას, რამეთუ [B51v] დიდ არს ესეცა, ოდეს კაცი უამსა მკაფიობისა¹⁰⁹ და დაწყნარებისასა საონოებათა იქმ[A212]ოდის¹¹⁰, ხოლო უფროს და¹¹¹ ფრიად უზემთაეს არს, უპუეთუ¹¹² განსაცდელობა შინა¹¹³
- 5 შთავარდეს¹¹⁴ და აღდგენ მის ზედა დელვანი და ნიავქარნი და იგი არავე შეირყიოს საონოებისაგან და დმრთისა მიმართ სურვილისა¹¹⁵.

4) მესამისა თავისაგან მოიცისათვეს და გრახაესა

- რამეთუ ვითარცა¹¹⁶ ცოდვილი, რომელსა ზედა ამასცა¹¹⁷ საწუთოროსა¹¹⁸ არა¹¹⁹ მოწევნილ¹²⁰ იყოს განსაცდელი და ჭირი, უმეტესა სასჯელსა მიეცემის მას საუკუნესა, ეგრეთვე წმიდათათვეს გულისგმა-ყავ¹²¹: რომელსაცა 10 ზედა უმეტესნი მოიწინებ¹²² ჭირნი ამას საწუთოროსა¹²³, უმეტესადცა¹²⁴ იდიდოს მას საუკუნესა. რამეთუ¹²⁵ ვითარცა ცოდვილნი რაღ¹²⁶ იყვნენ¹²⁷ ორნი და ერთი იგი იტანჯის ამასვე საწუთოსა, ხოლო¹²⁸ ერთი იგი არა იტანჯის¹²⁹, სანატრელ არს, რომელი-იგი იტანჯა, რამეთუ აღუსუბუქდა¹³⁰ საუკუნო იგი სატანჯველი. ეგრეთვე, უპუეთუ ორნი მართალნი იყვნენ 15 და ერთსა მას ფრიადნი ჭი[A213]რნი შეემთხვენენ¹³¹ და მეორესა მას –

108 იქმნეს AG] იქმნას B.

109 მკაფიობისა ABD] მყუდროებისა G.

110 იქმოდის AG] იქმოდეს B.

111 უფროს და A]-BDG.

112 უპუეთუ A] ოდეს B.

113 შინა BD]-A. + იყოს D.

114 შთავარდეს B] შევარდეს AG. - D.

115 სურვილისა AD] სიყუარულისა B. ამ ადგილას წყდება ტექსტი A 445-ში (G-ში).

116 ვითარცა B]-AD.

117 ამასცა A] ამა B.

118 საწუთოროსა D] საწუთოსა AB.

119 არა A] არარად B.

120 მოწევნილ AB] მოწევნულ D.

121 წმიდათათვეს გულისგმა-ყავ B] წმიდათა, რაჟამს გულისგმა-ყვეს, რამეთუ AD.

122 უმეტესნი მოიწინებ AB] უმეტესად მოიწინებ D.

123 უმეტესნი მოიწინებ ჭირნი ამას საწუთოროსა A] მოიწინებ ამას საწუთოსა, უმეტესადცა B.

124 უმეტესადცა AB] უმეტესად D.

125 რამეთუ A] და B. - D.

126 ცოდვილნი რაღ BD] რაღ ცოდვილნი A.

127 იყვნენ A] იყენიან B.

128 ხოლო A] და B.

129 იტანჯის A]-B.

130 აღუსუბუქდა AB] აუსუბუქდა მას D.

131 შეემთხვენენ AB] შეემთხვენე D.

უმცირესნი, უსანატრელეს არს, რომელსა-იგი ფრიადნი ჭირნი¹³² შეემთხვნებ¹³³, რამეთუ უფროისსა¹³⁴ დიდებასა მიემთხუევის¹³⁵. ხოლო რომელნი დმრთისა მიერთა¹³⁶ განსაკლელთა არა მაღლობით შეიწყნარებდენ, არამედ დრტვნებიდენ¹³⁷, არა ოუ რდენ ვერარას¹³⁸ ირგებენ, არამედ უფროსად ავნებენ თავთა თვისთა. ამისთვის¹³⁹ გევედრები, რომელსაცა 5 ზედა მოიწივნენ¹⁴⁰ განსაკლელნი¹⁴¹, მაღლობით შეიწყნარენით¹⁴². დაღაცათუ ფრიად¹⁴³ დაპგლახაკნე და მთხოველ პუ[D5]რისა იქმნე¹⁴⁴, მიხედენ¹⁴⁵ ნებარსა იობს,[B52r] ვითარსა სიგლახაკესა მოვიდა, ვიდრემდის სკორეთა ზედა ჯდა შიშველი პაერთა¹⁴⁶ ქუმშე. რავ არს ამის სიგლახაკისა უმეტეს, რდეს¹⁴⁷ არცა ოუ სართული აქუნდეს? არამედ იხილე მაღლობად მისი და 10 შენცა ეგრეთვე ყავ¹⁴⁸ და¹⁴⁹ თქუ, ვითარცა მან¹⁵⁰: „უფალმან მომცა და¹⁵¹ უფალმანვე მიძილო. ვითარცა უფალსა¹⁵² უნდა, იქმნა. იყავნ სახელი უფლისად კურთხეულ უკუნისამდე¹⁵³“. [A214] ეგრეთვე, რაჟამს შვილი სა- უარელი მოგიკუდეს, ანუ სხუად ვინმე¹⁵⁴ თვისთაგანი¹⁵⁵, მოიჯსენენ სი- ტყუანი მისნი, რომელნი თქუნა მოწყუედასა მას ზედა¹⁵⁶ შვილთასა, 15

132 ჭირნი BD]-A.

133 შეემთხვნენ AB]- შეემთხვნენ D.

134 უფროისსა AB]- უფროსად D.

135 რამეთუ უფროისსა დიდებასა მიემთხუევის A]- B.

136 მიერთა A]+მიცემულთა B; მიერ მოწევნულთა D.

137 დრტვნებიდენ D] დურტინვიდენ, იგინი AB].

138 ვერარს AB]- ვერას D.

139 ამისთვის A] ამისთვისცა B.

140 მოიწივნენ AB]- მოიწინენ D.

141 მოიწივნენ განსაკლელნი A] მოიწიოს განსაკლელი B.

142 შეიწყნარენით A]- შეიწყნარენ B.

143 დაღაცათუ ფრიად A] რამეთუ უკუმოუ B.

144 დაპგლახაკნე და მთხოველ პურისა იქმნე A] დაგლახაკნე და პურის მთხოველ იქმნე B.

145 მიხედენ AB]- მისხედე D.

146 პაერთა AB]- აერთა D.

147 უმეტეს, რდეს A] უმეტესი, რომელ B.

148 ყავ BD]- იყავ A.

149 და A]- B.

150 ვითარცა მან AB]- D.

151 და A]- B.

152 უფალსა A]- D.

153 უკუნისამდე D] ამიერითგან უკუნისამდე B. - A.

თო. 1,21.

154 ვინმე A] რამე B.

155 თვისთაგანი A]+ მიხედენ მასვე ახოვანსა და დიდი ნუგეშინისცემად პპოლ B. + და დიდად ნუგეშინისცემად პპოლ D.

156 ზედა A]- B.

- სავსენი ბევრეულითა მით¹⁵⁷ სიბრძნითა, და დიდად ნუგეშინისცემად პპოო¹⁵⁸. მოიგვსენე დიდი იგი განსაცდელი, რამეთუ შენ¹⁵⁹ ერთი მოგიკუდა, ანუ – ორი, ხოლო მას¹⁶⁰ – ესეზომნი ერთბამად¹⁶¹, და¹⁶² პასაკსა შინა¹⁶³ სიჭაბუკისასა, და უცხოვთა¹⁶⁴ მით სიკუდილითა, რამეთუ არა თუ ნახე-
 5 ვარნი მოსწყვდნა ეშმაკან, არამედ ყოველნი შვილითურთ¹⁶⁵; ნაყოფი ხისად მის მოისთლო და ხე იგი ვერ შეარყია; ყოველნი დელვანი ზღვსანი აღადგინნა და ნავი იგი ვერ დაანოქა, რამეთუ ოდეს უკეთურნი¹⁶⁶ ვისმე მოუკუდენ შვილნი¹⁶⁷, შეწენების, არამედ¹⁶⁸ არა ესრეთ, ვითარ¹⁶⁹ კეთილ-
 10 ისა და მორჩილისათვე¹⁷⁰, ვითარნი მისნი იყვნეს. გულისტმა-ყავ, ვითარ იყო იგი გონებად მისი¹⁷¹, ოდეს იგი¹⁷² სახლსა¹⁷³ თხრიდა და[A215]ცემულსა: ოდესმე ქვად აღმოიდის და ოდესმე – [B52v] ასოდ შვილისად და შემუსრ-
 ვილნი გუამნი მათნი და დაბძარულნი ტპნი და¹⁷⁴ განბნეულნი, და¹⁷⁵
 თუალნი განრყუნილნი და პირნი¹⁷⁶ წარწყმედულნი¹⁷⁷, რომელი სიმრავ-
 ლითა მოწყლულებათავთა¹⁷⁸ არცა თუ შეუნდობნ ცნობად საყუარელსა
 15 მას საცრემლოდ¹⁷⁹. ამას ყოველსა ზედა არა თქუა სიტყუად უშუერი¹⁸⁰. გულისტმა-ყავთ¹⁸¹, ვითარმცა იყო იგი¹⁸² მაშინ, რამეთუ ჩუქნ უკუეთუ¹⁸³ ესოდენთა ჟამთა შემდგომად ვერ თავს-ვიდებო სმენასა თდენ უცრემ-

157 მით A]-B.

158 და დიდად ნუგეშინისცემად პპოო A]-BD.

159 შენ A]+ნუკუე B.

160 მას A] ამას B.

161 ერთბამად A]-B.

162 და A] რამეთუ D.

163 შინა A] ზედა B.

164 და უცხოვთა A] ერთბამად უცხოითა B.

165 შვილითურთ AD] ყოველითურთ B.

166 ოდეს უკეთურნი B] ორნი უკუეთუ A.

167 ვისმე მოუკუდენ შვილნი A] შვილნი ვის მოუკდენ B.

168 შეწენების, არამედ A] შეწენების, გარნა B.

169 ვითარ B]-A.

170 მორჩილისათვეს A] მორჩილისა შვილისათვეს B.

171 ვითარ იყო იგი გონებად მისი A] გონებად მისი ვითარმცა იყო B.

172 იგი A]-B.

173 სახლსა A]+მას B.

174 და A]-B.

175 და A]-B.

176 განრყუნილნი და პირი A] განრყუნილი პირი და B.

177 პირი წარწყმედულნი D] პირი წარწყმედილი AB.

178 სიმრავლითა მოწყლულებათავთა A] სიმრავლისა მისგან წყლულებათასა B.

179 საყუარელსა მას საცრემლოდ B] სიყუარულსა მას ცრემლთასა AD.

180 არა თქუა სიტყუად უშუერი B]-AD.

181 გულისტმა-ყავთ A] გულისტმა-ყავ BD.

182 იყო იგი A] იყოდა B.

183 ჩუქნ უკუეთუ A] უკუეთუ ჩუქნ B.

ლოდ¹⁸⁴, რავ¹⁸⁵ იყო იგი, ანდამატისა¹⁸⁶ მსგავსი, რომელსა შეემოხვა ესე ეკველი და არა იდრტპნა¹⁸⁷, არცა თქუა, ვითარმედ¹⁸⁸: „რავ არს ესე? ესე არიან-ა ჩემისა¹⁸⁹ გლახაკომოწყალებისა ნაცვალნი, ანუ¹⁹⁰ ამისოუს განდებულ იყო-ა სახლი ჩემი უცხოთაფს, რავთა საფლავ შვილთა ჩემთა იქმნეს?“ არარავ¹⁹¹ თქუა ესევითარი, არამედ ახოვნად თავს-იდვა და 5 იტყოდა: „უფალმან მომცა¹⁹² და უფალმანვე¹⁹³ მიმისუნა და¹⁹⁴ იყავნ [A216] სახელი უფლისად კურთხეულ უკველსავე ზედა¹⁹⁵“. ხოლო უბუეთუ სამოსელი დაიპო და ომანი დაიფხურნა¹⁹⁶ და ნაცარი დაისხა თავსა, ნუ გიპრს¹⁹⁷, რამეთუ მამავ იყო შვილთმოყუარე და ჯერ-იყო, რავთამცა გამოაჩინა ბუნებისაღვა¹⁹⁸ იგი სიყუარული და კუალად – გონებისა იგი¹⁹⁹ 10 ახოვნებავცა, რამეთუ უკუეთუმცა ესრეო²⁰⁰ არა ექმნა, ნუუკუე ვინმემცა²⁰¹ თქუა: არასადმე²⁰² სტკიოდა მათი და ამისოუსცა²⁰³ მოითმენდა, ხოლო აწ აჩუენა, ვითარი ტკივილი აქუნდა მათოგს და ვითარ მოითმენდა²⁰⁴ და პმადლობდა ღმერთსა. ხოლო რაისათხს, რომელ²⁰⁵ შვილნი იობისნი მოს[B53r]წყვდნა²⁰⁶ ეშმაკმან და მეუდლე არა მოკლა? ამისოუს, რამეთუ იცოდა, ვითარმედ შემწედ²⁰⁷ დიდად ყოფად არს იგი მისა²⁰⁸, [D6] რავთამ- 15

184 სმენასა ოდენ უცრემლოდ A] უცრემლოდ სმენასა, რავთამენ B.

185 ამ ადგილიდან გრძელდება ტექსტი A 445 (G)-ში.

186 ანდამატისა AG] ანდამანტისა D.

187 იდრტპნა DG] იდურტპნა A, იდურტინა B.

188 ვითარმედ AG] თუ BD.

189 არიან-ა ჩემისა AG] არიან ჩემი B.

190 ანუ AG]-B.

191 არარავ AG] არა BD.

192 მომცა AG] მომცნა B.

193 უფალმანვე ABG] უფალმან D.

194 და AG]-B.

195 ყოველსავე ზედა AG] უბუნისამდე B.
თობ. 1.21.

196 დაიფხურნა AG] დაფხურნა B.

197 გიპრს AG] გიპრნ BD.

198 ბუნებისაღვა G] გონებისაღვა ABD.

199 კუალად გონებისა იგი AG] გონებისა BD.

200 ესრეო AG] ესე B.

201 ვინმემცა D] ვინმცა A, ვინმე B, ნუუკუემცა ვინ G.

202 არასადმე A] არასამე B, ვითარმედ არასადმე DG.

203 ამისოუსცა ABG] ამისოუს D. დაწებული ამ ადგილიდან, D-ში მცირე განსხვავებებს ძირითადი ტექსტისაგან, რაც გამოიხატება ფონეტიკურ-ორთოგრაფიულ წაკითხვებში, ნაწილაკების ხმარება-არხხმარებაში, წარმოვადგენო მხოლოდ მაშინ, როდესაც D-ს წაკითხვა მხარს უჭერს B-ს წაკითხვას.

204 ხოლო აწ აჩუენა, ვითარი ტკივილი აქუნდა მათოგს და ვითარ მოითმენდა G]-AD. რომელ G] რამეთუ AD.

205 იობისნი მოსწყვდნა AG] მოსწყვდნა იობისნი B.

206 შემწედ BDG] შემწე A.

208 მისა BDG] მისა A.

- ცა აცოუნა იობ, რამეთუ უკუეთუ ადამ სამოთხესა შინა აცოუნა დედაკაც-
მან, რა საკრველ არს, თუმცა უკუეთუ მცა²⁰⁹ იობ, სკორეთა ზედა მჯ-
დომარე, აცოუნა? და იხილეთდა საქმე ესე²¹⁰ ეშმაკისაღ – რაჟამს იხილა
იგი განშიშულებული²¹¹ ყოვლისაგანვე²¹² და შეპყრობილი წყლულებითა,
 5 რომელი ჭირისაგან ინატრიდა სიკუდილსა, მერმედა²¹³ წარმოუდგინა დუ-
დაკაცი იგი და ეტყოდა მას: „ვიდრე მედის მოითმებ და არას²¹⁴ იტყო²¹⁵? აპა
ესერა, მოველი მცირედდა²¹⁶ სასოებასა ცხორები[A217]სა ჩემისასა; აპა
ესერა, საჯსენებელი შენი წარწყმდა²¹⁷ ქუეყანით, ძენი შენი და ასულინი,
საშოვსა ჩემისა სალმობანი და ტკივილნი, რომელთაოშს ცუდად დაგშუერ,
 10 ეგერა ერთბამად წარწყმდეს. და მე მი-მო-ვალ და მსახურ ვარ²¹⁸ ყოველთა
ადგილით-ადგილად და სახლითი-სახლად შეცორმილი; მოველი, ოდე-
სმე²¹⁹ დაჭრდეს მზე და განვისუენო შრომათაგან და სალმობათა, რომელთა
მე აწ გარე-მოუ ცავ. არამედ თქე სიტყუად რამდე²²⁰ უფლისა მიმართ და
აღეცხრულო²²¹. ხოლო მიჰედა²²² ნებარმან მან მწუხარებით და პრქეა:
 15 „რაისათგე, ვითარცა ერთმან უგუნურთა დედათაგანმან, ხოქე ესე? უკუ-
ეთუ კეთილი მოვიდეთ ტელისაგან უფლისა, პოროტი არა მოვიღოთ-ა?
[B53v] რამეთუ კოველივე იგი ღმერთმან მოგუცა და კუალად მიგპლო²²³.
ხოლო მე შიშუელი²²⁴ გამოვედ საშოთ დედისა ჩემისათ და შიშუელი²²⁵
წარვალ²²⁶. იხილეთდა მოღუაწე ესე ახოვანი? ესა, საკპრველი, ვითარ
 20 იძლია ეშმაკი²²⁷ რა არს, ეშმაკო, რად იძლიე? არა ჰქმენ-ა ყოველივე,
ვითარცა ინებე? არა მოსწყდენ-ა საცხოვარნი მისნი და რემაკები მისი

209 უკუეთუ მცა G] თუმცა ABD.

210 ესე G]- ABD.

211 განშიშულებული ADG] განშიშულებულად B.

212 ყოვლისაგანვე G] ყოვლისაგან ABD.

213 მერმედა G] მერმე ABD.

214 არას BG]- A.

215 და არას იტყკ BG]- D.

216 მცირედდა AG]- B.

217 საჯსენებელი შენი წარწყმდა ABD] წარწყმდა საჯსენებელი შენი G.

218 ვარ ADG]- B.

219 ოდესმე ADG] ოდეს B.

220 რაიმე ABD] ნუ-რა გ.

221 იობ. 2,10.

222 მიჰედა AG] მიჰედნა B, მიჰედა D.

223 მიგპლო AG] მიგპლო BD.

224 შიშუელი AG] შიშუელი B, შიშუელი D.

225 შიშუელი AG] შიშუელი B, შიშუელი D.

226 იობ. 2,10; 1,21.

227 ამ ადგილიდან იწყება ტექსტი S 4936-ში (C). პირველი ხუთი ხაზი გადარეცხ-
ილია და არ იკითხება. ტექსტის მეტნაკლებად გარჩევა შესაძლებელი ხდება
სიტყეებიდან: „დაპბდარენ-ა ჭორცი...“ (1r). ხელნაწერს გაკეთებული აქვს ორ-
ნაირი პაგინაცია: ფურცლობრივი და გეგრდობრივი. ფურცლობრივი უფრო
სრულია, ამიტომ ჩვენც ქვემოთ, სადაც დაგჭირდება, მას წარმოვადგენთ.

და მროწეულები მისი? არა მოსწყვერენ-ა შვილნი მისნი? [C1r] არა დაპირა-
რენ-ა ჭორცნი მისნი? აწ უცემ ვითარ იძლიერ, რამეოუ სოქე²²⁸: ყოველივე,
რადცა²²⁹ მენება, ი ქმნაო, ხოლო რომლისათვე²³⁰ ესე ყოველი ვქმენ, იგი
არა აღესრულა, არამედ²³¹ ვიძ[A218]ლიე, რამეოუ ყოველი ჭირი ჩემი
ამისთვეს იყო, რათომაცა გმობავ ვათქემიე. ხოლო ვინავთგან ესე არა 5
იქმნა, არარავ სარგებელ-მეყო, არამედ საგნებელ უფროვსლა, რამეოუ
განუმრავლენ მას გპრგპნნი. იხილეთ-ა, რაიხემი²³² სარგებელი არს
განსაცდელთაგან, უკუეთუ მადლობით შევიწყნარებდეთ? მივპაპვიდეთ²³³
უკუე ნეტარსა ამას²³⁴ და ვისწაოთ, რავდენნი²³⁵ კეთილნი აღმოეცენებიან
მოთმი[C1v]ნებისაგან, რამეოუ ვითარცა სახილველად დგას სოფელსა 10
შინა და ასწავებს ყოველსა კაცსა²³⁶ მოთმინებასა და მადლობასა, რამე-
ოუ ყოველი განსაცდელი სოფლისანი მის ზედა მოიწინებს²³⁷ და მად-
ლობით შეიწყნარნა²³⁸. ხოლო ჩუენ რავ სიტყუავ მიუგოთ დმერთსა,
რომელი არცა ერთსა გულისკლებასა მოვითმენთ? ჰმადლობდიო, მმანი,
ღმერთსა²³⁹ ყოველსავე ზედა, რამეოუ მრავლითა ჭირითა მოგუეცემის 15
სასუფეველი ცათავ²⁴⁰, არა შუებითა და გან[B54r]სუენებითა. [D7] მი-
პედენ²⁴¹ ლაზარეს, ვითარითა ჭირითა და სიგლახაკითა ცხონდებოდა²⁴²
და ყოველსავე მადლობით შეიწყნარებდა. ამისთვეს დაემკვდრა წიაღთა²⁴³
აბრაკამისთა. მიპედენ²⁴⁴ წმიდათა მოციქულთა, რომელთა შიმშილითა
და წყერილითა და შიშულოებითა²⁴⁵, [C2r] ცემითა და გუემითა განვლეს 20
სოფელი ესე. ეგრეთვე წინაწარმეტყუელნი²⁴⁶ და ყოველნი²⁴⁷ მართალნი

228 სოქე ABD]-G.

229 რადცა ABG] რავ C.

230 რომლისათვეს AG] რაისათვეს B.

231 არამედ ABD] ამისთვეს G. ამ ადგილიდან ტექსტი წყდება G-ში.

232 რაიხემი AD] რაბამი B.

233 მივპაპვიდეთ BCD] მაპპაპვიდეთ A.

234 ნეტარსა ამას ABD] ამას ნეტარსა C.

235 რავდენნი AD] რაიდენნი B.

236 ყოველსა კაცსა ABD] ყოველთა კაცთა C.

237 მოიწინებს BCD] მოიწინებს A.

238 შეიწყნარნა ABD] შეიწყნარა C.

239 ღმერთსა ABD]-შნეც C.

240 სასუფეველი ცათავ ABD] სასუფეველსა ცათასა შესლვავ C.

241 მიპედენ AC] მიხედვ BD.

242 ცხონდებოდა ABD] ცხოვნდებოდა C.

243 წიაღთა AD]-შინა B.

244 მიპედენ AC] მიხედვ BD.

245 შიშულოებითა ABD]-და C.

246 წინაწარმეტყუელნი AC] წინაწარმეტყუელთა BD.

247 ყოველნი ABD]-წმიდანი და C.

- იხილენ, ვითარ²⁴⁸ არა სიმდიდრითა და²⁴⁹ შუებითა²⁵⁰ და განსუენებითა წარ[A219]ვლეს სოფელი²⁵¹ ესე, არამედ ჭირითა და იწროებითა²⁵² და სიგლახაკითა²⁵³. ესე ყოველი მოიგსენე და პმადლობდი ღმერთსა, რაოთა შენცა მათისა საქმისა²⁵⁴ თანამონაწილე გყოს, რამეთუ უყუარს სადამე
- 5 ვითარცა იგინი²⁵⁵ და ამისთვის შეუნდო ესეოდენთა ჭირთა შოავრდომად²⁵⁶, რაოთა უმეტესად იდიდნენ. რამეთუ უკუეოუ კაცნი მათოგს დამაშურალსა კეთილსა უყოფდენ²⁵⁷, არა ღმერთმან უმეტესად მიაგოს-ა ნაცვალი, რომელთა მისთვის ჭირნი თავს-ისხნენ²⁵⁸? რამეთუ მოიწიოს ჟამი შემდგომად ადსასრულისა, ოდეს²⁵⁹ მიიღონ ესევითართა²⁶⁰ მათ მრავალწილად²⁶¹
- 10 სასყიდელი. რამეთუ მრავალთავ მასმიეს, ვითარ იტყოდიან, ვითარმედ: იგი ვინმე მართალი იყო და წმიდაოთ და მან ვინმე უკეთურმან [C2v] ტანჯა და მოკლაო; იგი ვინმე დაინოქა და იგი ვინმე შეიმუსრა²⁶². რად მიუშუებს ღმერთი ამას ყოველსა მართალთა ზედაო? რავ უკუე სოქუა მოციქულთათვს? არა მართალნი და წმიდანი იყვნენ-ა და არა²⁶³ ყოველი ბოროტი
- 15 მათ შეემთხვა? არამედ [B54v] გულისგმა-ყავ, ვითარმედ ამისთვის შეემთხვა, ერთად – რაოთა უმეტეს იყვნენ მათნი სასყიდელნი²⁶⁴; მეორედ – რაოთა არა აღუმაღლდეს გონებავ, რამეთუ ჭირი დაამდაბლებს სულსა; მესამედ – რაოთამცა სხუათა კაცოთა არა შეერაცხნეს იგინი²⁶⁵ ღმრთად და არა კაცად სიმრავლისა მისთვის²⁶⁶ სასწაულთავსა; მეოთხედ ამისთვის,
- 20 რაოთა ღმრთისა ძალი გამოჩნდეს, რომელმან უძლეურთა მიერ, შეურაცხოა და ტანჯულთა²⁶⁷ და და[C3r]წუნებულთა, სძლო მეფეთა და მთავართა და გან[A220]ჟეინა ქადაგებად თვხი ყოველსა სოფელსა; მეხუთედ ამისთვის, რაოთა მათი მოთმინებავ გამოჩნდეს და სიყუარული, რომელი აქუნდა

248 ვითარ AB] ვითარმედ C.

249 და ACD]- B.

250 და შუებითა ABD]- C.

251 სოფელი ABCD] ცხორებავ G (ამ ადგილიდან ტექსტი გრძელდება **G-ში**).

252 იწროებითა ACD] იწრობითა B.

253 იწროებითა და სიგლახაკითა ABD] სიგლახაკითა და იწროებითა G.

254 საქმისა AG] საქმესა B.

255 სადამე ვითარცა იგინი BDG]-AC.

256 შოავრდომად G] დაომენავ AB, შენდობად CD.

257 უყოფდენ A] უყოფენ BG.

258 რამეთუ...თავს-ისხნენ ABG]-CD.

259 ოდეს AB] რაჟამს CD.

260 ესევითართა ADG] ეგევითართა B.

261 მრავალწილად ABDG] მრავალ ნაწილად C.

262 შეიმუსრა AG] შეიმუსრაო B.

263 არა ADG]- B.

264 სასყიდელნი ADG]+და B.

265 შეერაცხნეს იგინი AG] შეერაცხნეს B, შეკრაცხნენ D.

266 მისთვის ADG] მიმართ B.

267 ტანჯულთა ADG]+მიერ B.

ღმრთისა მიმართ, რაოთა ყოველნი, რომელნი იყვნენ ჭირთა შინა²⁶⁸, დიდი ნუგეშინისცემად აქუნდეს, მათ რა მოიგენებდენ და რაოთა ჩუენ²⁶⁹, გასწავლიდეთ²⁷⁰ რა, გუაქუნდეს²⁷¹ სიტყუად²⁷² თქუმად, ვითარმედ მიპაძევდით²⁷³ პეტრეს და პავლეს²⁷⁴ და რაოთა, ვიცოდით თუ ვისსა²⁷⁵ ჯერ-არს ნატრათ, ანუ ვისა²⁷⁶ – არა ნატრად²⁷⁷. და²⁷⁸ შენცა, უკუე იქმოდი რა კეთილსა, მოელოდე განსაცდელსა და ჭირსა²⁷⁹, რამეთუ წერილ არს, შვილო, „უკუეთუ მოხუალ მონებად ღმრთისა, პირველად განუშმადე²⁸⁰ სული²⁸¹ შენი განსაცდელთა“²⁸², რამეთუ არავინ შე[C3v]ვალნ მწედობად და²⁸³ თბილე წყობისა²⁸⁴ მოელინ გპრგნსა მოღებად²⁸⁵, რაუამს უკუე კეთილი რამე პქმნე [D8] და ბოროტი შეგემოხცის, ანუ სხუად ვინ იხილო ესრეთ, მაშინ იხარებდო²⁸⁶, რამეთუ უმეტესისა სასყიდლისა მომატყუებელ გექმნების საქმე ესე, და ნუ დაპტენდები, არამედ უფროვსად განმწნდი²⁸⁷. დადაცათუ ბევრგზის გებრძოდის²⁸⁸ ეშმაკი, შენცა უფროვსად პბრძოდე მას, რამეთუ²⁸⁹ მოციქულნიცა, რავდენცა²⁹⁰ იტანჯებოდეს და იგუემებოდეს, უმეტესად განამრავლებდეს ქადაგებასა სახარებისასა. და იხილე ნეტარი პავლე, ვითარ საპერობილეთა და კრულებათა შინა ქადაგებდა და ნაოელ-სცემდა²⁹¹ და [C4r] იქადის მარადის²⁹² კრულ[A221]

5

10

15

-
- 268 იყვნენ ჭირთა შინა ABD] ჭირთა შინა იყვნენ G.
 269 ჩუენ ABD] ჩუენცა G.
 270 გასწავლიდეთ ADG] გუსწავლიდეთ B.
 271 რა, გუაქუნდეს ABD] გუაქუნდეს რად G.
 272 სიტყუად AG] სიტყბს B; - C.
 273 მიპაძევდით CG] მიპაძევიდეთ A, მივპაძევიდეთ B, მივპაძევდით D.
 274 მიპაძევიდეთ პეტრეს და პავლეს ABD] პავლეს და მიპაძევდეთ პეტრეს G.
 275 ვიცოდით თუ ვისსა G] ვიტყოდით, ვისა (ვისსა A) ABCD.
 276 ვისა BD] ვისსა A, ვისი G.
 277 ანუ ვისსა – არა ნატრად ABDG]-C.
 278 და ACDG]-B.
 279 განსაცდელსა და ჭირსა AG] განსაცდელთა და ჭირთა BD, განსაცდელსა და ჭირთა C.
 280 განუშმადე A] განამზადე BD, განუშმადე G.
 281 სული CDG] ოაგი AB.
 282 განსაცდელთა ABD] განსაცდელთათგს G.
ზირ. 2,1.
 283 და ACDG]-B.
 284 წყობისა ABDC] წყლულებისა G.
 285 მოღებად BCDG]+ რამეთუ A.
 286 იხარებდი BCD] იხარებდი A. იხარებდინ G.
 287 უფროვსად განმწნდი ACDG] განმწნდი უფროვსად B.
 288 გებრძოდის ACG] გებრძოდეს B; გბრძოდის D.
 289 რამეთუ ABG]-CD.
 290 რავდენცა ACDG] რაოდენგზის B.
 291 ნაოელ-სცემდა ACG] ნაოელ-სცემდა B.
 292 მარადის ABG] მას CD.

ებათათუს და ტანჯვათა. ვითარცა-იგი²⁹³ იტყოდა: „აპა ესერა, აღვალ იტრუ-
ხალებს და არა უწყი, რა შემთხუევად არს²⁹⁴ ჩემდა. გარნა ხული მიწ-
ამებს მე, ქალაქად-ქალაქად ვითარმედ კრულებანი და ჭირნი მელიან
მე²⁹⁵. „რამსათუს უკუ წარხუალ მუნ, უკუ უკუ კრულებანი გელიან და
5 ჭირნი, ნეტარო?“ „წარ-ვე-ამისხუ-ვალო, რათა შევიკრა ქრისტეთუს და
არა ოდენ შევიკრა, არამედ მოვეუდეცა სახელისა მისისათუს²⁹⁶. რა არს
უკუე? არა გრცეუენის-ა შეკრულსა ქალაქითი-ქალაქად სლვავ? არა გუ-
შინის-ა, ნუკუე დმეროსა შენსა უძლურებავ დასწამონ²⁹⁷, ნუკუე არა-
ვინ მოვიდეს სარწმუნოებად, შენ რა ესრეო გხე[C 4v]დვიდენ? „არა
10 ეგრეთ არიანო ჩემნი საკრველნიო, არამედ ძალ-უც²⁹⁸ საკრველთა ამათ
მეფეთა შეძრწუნებად²⁹⁹ [B55v] და მთავართა³⁰⁰ მოდრუკად და სარწმუნო-
ბად უმრავლებოთა³⁰¹ მოვეანებად, ვიდრე რაუამს ჭხნილ ვიყავ³⁰². პხედავა-
კრულებათა მისოთა ძალსა? პრომეს³⁰³ შეიკრა³⁰⁴ და უმრავლესნი მოაქცინა
ქრისტესა? შეიკრა იტრუსალემს და მეფე განაკურვა და მთავარი შეაშინა,
15 რამეთუ შემინდა და განუტევა იგი კრული³⁰⁵. ნავსა შინა იყო და ზამთარი
იგი³⁰⁶ დააცხრო და ეგოდენნი სულნი განარინნა კრულებათა მისოთ³⁰⁷.
მეცი იგი³⁰⁸ შეეხო და ვერავ ავნი³⁰⁹. კუალად ცნებული³¹⁰ და ცეტული,
უმინავანებება მას დილეგსა შეწყვდეულ იყო და შეაღამესა, ილოცვიდა
[C5r] რა, ³¹¹ კარნი განეხუნეს და საკრველნი [A222] იგი განიგხნებ³¹², რომ-

293 ვითარცა-იგი ABCG] ვითარცა D.

294 შემთხუევად არს BCDG] შემთხუევადა A.

295 საქმ. მოც. 20,22-23.

296 საქმ. მოც. 21,12-13.

297 დმეროსა შენსა უძლურებავ დასწამონ BD]-A; უძლურებავ ვინმე დმეროსა
შენსა დასწამოს CG.

298 ძალ-უც ABCD] ძალ-უძს G.

299 შეძრწუნებად ABD] შეძრწუნებად G.

300 მთავართა ABD] მძლავრთა G.

301 უმრავლებოთა ABCD]-G.

302 ფილიპ. 1,13-14.

303 პრომეს BCD] პრომს AG.

304 პრომეს შეიკრა ABCD] შეიკრა პრომს G.

305 კრული ABCD] შეკრული G.

საქმ. მოც. 24,25.

306 იგი AG]-BCD.

307 კრულებათა მისოთა ACDG] კრულებითა მისოთა B.

308 იგი G]-ABCD.

309 აენო ACDG]+და B.

საქმ. მოც. 28,3.

310 ცნებული ABD] გუმული CG.

311 შეაღამესა, ილოცვიდა რა ადგ [ADG] შეაღამესა, ლოცვიდა რა ა, შეაღამე
ილოცვიდა B.

312 იგი განიგხნეს AC] განიგხნეს BDG.

საქმ. მოც. 16,23-27.

ლისათვეცა განკვრდა მესაპერობილები იგი და ნათელ-იღორ³¹³, რამეთუ მრავალ და ურიცხვ³¹⁴ არიან სასწაული პავლესნი. არამედ არა ესრე³¹⁵ მახარებენ სასწაული მისნი, ვითარ-ოდეს³¹⁶ მივემოხვო ტანჯვათა³¹⁷ მის-თა და გუემათა, რომელ³¹⁸ ოვეს-ისხნა. ამისთვეცა იგი ოვადი ამასვე იქადის, რამეთუ იტყვა: „გავედრები, ოქუენ³¹⁹, მე, კრული ესე უფლისა 5 მიერ. და არსცა დიდი სიქადული, უფროს მეფობისა და ჭელმწიფობისა და სხვა ყოვლისავე საქმისა, ქრისტესობს კრულებად“. რომელსა უყუ-არს ქრისტე, იცის მან სიტყუად ესე. რამეთუ³²⁰ ვინძვა [D9] მომცნა ჭელი იგი ნეტარნი³²¹, რომელი შეიკრნეს ქრისტესობს, რაღომცა ამ[B56r] ბორს-უფავ მათ, და დავისხენ იგინი³²² ოუალოა [C5v] ჩემთა ზედა³²³, არა 10 ესრე ვჰნატრი³²⁴ მას მესამედ ცად აღსლვისათვე³²⁵ და სამოთხედ შესლვი-სათვე³²⁶, ვითარ რომელ შეეყენა³²⁷ დილეგსა უფლისათვს. არა ესრე ვჰ-ნატრი³²⁸ უსმენელთა მათ სიტყუადა სმენისათვს, ვითარ ოდეს შეიკრა მეუფისათვს³²⁹, რამეთუ ესე უფროს არს, ვიდრე იგი. ესე უწყოდა პავლე და იტყოდა: „ვითარ ვჰგონებ, ვითარმედ უკუეთუ ქრისტე ჩემთვს მონა იქმნა და დაიმდაბლა თავი ოჯი ვიდრე ჯუარცუმადმდე, რაო³³⁰ ჯერ-არს ჩემდა ყოფად? რამეთუ უკუეთუ³³¹ ქრისტეს ჩემთვს ვნებად დიდებად შეერაცხიეს³³², მე მისთვს სიკუდილი არა დიდებად შევპრაცხო-ა³³³?“ ესე 15 ერველი ვისმინოთ, საყუარელნო, და ნე სულმოკლე ვიქმნებით ჭირსა

313 ნათელ-იღო ACD] ნათელს-იღო BG (B-ში „ს“ ზემოდან არის ჩამატებული); D-ში სტრიქონის ბოლოს „ნათელ-იღო“ და მომდევნო სიტყვა („რამეთუ“) წაშლილია.

საქმ. მოც. 16.33.

- 314 მრავალ და ურიცხვ CD] მრავალი და ურიცხუ AG, მრავალ და აურაცხელ B.
- 315 ესრე ABG] ესრე D (ყოველთვის).
- 316 ვითარ-ოდეს ABCD] ვითარ-იგი რაჟამს G.
- 317 ტანჯვათა ABCD] ჯაჭუთა G.
- 318 რომელ ABCD] რომელი G.
- 319 ოქუენ ACDG]- B.
- 320 რამეთუ ABC]- DG.
- 321 ნეტარნი G]- ABCD.
- 322 დავისხენ იგინი ABCG] და-მცა-გსხენ D.
- 323 ზედა BCGD]- A (A-ში ეს სიტყვა, ჩანს, რომ იყო და ადარ იკითხება).
- 324 ვჰნატრი ACDG] ვნატრი B.
- 325 აღსლვისათვს BCDG] აღსლვისა A.
- 326 და სამოთხედ შესლვისათვს ABCG]- D.
- 327 რომელ შეეყენა ABCG] რომელ-იგი შეიყენა D.
- 328 ვჰნატრი ACDG] ვნატრი B.
- 329 ვითარ ოდეს შეიკრა მეუფისათვს (ქრისტესობს B) AB]- CDG.
- 330 რაო ABCD] რაო-მე G.
- 331 უკუეთუ BCD]- AG.
- 332 შეერაცხიეს ABCD] შეერაცხა G.
- 333 შეგვპრაცხო-ა ACDG] შეგვპრაცხო-ა B.

შინა, რომელიც დმრთისათვის მოიწეოდიან³³⁴ ჩუქუნ ზედა, [A223] არამედ სიხარულით შევიწყნ[C6r]არებდეთ მათ, რაოთა ესრეთ საუკუნეთა მათ კეთილთა მივემოხვევთ³³⁵ მადლითა და კაცომოყუარებითა³³⁶ უფლისა ჩუქუნისა იესუ³³⁷ ქრისტესითა, რომელსა შუქუნის დიდებად თანა მამით და 5 სულით წმიდითურთ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ³³⁸.

334 მოიწეოდიან BCD] მოიწეოდინ AG.

335 მივემოხვევთ BCDG] მივემოხვევთ A.

336 და კაცომოყუარებითა C]- ABDG.

337 იესუ ACDG] იესუს B.

338 აქ მთავრდება ტექსტი G-ში.

თავი II.

V) თქმული მისივე, სინანულისათვეს და სათონებათა მოგებისათვეს და მავნებელთა განცევისა¹

მოდიო², მორწმუნენო, და ისმინეთ სიტყუად სინანულისად, რამეთუ ამისთვეს ზედასზედა ვიტყვ სინანულისათვეს, რაოთა არცა ცოდვილი სასოწარკუეთილ იქმნას და³ არცა მართალი უზრუნველ იქმნას⁴ [B56v] და ზუაობდეს, რამეთუ გინა თუ მართალი ხარ⁵, ნუ პუაობ⁶ და უზრუნველ იქმნები, არამედ მარადის ეველრებოდე სიმდაბლიო ღმერთსა, რაოთა მორტევებად ცოდვათად მოგცეს, რამეთუ არა[C6v]ვინ არს კაცი უცოდველ. უპუეთუ კულა შეგირაცხიეს თავი შენი უცოდველიდ, დაცემულ ხარ მწარედ ამპარტავნებითა და სცოები; გინა თუ კუალად ცოდვილი ხარ, ნუ წარიკუეთ სასოებასა, არამედ შეუცრდი⁷ ღმერთსა, რამეთუ არა არს ცოდვად შეუნდობელი, უკუეთუ ოდენ ჯეროვნად შეინანო⁸; უკუეთუ და-ძუელებულ ხარ⁹ ცოდვითა, განახლდი სინანულითა და ნუ შეურვებულ ხარ, თუმცა არა შეგინდო; შე-ოდენ-ინანე, რამეთუ დაღაცათუ ყოველნი დდენი შენნი ცოდვასა შინა დაგიყოფიან, აწ იდენ შეინანე და შეგინდოს. არა თუ¹⁰ ვიტყვ, თუ შენსა სინანულსა [C7r] მიენდვეო¹¹, რამეთუ სადამცა შეუძლე შენ ესეოდენსა [A224] სინანულსა ქმნად, რაითამცა-იგი ყოველნი ბოროტნი ცოდვანი აღწოცენ; უკუეთუ მცა შენისა სინანულისა მიმართ იყო სასოებად შენი, სამართლადმცა სასოწარკუეთილ იყავ; არამედ ვინაოთგან სინანულსა თანა-შეეზავების დმრთისა კაცომოყუარებად, მინდობილ იყავ, ვითარმედ სძლოს მისმან კაცომოყუარებამან შენთა ცოდვათა სიმრავლესა. რამეთუ ესეოდენ კაცომოყუარე არს ღმერთი, ვიდრედა მხელოდ შეიბილსა ძესა თვესსა არა პრიდა ჩუენ, ცოდვილთათვეს, არამედ სიკუდილად მოავლინა. [B57r] ნუ იტყვ, ვითარმედ: ფრიად მიცოდავს¹², ვი-

1 მაგნებელთა განდევნისა ADF] ვნებულთა სივლტოლისად B; ვნებათა განდევნისათვეს C; + საბას შეუნდვენ ღმერთმან A.

2 მოდიო AB] მოვედიო CD.

3 არცა ცოდვილი სასოწარკუეთილ იქმნას და ABC]-D.

4 იქმნას ABC] იქმნეს D.

5 ხარ ABC] იყო D.

6 პუაობ BCD] პმიზეზუაობ A.

7 შეუცრდი BCD] შეურდი A.

8 შეინანო D] შეინანოს A, შეინანოთ B.

9 ხარ ABC]-D.

10 თუ ACD]-B.

11 მიენდვეო ABC] მიენდვე D.

12 ფრიად მიცოდავს ABC] მიცოდავს ფრიად D.

- თარ ვცხოვნდეთ? რამეთუ¹³ ესრე ძალ-უც მეუფესა [D10] აჭოცად ცოდვათა შენთაო, რომელ არცადა¹⁴ თუ კუალი იპოოს მათი, უკუეთუ მტურვალედ შეინანო. და¹⁵ არა თუ ოდენ ცოდვანი¹⁶ აღგიტოცნეს, არამედ სიმართლეცა მოგცეს და¹⁷ პირველსავე მას¹⁸ სიკეთესა მოგიყვანოს¹⁹, რამეთუ ცოდვად
- 5 წყლულებად არს სულისა და სინანული არს წამალი²⁰; უკუეთუ [B57v] დასდგა წამალი, ეს[C7v]რეთ უჩინო-უოს წყლულებად იგი მცურნალმან მან სახიერმან, რომელ არცადა თუ ნაბრძლი ჩანდეს²¹. ამისოუს უკუე, რომელი არა შთავრდომილ²² ხართ ცოდვასა, გევედრები, რათა და-იცვნეთ თავნი თქუენნი არა შთავრდომად,²³ რამეთუ უადვილეს არს არა დაცემად, ვიდრე დაცემისაგან აღდგომად. ხოლო რომელთა ზედა მოი-წია დაცემად, აღგითქუამ თქუებ დიდსა ცხორებასა, უკუეთუ მსწრაფლ მოიქცეთ და შეინანოთ, რამეთუ კეთი ლთაცა და ბოროტოაცა რაოდენცა უმეტესი ჟამი [A 225] დაყონ ჩუენ თანა, უმეტესაცა ძალსა მიიღებენ. და ნერგიცა, აწდა დანერგული მიწასა შინა, ადვილად აღმოსაფხურელ
- 10 15 არნ, ხოლო ჟამთა სიგრძესა განმაგრებული²⁴, მნელ არნ; და ნაგები²⁵, ახ-ლადდა²⁶ შენებული²⁷, ადვილ არნ დასარდუეველად, [C8r] ხოლო ჟამთა მრავალთა განმაგრებული საჭირო იქმნის; და მცეცმან²⁸, ადგილსა რა ერთსა მრავალი ჟამი დაყვის, მნელ იქმნის მიერ განსაოტებლად. ეგრეთვე ვნებანი არიან. უკუეთუ პირველშესლვისა სულად ჩუენდა²⁹ უსწროთ
- 20 კარისა დაგშვად,³⁰ ესე არს ყოვლისა უმჯობეს³¹ და ადვილ; უკუეთუ კულა შევიდეს ვნებად იგი სულად, უმძიმეს იქმნას პირველისა³² განდევნად მისი;

13 რამეთუ ACD]-B.

14 რომელ არცადა ACD] არცა თუ D.

15 და ABC]-D.

16 ოდენ ცოდვანი ACD] ცოდვანი ოდენ B.

17 არამედ სიმართლეცა მოგცეს და BCD] არამედ A.

18 მას CD]-AB.

19 მოგიყვანოს ABC] დაგადგინოს D.

20 წამალი AB]-A.

21 **D**-ში გამოტოგებულია ტექსტის მთხრდილი მონაბეჭითი: „რამეთუ ცოდვა... ჩანდეს“.

22 შთავრდომილ BCD] შთარომილ A.

23 შთავრდომად BCD] შთარდომად A.

24 განმაგრებული ABC] განმაგრებულ D.

25 ნაგები ABC] ნაგებიცა D.

26 ახლადდა BCD] ახლადდა A.

27 შენებული ABC] აღშენებული D.

28 და მცეცმან ABC]-D.

29 ჩუენდა ABC]-D.

30 დაგშვად BCD] დაგრშვად A.

31 უმჯობეს ACD] უზემთაესი B.

32 იქმნას პირველისა ABC] იქმნების D.

ხოლო უპუეთუ შეუნდოთ ძირთა დაბმად³³ ჩუენ შორის, რავდენცა³⁴ [B58r] დაძუელდეს, უმძვნვარეს და უმტკიცეს³⁵ იქმნების. ამისთვის, რომელსაცა შეემთხვოს დაცემად ცოდვითა, ადრე ისწრაფენ³⁶ აღდგომად სინანულითა, რათოა არა დაძუელდეს წყლულებად იგი და³⁷ ძნელად³⁸ საკურნებელ იქმნეს, [C8v] რამეთუ ცოდვად წყლულებად არს სულისად და სინანული წამალი არს; უპუეთუ დასდვა წამალი ესე, უჩინო-ყოს წყლულებად იგი მკურნალმან მან³⁹ სახიერმან, რომელ არცა ნაბრძკლ აჩნდეს⁴⁰.

6) იონა ნინანა ჩეცუერისა თქმულისაგან⁴¹

ხოლო ვითარცა-იგი უდებსა და დაჭსნილსა, დაღაცათუ ფრიადი ჟამი მიეცეს სინანულად, ვერვე შეინანებს ცოდვათა თჯსთა [A226] უდებებისაგან⁴², უგრეთვე მოსწრაფე და მგურვალე გულითა მცირედსა ჟამსა⁴³ 10 აპტოცს⁴⁴ ცოდვათა თჯსთა მრავალთა ჟამისათა; და თუ ვითარ, ისმინე: თუ არა სამგზის უვარ-ყო-ა⁴⁵ პეტრე უფალი და სამგზისვე⁴⁶ ფიცა უნდოვსა მწევლისა სიტყვთა⁴⁷? და რა არს უძნელეს უვარის-ყოფისა⁴⁸? გარნა იხილე, თუ შენანებად მრავალი ჟამი იჯმარა? ნე იყოფინ! არამედ მასვე დამესა აღდგა დაცემისა მისგან და ესრეთ მწუ[C 9r]რვალედ შეინანა, 15 რომელ პირგვლისაგე პატიგსა მიიწია და წინამდუარ კელესიათა იქმნა და გამოაჩინა, ვითარმედ უფროის ყოველთა მოციქულთა აქუნდა უფლისა⁴⁹ მიმართ სიყუარული. ხოლო იხილენ კუალად ნინეველნი⁵⁰. მოვიდა მათდა წინაწარმეტყველი [B58v] და განუჩინა მათ განჩინებული იგი, ვითარცა ბრძანებად სამეუფოდ რამე, სატანჯველად გამოსრული, [D11] რამეთუ 20 თქეა: „აპა ეხერა, ხამი დღე არს, და ნინევი დაიქცებ“⁵¹. ესმა ესე ნინეველ-

33 ძირთა დაბმად ACD] ძირთ განბმად B.

34 რავდენცა AB] რაოდენცა CD.

35 და უტკიცეს C]- ABD.

36 ისწრაფენ BCD] უსწრაფენ A.

37 და BCD]- A.

38 ძნელად ABC] ძნიად D.

39 იგი მგურნალმან მან ABC] ესე მკურნალმან D.

40 რომელ არცა ნაბრძკლ აჩნდეს CD]-AB.

41 იონა წინაწარმეტყველისა თქუმულისაგან ABC]-D.

42 უდებებისაგან ABC] უდებებისაგან D.

43 მცირედსა ჟამსა ACD] მცირედთა ჟამთა B.

44 აპტოცს CD] აპტოცს A, აპტოცს B.

45 უვარ-ყო-ა (უვარ-ყო-ა CD)BCD] უვარ-ყო A.

46 სამგზისვე ABC] სამგზის D.

47 სიტყვთა ABC] მიერ D.

48 უვარის-ყოფისა ACD] უარის-ყოფისა B.

49 უფლისა ACD] ღმრთისა B.

50 ნინეველნი ACD] ნინეველნი B.

51 იონ. 3,4.

- თა და არა ურწმუნო-იქმნებს⁵², არცა შეურაცხ-ყვეს, არამედ ყოველთა მარხვასა და სინანულსა პელ-ყვეს მამათა და დედათა და ყრმათა და ბუნებადცა⁵³ პირუტყუთად ტანჯეს სიყმილითა; და თავადმან მეფემან ძაძავ შეიმოსა და ნაცარი დაისხა თავსა და ყოველნი ტიროდეს და ყოველნი
- 5 იგლოვდეს, ვიდრემდის გარდააქციეს [C9v] რისხვად ღმრთისად წყალობად. გულისგმა-ვყოთ უკუ⁵⁴ ჩუენცა, საყუარელნო, და შემსგავსებულად ცოდვათა სიმრავლისა მგურვალეცა სინანული ვაჩუენოთ, რათა არა [A227] ცოდვანი ხოლო აღვიკოცნეთ, არამედ სიმართლეცა მოვიგოთ.

7) თარგმანებისაგან⁵⁵ მათეს სახახებისა

- რამეთუ კაცი თუ უზეშთაესი ჩუენი⁵⁶ განვარისხიო, მოხუაიშნენი⁵⁷ აღ-
10 გადგინნიო და საფასენი წარგაგნიო და ჭირნი თავს-ვისხნიო, რავთამცა დავატკბეთ კაცი იგი ჩუენოჟს? ხოლო რომელთა-ესე ღმერთი განგურისხებიეს⁵⁸ ცოდვათა მიერ ჩუენთა⁵⁹, არა ვისწაფით დამშვდებად მისა, არ-
ამედ ვაშუებთ და ვიხარებთ და განვისუენებთ⁶⁰. ოდეს უკუ შეუძლოთ მოწყალე ყოფად მისა ჩუენ ზედა? ანუ არა უფრომსად განვარისხოთ-ა⁶¹
- 15 ამით სახითა? [C10r] და ნუ იტყვა, თუ: ფრიად მიც[B59r]ოდავს და არდარა⁶² ისმენს ღმერთი ჩემსა⁶³ ვეღრებასა. რამეთუ უკუეთუ მთავარი იგი, რომელსა ღმრთისაგან არა ეშინოდა და კაცოაგან არა პრცხუენოდა და⁶⁴ ფრიადი-
ოთა მით ვეღრებითა⁶⁵ მოდრიკა ქურივმან მან წყალობად, არა უფრომსად მოწყალე ვერო-ა სახიერი იგი⁶⁶, უკუეთუ მგურვალედ ვევედრებოდით?
- 20 ამისთვის, დაღაცათუ არა მეგობარ იყო, ფრიადისა წყინებისათვის მოგცეს წყალობად მისი; დაღაცათუ შვილი ხარ განდგომილი და ყოველი იგი მამული სიმდიდრე⁶⁷ ბოროტად წარგიგიეს, მო-ოდენ-იქეც მგურვალედ

52 ურწმუნო-იქმნებს BCD] ურწმუნო-იქმნებს A.

53 ბუნებადცა ACD] ბუნებად B.

54 უკუ ABC]-D.

55 თარგმანებისაგან ABC] თარგმანებისა D.

56 უზეშთაესი ჩუენი AD] ჩუენი უზეშთაესი B; უზეშთაესი ჩუენსა C.

57 მოხუაიშნენი AD] მეხუაიშნენი BC.

58 განგურისხებიეს ABD] განვარისხეთ C.

59 ჩუენთა AC] და D, -B.

60 განვისუენებთ ACD] განვსცხებით B.

61 განვარისხოთ-ა ABD] განრისხეს-ა C.

62 არდარა AD] რავსა B; არა C.

63 ღმერთი ჩემსა ACD] ჩემსა ღმერთი C.

64 და ABD]-C.

65 ვეღრებითა ACD]+მით B (B-ში „მით“ ზემოდან არის მიწერილი).

66 მოწყალე ვერო-ა სახიერი იგი ABD] სახიერი იგი მოწყალე ვერო-ა C.

67 მამული სიმდიდრე ABD] სიმდიდრე მამული C.

და⁶⁸ ქუალად დაგიტკბეს სახიერი იგი მამად და პირველი⁶⁹ იგი პატივი მოგცეს. გეტშ უპერ ყოველთავე: ნუ ცოდვათა სიმრავლისათვს სახო-წარუეთილ ვინმე [C10v] იქმნებით, ნუცა სათხოებათა სიმრავლისათვს აღზუანებით; ნუჟუე მეძავიცა წარგტდეს ოქუენ⁷⁰, ნუვინ წარიქუეთს ცოდვისათვს სასოებასა⁷¹, არამედ მო-ოდენ-იქცინ⁷² [A228] და აჩუენენ 5 სინანული და ცხონდეს⁷³. რამეთუ ოდესცა შევიყუაროთ ღმერთი და მწურ- ვალედ შეუვრდეთ⁷⁴ მას, ვითარცა ჯერ-არს, არარად გპგსენოს⁷⁵ ცოდვათა ჩუენთაგანი⁷⁶; არა ვითარცა კაცი არს ღმერთი, თუმცა გუაყუედრებდა გარდასრულთა ცოდვათა; არცა იტყვს, თუ: ესეოდენთა⁷⁷ ეამთა სადა იყა- ვო⁷⁸, არამედ შეგპწყნარებს [D12] ტკბილად, უგუეთუ ოდენ ვითარ⁷⁹ ჯერ- 10 არს, ესრეთ მოუგდეთ. [B59v] რამეთუ ვინ იყო მანასესსა⁸⁰ უცოდვილეს, ანუ ვინ იყო სოლომონისსა⁸¹ უმართლეს? არამედ მან მწურვალედ რად შეინანა, მოწყალე-ყო ღმერთი, ხოლო ესე, უდებ-იქმნა რად, დაეცა იგი⁸². ამისთვეცა ესავ⁸³ არა მიემოხეა წყალობასა, რამეთუ არა შეინანა და 15 ცრემლნი იგი არა სინანუ[C 11r]ლისანი იყვნეს, არამედ – გულისწყრომის- ანი⁸⁴. შეინანა იუდაცა, არამედ ბოროტად, რამეთუ მოიშთო თავი თჯსი⁸⁵. ხოლო უკუეთუ გნებავს სინანულისა ჭეშმარიტისა ხილვაო, იხილე⁸⁶ პე- ტრესი, ვითარ⁸⁷ განვიდა გარე და ტიროდა მწარედ; ამისთვეს შეინანა და⁸⁸ ბევრეულთა სატანჯველთა მისცა თავი თჯსი. შეინანა ნეტარმან დავითცა და იტყოდა: „დაგბანო⁸⁹ მარადლე ცხედარი ჩემი და ცრემლითა ჩემითა 20 სარუცელი ჩემი დაგალტო⁹⁰“. რამეთუ მონანულსა არა უკმს გულისწყრო-

68 და ABD]-C.

69 პირველი ABD] პირველივე C.

70 ოქუენ AC]-შენ B, მას D.

71 ცოდვისათვს სასოებასა ABD] სასოებასა ცოდვისათვს C.

72 მო-ოდენ-იქცინ ACD] მო-ოდენ-იქცენ B.

73 ცხონდეს AC]-ცხოვნდენ B, ცხოვნდეს D.

74 შეუვრდეთ BD] შეურდეთ AC.

75 გპგსენოს ACD] გპგსენნეს B; + ღმერთმან C.

76 ცოდვათა ჩუენთაგანი ACD] ჩუენთა ცოდვათაგანი B.

77 ესეოდენთა ABD] ესეოდენთა C.

78 იყავთ ACD] იყავ B.

79 ვითარ ACD] ვითარცა B.

80 მანასესსა AD] მანასეს BC.

81 სოლომონისსა AD] სოლომონის B; სოლომონისა C.

82 იგი ABD]-C.

83 ესავ ACD] ესე B.

84 ებრ. 12,16.

85 თავი თჯსი ABC]-D.

86 იხილე ACD]+ნეტარისა B.

87 ვითარ ABD]-C.

88 მწარედ; ამისთვეს შეინანა და AB] მწარედო, ამისა შემდგომად CD.

89 დაგბანო AD] დაბანო B; დაგბანო C.

90 დაგალტო BCD] დაგალტო A.

- მად, არცა შუებად, არცა განცხრომად, არამედ ყოლადვე შემუსრვილად⁹¹ ყოფად და ქუედადრეკილ მინდობად⁹² ღმრთისა წყალობასა⁹³ ოდენ და⁹⁴ რაოთა აქუნდეს თავი თჟსი, ვითარცა დასასჯელი და⁹⁵ ღირსი ბევრეულ-
თა⁹⁶ სატანჯველოად, რაოთა მარადის [A229] სტანჯვიდეს თავსა თჟსა
 5 და იგლოვდეს. რამეთუ მცირე არს საწუორო⁹⁷ ესე ცხორებად და მცი-
რედეამ ყოფად არს შრომადცა [C11v] და მერმე მოვიდეს განსუენებად
საუკუნო. უკუეთუ⁹⁸ კულა აქა არა ვინებოთ შრომად ესე [B60r] კეთილი
სინანულისად, მუნ მივემოხვენეთ ჭირსა საუკუნესა, ვინავთგან უპუე გინა
თუ⁹⁹ აქა ანუ თუ¹⁰⁰ მუნ ჭირი წინა-გპც, არა ესე ადვირჩიოთ-ა, რომელი¹⁰¹
 10 მცირედეამ არს და ნაცვალი დიდი აქუს? რამეთუ უკუეთუ უდირსთა ამათ
ზედა და განმარისხებელთა ესეოდენი¹⁰² კეთილი ქმნა ღმერთმან¹⁰³, თუ
კეთილი¹⁰⁴ რამე ვაჩუენოთ, რამცა არა ქმნა, ანუ რომელიმცა პატივი
არა მოგუცა, უკუეთუ ოდენ მოვიქცეთ მისა? რამეთუ უკუეთუ ჩუენ, კაც-
ნი, შეცოდებულთა ჩუენდა მომართ მონათა, მო-რავ-იქცენ¹⁰⁵ და სათნოდ
 15 ჩუენდა იქცეოდიან, შეუნდობთ და მრავალგზის უმეტესი¹⁰⁶ პირველისაცა
პატივი¹⁰⁷ მივსციო მათ¹⁰⁸, არა ღმერთმან უმეტესი¹⁰⁹ [C12r] ქმნას-ა¹¹⁰ ჩუენ-
და მომართ, უკუეთუ შემსგავსებულად ცოდვათა ჩუენთა ვაჩუენოთ სინ-
ანული? და ესეცა დავითის მიერვე საცნაურ არს, ვითარ-იგი¹¹¹ უბრკუმა
და დაეცა მრუშებითა და კაცისკლვითა, ხოლო ვინავთგან არა დაადგრა
 20 დაცემასა მას შინა, არამედ აღდგა ჯეროვნად და¹¹² შეინანა, არა თუ მას

ფს. 6,7.

91 შემუსრვილად AC] შემუსრვილ B; შემოსრვილად D.

92 მინდობად ABD] მინდობილი C.

93 წყალობასა ACD] წყალობათა B.

94 ოდენ და ABD]-C.

95 ვითარცა დასასჯელი და ABC]-D.

96 ბევრეულთა ABC]-D.

97 საწუორო ACD] საწუორო B.

98 უკუეთუ ABD] თუ C.

99 უპუე გინა თუ ABC] ანუ D.

100 თუ ABC] მუნ D.

101 რომელი ACD] რამეთუ B.

102 ესეოდენი A] ესოდენი BCD.

103 ღმერთმან ACD] ქრისტემან B.

104 კეთილი A] კეთილიცა BCD.

105 მო-რავ-იქცენ ABC] მო-რავ-იქცენ D.

106 უმეტესი ACD] უმეტეს B.

107 პატივი D] კადნიერებად ABC.

108 მათ ABC] მას D.

109 უმეტესი ABD] უმეტესად C.

110 ღმერთმან უმეტესი ქმნას-ა ACD] უმეტესი ქმნას-ა ღმერთმან B.

111 ვითარ-იგი ABC]-უპუე D.

112 ჯეროვნად და AB] და ჯეროვნად CD.

ოდენ შეუნდო¹¹³, არამედ შვილთაცა მისთა მისთვე¹¹⁴ პეთილსა უყოფდა ღმერთი, რამეთუ სოლომონს, შემდგომად¹¹⁵ დიდისა მის ცოომისა, და- ვითისთვის არა მოუდო მას¹¹⁶ მეფობად. ვითარცა იგი ეტყჲს მას: [A230] „განხეთქით განვეხეთქით მეფობად შენი გელთაგან შენთა და მე¹¹⁷ მივხედ იგი მონასა შენსა, გარნა დღეთა შენთა არა ვქმნა ეს დავითისთვეს, მამი- 5 ხა შენისა, არამედ გელთაგან [D13] ძისა შენისათა მოუკლო¹¹⁸ იგი“¹¹⁹. და ეზეკიას ეტყოდა: „გელი აღუპყრა¹²⁰ ქალაქება ამას დავითისთვეს, მონისა ჩემისა“¹²¹. უპუეთუ ფრიად¹²² გიცოდავს, ყავ აწ აღს[C12v]¹²³ას[B60v]რული ბოროტოა მათ. მოიქეც აწ დმრთისა, აღიარე და შეწირე მადლი, რათა ცოდვათა შინა შენთა არა იყოს¹²⁴ სიპუდილი შენი. ნუდარა ემიებ სხეუასა 10 დროსა სინანულისასა; ნუ იტყჲ: მოვიდეს ჟამი, ოდეს მოვიქცეო. მრავალნი ცოდვასა შინა წარტაცებულ იქმნებს სიპუდილისა მიერ სატანჯველად საუკუნოდ გეშინოდენ, ნუუკუ შენცა ეგრეოვე შეგემთხვოს და წარხედე ბოროტითა საფსე. – „არამედ მრავალთა დრო-სცა დმერომან სიბერემ- 15 დისო“. რავ არს, უპუე შენცა მოგცეს-ა? – „ვინ უწყისო, მომცესო“. რაისა იტყჲ – „ვინ უწყის და რავ ვიცო“? ნუუკუ იჭკსა სიტყუათა შემოიდებ? გულისგმა-ყავ, ვითარმედ სულისა შენისათვის არს განხერახება შენი საუ- 20 კუნოისა საქმისათვის, და შენ იჭკსა მინდობილ ხარ-ა? ხოლო უპუეთუ არდარა დრო-გცეს, რავ არს, არა წარწყმდე-ა საუკუნოდ?¹²⁵ ანუ რომელ აქამომდე სულგრძელ ქმნილ არს, არა¹²⁶ ქმა-არს-ა? [C13r]ხოლო შენ, უპუ- 25 ეთუ ბრძოლად განხედი, ანუ შორსა გზასა წარხედოდი, არა იტყჲ, თუ: მოვიქცე და მაშინ განვაგო სახლისა ჩემისათვის, რამეთუ მრავალნი მოქ- ცეულ არიანო. და უპუეთუ სახლსა ადაშენებდე¹²⁷, არა იტყჲ¹²⁸: უძლური დავდგა¹²⁹ საფუძველი, რამეთუ მრავალნი სახლი ეგრეცა დადგრომილ არიან. ხოლო სულისა მაგას შენსა იჭკულთა სიტყუათა მიანდობ-ა, თუ:

113 შეუნდო AB] შეენდო CD.

114 მისთვე ACD]-B.

115 შემდგომად AD]-B (C-ში ეს სიტყვა ზემოდან არის ჩამატებული).

116 მოუდო მას AB] მოუდო D; გამოუდო C.

117 მე ABD]-C (A-ში „მე“ განსხვავებული ხელით არის აღდგენილი).

118 მოუდო AD] მოვიდო B; გამოუდო C.

119 III მეფ. 1,13.

120 აღუპყრა ABD] აღუპყარ C.

121 IV მეფ. 19,34.

122 ფრიად ABC]-D.

123 C-ში 12v და 13r თითქმის მთლიანად (ბოლო 4 სტრიქონის გამოქლებით) გადარეცხილია და არ იკითხება.

124 იყოს A] ჰქო BD.

125 არამედ მრავალთა დრო-სცა...საუკუნოდ BCD]-A.

126 არა BCD]-A.

127 ადაშენებდე CD] ადაშენებდე AB.

128 იტყჲ AB]+თუ D.

129 დავდგა BCD] ვდგა A.

- ვინ უწყისო? ნუკუე¹³⁰ მრავალგზის სხეულია ესევითართა და უცნაურთა საქმეთა¹³¹ ესავ: [B61r] - არა უცნაურთა მათ¹³² საქმეთა ვესაო, არამედ ღმრთისა კაცომოყუარებასა. ვიცი მეცა, ვითარმედ კაცომოყუარე არს ღმერთი, არამედ ამან კაცომოყუარებან, რომელნი-იგი პირველ ვოქუენ, იხ-
5 ილნა რად მოუქცე[A231]ველად, მისცნა სიკუდიდ. ნუკუე შენცა ეგრეთვე¹³³ გიყოს, არამედ მოიქეც და სულთ-იოქუემდ¹³⁴; არამედ დასცხერ ბოროტთა მათგან¹³⁵ [C13v] და ქმერ კეთილიძის¹³⁶, რადოა პპოო საუკუნო იგი სიხარული. რად სარგებელ არს მცირედებამ გემოთა შინა ყოფად და მერმე საუკუნოდ ტანჯვად?

8) მეოქისა თავისაგან თეოდოჩეს მიმახი მიწერილისა, ხომელმან მონაზონებამ ღაუცევა¹³⁷

- 10 იქმნების ესეცა, რომელ მოიქცის კაცი ცოდვისაგან და შეინანის; და მერმე კუალად წაეკიდის დაცემამ, შესწორებული მისისა მის სინანულისა, და მოვიდის¹³⁸ უფროსად სასოწარკუეთილებად, იხილის რად აღშენებული იგი მისი დარღუეულად და ყოველი იგი შრომად მისი ცუ- დად წარსრულად. არამედ არა ჯერ-არს წარკუეთად სასოებისა, გარნა
15 კუალად კელ-ყოფად სინანულად, ნუკუე ვიპოვნეთ სინანულსა შინა ჟამ[D14]სა სიკუდილისასა, რამეოუ არა ოუ მოწყლვად არს ძნელი, არ- ამედ უკურ[C14r]ნებელად დარჩომად წყლულებასა მას შინა. რამეოუ მრა- ვალგზის მოიწყლის მტერარი და მერმე კუალად სძლის, და ვაჭარსა მრა- ვალგზის წარეკიდის ზღუასა შინა წარწ[B61v]ყმედად სავაჭროვსა, ანუ
20 ავაზაკოა მიერ წარტყეუენვა, არამედ არავე დააცადის ვაჭრობად, კუალ- ად აღგდის ნაგსა და კუალად წარვლნის გზანი იგი და მრავალგზის უმეტეს პირველისა განმდიდრდის. ხოლო მრავალთა ქრისტეცა უარ-კვეს, რომელ-ესე უძრეგს არს ყოვლისა, და მერმე მოიქცეს და ქრისტესთვის იწ- ამნეს. რამეოუ არა არს ცოდვად შეუნდობელი, უკუეთუ ოდენ სინანული
25 იყს. რამეოუ ესე არს ბოროტ, უკუეთუ სასოებად ვინ წარიკუეთოს, ამან მოიკლა თავი თვისი, ხოლო რომელმან შეინანოს, ყოველივე შეენდოს მას ღმრთისა მიერ.

130 ნუკუე BCD] ანუ უკუეთუ A.

131 საქმეთა ABC] სიტყუათა D.

132 მათ AC]-BD.

133 ეგრეთვე ACD] ეგრეთ B.

134 სულთ-იოქუემდ AD] სულთ-იოქუე BC.

135 მათგან ABD] მათ საქმეთაგან C.

136 ფს. 36,27.

137 რომელმან მონაზონებად დაუტევა ABD]-C.

138 მოვიდის ABC] მივიდის D.

[A 232] 9) თახგმანებისაგან გაძლიერებისა

ნეტარ არიან უცუქ, რომელთა¹³⁹ შეინანენებ ცოდვანი თვისნი¹⁴⁰ [C14v] და ღირს-იქმნენ კეთილთა მათ საუცუნეოა. ხოლო ვითარ საწყალობელ არიან, რომელთა უნანელად წარვლონ ცხორებად ესე და გამოეჭუნენ მის სიხარულისაგან, რამეთუ დადაცათუმცა ყოველთა დღეთა ცხორებისა ჩუნისათა ვტირდეთ საუცუნოებისა მისთვის სატანჯველისა და საშინელისა მისთვის დღისა¹⁴¹, არარავე არს, ვითარ მაშინ იყოს შიში, ოდეს სოფელი ყოველი¹⁴² ირყეოდის¹⁴³, ოდეს საყვრსა სცემდენ, ოდეს ყოველი¹⁴⁴ ძალი ცათანი ქუმანად მოვიდოდიან – ქერობინნი¹⁴⁵ და სერაბინნი, უცლებანი და სხუანი ყოველნივე და მერმე თავადი მეუფტ დიდებისაგან¹⁴⁶ საშინელებითა¹⁴⁷. მერმე ოდეს მოიყვანებს¹⁴⁸ შორის მართალი და მოანიჭოს მათ პატივი იგი და დიდებად მოუგონებელი, [B62r] ხოლო ცოდვილი და უნანელი საწყალობელად¹⁴⁹ მისცნეს სატანჯველსა¹⁵⁰. რამეთუ დადაცათუმცა გზებიათ [C15r] არა იყო ესეოდენ¹⁵¹, რავდენ¹⁵² ძნელ არს, ოდეს-იგი მართალი პატივ-იცემებოდიან პირისაგან დმრთისა [B62v] და ცოდვილი დგენ სირცხლეულნი. არა უმძიმეს ყოვლისა სატანჯველისა არს-ა? რამეთუ მძიმე არს გზენისა სატანჯველი და მოუმძენელ¹⁵³ და¹⁵⁴ უწყი მეცა და აღვიარებ, არამედ უძნელეს მიჩნს სასუფეველისა-გან განვრდომა¹⁵⁵; და სირცხლი იგი უფროვს ყოვლისა სატანჯველისა არს, რამეთუ უპულუ ქუმანისა ამან მეფემან¹⁵⁶ განაგდის ვინმე პალატით და განაქიქის წინაშე ყოვლისა ერისა, უძრეს ყოვლისა სატანჯველისა უჩნდის სირცხლი [A233] იგი და შეურაცხება; რაღმცა უბოროტეს იყო საუცუნოებისა მისგან დიდებისა გამოვრდომად და პირისა

139 რომელთა ABD]-მჯურვალედ C.

140 თვისნი ACD] მათნი B.

141 საშინელისა მისთვის დღისა ABD] სასჯელისა მისთვის დიდისა C.

142 სოფელი ყოველი ACD] ყოველი სოფელი B.

143 ირყეოდის ACD] ირყევოდეს B.

144 ყოველი ABD]-C.

145 ქერობინნი BCD] ქერობინი A.

146 დიდებისად ABD] დიდებითა C.

147 საშინელებითა AD] საშინელებით B; საშინელით C.

148 მოიყვანებს AD] შემოიყვანებს BC.

149 საწყალობელად ABD]-C.

150 სატანჯველსა ABD] სატანჯველად C.

151 ესეოდენ AD] ესოდენ BC.

152 რაგდენ AD] რაოდენ B; - C.

153 და მოუმძენედ ACD]-B.

154 და ABD]-C.

155 განვრდომად ABD] გამოვრდომად C.

156 უპულუ ქუმანისა ამან მეფემან ACD] ქუმანისა მეფემან უპულუ B.

- მისგან სახიერისა და ბრწყინვალისა¹⁵⁷ დმრთისა ჩუენისა და სირცხვლი
იგი, რომელი მოიწიოს¹⁵⁸ წინაშე ყოვლისა დაბადებულისა? გრწმენინ ჩემი,
რამეთუ¹⁵⁹ მომექსენების ჟამი იგი და ესრეთ შეიწრდ[C15v]ების გული
ჩემი, რომელ ვერცა თუ სიტყვს ოქუმად შემძლებელ ვარ, თუ რაბამისა
- 5 დიდებისაგან [D15] გამოვეპუებით. და „უძრესი ესე არს, რამეთუ უფალ
ვართ მუნ შესლვად, უკუეთუ გპნდეს და ნეფსით თუსით გამოვაპუებთ
თავთა ჩუენთა¹⁶⁰. მ ჭირი¹⁶¹ იგი, ოდეს რომელნიმე გამოარჩინეს¹⁶² და აღი-
ყვანენეს მამისა მიმართ ზეცად¹⁶³ სუფევად უკუნისამდე, ხოლო უდირსნი
დაუტევნეს ქუ და აღიხუნეს ანგელოზთა მრისხანეთა და მიზიდვიდენ¹⁶⁴
- 10 იძულებით სირცხვლეულო და თავდადრეკილო და¹⁶⁵ მტირალოა [B63r]
გჭენიად¹⁶⁶ ცეცხლისა, განქიქებულო წინაშე¹⁶⁷ ყოვლისა დაბადებული-
სა. ვისწაფოთ უკუმ, ვიდრე ჟამი გუაქუსლა, და ვიღუაწო ცხორებისა
ჩუენისათგს, თუ არა ფრიად შევინანოთ მაშინ, ვითარცა მდიდარი იგი
ინანდა, და ვიტყოდით: „მო-მცა-გუცა ვინ¹⁶⁸ ჟამი, რაოთამცა შევინანეთ“. არ-
- 15 ამედ გუეხმას, [C16r] რად იგი მდიდარსა მას ესმა, ვითარმედ: „დანახეთქი
დიდი ძეს“ და ვითარმედ: „მიგიდებიეს კეთილი შენი ცხორებისა შენისა“
და სხუად ესევითარი. არამედ გევედრები – აწ მოვიგნეთ საონოებანი, აწ
შევინანოთ, აწ ვიგლოვდეთ, რაოთა მუნ არა ვპპოო¹⁶⁹ გლოვად საუკუნო.
ვტიროდით აწ, რაოთა [A234]რა მუნ ვტიროდით უსარგებლოდ. ესე ტირი-
- 20 ლი საონოებისა არს, ხოლო იგი – ჭირისად. ვაჭირვოთ ამას საწუთროსა
თავთა ჩუენთა¹⁷⁰, რაოთა მუნ არა ვპპოო¹⁷¹ ჭირი იგი¹⁷² ფიცხელი, რამეთუ
არა ერთ არს აქა ჭირი და მუნ¹⁷³; რამეთუ აქა მცირედეამ არს, ხოლო
მუნ¹⁷⁴ – საუკუნოდ¹⁷⁵; აქასა ჭირსა სასოებად აქუს საუკუნეთა კეთილთამ,

157 და ბრწყინვალისა ABD]-C.

158 მოიწიოს ACD] მოიწევის B.

159 რამეთუ ABD]-C.

160 და ნეფსით თუსით გამოვაპუებთ თავთა ჩუენთა ABD]-C.

161 ჭირი ACD] ჭირნი B.

162 გამოარჩინეს ABD] გამოარჩინენეს C.

163 ზეცად ABD] ზეცს C.

164 მიზიდვიდენ ABD] მიზიდვიდე C.

165 და თავდადრეკილო და ABD] ქედდადრეკილო C.

166 გჭენიად ACD] განხიად B.

167 განქიქებულო წინაშე ACD] განქიქებულისა B.

168 მო-მცა-გუცა ვინ BCD] მო-მცა-ვინ-გუცა A.

169 ვპპოო A] ვპპოო BD; ვპოვო C.

170 ამას საწუთროსა თავთა ჩუენთა ABD] თავთა ჩუენთა ამას საწუთროსა C.

171 ვპპოო A] ვპპოო BD; ვპოვო C.

172 იგი ABC]-D.

173 მუნ ABC] მუნი C.

174 მუნ ABC] მუნი C.

175 საუკუნოდ ACD] საუკუნო B.

ხოლო მას¹⁷⁶ არღარა აქუს სასოებად განსუენებისად¹⁷⁷, არამედ საუკუნო არს, რომლისაგან ჭინილმცა ვართ მადლითა [C16v] სახიერისა დმრთისა ჩუენისადთა და გპპოვნესმცა წყალობითა მისითა განსუენებად იგი წარუვალი. შ¹⁷⁸, გვვედრები, ვისწრაფოთ, რამთა ვპოოთ¹⁷⁹ იგი განსუენებად, რამეთუ უკუეთუ ვიღუაწოთ, კპპოებოთ, რამეთუ გლოვისად არს და სინანუ- 5 ლისად უამი ესე, მოღუაწებისად და ტირილისად, [B 63v] და შენ იცინი და განსცხერები. ვად მათ, რომელნი იცინოდიან აქა, რამეთუ ტიროდიან¹⁸⁰ მუნ. არა ამას აღმოიკითხავა-¹⁸¹ მრავალგზის? და რაუამს პგალობდე, მარადის¹⁸² არა იტყვა, ვითარმედ: „ვიცინოდი და ვიხარებდე“ ნუ იყოფინ! არამედ – „დავშუერი მე სულთქუმითა ჩემითა“. არა პძრწი-¹⁸³ ამის ყოვლისაგან? 10 არა შეიმუსრვი-ა ცრემლითა და გლოითა? პმონებდი უფალსა და შეუ- დლო ცოდვათა შენთა აჭოცად და პპოო სიხარული¹⁸⁴. დიდი მოღუაწებად გპგმს, რამთა განვერნეთ სატანჯველთა მათგან¹⁸⁵ საუკუნეთა [C17r] და დიდი მოსწრაფებად – მოგებად საონოებათა. ხოლო უკუეთუ გნებავს, რამ- 15 თა მარადის საონოდ ვიქცეოდით, ჭინებამცა დმრთისად გულთა შინა [A235] ჩუენთა არს მარადის და ადვილ იყოს წინაშე ჩუენსა ყოველივე მოღუაწებად. რამეთუ უკუეთუ ვინებ საყუარელსა თუსსა იჯსენებდეს და¹⁸⁶ ნუგეშინის-ეცემის ჭინებითა მისითა, უკუეთუ ჰემარიტსა საყუარელ- 20 სა მას ვიგსენებდეთ, რომელმან შემიყუა[D16]რნა ჩუენ, მტერნი ესე და განდგომილნი, და მიგსნა¹⁸⁷ ჩუენ სისხლითა თუსითა, არამცა დიდი ნუგ- ეშინისცემად ვპპოეთ-ა? არამედ ამისთვე ძნელ არს ჩუენ ზედა ყოველივე, რომელ დმერთსა არა ვიგსენებოთ. გურქუას ჩუენ სამართლად, ვითარმედ: „დამივიწყე მე და მეცა დაგივიწყო შენ“. ხოლო უკუეთუ ვიგსენებ- 25 დეთ, მანცა ჩუენ მოგპჭსენნებ და ესრეთ ვპოოთ¹⁸⁸ წყალობად. მოვიგოთ ლოცვამცა¹⁸⁹, რამეთუ დიდი შემწე არს, უგუეთუ მშერვალითა გულითა აღესრულებოდის და დიდი [C17v] წამალი არს ცოდვათა კურნებისად. [B64r] ხოლო უკუეთუ ვილოცვიდეთ სიმდაბლით, ვითარცა მეზუერე იგი, და ვიცემდეთ მქერდსა, ვპოოთ შენდობად, ვითარცა მან, რამეთუ ჩუენ-

176 მას ABD] მათ C.

177 განსუენებისად ABD] ლხინებისად C.

178 გ ABD] ჸე C.

179 ვპოოთ AD] ვპოვოთ BC.

180 რამეთუ ტიროდიან CD] ხოლო ტიროდიან B, რამეთუ ტიროდინ A.

181 აღმოიკითხავა- AC] აღმოიკითხავ BD.

182 მარადის AB] მას C.

183 პძრწი- AC] სძრწი- BD.

184 სიხარული ACD]-და B.

185 მათგან CD] მათ AB.

186 და ACD]- B.

187 მიგსნა AC] მიგსნნა B.

188 ვპოოთ ACD] ვპოვოთ B.

189 ლოცვამცა ACD] ლოცვამ B.

- ცა მრავლითა ცოდვითა შებდალულ¹⁹⁰ ვართ¹⁹¹ – მარადდე ვიხარებო¹⁹², მარადდე უღირსად მოვიდებო ქრისტეს საიდუმლოთა. ესევითარნი არა-
მე ბევრეულისა სატანჯველისა დირს არიან-ა? ჭეშმარიტად მრავლისა
ცრემლისა¹⁹³ და გოდებისა¹⁹⁴ ლირს ვართ; დამდაბლდით სიმაღლისაგან
5 ჩუენისა, წარვწემიდეთ სასოებად ჩუენი, უღირს ვიპოვენიო¹⁹⁵ პატივსა მას
დმრთისასა, უმადლო ვიქმნენიო კეთილთა¹⁹⁶ მისთა ზედა¹⁹⁷, შიშუელ-გუე-
ნა¹⁹⁸ ეშმარან ყოვლისაგანვე¹⁹⁹ კეთილისა. რომელნი-ესე ჩინებულ ვიყვა-
ნით ძედ დმრთისა ყოფად, არარათ ვშორავო მტერთა [A236] მისთა.
რადა-მე²⁰⁰ იყოს აწ ნუგეშინისცემად [C18r] ჩუენი? მან ზეცას გჭინნა,
10 ხოლო ჩუენ თავნი ჩუენი ლირს გჭკენის²⁰¹ ვევენიო²⁰². აწ ჩუენცა დაღად-
ვყოთ: ვამე, სულო ჩემო, რამეთუ წარწყმდა დმრთისმოში ქუეყანიო
და მართლად მავალი კეთილთა შორის არა არს²⁰³. ნუუგუე ვიეთნიმე²⁰⁴
მეცინოდიანცა ამათ ესევითართა სიტყუათათუს, არამედ თუთ²⁰⁵ ამისთვე
დირს ვართ ბევრეულთა გლოვათა, რომელ ესევითარსა უცნობელობასა
15 და ულმობელობასა²⁰⁶ შინა ვართ. გამოჩნდების, კაცო, ზეციო რისხვად
ყოველსა ზედა უსჯულოებასა და ულმრთოებასა კაცთასა, რამეთუ დმერ-
თი ცხადად მოვიდეს²⁰⁷ და ცეცხლი მის წინაშე რბილდეს²⁰⁸ და გარემოს
მისსა²⁰⁹ – ნიავქარნი²¹⁰ ფრიად. ცეცხლი მის წინაშე რბილდის და [B64v]
შეწუნეს გარემოს მისსა მტერნი მისნი. და არა გულისგმა-ჰყოთ-ა²¹¹ ამას

190 შებდალულ ACD] შეგინებულ B.

191 ვართ ACD]+და B.

192 ვიხარებო ACD] +და B.

193 ცრემლისა ACD] ტირილისა B.

194 გოდებისა AD]+და ტირილისა C.

195 ვიპოვენიო AC] ვიპოვენიო BD.

196 კეთილთა ACD]+მათ B.

197 ზედა ACD]-B.

198 შიშუელ-გუეგნა AC] შიშეელ-გყვნა B, შიშველ-გუეგნა D.

199 ყოვლისაგანვე BCD] ყოვლისაგან A.

200 რადა-მე ABC] რა-მე D.

201 გჭკენის ACD] გჲენისა B.

202 ვევენიო ABD] გამოვაჩინენიო C.

203 არა არს ACD] არავინა B.

204 ვიეთნიმე ACD] ვიეთნი B.

205 თუთ ABD]-C.

206 უცნობელობასა და ულმობელობასა ACD] ულმობელობასა და უცნო-
ბელობასა B.

207 მოვიდეს ACD] მოვიდესო B.

208 რბილდეს A] რბილდის B.

209 მისსა ABC] მისა D.

210 მისსა – ნიავქარნი ACD] მისა – ნიავქარი B.

211 გულისგმა-ჰყოთ-ა ACD] გულისგმა-ჰყოთ B.

ეოველსა ზედა²¹²? და²¹³ უფროის ზღაპაროასა შეგირაცხიან²¹⁴ საშინელნი ესე და შესაძრწუნებ[C18v]ელნი სიტყუანი. ყოველნი იცინიან და იკიცხევიან, ვითარ იყოს ცხორებად ჩუენი. ვიქმნენით საცინელ მტერთა ჩუენთა და იხარებს ჩუენ ზედა ეშმაკი, ხოლო ანგელოზნი ჩუენნი მჭმუნვარე²¹⁵ არიან. განვიყროთხოო, საყუარელნო, ძილისა მისგან მძიმისა; გულისწმა- 5 ვყოთ დღე იგი საშინელი; ვცრემლოოდით და ვგოდებდეთ. ნუჟკუე მრქუას ვინმე, ვითარმედ: რად არს²¹⁶, ყოლადვე ტირილსა და გლოვასა გუაწუეგ- ა? გრწმენინ, საყუარელნო, არცა მე მინდა, რაოთამცა [D17] სტიროდეთ, გარნა ბოროტნი საქმენი მაიძუ[A237]ლებენ ცრემლოა ძიებად, რაოთამცა იგინი აღიტოცნეს. უკუეთუ იციოთ, თუ²¹⁷ არა შეგემთხუევის მუნ ტან- 10 ჯვად, ნუ სტირო; უკუეთუ იციოთ, ვითარმედ არა მოვალს სიკუდილი, ნუ იგლოვთ. უკუეთუ ამას მოელით, ვითარ არა იგლოვდეთ და სტიროდეთ აქა, რაოთა მუნ ჰპოოთ²¹⁸ [C19r] სიხარული მადლიოთა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა, რომლისად არს დიდებად თანა მამით და სულით წმი- დითურო აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ²¹⁹. 15

212 ზედა A]-BCD.

213 და AB]-არამედ CD.

214 შეგირაცხიან ABD]-შეურაცხიან C.

215 მჭმუნვარე ACD]-მჭუნვარე B.

216 არს ABD]+ესე C.

217 თუ ACD]-რომელ B.

218 ჰპოოთ ACD]-ჰპოვოთ B.

219 და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ AB]-D. თანა მამით და სულით წმიდითურო აწ და მარადის და]-C.

თავი III.

ჯ) მიხივე¹, სწავლად² სიუკარულისათვეს

- არარავ არს საონლაინათა შორის უფროდს სიუკარულისა, რამეთუ თავდასა მეუყენება და ღმერთსა ყოველთასა სიუკარულ ეწოდების. რამცა უკუკ უმეტეს იქო მისსა³, რომელი მას სახელად [B65r] ეწოდა? რამეთუ ღმერთი სიუკარული⁴ არს⁵ და რომელი პგიერ⁶ სიუკარულსა შინა ღმრთისა, იგი ღმრთისა თანა პგიერ⁷. იხილედა სიმაღლე ამის საონლაინათვეს. და⁸ კუალად, თვალი ღმერთი ეტყოდა მოწაფეთა: „ამით ცნან ყოველთა, ვითარებედ მოწაფენი ჩემნი⁹ ხართ, უკუკოუ იყენებოდოთ¹⁰ ურთიერთას“¹¹. შევიტბოთ უკუკ, მმანო¹², საონლაინა ესე დიდი, რამეთუ ესრეთ განაგო ღმერთმან, რათა თოთოეული მოყუსისა უმჯობესსა, ვითარცა თავისა 10 თვისისასა, ეძიებდეს. არა იქმნების თვინიერ ამისსა¹³ ცხორებად, არამედ დადაცათუ ყოველი საონლაინა [C 19v] გაქუნდეს¹⁴ და ამისგან უცხო იყო¹⁵, არარავ სარგებელ გეყოს¹⁶; ვითარცა იტყვს, – „უკუკოუ განუყო ყოველი მონაგები ჩემი და უკუკოუ მივხცნე ჭორცნი ჩემნი დახაწუკველად, არარავე ვარ, სიუკარული თუ არა მაქუნდეს“¹⁷, რამეთუ ვითარცა სულსა 15 თვინიერ ჭორცოასა არა [A238] ეწოდების კაცი, არცა ჭორცოა – თვინიერ სულისა ეგრეთვე. არცა ღმრთისა მიმართ სიუკარული იქმნების, უცუკოუ მოყუასისა მიმართ სიუკარული არა თანა-იყოს, რამეთუ არარავ

1 მიხივე ACD]+წმიდისა იოანე ოქროპირისა B.

2 სწავლად ABD]-C.

3 მისსა ACD] ამისსა B.

4 სიუკარული BC] სიუკარულისად A, სიუკარულ D.

5 არს ABC]- არსო D.

I თვ. 4,8.

6 პგიერ ACD] ეგოს B.

7 **ინ. 15,10.**

8 და ACD]-B.

9 მოწაფენი ჩემნი ABC] ჩემნი მოწაფენი D.

10 იყენებოდოთ ACD] იყენებდეთ B.

11 ურთიერთას BCD] ორთიერთას A.

ინ. 13,35.

12 მმანო ACD] საყუარელნო B.

13 ამისსა AB] ამისა D, მისა C.

14 გაქუნდეს ACD] გუაქუნდეს B.

15 იყო ACD] ვიყენეთ B.

16 გეყოს ACD] გუეყოს B.

17 არარავე ვარ, სიუკარული თუ არა მაქუნდეს ABD] სიუკარული თუ არა მაქუნდეს, არარავე ვარ C.

I გორ. 13,3.

არს სწორ სიყუარულისა და ერთობისად – ესე განყოფილსა¹⁸ ერთ-ჰყოფს. უკუეთუ ათნი იყვნენ ურთიერთას¹⁹ შეყუარებულნი, იგი თითოეული მათი არა ერთ არს, არამედ ათ. და²⁰ რავდენცა²¹ სიმრავლე იგი აღორმინდებოდის, ეგოდენცა კაცად-კაცადი მათი მრავალკაც²² იქმნების; [B65v] [C20r] დადაცათუ ერთი იგი არნ²³ სპარსეთს და მეორე – ასურეთს, ვერ დააყენის სიშორემან ერთობად იგი სიყუარულისა მათისად. რადხაოჯე²⁴ არა მოვიგებთ სიყუარულსა, რომელი ესრეთ კეთილსა-უყოფს მომგებელთა მისთა? რამეთუ დადაცათუ გლახაკი იყოს, რომელსა სიყუარული აქუნდეს, მდიდართა უმდიდრეს არს. არა არს ზღუდე ესრეთ მტკიცე და შეუვალი მტერთა მიერ, ვითარ შეკრული²⁵ სიყუარულისა საკრ[D18]ველითა, რა 10 მეთუ ეშმაკისაცა მახეთა ახოვნად²⁶ მძლე ექმნებიან ესევითარნი.

*თაჩგმანებისაგან თესალონიკეცთა ებისუოლისამ²⁷

ესრეთ ჯერ-არს სიყუარულისა სჯულსა დამარხვად²⁸, რომელ²⁹ და-დაცათუ სულისა მიცემად ჯერ-იყოს მმისათვეს, არცა მას პრიდოს. იხ-ილე ნეტარი პავლე, ვითარ [C20v] მარადდე³⁰ მზა იყო სულისა³¹ მიცემად მმისათვეს. ვიხილე სხუამცა ვინმე, რომელი³² ლოცვასა რად ითხოვნ წმიდათა კაცოაგან, პირველად მეგობართათვს ევედრის და მერმედა³³ – თავისა თუსისათვეს. ხოლო არა მას³⁴ ვიტყვ მეგობარსა³⁵, რომელი ჭორ-ციელად³⁶ ოდენ იყოს და ხადილობისა³⁷ მოზიარე და სიტყვთ საყუარელ, არამედ [A239] რომელი საღმრთო იყოს სულითა და ჭეშმარიტებითა; 15

18 განყოფილსა ABC] განყოფილთა D.

19 ურთიერთას CD] ურთიერთარს AB.

20 და ACD]-B.

21 რავდენცა ABC] რაოდენცა D.

22 მრავალკაც ACD] მრავალკაცი B.

23 ერთი იგი არნ ACD] არინ ერთი იგი B.

24 რაისათვეს ABD]+უპუ C.

25 შეკრული ABC] ქრული D.

26 ახოვნად AC] ადგილად B.

27 ეს დასათაურება არის მხოლოდ S 4936-ში. სხვა ნუსხებში ტექსტი პირდაპირ ების X ჰომილიას.

28 დამარხვად ACD] დამარხვად B.

29 რომელ BCD] რომელი A.

30 მარადდე ACD] მარადის B.

31 სულისა ACD]+თუსისა B.

32 რომელი ACD]-B.

33 და მერმედა A] მერმე BD, და მერმე C.

34 მას A] ამას BCD.

35 მეგობარს A] მეგობრად B, მეგობრობასა CD.

36 ჭორციელად ACD] ჭორცითა B.

37 ხადილობისა AB]+ოდენ CD.

რომელსა აქვს სიყუარული ჭეშმარიტი, მან უწყის სულიერი მეგობრობა.

11) თახგმანებისაგან მათებ სახახებისა

- ხოლო უპეროუ მეგობრობად ვისიმე³⁸ ავნებს³⁹ სულ[B66r]სა შენსა, მოი-
გუეთე იგი⁴⁰ შენგან, რამეთუ ვითარცა დმრთისათვს სიყუარული და მეგო-
5 ბრობად კეთილ არს, ეგრეთვე სიძულილი დმრთისათვს კეთილ⁴¹ არს.

12) თახგმანებისაგან ჰიმაურთა ებისცოცისა

- რომელნი-ესე სიყუარულისათვს დმრთისა არცა თუ საფასეთა შეურა-
ცხ-[C 21r]გჲყოფთ⁴², მოვიწსენოთ სიყუარული იგი ქრისტესი, რომელი აქუნ-
და პავლეს და შევძრწუნდეთ, რამეთუ ესოდენ⁴³ იყო სიყუარული მისი მის
შორის, რომელ მისთვს გმჲნიასაცა შესლევად თავს-იდებდა და სასუფ-
10 ევლისაგან გამოვრდომად⁴⁴ არა ძნელ-უჩნდა, რამეთუ ესეოდენ იყო შიში
მისი, ნუუკუე სიყუარულისა მისისაგან განვარდეს და ესოდენ უჩნდა⁴⁵
გმჲნიასა უმძიმეს, და კუადად სიყუარულსა შინა ქრისტესა⁴⁶ ყოფად
უმჯობეს უჩნდა სასუფევლისაცა⁴⁷. ხოლო ოდეს-იგი სიყუარულისათვს
ქრისტესისა სასუფევლსაცა უგულებელს-ჲყოფდა და⁴⁸ ჩუენ არცა თუ
15 საწუთოსა⁴⁹ ამას უგულებელს-ჲყოფოთ, რად მიუგოთ სიტყუად, ანუ არა
იგიცა ჩუენისავე⁵⁰ ბუნებისა კაცი იყო-ა⁵¹? ხოლო იხილე აბრაკამისიცა
ღმრთისა მიმართ სიყუარული, რამეთუ⁵² ისმინე, რასა იტყვას.

უწოდა ღმერთმან აბრაკამსა და პრქუა: „აბრაკამ, აბრაკამ!“ და პრქუა

38 მეგობრობად ვისიმე ACD] ვისმე მეგობრობად B.

39 ავნებს ACD] ავნებდეს B.

40 იგი ABCJ-D.

41 კეთილ ACD] კეთილვე B.

42 შეურაცხ-გჲყოფთ ACJ-D, შეურაცხ-გჲყოფთ B.

43 ესოდენ BCD] ესეოდენ A (ყოველთვის).

44 გამოვრდომად ACD] გამოვრდომად B.

45 უჩნდა ACD]-B.

46 ქრისტესისა BC] ქრისტესა A.

47 სასუფევლისაცა ACD] სასუფევლსაცა B.

48 და ACJ ხოლო BD.

49 საწუთოსა ACD] საწუთოსა B.

50 ჩუენისავე ACJ ჩუენისა BD.

51 იყო-ა BCD] იყო A. ამ ადგილიდან გრძელდება ტექსტი G-ში (A 445, გვ. 341)
სათაურით: „ოქუმულისაგან დაბადებისა“.

52 რამეთუ ABC] და DG.

მან⁵³: [C21v] „აქა გარ, უფალო“⁵⁴. განიხარა⁵⁵ მართალმან⁵⁶ მან⁵⁷ და მოეგზონამცა⁵⁸, თუ რაო-მე პნებაგს⁵⁹ კუალდად სიტყუად მისა მიმართ: „დირს-მყოფს მეუფე⁶⁰, გინა თუ სოფლად უმჯობესად⁶¹ მიმცვა[A240]ლებს, ანუ სხუასა შვილსა მომცემს?⁶²“ ხოლო პრქეა დმერომან: „წარიყვანე ძე გვე შენი საყვარელი, რომელი შეიყვარე, ისაკი, ადგილსა მას მაღალსა“⁶³ 5 ესე რაო ესმა მამადმთავარსა, ეგონამცა⁶⁴, თუ აპურთხევს⁶⁵ დმეროი ისაკს⁶⁶ [B66v] სიცოცხლესავე ჩემსა⁶⁷ და მამად მრავალთა⁶⁸ ნათესავთა⁶⁹ სახელ-სდებს და მაღლისა მის ადგილისაგან ქუეყანათა უჩუენებს, რომელნი დაუტკბდრნებ⁷⁰, ანუ თუ პირისპირ ასწავებს მას, თუ ვითარ სათნო-ეყოს მას. ესევითარსამცა⁷¹ მოელოდა ნეტარი იგი⁷². ხოლო დმერომან მას რაო პრქეა – „და შეწირე იგი⁷³ მხეუერპლადო“⁷⁴ – გვა, ბრძანებავ⁷⁵ [C22r] იგი⁷⁶ უხეშთავესი ბუნებისა კაცთავსა⁷⁷! მიკრს, თუ ვითარ⁷⁸ სმენავცა⁷⁹ იტკრთა სიტყვასად მის,[D19] რამეოუ ლიტონისაცა⁸⁰ კაცისათვს, გინა თუ უცხოისათვსცა, მძიმე იყო ესე სიტყუად, არა თუ მამისათვს და 10

53 და პრქეა მან ABCG]- D.

54 უფალო ACDG]+და B;
დაბ. 22,1.

55 განიხარა ABCD]+მექსეულდად G.

56 მართალმან BCDG] მამაომთავარმან A.

57 მან ABDG] მექსა შინა C.

58 და მოეგონამცა ACD] მოიგონამცა BG.

59 პნებავს ABD] არს CG.

60 მეუფე ABG] მეფეედ CD (ქარაგმის გარეშე).

61 უმჯობესად ABCD]+კუალდად G.

62 სხუასა შვილსა მომცემს ABD] სხუსაცა შვილისა მოცემსა მახარებს [მე G] C G.

63 დაბ. 22,2.

64 ეგონამცა ABD] მოეგონამცა C, მოიგონამცა G.

65 აკურთხევს ABCD]+სადმე G.

66 დმეროი ისაკს ABCD] ისაკს დმეროი G.

67 სიცოცხლესავე ჩემსა ABCG]- D.

68 მრავალთა ABCD]- G.

69 მამად მრავალთა ნათესავთა ABCG] მამამთავართა ნათესავად D.

70 დაუტკბდრნებ ADG] დაეტკბდრნებ B; +მას C.

71 მას ესევითარსამცა ABC] ამას ესევითარსაცა GD.

72 მოელოდა ნეტარი იგი იგი, ხოლო დმერომან ABCG] - D.

73 და შეწირე იგი ABCG] შეწირე ძე გვე შენი D.

74 დაბ. 22,2.

75 ბრძანებავ ACDG] გონებავ B.

76 იგი ABCG]- D.

77 ბუნებისა კაცთავსა ABCD] ბუნებასა კაცთასა G.

78 ვითარ ABCG]- D.

79 სმენავცა ACDG] სმენადცა B.

80 ლიტონისაცა ACDG] ლიტონისა B.

- მამისა, ესრეთ შვილისმოყუარისა⁸¹. რამეთუ არა პრქუა, თუ: „დაკალ“, ოდენ, არამედ „შეწირე საკუერთხადო“⁸², რათოა დაიწუას⁸³ და სრულიად საჭსენებელი მისი წარტყმელი, რათოა არცადა გუამსა მისსა ხედვიდეს და იგლოვდეს მას ზედა. არამედ იხილე აბრაჟამ და მისი ღმრთისა მიმართ
- 5 სიყუარული! არავის უოხრა სიტყუად ესე და⁸⁴ არცადა⁸⁵ მეუღლესა თვისსა, რამეთუ რამდცა ექმნა სარას, უკუეთუმცა ასმიოდა შვილისა მის საყუარელისა დაკლვად? არა-მცა მოეხვა ისაპს და თუმცა შესაძლებელ იყო, კუალად საშოსავემცა⁸⁶ დამალა? და არა⁸⁷ მისცა იგი [C22v] ვიდრე სიკუდილადმდე⁸⁸, ანუმცა შვილი⁸⁹ იგი თვისი დედისა თანა მოკლა აბრაჟამ,
- 10 ანუმცა სიტყუად იგი ღმრთისად უგუდებელს-ყო⁹⁰?
- ხოლო კუალად ქანანელ[A241]ნი რასამცა⁹¹ იტყოდეს⁹²? გარნა სხუადმცა⁹³ ეპიცხევდა⁹⁴, ვითარმედ: „ესრეთ განამრავლებს ღმერთი შენი⁹⁵ ნათეხავსა შენსა უფროს ქშისა ზღვას⁹⁶ ეგერა ერთი გი[B 67r]ვის და მაგასცა ცეცხლითა დაწუვასა გიბრძანებს“. სხუადმცა⁹⁷ ეტყოდა, თუ ვითარმედ⁹⁸: „რად⁹⁹ არ კაცისა ამის უწყალოებად, რამეთუ¹⁰⁰ არცა თუ ცრემლოვს?“ სხუანიმცა იტყოდეს¹⁰¹: „რასა იქმ, შ მოხუცებულო, ანუ ცნობასა მიკვედ-ა? ვითარ დაკლავ საყუარელსა¹⁰² შენსა? რასა მოელი ნაცვალსა მაგისსა, ანუ თდესდა გეხუას შენ¹⁰³ სხუად შვილი მაგისებრი¹⁰⁴?“ ხოლო

81 შვილისმოყუარისა ACDG] შვილთმოყუარისა B.

82 სატუერთხადო CDG] სატუტრთხედო A, სატრთხადო B.
დაბ. 22.2.

83 დაიწუას BCG] დაიწუეს A. D-ში არ იკითხება.

84 და ADG]- BC.

85 არცადა ABCD] არცა თუ G.

86 საშოსავემცა A] საშოსამცა BDC; +თვისსა C, საშოსავე შინა G.

87 არა ABDG] არამცა C.

88 სიტყდილადმდე BD] სიტყდილადმდე ACG; +და G.

89 ანუმცა შვილი BCD] ანუ შვილიმცა A.

90 ანუმცა... უგუდებელს-ყო ABCD] სიტყუად იგი ღმრთისად უდებ-ყო აბრაჟამ, ანუმცა შვილისა თანა დედაიცა მოკლა? G.

91 რასამცა ABCD] რასა G.

92 იტყოდეს ABCG] ეტყოდეს D.

93 სხუადმცა ABCG] სხუად D.

94 ეპიცხევდა ACDG] ეპიცხიდა B.

95 შენი ACG]- BD.

დაბ. 22.17.

97 სხუადმცა ACDG] და სხუადმცა B.

98 თუ ვითარმედ ACD] ვითარმედ თუ B; -G.

99 რად ABCD] ვითარი G.

100 რამეთუ ABCD] რომელ G.

101 იტყოდეს ABDG] ტეტყოდეს D.

102 საყუარელსა ABCD]+მაგას G.

103 შენ ACDG] თქვენ B.

104 მაგისებრი ACDG] მაგისებრივი B.

მონანი მისნი გლოიომცა¹⁰⁵ ეტყოდეს¹⁰⁶: „შ ყრმაო საწყალობელო, მცხეუ-
დად შობი[C23r]ლო და მსოუად სიკუდილად მიცემულო¹⁰⁷! შენი საკპრვე-
ლი იქო შობამცა და საკპრველ არს სიკუდილიცა, რამეოუ შენ მხოლოდ
იშევ ბერწისაგან და შენ მხოლოდ დაიკლვი ჭელითა მამისამოა“. ამისთვის,
რათა არა ესევითარი ვინ თქვას¹⁰⁸, არავის უთხრა სიტყუად იგი; არა 5
შეშფოთნა გონებითა¹⁰⁹, არა თქვა¹¹⁰ „რად არს საკპრველი ესე სიტყუად!
რომელმან უამსა ბერწობისასა და სიბერისასა¹¹¹ რადსა¹¹² შვილი მომცა,
აწლა¹¹³, აღიზარდა რად და პასაკად¹¹⁴ მოვიდა, დაკლვად და დაწუვად მიცე-
მად¹¹⁵ მიბრძანებს. და ვითარ აღესრულოს სიტყუად¹¹⁶ მისი, რომელი¹¹⁷ აღ-
მითქუა აღორძინებად ნათესავისა ჩემისა?“ არარად ამის ყოვლისაგანი¹¹⁸ 10
მოიგონა, არამედ სიყუარული შვილობისად¹¹⁹ და სხუად ყოველივე არად¹²⁰
შეპრაცხა¹²¹ სიყუარულსა თანა¹²² ღმრთისასა და გარე განვიდა ბუნებისა-
გან [C23v]ქაცოავსა.

აღდგა უპუჟ განთიად და აჲკიდა¹²³ კარაულსა შეშავ იგი [A242] შესაწი-
რავისად და წარიყვანნა¹²⁴ ორნი მონანი და ისაკ, ძე თვხეი¹²⁵, და წარვიდა. 15
[B67v] და მესა[D20]მესა დღესა მივიდა ადგილსა მას, სადა პრქუა მას¹²⁶
ღმერომან. იხილეთ უკუჟ, ვითარ გამოცადა ღმერომან და გამოიცხა-
და¹²⁷ ბუნებად¹²⁸ მისი, რამეოუ სიშორეცა იგი გზისად მის გამოსაცდელ

105 გლოიომცა ACDG] გლოვიომცა B.

106 ეტყოდეს ACDG] იტყოდეს B.

107 მიცემულო ABCD] მიმავალო G.

108 თქვას ABCD] პრქუას G.

109 გონებითა BCDG]+ A.

110 თქვა ABCG]+თუ D.

111 ბერწობისასა და სიბერისასა ABCD] სიბერისასა და ბერწობისა G.

112 რაისა]- B; რაისსა C, სარადსსა G.

113 აწლა AB] აწ CG.

114 პასაკად ACDG] ასსაკად B.

115 მიცემად ABCD]- G.

116 სიტყუად ACDG]+იგი B.

117 რომელი BC] რომელ AG.

118 ყოვლისაგანი ABCD] ყოვლისაგან G.

119 სიტყუად ACDG] +იგი B.

120 არად ABCD] არარად G.

121 შეპრაცხა ACDG] შეპრაცხა B.

122 სიყუარულსა თანა ABCD] სიყუარულისაოშს G.

123 აჲკიდა ACDG] აღკიდა B.

124 წარიყვანა ABDG] წარიყვანა C.

125 თვხე ABCD]+აღდგა G.

126 მას ABG]- C.

127 და გამოიცხადა C] და გამოიცხადა G; - AD.

128 ბუნებად AG] გონებად BC.

იყო მისა¹²⁹, რამეთუ რასამცა იქმოდა სამსა¹³⁰ დღესა და სამსა დამესა, ოდესმცა იგონებდა, თუ თჯსითა ჭელითა ეგულებოდა¹³¹ საყუარელისა მის დაკლვავ¹³². [B68r]

- ხოლო ვინავოვან მიიწინებ¹³³ ადგილსა მას, პრქუა მონათა თჯსთა:
- 5 „დასხედით აქა კარაულსა თანა, ხოლო მე და ყრმად ესე წარვიდეთ იქიმდინ¹³⁴ და თაყუანის-ვსცემ უფალსა და მოგიჩცეთ“. და აღი[C24r]დო შეშავ¹³⁵ და დასდგა ისაკს ზედა¹³⁶, ძესა თჯსსა¹³⁷, და მოიღო ჭელითა თჯსითა ცეცხლი და მახდლი. და წარვიდეს თრნივე ზოგად.

- ესა, სული ახოვანი! გვა¹³⁸, გონებად მტკიცე! რომლითა-მე¹³⁹ თუალითა
10 მიხედნა¹⁴⁰ ყრმასა მას, ეტკრთა რად შეშავ იგი, რომლითა ეგულებოდა¹⁴¹
დაწყვად მისი? ანუ ვითარ ეძლო ჭელსა¹⁴² მისსა ტპროვად ცეცხლისად მის,
ანუ მახდლისად? არამედ ისმინე შემდგომიცა. პრქუა ისაკ აბრაჟამსა¹⁴³: „მა-
მათ“. კმა-იყო მებრ ესე სიტყუად¹⁴⁴ გულსა მისსა აღსაძრველად¹⁴⁵, რაოთამ-
ცა აღუტევა ტირიდი და პრქუამცა¹⁴⁶: „მამად მხადი-ა, რომელი მცირედ
15 შემდგომად¹⁴⁷ უშვილო ვიქმნები? და მე შვილად გიწოდი-ა¹⁴⁸, რომლისა
თჯს¹⁴⁹ ჭელითა ჩემითა¹⁵⁰ მეგულების დაკლვად?“ არა თქუა ესევითარი. და
თქუა [C24v]ისაკ¹⁵¹: „მამაო¹⁵², აკა, ცეცხლი გიტკრთავებ შეხ და მე – შეშავ.
ხადა არს ცხოვარი¹⁵³ [A243] იგი შეხაწირავისაო?¹⁵⁴“ იხილე, ვითარ არა

129 იყო მისა AG] მისავე იყო B.

130 სამსა ABG]+მას C.

131 ეგულებოდა ABD] ეგულებოდის დაკლვად C.

132 დაკლვად ABDG]-C.

133 მიიწინებ CD] მოიწინებ ABG.

134 იქიმდინ AD] იქიმდენ B, იქიმდე CG.

135 შეშავ ABDC]+იგი G.

136 ზედა ACG]-B.

137 და აღიღო შეშავ... ძესა თჯსსა ABCG]-D.

138 გვა ACDG] და B.

139 რომლითა-მე ABG] რომლითა CD.

140 მიხედნა A] მიხედვიდა BCG, მიხედა D.

141 ეგულებოდა ACDG]+რად B.

142 ჭელსა ABDG]-C.

143 აბრაჟამსა CD] აბრაჟამს ABG.

144 ესე სიტყუად ABDG] სიტყუად ესე C.

145 გულსა მისსა აღსაძრველად ABDG] გულისა მისისა აღძრვად C.

146 პრქუამცა ABDG] პრქუა მას B.

147 მცირედ შემდგომად ABCD]+უშემდგომად მცირედისა G.

148 გიწოდი-ა ACDG] გიწოდე-ა მე B.

149 თჯს ABD] თჯსითა C, თჯო G.

150 ჩემითა ABDG]-C.

151 და თქუა ისაკ ABCG]-D.

152 მამაო ACG]-BD.

153 ცხოვარი BCDG] ცხოვარი A (ყოველთვის).

154 დაბ. 22,7.

შეშფოთნა და არცა აღდეულნა¹⁵⁵ გონებითა, არცა აიძულა თქუმად საიდუმლო იგი, არამედ პრქუა: „ღმერთმან იხილოს თავისა თვისისა ცხოვარი შესაწირავად¹⁵⁶“ და ესე მიუგო მას¹⁵⁷, არა თუ იცოდა, რამ იგი ყოფად არს¹⁵⁸, არამედ¹⁵⁹ მას ჟამსა უზრუნველ-ყო¹⁶⁰ იგი, ხოლო თავისა თვისისა შორის იგუემებოდა, პხედვიდა რა შუ[B68v]ენიერებასა მას ყრმისასა და 5 სიკეთესა¹⁶¹ სულისა მისისასა, ყუავილსა სიჭაბუკისასა და მორჩილებასა მამისა მიმართ.

წარვიდეს უაუე ორნივე და მიიწინეს ადგილსა მას, სადა პრქუა უფალ- 10 მან. და აღაშენა აბრაკამ საკურთხეველი და დასძვა¹⁶² მას ზედა შეშავ იგი და შეკრა¹⁶³ ისაკ¹⁶⁴, [C25r]ქ თვისი და დადვა შეშასა მას ზედა. და 15 მიყო¹⁶⁵ ჭელი თვისი აბრაკამ მოღებად მახულისა და დაკლვად ძისა თვისისა. ესა, ვითარ არა განვიდა ჭორცოაგან ანდამანტისა¹⁶⁶ მსგავსი იგი¹⁶⁷ და მწერ სული მართლისავ მის¹⁶⁸, ვითარ შეუძლო შეკრვად საყუარელი- ნა მის და მხოლოდშობილისა?!¹⁶⁹ შ, სული ღმრთისმოყუარე! შ, გონებად ახოვანი! შ, სურვილი ღმრთისა მიმართ, საზომი¹⁷⁰ უზეშთაესი ბუნებასა¹⁷¹ გაცოასა! რომელისათვე უფროოს¹⁷² მიკპრდეს – მამაომთავრისა¹⁷³ იგი ახოვნება, ანუ ყრმისა მის მორჩილება? ვითარ არა განკურთა, არცა [D21] დაუმძიმდა, არცა სიტყუა-უგო, არამედ მორჩილ იყო, ვითარცა კრავი უმანკოო [C25v] მდუმრიად წვა შეშასა მას ზედა და ელოდა მარჯუნ- ნასა¹⁷⁴ მამისა, რამთა დაკლას¹⁷⁵. ვინაოთგან ყოველივე აღასრულა [A244] 20

155 აღდეულნა ACDG] იდურტინა B.

156 ცხოვარი შესაწირავად ABCD] შესაწირავად ცხოვარი G.
დაბ. 22.8.

157 მას ABCD]-G.

158 ყოფად არს CDG] ყოფადა AB.

159 არამედ ABC]+ რაოთამცა DG.

160 უზრუნველ-ყო CDG] უზრუნველ-ყოს AB.

161 სიკეთესა ACD]+მას B.

162 დასძვა CD] დადვა ABG.

163 აქ მთავრდება ტექსტი A 445-ზი (G).

164 ისაკ ABC] ისაკი D.

165 მიყო ACD] მიჰყო B.

166 ანდამანტისა CD] ანდამატისა AB.

167 მსგავსი იგი ACD] იგი მსგავსი B.

168 მის ACD]+და B.

169 მხოლოდშობილისა]+და მიყო ჭელი თვისი აბრაკამ მოღებად მახულისა და დაკლვად ძისა თვისისა C (ეს მონაკვეთი C-ში გამეორებულია).

170 საზომი AB] საზომისა D; შ საზომი C.

171 უზეშთაესი ბუნებასა AD] უზეშთაეს ბუნებასა B; უზეშთაეს ბუნებასა C.

172 უფროოს ABD] უფროოსად C.

173 მამაომთავრისა ABD] მამაომთავრისა C (ყოველთვის).

174 გარჯუენასა AC] გარჯუენესა BD.

175 მამისა, რამთა დაკლას ABD] მამისასა დაკლვად C.

- და არღარავ აკლდა დაკლვასა მისსა, რაოთა გამოაჩინოს¹⁷⁶ დმერომან, არა თუ მისი დაკლვად ენება, არამედ მამათმოავრისა საონოებისა¹⁷⁷ გა-მოჩინებად¹⁷⁸, ამისთვის უწოდა: „აპრაპამ, აპრაპამ⁷⁹!“ კეთილად-ყო, რომელ ორგზის უწოდა, რაოთამცა სწრაფითა მით წოდებისათა დააყენა ჭელი
- 5 დაკლვისაგან¹⁸⁰ და პრქუა: „ნე მიჲყოფ ჭელსა შენსა¹⁸¹ ყრმასა მაგას¹⁸² ზედა და ნუცა ავნებ რას¹⁸³, რამეთუ აწ უწყი, ვითარმედ გეშინის ღმრთისა, რამეთუ არა პრიდე ძესა შენსა საყუარელსა ჩემთვებ. აწ ყოველთა შორის გამოვაცხადე, ვითარი სიყუარული გაქუა ჩემდა მომარო. რამეთუ მე არა თუ უმე[C26r]ცარ ვიყავ შენსა გონებასა, არამედ ამისთვის გიბრძანე ესე, 10 რაოთა ცნან მორჩილებად შენი ჩემდა მომარო აწ და უკუნისამდე უამთა – ვითარ არა პრიდე საყუარელსა მას შენსა ჩემისა ხიტყვსათვებ. მიიღე უკუკ სახეიდელი კეთილისა მაგის გონებისად¹⁸⁴ და შვილი შენი ცოცხა-ლი და წარვედ¹⁸⁵.“
- და აღიხილნა თუალნი თუნი აპრაპამ და იხილა: აპა, ვერძი ერთი ეკი-
15 და რქითა ნერგსა მას საძეება, რომელი-იგი შეწირა საკუერთხად ისაკის წილი, მისა თუნისა¹⁸⁶. და უწოდა კუალად ანგელოზმან და პრქუა: „თავისა ჩემისა მიმართ კვუცავ, თქუა უფალმან, კურთხევით გაკურთხო შენ და განმრავლებით განგამრავლო შენ, ვითარცა ვარსკულავნი ცისანი და ვი-
თარცა ქშავ ზღვსკიდისათ [C26v] და დაიმკვდრნეს ნათესავმან შენმან
20 ქალაქნი მტერთანი და იკურთხეოდიან ნათესავისა შენისაგან ყოველნი წარმართნი, რამეთუ ისმინჯ ქმისა ჩემისად“.¹⁸⁷ იხილეთ უკუკ დმრთისა მიმართ სიყუარული იგი მისი, ვითარ [A 245] [შეუ]ორგულებელად ჭელ-
ელ საკპრველსა მას საქმესა. არა თქუა, თუ: „რავ არს ესე? ამისთვის მომცა შვილი, რაოთა შვილისმკლველ გამოვჩნდე და საყუდრელ კაცო
25 ეოველთა ვიყო? უმჯობეს იყო ყოლადვე არა მოცემა. უკუეთუ გნებავს მისი სიკუდილი, წარიყვანე, ვითარცა სხუანი ყოველნი. რადსათვს მე მე-
ტყვ მოკლვად მისა?“ არარავ თქუა, არცა მოიგონა¹⁸⁸ ესევითარი, არამედ

176 რაოთა გამოაჩინოს ABD] რაოთამცა გამოაჩინა C.

177 საონოებისა ABD] საონო-ყოფისა C.

178 გამოჩინებად ACD] გამოჩინებად B.

179 აპრაპამ BD] აპრაპამ AC.

დაბ. 22,11.

180 ამ ადგილიდან B-ს აკლია ერთი ფურცელი (და პრქუა...უცხოა იგი).

181 შენსა AD]+დაკლვად C.

182 მაგას AC] მას D.

183 რას CD] მას A.

184 მაგის გონებისათ AC] მის გონებასა შენისა D.

185 და წარვედ AC]-D.

დაბ. 22,16-18.

186 დაბ. 22,13.

187 დაბ. 22,16-18.

188 არცა მოიგონა AC]-D.

ვითარცა ესმა, ყო. წარიყვანა ძე თუ სი, შეკრა და დადგა შეშასა მას ზედა, მიყო კელი თუ სი¹⁸⁹ დაკლვად. ვითარ გამოვოქეა დიდი იგი საქმე, არა უწყი. თუ [C27r] მან უწყის, რომელმან ქმნა. თუ არა, სიტყუად ვერ გამოიტყვს საქმეთა მისთა, ვითარ ძარღუნი კელისა მისისანი¹⁹⁰ არა შედრკეს, პერდვიდა რად პირსა მას საყუარელისა [D22] და ეგულებოდა 5 დაკლვად მისი. და იქმნა საქმე უცხო. იგი[B69r]ვე¹⁹¹ მამავ და მდდელიცა და მსხუერპლი იგი შეიწირა უსისხლოდ, რამეთუ დაკლაცა ძე თუ სი და არა დაკლა კელითა, გარნა დაკლა გონებითა, რათა ასწაოს ყოველთა, რომელ უფროს სიყუარულსა დმრთისასა არას პატივ-სცემდებ – არცა სიყუარულსა შვილთასა, არცა სხუასა რასა, რამეთუ დადაცათუ 10 აჯა ესერა სხუა რომელი არა გუეხილვოს, ვიხილოთ რად სიკუდილად მიმავალი, ცრემლითა აღვივებით. მაშა იგი საყუარელისა მის შვილისა სიკუდილსა ზედა რასამცა იქმოდა, რომელმცა¹⁹² გულისიტყუანი არა დაერთ[C27v]ვოდეს ერთიერთსა ზედა, გარნა ყოველნი ესრეთ დაიმორჩილნა, რომელ არცა თუ სიტყუად იკადრებდა ერთიცა და სჯული¹⁹³ და წესი ბუნებისა დუემდებარე [A246] იყო ძლეული მის მიერ¹⁹⁴ და მას ზედა აქუნდა მარჯუენე, რომელსა ეტჟრთა არა გვრგზნი, არამედ მახული, ყოველისა გვრგზნისა უბრწყინვალესი. და ღმერთი ზეციო აქებდა და ყოველნი ანგელოზნი განკვრვებულ იყვნეს კეთილისა მის ყრმისა მორჩილებასა, ვითარ არად თქუა¹⁹⁵, ვითარ არა შეშინდა, არცა ევლტოდა მამასა თუ სი, 20 ვითარცა განცოფებულსა, არცა წინა-აღუდგა მოხუცებულსა მას, რამეთუ არა თუ ჩჩკლ იყო, არამედ ჰასაკისა, თუ არა ეგოდენიმცა შეშავ ვითარ ეკიდა? არამედ ვითარცა კრავი უმანქო მორჩილ იყო. ამისთვის სახედ¹⁹⁶ თავადისა ქრისტეს ვნებისა¹⁹⁷ ითქუმის. ესრეთ შევიყუაროთ ჩუენცა დამერთო, მმანო, და [C28r] ნურარას¹⁹⁸ [B69v] უფროს მისსა აღვირჩევთ, 25 რათა საუბუნეთა მათ კეთილთა მივემთხვენეთ წყალობითა დმრთისა ჩუენისათვა, რომლისა არს დიდებად უკუნითო უკუნისამდე, ამინ!

189 მიყო კელი თუ სი AC] და მიყო კელი D.

190 კელისა მისისანი CD] კელოა მისთანი A.

191 ამ ადგილიდან გრძელდება ტექსტი B-ზე.

192 რომელმცა A] რომელნიმცა BC, რათამცა D.

193 სჯული AB] შჯული D, რჩული C (ყოველთვის).

194 იყო ძლეული მის მიერ ACD] მის მიერ ძლეულ იყო B.

195 ყრმისა მორჩილებასა, ვითარ არად თქუა ABC] ყრმისათუ ს, ვითარ ვთქუათ D.

196 ამისთვის სახედ ABD] ამისთვისცა C.

197 ვნებისა ABD] სახედ C.

198 ნურარას ACD] ნურავ B.

თავი IV.

**XIII) თქემელი¹ ნშიდისა მამისა ჩეუნისა² ორანე³ ოქონისისამ,
ხამთა ვიცცოლით⁴ ცოდვისაგან⁵**

- არიან ვინმე ბოროტნი და უგუნურებითა სავსენი, რომელნი იტყვან
არაყოფად სატანჯველთა; არამედ ნუმცა ვინ⁶ ოქენენგანი, ჭ მორწმუნე-
ნო დმრთისანო, მიუპყრობთ ყურთა ოქუენთა სიხენეშესა მას სიტყუათა
მათთასა, რამეთუ მკლველ სულისა არიან⁷, არამედ ვითარცა ეშმაკისა
- 5 თქემულნი, განიოტენით⁸ სიტყუანი მათნი და უწყოდეთ განმტკიცებუ-
ლად, ვითარმედ განმზადებულ არს სასჯელი⁹ და ცეცხლი გჰჰენიისაღ¹⁰
ყოველთაოჯს, რომელნი იქმან ცოდვასა, რამეთუ უკუეთუ აქავე მრა-
ვალნი ტანჯნა¹¹ დმერომან, და არა¹² უფროვსად მუნ იტა[A247]ნჯნენ-ა¹³
[C28v] ცოდვილნი, სადა-იგი განმზადებულ არს მრჩობლი მისაგებელი?
- 10 და მიხედე სოდომელთა და გომორელთა, ვითარ მომასწავებელად საუ-
კუნოვსა მის ცეცხლისა, აქავე დაიწუნეს. და უკუეთუ გნებავს, რომელნი
დმერთსა პმსახურებდეს, მათიცა ხილვაო, თუ ვითარსა სატანჯველსა
მიეცემოდეს ბოროტოა და უწყალოთა კაცოა მიერ¹⁴, [D23] ისმინე პაგ-
ლესი, რასა იტყვას: „ნუმცა ვისიძავთო, ვითარცა ვიეთნიმე¹⁵ ისიძიდეს და
- 15 დაეცნეს ერთხა შინა დღეხა რცდასამი ათასი“.¹⁶ ხოლო უკუეთუ ერთმან
ცოდვამან ესე მო[B70r]აწია, ჩუენთა ცოდვათა რად არა მოაწინენ?

1 თქემული ABD]+მისივე C.

2 მამისა ჩუენისა ABD]-C.

3 იოანე AB] იოვანე CD.

4 ვივლტოდით D] ვევლტოდით A, ვევლტოდით BC.

5 ცოდვისაგან ABCD]+ქრისტე, ადიდე ფარსმან D; + გუაბურთხენ, მამაო A.

6 ვინ ABD]-C.

7 არიან ABD]+იგინი C.

8 განიოტენით BCD] განიოტენით A.

9 სასჯელი AB] საშჯელი CD (ყოველთვის).

10 გჰჰენიისაღ ABD] გჰჰენიისაღ C.

11 ტანჯნა ACD] ტანჯნენა B.

12 არა ABC]-D.

13 იტანჯნენ-ა ABC] იტანჯნენ D.

14 რომელნი დმერთსა პმსახურებდეს – კაცოა მიერ A] ცნობად, რომელნი
დმრთისმსახურებით ცხოვნდებიან, თუ ვითართა კეთილთა დირს-იქმნებიან
D; რომელნი დმერთსა პმსახურებდეს, მათიცა ხილვაო და თუ ვითარსა სა-
ტანჯველსა მიეცემოდეს ბოროტოა საქმეთაოჯს C; რომელნი დმერთსა პმ-
სახურებდეს და არა კერპოა, ვითარსა პატივსა მიეცემოდეს კეთილთა საქმე-
თა მათთვეს B.

15 ვითარცა ვიეთნიმე ACD] ვიეთნიმე სხუანი B.

16 I კორ. 10,8.

ხოლო შენ, კაცო, უპუეთუ ბოროტსა იქმოდი და აქავე არა იტანჯე-
ბოდი ამისთვის¹⁷, ნუ უზრუნველ იქმნები, რამეთუ ყოველივე მას საუკუ-
ნესა მოგეჭადოს, არა თუ შეინანო. [C29r] რამეთუ უკუეთუ შემსგავსებუ-
ლად პირველოა მათ კაცოა ვქმნეთ ცოდვად, არა თუ მათ ოდნად¹⁸ სატან-
ჯველი მოიწიოს ჩუებ ზედა, არამედ ფრიად უმძიმესი, ამისთვის, რამეთუ 5
უმეტესი მადლი ღმრთისად¹⁹ გამოჩნდა²⁰ ჩუებ ზედა და გულისგმის-ყოფად
და არა აქუს აშ²¹ ცოდვასა ესევითარი მძლავრობად²², ვითარი მაშინ აქუნ-
და. უკუეთუ კულა უმეტესცა იპოვნენ ცოდვანი ჩუენნი, არდარა უწყი,
რად ვთქუა, არამედ ღმერთი სულგრძელ არს და ელის სინანულსა და²³
არა მოაწევს ადრე რისხვასა. ხოლო უპუეთუ არა მოვიქცეო სინანულად, 10
გან-რად-ვიდეთ ამიერ, ყოველივე მოგუეგოს. და²⁴ არა თუ ბოროტ არს
აქ²⁵ ტანჯვად, არამედ უფროსად კეთილ, რამეთუ აღასუბუქებს მერმესა
მას. არამედ ესე არს ბოროტ, უპუეთუ ვინმე ბოროტსა იქმოდის [A248]
და არცა ერთი ტანჯვად მოიწეოდის მის ზედა [C29v] ამას საწუთროსა²⁶,
რამეთუ დიდი ბოროტი ელის მას საუკუნესა.

5

15

14) მღიღებისა და ცაზაქესთვეს თქმულისაგან

ესე უპუე საცნაურ არს, ვითარმედ უკუეთუ მცირედ იყვნენ²⁷ კეთილნი
საქმენი ჩუენნი და ცოდვანი – მრავალ, და შუებით ვიყვნეთ ამას საწუთრო-
სა და არცა ერთი რად²⁸ ჭირი მოიწიოს ჩუებ ზედა, უკმარ და შიშუელ²⁹
ყოვლისაგან კეთილისა³⁰ იქმნების მას საუკუნესა³¹ მისლვად ჩუენნი, [B70v]
რაჟამს მცირედთა მათ კეთილთა საქმეთა ჩუენთა ნაცვალი აქავე მოგუე-
ლოს. ვითარცა-იგი უკუეთუ მრავალ იყვნენ საონოებანი და მცირედ –
ცოდვანი, და მოიწიოს ჭირი რამდე ამასვე საწუთროსა და ესრეთ აღვეს-
რულნეთ³², წმიდად და სრულად მოგუეცემის მუნ საშუებელი, რაჟამს

20

17 იტანჯებოდი ამისთვის ACD] იტანჯებოდე მისთვის B.

18 თუ მათ ოდნად AC] მათ ოდენნი B, მათ ოდენი D.

19 ღმრთისად AC]-B. + აშ D.

20 გამოჩნდა AB]+აშ C.

21 აშ AB]-CD.

22 მძლავრობად ABD] მძლავრებად C.

23 და ABD] ამისთვის C.

24 და A] რამეთუ BD; ჩუებ, რამეთუ C.

25 აქა AD] აქავე BC.

26 საწუთროსა ACD] საწუთოსა B (ყოველთვის).

27 იყვნენ ACD] იყუნენ B (ყოველთვის).

28 რად ABC]-D.

29 შიშუელ ACD] შიშველ B.

30 უკმარ და შიშუელ ყოვლისაგან კეთილისა ABC] ოჯრად და შიშულად D.

31 მას საუკუნესა ABC]- D.

32 აღვესრულნეთ ACD] აღვესრულნით B.

- მცირედობა მათ ბოროტობა ნაცვალი აქავე მოგვდებიეს³³. [C30r] ამისთვის ნუმცა უკუე³⁴ ტანჯვად აქავე გჭჩნს ბოროტად, არამედ – არატანჯვად. ხოლო თუ თვით³⁵ გსტანჯვიდეთ თავთა თვისთა ცოდვათა ჩუენთათვის, რაო-თა არღარა გუტანჯნეს დმერომან არცა აქა, არცა მუნ, არამედ მოგუ-
 5 ცეს³⁶ განსუენებად, ხოლო არა ვიქმო ამას, არცა ვიგანებო, თუ რაღმომ განვარისხეთ სახიერი იგი უფალი, რომელმან ესოდენ შემიყუარნა ჩუენ, რამეთუ თავი თვის მისცა სიკუდიდ³⁷. [D24] და ჩუენ, ნაცვალად³⁸ ამის ყოვლისა, არას ვიქმო, გარნა მცნებათა მისთა გარდასლვასა,³⁹ და იგი გუ- წყალობებე და არა მოგუაგებს მოსაგებელსა ბოროტობა ჩუენთა, არამედ
 10 ელის სინანულსა ჩუენსა, რამეთუ უკუეთუმცა ერთისა დღისა ცოდვანი ჩუენნი კეთილად⁴⁰ გულისგმა-ვყვენით⁴¹, მაშინმცა ვცანო დმრთისა ჩუენ- და მომართ⁴² წყალობად, თუ რავდენთა⁴³ ბოროტობა [C 30v] დირს[A249]- ვართ⁴⁴ და სულგრძელობს, რაოთამცა მოგვყვანნა სინანულად, ხოლო ჩუენ უფროდად ბოროტობა განვამრავლებო. და ვითარმცა ცოდვათა მი-
 15 წორმილ⁴⁵ ვიყვენით, ეგრეთ ვმაღლოთ⁴⁶, ვითარმცა სიკუდილი წინ არა გულვა, უგრეთ ვიხარებო და ვითარცა სიტყბსგებად არა გუგულებოდა, ესრეთ [B71r] ვიშუებო და ესრეთ⁴⁷ განგსცხერებით. და ვერცა დმრთისა სიტყუად და ვერცა ხედვა⁴⁸ მარადლე, თუ ვითარ წარიტაცებს სიკუდილი კაცსა, ვერცა შიში გვჰენისა⁴⁹, ვერცა სხუაღ რამე შეუძლებს დაყენებად
 20 ჩუენდა ბოროტისაგან, არამედ ყოველივე, ვითარცა ზღაპარი, შეგვრაცხ- იეს. არავინ ჩუენგანი შეურაცხ-ჰყოფს⁵⁰ სოფლისა საქმეთა, არავინ აღიხი- ლავს ზეცად, არამედ ვითარცა ლორნი, ქუედადრეკილ არიან მუცლისა მიმართ მარადის და მწვრებესა შინა იმწუბე/[C31r] ბიან⁵¹ მრავალნი ჩუენგან-

33 მოგვდებიეს BDC] მოგუედოს A.

34 ნუმცა უკუე AJ უპუეთუ ნუმცა BC, ნუმცა D.

35 თვით AC]- BD.

36 მოგუცეს ABC]- მოგუეცეს D.

37 სიკუდიდ ACD] სიკუდილად B.

38 ნაცვალად AD] ნაცვლად BC.

39 გარდასლვასა CD] გარდასლვას A, გარდასლვისა B.

40 კეთილად ABC]- D.

41 გულისგმა-ვყვენით ACD] გულისგმა-ვყვენით B.

42 მომართ ACD] მომართი B.

43 რავდენთა AC] რაოდენთა B, რაოდენთა D.

44 ამ ფურცლის [249-250] ნახევარი ჩამოხეულია. ამიტომ ძირითადი ტექსტი გადმოწერილია A 733-დან (B-დან).

45 მიწოდმილ BCD] მიწოდმილ A.

46 ვმაღლოთ ABC]- ვმაღლოთ და D.

47 ესრეთ ABC]- D.

48 სიტყუად და ვერცა ხედვა BC] ხედვად D.

49 ვერცა შიში გვჰენისა ABC]- D.

50 შეურაცხ-ჰყოფს ACD] შეურაცხ-ჰყოფს B.

51 იმწუბებიან] იმწუბებიან B, იმწუბებიან C + ეგრეთვე უძრესად მწვრებესა შინა

ნი. უმჯობეს არს მწკრითა მყრალითა შებდალვად, ვიდრე ცოდვითა, რა-
მეოუ რომელი მწკრითა შეიძილწის, კუალად განიბანის წყლითა მექსეუ-
ლად და⁵² იქმნის მსგავს მისსა, რომელი ყოლადვე არა შებილწულ არიან;
ხოლო რომელი ცოდვითა შეიგინოს, არა წყლითა უკმ⁵³ განწმედად, არ-
ამედ სიგრძე უკმს ქამისად და სიფიცხე სინაზულისა და ცრემლნი მწურ-
ვალენი და გოლებად და გლოვად, და ვითარცა ვინ იგლოვნ საყუარელსა
ოჯსსა ზედა⁵⁴ მომკუდარსა⁵⁵. 5

15) თაჩმანებისაგან ჰიმაურთა ებისტორისა

ვითარცა არა სარგებელ არს, უკუეთუ ვინმე მეფე იყოს და პორფირი
ემთხოს, ხოლო ჰმორჩილებდებს⁵⁶ არავინ, არამედ ვისცა ენებოს, მასცა
კელ-ეწიფებინ გინებავ⁵⁷, [A250] გუემა და შეურაცხებავ მისი⁵⁸, ეგრეთვე 10
არად სარგებელ არს, უკუეთუ ვინმე ქრისტე[C31v]ანი⁵⁹ იყოს, სარწმუნოე-
ბავ აქუნდეს და ნათლისდებისა ნიჭი⁶⁰ მოედოს, ხოლო ყოველთა ვნებათა
სამღერელ იყოს, რამეთუ [B71v] ვითარცა მას არა ერგების პორფირისა
მისგან, არამედ უფროვსლა შეურაცხად გამოჩნდების, ესრეთვე მორწმუნე
და ცოდვათა⁶¹ შინა განცილებითი საცინელ არს ყოველთაგან და⁶² არა ოუ 15
მას რავ ერგების სარწმუ[D25]ნოებისა მისგან, არამედ სარწმუნოებასა
მას შეურაცხად გამოაჩინებს. ნუ, მმანო, ნუ⁶³ ვარცხუენო თავთა ჩუენთა,
ნუ საკიცხელ-ვჟყოფო ცხორებასა ჩუენსა; ნუ შევაგინებო თავთა ჩუენთა
სიძვითა და არაწმიდებითა, რამეთუ მითხარდა, უკუეთუ მონამან ვინმე
კიდობანსა მას შინა, სადაცა ისხენებ სამოსელნი შეენიერნი და ოქროქსო-
ვილნი, სავსენი სურნელებითა⁶⁴ ფრიადითა, და შთადვას სამოსელი ხენე-
ში, სავსე [C32r] ბაყლითა, ტილთა⁶⁵ და სიმყრალითა, არა განრისხნეს-ა⁶⁶ 20

იწუბებიან D.

II პეტრ. 2,22.

52 და ACD]-B.

53 უკმს BD] იქმნების C.

54 ოჯსსა ზედა BCD] ზედა ოჯსსა A.

55 მომკუდარსა BC] მკუდარსა AD; + ქრისტე დმერთო, შეიწყალე სული ცოდვილ-
ისა ამბროსესი. ამინ B.

56 ჰმორჩილობდეს ACD] მორჩილებდეს B.

57 გნებად ABC] + და D.

58 მისი BCD] მისა A.

59 ქრისტეანი A] ქრისტიანე B, ქრისტეანე CD.

60 ნათლისდებისა ნიჭი ABC] ნათლისდებად D.

61 ცოდვათა BD] ცოდვასა C.

62 და ACD]-B.

63 ნუ, მმანო, ნუ AB] ნუკუე CD.

64 სურნელებითა ACD] სულნელებითა B.

65 ტილთა D]- ABC.

66 განრისხნეს-ა ABD] განრისხნეს-ა C.

- უფალი მისი? ანუ ჭურჭელსა შინა ოქროვსასა, სადა-იგი მარადის დგან
ნელსაცხებელი, შთაასხის⁶⁷ მწვრე მყრალი, არამცა პგუემე-ა⁶⁸ ეგევიოარი
იგი? რად არს უკუე, კიდობანთა, სამოსელთა და ჭურჭელთათვს ესევი-
ოარი მოსწრაფებად გუაქუს, ხოლო სული ჩუენი ამათ ყოველთა უდარეს-
5 ად გუაქუს⁶⁹? სადა-იგი წმიდაო და სულიერი ნელსაცხებელი შთაასხა,
საეშმაკოთა სიმყრალეთა და ზრახვათა სიძვისათა და გულისეიტყუათა
ბილწებისათა და ყოველსავე ბოროტსა შთაასხამო⁷⁰? ვითარ თავს-იდვას
ესე ქრისტემან, ანუ ვითარ არა საუკუნეთა სატანჯველთა მიგუცნებ⁷¹?
რამეთუ სული ჩუენი წმიდისად [B72r] ნელსაცხებ[A251]ლისა⁷² მიერ ტა-
10 ძარ დმრთისა იქმნა, ხოლო ჩუენ ტაძარსა დმრთისასა საყოფელად ეშ-
მაკთა ვიქმო [C32v] და არამცა დავისაჯენიო-ა?

16) სამთა ყემათა, ღანიერის თუმელისაგან⁷³

- რამეთუ ვითარცა⁷⁴ მორგალობითა შეპყრობილი დაბრმობილ არიან
გონებითა და ვლენან, ვითარცა სხვსა ფერვითა და⁷⁵ დაეცემიან აქა და
იქი, ეგრეთვე, რომელთა ცოდვად ეუფლოს, დაუბნელებს გონებასა და
15 არა იციან, რასა იქმან, ვერცა გულისგმა-ჟყოფენ, თუ რასა შინა არიან,
ვიდრემდის ადასრულიან⁷⁶ გულისოქუმია იგი და მერმე იწყიან სალმობა-
თა განმრავლებად მხილებითა მით გონებისათა და სასოწარკუეთილუ-
ბასა შემოიდებდე⁷⁷, რამეთუ ყოვლისა⁷⁸ შობისა სალმობანი და ტკივილი
ვიდრე შობადმდე⁷⁹ არიან და შემდგომად შობისა დასცხრებიან, ხოლო
20 ცოდვად, [C33r] ვინავთგან იშვა⁸⁰, მიერითგან განამრავლებს დიდად⁸¹
სალმობათა.

67 შთაასხის ABC] შთაასხას D.

68 პგუემე-ა AD] პგუემე B, პგუემა C.

69 გუაქუს ABC]+და D.

70 შთაასხამო BJ+და CD.

71 მიგუცნებ BD] მიმცნებ C.

72 ნელსაცხებლისა ACD] ნათლისდებისა B. აქ მთავრდება A-ს დაზიანებული
მონაკვეთი.

73 ოქუმულისაგან ABD]+ქრისტე, შეიწყალე მაკარი C.

74 ვითარცა ABC]-D.

75 და ACD]-B.

76 ადასრულიან BCD] ადასრულონ A.

77 შემოიდებელ A] შემოიდებენ BC.

78 ყოვლისა AB] ყოვლისავე CD.

79 შობადმდე BD] შობამდე AC.

80 იშვა ABD] იშვას C.

81 დიდად ACD] დიდთა B.

17) თასების მინიჭებულებების თავისა

რამეთუ ვიდრე ცოდვასა შინა ვიყვენით, დადაცათუ ფრიად გუამხილებნ შინაგანი გონებად⁸², გარნა ჩუენ დაბნელებულ ვიყვენით⁸³ გულისოქუმისა მისგან და ვერ ვსცნობდით, ხოლო ადგესრულის რაო ცოდვად და წარტ-დის⁸⁴ გულისოქუმად მისი⁸⁵, მაშინ ვცნით სიმწარე მისი და სიფიცხე მხ-ილებისა მის გონებისად.

5

18) ანტიაულისაფუძვების თავისა

რამეთუ⁸⁷ ესევითარი არს საქმე ცოდვათა⁸⁸ შინა მყოფთა: ყოველ[D26] თა მჭუნ, ყოველთაგან ეშინინ, აჩრდილთაგანცა⁸⁹ ძრწინ, დადაცათუ ურთ-იერთას ვინ უბნობდიან⁹⁰, პგონებდიან⁹¹, [B72v] ვითარმედ მათოჟს იტყვან, რამეთუ ესევითარი არს ცოდვად: თვინიერ მამხილებელისა – განმცემელ და თვინიერ შემასმენებელისა – და[C33v]მსჯელ და მოშიშ და საწყალობელ 10 პყვითს მონათა თვებთა. [A252] ხოლო სიმართლე ყოველსავე წინააღმდ-გომსა იქმს⁹². და იხილე⁹³ წერილისავ⁹⁴, ვითარ გამოაჩინებს ცოდვისაცა⁹⁵ შიშსა და მართლისა კადინიერებასა. ივლტიან⁹⁶ ცოდვილნი⁹⁷ თვინიერ მდევრისა ამისოჟს, რამეთუ შინაგან პყავნ⁹⁸ მდევარი და შემასმენებელი, რომელ არს მამხილებელი იგი⁹⁹ გონებად და სადაცა წარვიდეს, მას ვერ 15 განერების, არამედ მარადის იტანჯების¹⁰⁰ მის მიერ. ხოლო მართალი არა

82 გუამხილებნ შინაგანი გონებად C] გუამხილებდინ შინაგანი გონებად A, გუამხილებნ შინაგან გონებანი B გუამხილებდენ შინაგანი გონებანი D.

83 ვიყვენით ACD]+და B.

84 წარტ-დის ACD]+რაო B.

85 მისი ACD] მისგან B.

86 ანდრიატელთაოჟს AD]-B; ადრიატელთა თქმულისაგან C.

87 რამეთუ ACD]- B.

88 ცოდვათა AC] ცოდვასა BD.

89 აჩრდილთაგანცა BD] აჩრდილთაგან A.

90 უბნობდიან AC] უბნობდენ BD.

91 პგონებდიან ACD] იგონებდიან B.

92 წინააღმდგომსა იქმს AD] წინააღმდევესა იქმს B, წინააღმდგომ არს C.

93 და იხილე A] იხილეთ BD; ურცეუნებლად და ისმინე C.

94 წერილისავ ABD] + ოუ C.

95 ცოდვისაცა ABD] ცოდვილისაცა C.

96 ივლტიან ABC] ივლტინ D.

97 ივლტიან ცოდვილნი AD] ივლტინ ცოდვილი BC.

98 პყავნ ABD] პყავს C.

99 იგი BCD] -A.

100 იტანჯების ABD] ისჯების C.

- ესრეთ არნ,¹⁰¹ რამეთუ იტყვს მართალი, ვითარცა ლომი, ესავნო. ეს-
ევითარი იყო ელია. ამისთვისცა ეშინოდა¹⁰² და ძრწოდა აქაბ მეფე და
ოდეს-იგი პრქუა: „რად გარდააქცევ ისრაელსა?“¹⁰³ მიუგო ელია¹⁰⁴ და პრ-
ქუა: „არა მე გარდაგაქცევ, არამედ – შენ“, და¹⁰⁵ სახლი [C34r] მამისა
 5 შენისაღ¹⁰⁶, ჰეშმარიტად მართალი, ვითარცა ლომი, ესავნო, რამეთუ ვი-
თარცა ნადირსა რასმე უნდოსა ეშინინ ლომისაგან, ესრეთ ეშინოდა მას
ელიასგან; დადაცათუ მას პორფირი ემოსა, არამედ მისი ხალენი ფრიად
უპატიოსნეს იყო, რამეთუ მისმან პორფირმან შვა სიყმილი, ხოლო ამის-
 10 მას ხალენმან დაკვირვების სიყმილი, განაპო იორდანე და გამოაჩინა ელისე
მრჩობლ ელიად.

19) თახმანებისაგან ღაბაღებისა

- [Sin42,1v]¹⁰⁷ ვივლტოდით უკუკ ცოდვისაგან, გევედრები, და ნუ განვა[B
73r] მრავლებო თავთა ჩუენთათვს¹⁰⁸ საუკუნეთა¹⁰⁹ სატანჯველოა. რამეთუ
ვითარცა¹¹⁰ ვინ¹¹¹, უკუმოუ¹¹² ზედას ზედა მოიწყლვოდის და უგულებელს-
პყოფდეს, მცირედ-მცირედ¹¹³ მოაწევს თავსა თვსესა¹¹⁴ ზედა სიკუდილსა,
 15 ეგრ[C 34v]ეოვე ჩუენ, უკუმოუ მარადლე ვცოდვიდეთ და უნანელ ვიყვნეო¹¹⁵,
მოვაწევო თავთა ჩუენთა ზედა საუკუნეთა სატანჯველოა¹¹⁶, რამეთუ
არავ¹¹⁷ ესრეთ წარსწევმედს კაცსა და მონა ცოდვისა პყოფს, ვითარ უში-

101 არნ A] არინ B, არს C, - D.

102 ეშინოდა AB] ეშიშვილი D, იშიშვილი C.

103 **III მეფ. 18,17.**

104 ელია ACD]- B.

105 შენ, და ABC]- D.

106 შენისაღ ACD]+და B.

III მეფ. 18,18.

107 **Sin 51-ის XIX-XXVII** თავების წაკითხვებს (ლიტერით E) წარმოვადგენო ამ
ნუსხის სინის მთიდან ახლადხამოტანილი ოცვევრდიანი ფოტოს მიხედვთ,
რომელიც 2005 წლის აღწერილობაში (სინა 2005) შეტანილია როგორც **Sin**
42, ამავე ლიტერით (E) **Sin 51-ის** წაკითხვები გრძელდება 27-ე საკითხებიდან.
ჩუენთათვს ABCD] თუისთათვს E.

108 საუკუნეთა ABD]+მათ E.

109 ვითარცა ACDE]+იგი B.

110 ვინ ABE] ვინმე CD.

111 ვინ ABCE] ვინმე CD.

112 ვითარცა ვინ უკუმოუ AB] უკუმოუ ვითარცა ვინმე C, უკუმოუ ზედას ზედა
ვინ E.

113 მცირედ-მცირედ CDE] მსწრაფლ AB.

114 თვსესა ABDE]- C.

115 ვიყვნეო ACD] ვეგნეო E.

116 საუკუნეთა სატანჯველოა ABC] საუკუნესა სატანჯველსა D; საუკუნისა მას
სასჯელსა E.

117 არავ ABC] არარავ DE.

შოება ღმრთისათ, [A253] ვითარცა არარავ¹¹⁸ არს ესრეთ მაცხოვარი¹¹⁹ კაცისათ, ვითარცა შიში ღმრთისათ და მარადის¹²⁰ მის¹²¹ წინაშე თუალთა ქონებათ. რამეთუ უკუეოუ კაცსა გხედვიდეთ წინაშე ჩუენსა, დაღაცა- თუ¹²² უდარეს იყოს ჩუენსა, დავერიდებით¹²³ ცოდვისა ქმნად; გულისჯმა- ყავ¹²⁴, თუ რომელი ღმრთისა მარადის წინაშე მისსა მყოფსა ხედვიდეს¹²⁵, 5 როდესმცა ცოდა მან წარმდებად? [E2f]არამედ უშიშობისაგან¹²⁶ და დავიწ- ებისა ღმრთისა შთავვარდებით¹²⁷ ესრეთ ურიდად¹²⁸ ცოდვასა.

20) გერიტქმნელისათჯს თქმელისაგან¹²⁹

ამისთვის მოეცნეს მფრინველთა ფრთენი, რამთა განერებოდიან მახ- ეთაგან, და ამისთვის მოეცა გო[C 35r]ნებად კაცთა, რამთა ივლტოდიან ცოდვისაგან. ხოლო ჩუენ¹³⁰ სხვსა ცოდვისა კელოვანნი მსაჯულნი¹³¹ 10 ვართ და¹³² ვპმოძღურით¹³³ და განვაკრძალებთ¹³⁴, და დღე და დამე¹³⁵ ცოდვა- სა ვერ [D27] ველევით¹³⁶ და არა გუესმის¹³⁷ მოციქულისათ, თუ რასა იტყვს: ვითარმედ¹³⁸: „პორნებ საღმე¹³⁹, მ კაცო, რომელი-ეგე¹⁴⁰ განიკითხავ ბორო- ბისმოქმედთა¹⁴¹ და შენ მასვე ბოროტხა იქმ, თუმცა განერი სახჯელხა¹⁴²

118 არარავ ABCE] არავ D.

119 მაცხოვარი ABCD] მაცხოარ E (ჭოველთვის).

120 მარადის ABCE]-D.

121 მის AD] მისი BCE.

122 დაღაცათუ აCED] დაღათუ B.

123 დარიდება ABCD] რიდება E.

124 გულისჯმა-ყავ BCDE] გულისჯმა-უყოთ A.

125 ხედვიდეს BCDE] ჰედვიდეს A.

126 უშიშობისაგან BCE] უშიშობისაგან D, უშიშობისაგან A.

127 შთავვარდებით ABD] შთავვარდების CE.

128 ურიდად ABC]-D; უშიშად E.

129 კელითქმნულისათჯს თქმულისაგან E] კელითქმნულთათჯს თქმულთაგან A, კელითქმნულთათჯს თქმულისაგან BC.

130 ჩუენ ABCE]-D.

131 მსაჯულნი ACED] მსაჯულ B.

132 და ABED] რამეთუ C.

133 ვპმოძღურით ACED] ვპმოძღრობოთ B.

134 განვაკრძალებოთ ABCD]+და განვიკითხავთ და თავთა ჩუენთა არა განვაკრძა- ლებოთ E.

135 და დღე და დამე ABD] არამედ დამე და დღე CE.

136 ვერ ველევით AD] ვერევით BCE.

137 გუესმის ACDE] გვჩს მის B.

138 ვითარმედ ACDE] არამედ B.

139 საღმე A] საღამე B, სამე CE.

140 რომელი-ეგე ACDE] რამეთუ B.

141 ბოროტისმოქმედთა ACE] ბოროტისმოქმედსა BD.

142 სახჯელსა ACE] სატანჯველსა BD.

- ღმრთისასა? [B73v] ანუ სიძლიდორება სახიერებისა და მოწყალებისა მიხო-
ხასა უგულებელესოფ და არა უწყი, ვითარმედ სიტკბოებად ღმრთისა
სინანულად მოვიხიდავე?“¹⁴³ ხოლო უკუეთუ უნანელად ეგო სიფიცხისა
მაგის შენისაებრ, და უნანელისა გულისა დაიუნჯებ¹⁴⁴ თავისა შენისა¹⁴⁵
- 5 რისხვასა დღესა მას რისხ[E2v]ვისასა და გამოჩინებასა მართლმსაჯული-
სა¹⁴⁶ ღმრთისასა, რომელმან მიაგოს კაცად-კაცადსა საქმეთა[C35v]ებრ¹⁴⁷,
რამეთუ რაღომცა სულგრძელ უქმნებოდის ღმერთი კაცსა¹⁴⁸, რაღომცა
მოიყვანა¹⁴⁹ სინანულად, უკუეთუ იგი არა მოვიდეს¹⁵⁰ სინანულად, უმეტ-
ესსა სასჯელსა¹⁵¹ მიეცემის¹⁵².

21) ევანგელისტების¹⁵³ თქმულისაგან

- 10 [A254] ნუმცა უკუე ვისგან გეშინის, გარნა ცოდვისაგან ოდენ, რამეთუ
უკუეთუ შენ თვით ოდენ არა ავნებდე თავსა შენისა¹⁵⁴, კაცი ვერ გავნებს.
არამედ დაღაცათუ ბევრეულნი მახვლნი გარე-მოგადგენ, ყოველთაგან
გიპსნის ღმერთი. უკუეთუ კულა¹⁵⁵ ცოდვისაგან¹⁵⁶ არა ეკრძალები, დაღა-
ცათუ სამოთხესა შინა იყო, და-ვე-უცემი, რამეთუ¹⁵⁷ ადამცა სამოთხესა
15 შინა იყო და დაეცა, და იობ, სკორეთა ზედა ჯდა და¹⁵⁸ გპრგპნოსან იქმნა.
ვერცა რაღ მას¹⁵⁹ სამოთხემან¹⁶⁰ არგო და ვერცა რაღ ამას სკორეთა¹⁶¹
ავნებს. [C36r] რამეთუ იგი უდებებამან დასცა¹⁶², ხოლო ესე კრძალულე-
ბამან დაიცვა. ესე წესი თქუენცა დაიმარხეთ. გმვედრები¹⁶³, ცოდვასა და

143 რომ. მიმ. 2,3-4.

144 დაიუნჯებ BCDE] დაპუნჯებ A.

145 შენისა ABDE] შენისათვს C.

146 მართლმსაჯულისა ABDE] მართლმსაჯულობისა C.

147 საქმეთაებრ AD] საქმეთა მათოაებრ BCE.

148 კაცსა ABCD]+ამისთვს E.

149 მოიყვანა ACDE] მოგიყვანა B.

150 იგი არა მოვიდეს ACDE] არა მოხვდე B.

151 სასჯელსა ABCD] სატანჯველსა E.

152 მიეცემის AD] მიეცემი B; დირს იქმნების CE.

153 ევტოპოსისთვს E] ევტოპეოსის A, ევტოპოსის D, ევსტოპოსისთვს B,
ევტოფოსის C.

154 შენისა ABCD]+სხეუად E.

155 უკუეთუ კულა ABE] ხოლო უკუეთუ D, უკუეთუ C.

156 ცოდვისაგან ACDE] ცოდვათაგან B.

157 რამეთუ ABCD]-E.

158 ჯდა და BCDE] მჯდომარე A.

159 რაღ მას ABDE] მას რაღ C.

160 სამოთხემან ABCD] სამოთხესა შინა E.

161 ამას სკორეთა AC] მას სკორეთა მათ BD; სკორეთა ზედა E.

162 უდებებამან დასცა ABCE] უდებ-იქმნა და დაეცა D.

163 გმვედრები ACED]-B.

[E3r] მცნებათა დმრთისათა გარდასლვასა ერიდენით და ვერამან¹⁶⁴ შეუძლოს ვნებად თქუენდა. იქსენებდით გა[B74r]რდასრულოთა მათ ვნებათა¹⁶⁵, კაცად-კაცადი¹⁶⁶ ევედრებოდით¹⁶⁷ დმერთსა აჭოცად¹⁶⁸, წინამდებარეთა. ესრეთ ეკრძალენით. იხილეთ დავით, რაჟამს ცოდვად შეემოხკა, ვითარ მჯურვალედ შეინანა და ვიდრე აღსასრულამდე¹⁶⁹ იგლოვდა მისოფს¹⁷⁰, ვინათვაგან¹⁷¹ ესმა წინაწარმეტყულისა მიერ თქუმული¹⁷², ვითარმედ: „უფალ-მან აჭოცნა ცოდვანი შენნი¹⁷³“, არამედ არავე დასცხრა სინანულისაგან, გარნა მარადის იტყოდა: „შემიწყალე¹⁷⁴ მე, დმერთო, დიდითა წელობითა შენითა და მრავლითა მოწყალებითა შენითა აქ[C36v]ოცე უსჯულოება¹⁷⁵ ჩემი, უფროს განმბანე მე უსჯულოებისა ჩემისაგან და ცოდვათა ჩემ- 10 თავან¹⁷⁶ განმწმიდე მე, რამეთუ უსჯულოებად¹⁷⁷ ჩემი მე უწყი და ცოდვად ჩემი ჩემ წინაშე¹⁷⁸ არს მარადის“. ¹⁷⁹ ვჰა, სული პატიოსანი! არა დაფარა დავიწყებითა წსენებად ცოდვისათ, არამედ [A255] შემდგომად შენდობი- 15 საცა აღუჭოცელად¹⁸⁰ დაწერა გონებასა შინა თჯსსა¹⁸¹, რაოთა განაკრძალებდეს¹⁸² თავსა თჯსსა. ესრეთ [E3v] უკუე თქუენცა იქმოდეთ, ვითარცა წერილ არს¹⁸³, ვითარმედ: „უკუეთუ შენ იქსენებდე [D28] ცოდვათა შენთა, დმერთი არღარა¹⁸⁴ იქსენებს¹⁸⁵ ძათ; უკუეთუ კულა შენ დაიგიწყენ იგო- ნი, დმერთსა აქსოვან¹⁸⁶. აშ უკუე ამას¹⁸⁷ ვიტყე: უკუეთუ პქმნე¹⁸⁸ ცოდვათ,

164 ვერამან AB] ვერარამან CDE.

165 ვნებათა ABCD] ცოომათა E.

166 კაცად-კაცადი ABCD]+და მათოფს E.

167 ევედრებოდით B] ევედრებოდეთ ACDE.

168 აჭოცად ABDE]+და C.

169 აღსასრულამდე ABCD]+ინანდა და E.

170 მისოფს BCDE] ამისოფს A.

171 ვინათვანი ACDE] ვითარმედ B.

172 მიერ თქუმული ABCD] მისგან E.

173 ცოდვანი შენნი ABCD] ცოდვად შენი E.

ეზე- 33,16

174 შემიწყალე ABCE] მიწყალე D.

175 უსჯულოებად AB] უშჯულოებად CD; ურჩულოებად E (ყოველთვის).

176 განმბანე მე...ცოდვათა ჩემთაგან ABCD]-E.

177 უსჯულოებად ABDE] ურჩულოები C (sic!).

178 ჩემ წინაშე ABDE] წინაშე ჩემსა C.

ფს. 50,3-5.

180 აღუჭოცელად ABCE] აუჭოცელად D.

181 თჯსსა ABCD] თუისსა E (ყოველთვის).

182 განაკრძალებდეს ABCE] განიკრძალებდეს D.

183 წერილ არს ABD] თქუმულ არს CE.

184 არღარა A] არა BCE.

185 იქსენებს AC] გიქსენებს B, მოიქსენებს E.

186 აქსოვან] აქსოვნან BC; აქსონან E.

I თოვ. 1,8-10.

187 ამას ACDE] ამისოფს B.

188 პქმნე ABDE] პქმნა C.

- იქსენებდი და ინანდი მას, რაოთა დმერომან დაივიწყოს იგი; უკუეთუ¹⁸⁹ პქმნე კეთილი¹⁹⁰, დაივიწყე იგი, რაოთა დმეროსა აჭსოვდეს¹⁹¹, რამეოუ რომელთაცა შეაწუხეს¹⁹² დმეროი ცოდ[C37r]ვითა, დიდად თანა-აც ტან-ჯვარ თავთა თუსოად¹⁹³ და ჭირვებად ჭორცოად მათ¹⁹⁴, რომელთა¹⁹⁵ [B74v]
- 5 შესცოდეს დმეროსად¹⁹⁶, მარხვითა, მდგძარებითა, ლოცვითა¹⁹⁷, ცრემლითა, რაოთა ესრეთ დირს-იქმნეს¹⁹⁸ წყალობასა მის მიერ¹⁹⁹.

22) მოუნაშებისათუს²⁰⁰ თქემელისაგან²⁰¹

- ამისთუს არა ანგელოზთა მოიყვანებს დმერო და დაუდგენს მოძღვრად და მდდელად კაცოა, რაოთა არა ბუნებისა მათისა უცოომელობისათუს²⁰² უძლურებასა ჩუქნსა უზომოდ და უმეტესად ძალისა [E4r]
- 10 ჩუქნისა დასდებდენ კანონსა, არამედ კაცნი დაადგინნა მოძღვრად და მდდელად, რომელთა²⁰³ აქეს უძლურებად და ბრალთავე თანამდებარე²⁰⁴ არიან, რაოთა ზომისაებრ აქუნდეს²⁰⁵ შერისხვასა.

ხოლო მე ესე ამისთუს ვთქე, რაოთა არავინ²⁰⁶ სოქუათ²⁰⁷: „შენ წმინდა და ხარ ცოდვათაგან²⁰⁸ [C37v] და არა იცი ჭირი იგი კანონთა დადებითად და სიფიცხე²⁰⁹ სინაცულისად და ამისთუს ურიდად შეგურისხავ და მძიმეთა მცნებათა მოგუცემო²¹⁰“. არამედ უწყოდეთ²¹¹, რამეოუ პირველ²¹²

189 უკუეთუ ABDE]+ ქულა C.

190 კეთილი ABCE]+ რამე D.

191 აჭსოვდეს ABD] აჭსოვდის C; აჭსოდის E.

192 შეაწუხეს ABCD] განარისხეს E.

193 თუსოა ACDE] მათთა B.

194 ჭორცოად მათ ABDE] ჭორცოა თუსოა C.

195 რომელთა ABCD] რომლითა E.

196 დმეროსა ACDE] უფალსა B.

197 ლოცვითა ABCE]+ და D.

198 დირს-იქმნეს ACD] დირს-ვიქმნებოთ B; დირს-ვიქმნებოთ E.

199 მის მიერ BCDE] მისსა A.

200 მდგძარებისათუს ACD] მოძღვრებისათუს EB (B-ში თავიდან იყო მდგძარებითათუს, შემდეგ არის გადაკეთებული).

201 თქემულისაგან ABDE] თქემულისაგან C (ყოველთვის).

202 უცოომელობისათუს ABCD]+ და გამოუცდელობისათუს E.

203 კაცნი...რომელთა ACDE] კაცოა B.

204 თანამდებარე ABCD] თანამდებარე E.

205 აქუნდეს A] ჰყოფდებ B; იქმოდიან CE, აქუნდინ D.

206 არავინ ABC] არა DE.

207 სოქუათ ABD] მრქუათ CE.

208 ცოდვათაგან ACD] ცოდვისაგან BE.

209 სიფიცხე ABCD] სიფიცხელე E.

210 მოგუცემო AD] მოგუცემ BCE.

211 უწყოდეთ ACDE] უწყოდით B.

212 პირველ AB] პირველად CDE.

მე ვსცნობ²¹³ კანონთა ტკიფილსა²¹⁴ და შრომასა, რამეთუ ეგევითაროვავე ბრალ[A256]თა შინა²¹⁵ ვარ და არავინ არს, თუმცა²¹⁶ ვინ იქადოდა, თუ მე²¹⁷ წმიდავ ვარო, არამედ ვის ზედაცა კანონსა²¹⁸ დავსდებდე, უფროდს მის-სა²¹⁹ მე მტკიფის. და ეგრეთ არიან ყოველნი სულოა²²⁰ მკურნალნი, გარნა თუ ჩემგან²²¹ ვსცოები, არა უწყი და მე ესე უწყი, რომელ²²² ესრეთ ვარ²²³. 5 რამეთუ ჭორცოა მკურნალნი²²⁴, ოდეს დასწუვიდებ²²⁵, ანუ განკუეთდებ²²⁶ ასოთა სნეულისათა²²⁷, თუ არა ეტკიფნების, ხოლო სულიერთა მკუ[C38r] რნალთა, ოდეს ფიცხლისა²²⁸ წამლისა [B75r] ეგულებოდის დადება, არა-რაოთ უდარეს²²⁹ უძლური[E4v]სა მის ეტკიფნების²³⁰, რამეთუ არა გუელ-მის ესოდენ, ოდეს²³¹ სხეუანი გუამხილებდენ, ვითარ თდეს ჩუქ სხეუათა ვამხილებდეთ ცოდვათათვს, რომელთა ჩუქნცა თანამდებ ვართ. ხოლო უკუეთუ გნებავს ცნობად, თუ რაღზომ კეთილ არს ცოდვათათვს²³² ვსენე-ბად, ვითარსა-იგი²³³ სიტყუასა ვეძიებო მსახურთა ჩუქნოა²³⁴ წარსაგმ-ბელისათვს, რაოთა ვცნაო, რომელ²³⁵ რაო წარუგია ჯეროვნად, ანუ რაო – უჯეროდ, და უკუეთუ ვიხილოთ, თუ დიად²³⁶ არს წარსაგებელი ჩუქ-ნი, ჩუქნ²³⁷ ვიწყიო ყოვლით კერძო მორეწად, რაოთა არა დაგუელიოს საფასე და სიყმილითა მოვსწყდეთ, ეგრ[C38v]ეოვე ვჰყოფდეთ საქმეთა ჩუქნოა ზედა: მარადდე ვჰყოფდეთ სიტყუასა გონებისა ჩუქნისა მიმართ და გამო[D29]ვეძიებდეთ სიტყუათათვსცა და საქმეთა და გონებათათვს

10

15

-
- 213 პირველ მე ვსცნობ A] პირველად მე ვსცნობდ B.
 214 კანონთა ტკიფილსა ABD] ტკიფილსა კანონისასა C; ტკიფილსა კანონთასა E.
 215 შინა ABD] შიგან C, ქუეშე E.
 216 თუმცა ACDE]+გინ არს, თუმცა B.
 217 მე ABDE]- C.
 218 კანონსა ABCE]- D.
 219 მისსა ABCE] მისა D.
 220 სულთა ACDE] სულთ B.
 221 ჩემგან ABE] ჩემ გამო CD.
 222 რომელ AB]- CD.
 223 რომელ ესრეთ ვარ ACD] ესრეთ აღვიარებ B.
 224 გარნა თუ ჩემგან... ჭორცოა მკურნალნი ABCD]- E.
 225 დასწუვიდენ ADE] დასწუვიდენ BC.
 226 განკუეთდენ BCDE] განკუეთდენ A.
 227 ასოთა სნეულისათა ABC]- D; ასოთა სნეულისასა E.
 228 ფიცხლისა ACDE] ფიცხლისა B.
 229 უდარეს BCDE]-A.
 230 ეტკიფნების ACDE] ეტკიფნებინ B.
 231 ოდეს ABD] უკუეთუ CE.
 232 ცოდვათათვს ABC] ცოდვათა თვსთა DE.
 233 ვითარსა-იგი ABD] ვითარცა-იგი მარადდე CE.
 234 ჩუქნოა ABC] ჩუქნოაგან DE.
 235 რომელ A] თუ რაო BCDE.
 236 თუ დიად A] თუ დიდ BCD, ვითარმედ დიდ E.
 237 ჩუქნ ABCD]- E.

- და ვეძიებდეთ²³⁸, თუ რომელი სიტყუად ბოროტად წარვაგეთ ჩუენ²³⁹ განსაკითხავად მოყენისა, ანუ თუ შემაწუხებელად²⁴⁰, ანუ თუ რომელი გულისსიტყუად მოვიგონეთ[A257] შემაგინებელი სულისად, ანუ რომელი საქმე ვქმნიოთ²⁴¹ გარეგან მცნებისა დმრთისა²⁴² [E5r] ჯელითა, ანუ თუ-
- 5 ალითა, ანუ სხვთა რაითამე საქმითა²⁴³. და უკუეთუ ვპოოთ²⁴⁴ ბოროტი ესე²⁴⁵ წარსაგებელი, ფრიად ვისწრაფოთ კეთილად²⁴⁶ მორეწვადცა; ნაცვალად²⁴⁷ მათსა²⁴⁸ საქმეთა კეთილთა, დავიუნჯოთ სიტყსა წილ ცუდისა ლოცვად და საქმეთა წილ [B75v] უჯეროთა – მარხვად, მღვაცა[C39r]რებადა, მოწყალებად, სინანული ცრემლით²⁴⁹; გულისსიტყუათა²⁵⁰ წილ ბოროტთა
- 10 – განწმედა გულისად და გსენებად დმრთისად, გსენებად სიტყდილისად და სასჯელისა საუკუნოსად. უკუეთუ კულა წარვაგებდეთ ესრეთ ბოროტად და მოვიგებდეთ²⁵¹ არარას კეთილთაგანსა, სრულიად გლახაკ და შიშუელ ვიქმნებით და წარვიდეთ რაი ამიერ, ნივთ საუკუნოსა ცეცხლისა ვიქმნეთ²⁵². რაიზომ უკუე უმჯობეს არს მცირედისა ამის უამისა ტირილითა
- 15 და გლოვითა და სინანულითა საუკუნეთა მოსყიდა კეთილთა და დაუსრულებელისა მის სიხარულისად, ვიდრე აქა – წარმავალთა ამათ და დალევნადთა სიხარულთა [E5v] და განცხომისა და შუებისა²⁵³ [C39v] და მუნ წარსლვად უკუდავსა მას სატანჯველსა²⁵⁴. რამეთუ უკუეთუ პავლე, საკურველი იგი კაცო შორის, რომელმან²⁵⁵ ვითარცა ფრთოვანმან,
- 20 მოვლო სოფელი და უზეშთაეს იქმნა ყოველთავე კაცობრივთა საქმეთა და უსმენელნი იგი და გამოუთქუმელნი სიტყუანი ესმნეს და იგი იტყოდა, ვითარმედ: „დავამდაბლებ ჭრილო ჩემთა და დავიმონებ მათ, ნუუკე

238 და გონებათათვს და ვეძიებდეთ ABCD]- E.

239 ჩუენ ABC]- DE.

240 შემაწუხებელად ABCD] შესაწუხებელად E.

241 ვქმნიოt ABCE]-D.

242 დმრთისა ABCD]-გინა D. გინა თუ E.

243 საქმითა ABCD] სახითა E.

244 ვპოოთ ACDE] ვპოვოთ B.

245 ბოროტი ესე ACDE] ესე ბოროტი B.

246 კეთილად E]- ABCD.

247 მორეწვადცა ნაცვალად ACDE] მორეწვადცა ნაცვლად B.

248 მათსა ABCD] მათდა E.

249 ცრემლით ACDE] ცრემლი B.

250 გულისსიტყუათ ACDE] გულისსიტყთა B.

251 მოვიგებდეთ ABCE] მოვიგებთ D.

252 ვიქმნეთ BCE] ვიქმნებით A, ვიქმნეთ D.

253 სიხარულთა და განცხომისა და შუებისა ABCD] სიხარულთათვს განცხომად და შუებად E.

254 უკუდავსა მას სატანჯველსა ABD] უკუდავთა მათ სატანჯველთა C; საუკუნესა მას სასჯელსა E.

255 რომელმან ABDE] რამეთუ C.

სხუათა უქადაგებდე და მე გამოუცდედ ვიპოო?“²⁵⁶. რაღ-მე უკუა ვოქუათ, რომელთა [A258] ესოდენნი²⁵⁷ ტპრონი ცოდვათანი გუკიდვან და ესევი-თარითა უდებებითა შეპყრობილ ვართ? არამედ განვიყროსო, მ მა-ნო, და ჩუენცა ვაჩუენოთ სინანული, რაოთა დირს-ვიქმნეო საუკუნეთა მათ კეთილთა მადლითა და კაცომოფუარებითა უფლისა ჩუენისა იესუ²⁵⁸ ქრისტესი[C40f]თა, რომლისად არს დიდებად თანა მამით და სულით წმი-დითურო, აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ²⁵⁹.

5

256 ვიპოო ACDE] ვპოვო B.
I გორ. 9.27.

257 ესოდენნი CDE] ესეოდენნი AB.

258 იესუ ACDE] იესუს B.

259 და უძუნითი უკუნისამდე, ამენ AC]- BE.

თავი V.

XXIII) [B 76r] თქმული მისივე¹, საუკუნოსა სახურისათვე

მრავალნი იტყვან, რომელნი-იგი მონანი არიან ჭორცთანი და მწარისა ამის საწუთო მისანი², ვითარმედ სახიერ არს დმერთი და არა სტანჯავს კაცთა და³ ამით გულისხიტყვთა წარმდებად ცოდვენ. [E6r; D30] არამედ ისმინეო, მ მეტყუელნო ამაოებისანო: ვინათოგან სახიერ არს ჭეშმარი-

5 ტად დმერთი⁴, გარნა მართალცა არს⁵, ხოლო ვინათოგან მართალ არს, ვითარ არა ჭეშმარიტი⁶ სიმართლე არს ესე, რომელ სატანჯველსა მის-
ცემს კაცსა⁷, რომელთა თანა ბევრეულნი კეთილნი ექმნენ და ბევრეულნი ღონენი ეძინენ და ფრიადი სულგრძელებად ეჩუენოს, რამთამცა მოაქცია⁸
10 თვესსა ნებასა, და იგი [C40v] არა მოქცეულ იყვნენ და არცა დაცხოვმილ
ბოროტოაგან ანუ შიშისათვეს ქადაგებულთა⁹ მათ სატანჯველთავსა¹⁰, ანუ
15 სურვილისათვეს საუკუნოსა¹¹ ცხორებისა. რამეთუ უკუეთუ¹² სამართლად
მსაჯულობასა იქმოდა დმერთი, ადრევემცა შოავეკარენით ჯოჯოხეოს
და არარად¹³ იყო მას შინა უწყალოება. არამედ ისმინე: ვითარ უკუეთუ
20 ვინმე მეფე შეურაცხე-ყოს და აგინოს, რომელსა არცა კეთილი ექმნას
15 მის თანა¹⁴, არცა ბოროტი, არა თანამდებ არს-ა გუემასა და სიკუდილ-
საცა, პლ, სამართლად?¹⁵ უკუეთუ კულა¹⁶ ბევრ[A259]ეულნიცა კეთილნი
ექმნენ მეფესა კაცისა მის თანა და მრავალი პატივი მიეც[E6v]ეს მისდა¹⁷
და¹⁸ იგი მაგინებელ და შეურაცხისმყოფელ¹⁹ [C41r] მისსა²⁰ გამოჩნდეს,

1 მისივე ACDE]+წმიდისა ითანე თქროპირისა B.

2 საწუთო მისანი ACDE] საწუთო მისანი B.

3 და ACDE]-B.

4 ჭეშმარიტად დმერთი CE] დმერთი და ჭეშმარიტ A, დმერთი ჭეშმარიტად B.

5 არს ABDE] არის C.

6 ჭეშმარიტი BCE] ჭეშმარიტ[დ] A.

7 კაცსა E]-ABC.

8 მოაქცია CE] მოაქცინა AB.

9 ქადაგებულთა BCDE] ქადაგებულთა A.

10 სატანჯველთავსა ACDE] სატანჯველთა B.

11 საუკუნოსა ABDE]+მის C.

12 უკუეთუ AD] უკუეთუმცა BCE.

13 არარად ACDE] არა B.

14 თანა ACDE]+და B.

15 სამართლად ABD]+ხოლო CE.

16 კულა ABD]-CE.

17 მისდა E]-ABD.

18 და ABDE] მეფეს მისდა C.

19 შეურაცხისმყოფელ ABD] შეურაცხისმყოფელი C; შეურაცხიმყოფელ E.

20 მისსა A]-BD; მისა C; მისდა E.

არა სამართლად დირს²¹ არს-ა ყოველსა პატიქსა²²? პრ, უეჭუელად. აწ ჩუენ არა ესრეო ვარო-ა? არა შემოქმედსა [B76v] მას ჩუენსა და კეთილისმყოფელსა²³ მარადდე შეურაცხ-ვაჟოფთ-ა? დირს²⁴ იყო, რაოთამცა ადრე შთავეყარენით ჯოჯოხეთს, არამედ იგი სულგრძელ არს და ელის თოთოეულისა სინაცლსა. ხოლო ოდეგს²⁵ ამას ყოველსა ზედა არა მოგ- 5 იქცეთ, არა სამართლად გუტანჯნებ-ა? პრ, ჭეშმარიტად²⁶.

24) თაჩმანებისაგან²⁷ სისუკსა ამისთვე, ვითაჩმევ²⁸ – ყოველი წაჩგომად ვახი წინაშე ქისცესა

[H2r] ვითარო²⁹ არა სძრწი, რომელი-ეგე იტყპ, ვითარმედ³⁰: „სახიერ არს ღმერთი და არა სტანჯავს ცოდვილოთა“³¹; უკუეთუ კულა სტანჯავს, მაშა შენ³² ვითარ იტყპ: „არასადამე³³ მოწყალე არს?“ [C41v] რამეთუ მითხარდა, თუ რად არა გრანჯოს, ცოდვისაგან თუ არა მოიქცე და შეინანო³⁴ [H2v] 10 ანუ რად უწყალოდ³⁵ უწოდ ამისთვეს? უკუეთუ არა გასწავა³⁶ უმჯობესი და³⁷ არა პირველადგე გითხრნა³⁸ საქმენი, რომელთათვეს³⁹ მოაწევს⁴⁰ სა- ტანჯველოთა⁴¹, ანუ უკუეთუ უმეტესი რამდე⁴² ძალისად გამცნო და ესრეო უცნაურად⁴³ მიგცემს სატანჯველსა⁴⁴, მართალ ხარ. [E7r] უკუეთუ კულა

21 სამართლად დირს ACD] სამართალ E.

22 დირს არს-ა ყოველსა პატიქსა A] დირს-ა ყოველი პატიქისა B, დირს არს-ა ყოვლისა პატიქისა C, დირს არს-ა ყოველსა სატანჯველსა E.

23 კეთილისმყოფელსა ACD] კეთილისა მყოფელსა B; კეთილისმოქმედსა E.

24 დირს ABD]+უქუ CE.

25 ოდეგს BCE] ხოლო AD.

26 პრ, ჭეშმარიტად ABCD]-E.

27 თარგმანებისაგან CE]- ABD.

28 ვითარმედ ABD]-CE.

29 აქედან იწყება ტექსტი H1674-ში (H).

30 ვითარმედ ABCDE] თუ H.

31 ცოდვილოთა ACE] ცოდვილსა BD.

32 მაშა შენ ABE]- CD.

33 არასადამე AB] არასადმე CDE.

34 ცოდვისაგან თუ არა მოიქცე და შეინანო ABCD] არა მოიქცე ცოდვისაგან E.

35 უწყალოდ ACDE]-B.

36 გასწავა ABCDE] გისწავის H.

37 და ACDE]-B.

38 გითხრნა ACDE] გითხრნა B.

39 რომელთათვეს ABDE] რომლისათვეს C.

40 მოაწევს ABCDE]+რისხვას H.

41 სატანჯველოა ABDE] სატანჯველსა C.

42 რამდე ACDE]-B.

43 უცნაურად CE]- ABD.

44 სატანჯველსა ABCD] სასჯელად E.

- ყოველი დონე ქმნას⁴⁵, რათა არა შეხვდე სატანჯველსა და შენ არა ისმინე
მისი, ამისთვის უკუკ გტანჯოს, უწყალოდ უწება? სავსე ხარ სიცრუვითა⁴⁶,
რომელ ამას იგონებ⁴⁷ და დაბნელებულ ხარ ეშმაკია მიერ⁴⁸, რამეთუ
უკუკოუ ბოროტნი არა იტანჯვიან⁴⁹, არცა სამე მართალნი პატივ-იცემები-
5 ან⁵⁰ და [C42r] ვითარმცა გამოჩნდა [A260] ამით სახითა კაცომოყუარებად
და მართლმსაჯულობად⁵¹ [D31] ღმრთისაგ? ნუ სცოებით, კაცნო, ეშმაკისა
მიერ, რამეთუ მისნი არიან ზრახვანი ესე⁵². რამეთუ უკუკოუ კაცნი მთავარ-
ნი და ჭელმწიფები სტანჯვენ ბოროტთა [B77r] და კეთილთა პატივ-სცემენ,
ვითარ ეგების, თუმცა ღმერთმან ამათი⁵³ წინააღმდეგომი ქმნა და ერთსამ-
10 ცა ადგილსა მიიყვანნა მოქმედნი კეთილისა და ბოროტისანი? და უპუეთუ
აწ სატანჯველსა მოველით და სასუფლებელი, ვიცით, ვითარ⁵⁴ მართალთა
მიეცემის და ჯოჯოხეთი – ცოდვილთა, და არცა ესრეთ დაგსცხერებით
ბოროტოგან⁵⁵, უკუკოუ [E7v] მცა ჯოჯოხეთსა არა მოველოდეთ⁵⁶, ვინმცა
დაუდგნა⁵⁷ ჩუენთა უსჯულოებათა? [C 42v] არამედ მესმა ვიეთგანმე ცოდ-
ვისა მოყუარეთა⁵⁸, იტყოდეს რაო, ვითარმედ შეშინებისათვს კაცოასა
დაწერილ არს გვჰენია და სხეუანი იგი სატანჯველნი. თუ არა, ნუ იყოფინ,
15 თუმცა საჯნა⁵⁹ ღმერთმან კაცნი და უფროისად⁶⁰ მორწმუნენი მისნი, რა-
მეთუ მოწყალეა⁶¹. მითხართდა, რომელნი-ეგე მტყუვრად⁶² სახელ-სდებო
ღმერთსა, ვინ მოაწია წყლითრდუნად და ყოველი-იგი ნათესავი ატოცა
20 ნოვეს⁶³ ზე? ვინ მოავლინა⁶⁴ ცეცხლი და დაწუნა⁶⁵ სოდომელნი? ვინ

45 ქმნას E] ქმნა ACD, ქმნა B.

46 სიცრუვითა ABCD] სიცოფითა EH. ამ ადგილიდან H-ს (**H 1674-ს**) აკლია ერთი
ცურცელი.

47 სიცრუვითა, რომელ ამას იგონებ ABCD] სიცოფითა E.

48 მიერ ABCD]+ რომელ მას იგონებ E.

49 იტანჯვიან BCDE] იტანჯებიან A.

50 იცემებიან ABCD]+ სადგე E.

51 კაცომოყუარებად და მართლმსაჯულობად E] მართლმსაჯულობად და კაცო-
მოყუარებად E, მართლმსაჯულობად AB, მართლმსაჯულებად D.

52 ზრახვანი ესე ABD] ესე ზრახვანი CE.

53 ამათი ABD] ამისი CE.

54 ვითარ ABD] ვითარმედ CE.

55 ბოროტოგან CE] ბოროტსა ABD.

56 მოველოდეთ ACDE] მოველოდით B.

57 დაუდგნა BCE] დაუდგა AB.

58 ცოდვისა მოყუარეთა ACD] ცედისმოყუარეთა B; ცოდვისმოყუარეთა E.

59 საჯნა ABD] ტაჯნა C, ტანჯნა E.

60 უფროისად BCDE] უფროს A.

61 მოწყალეა AD] მოწყალე არს BCE.

62 მტყუვრად ABDE] მტყურად C.

63 ნოვეს ACE] ნოეს BD.

64 მოავლინა ABCE] მოაწია D.

65 დაწუნა ABDE] დაწუა C.

დაანოქნა მეგზპტელნი მეწამულსა ზღუასა⁶⁶? ვინ აგოცა⁶⁷ ექუსასი იგი ათასი⁶⁸ უდაბნოსა ზედა? ვინ დაწუა ცეცხლითა ბანაგი იგი⁶⁹ აბირონისი? ვინ განაპო ქუეყანად და⁷⁰ დაანოქა⁷¹ კორე და დათან? ვინ მოსწყდა⁷² ერთსა დამესა სამეოცი ათასი⁷³ ესაიავს ზე⁷⁴? [C43r] ხოლო უკუეთუ არა სტანჯავს ცოდვილთა ღმერთი⁷⁵, [E8r] იგინი ვითარ ტანჯნა⁷⁶? რამეთუ 5 ესე[A 261]ვითართა ბოროტთა სიტყუათათუს ტანჯნა⁷⁷ იგინი, რამთა გულ-სავსე ვიქმნეთ⁷⁸, ვითარმედ ცოდვილნი იტანჯებიან უეჭუელად. რამეთუ ესედენ ჭეშმარიტ არს ესე საქმე, ვითარმედ⁷⁹ [B77v] წარმართთა მათცა ფილოსოფოსთა გულისტმა-ყვეს, რომელნი-იგი უგულისტმონი იყვნეს და⁸⁰ ქერპოა მონანი. არამედ დადაცათუ ვერ გულისტმა-ყვეს ჯეროვნად⁸¹, 10 გარნა სახე რამე მოიღეს⁸² ამის საქმისავ? ამისთვისცა გოდებათა⁸³ იტყვან და⁸⁴ საქუმილისა მდინარესა და ტარტაროზსა, რომელი [H3r] ეგოდებ⁸⁵ უდრმეს არს ქუეყანისა, რაგოდებ⁸⁶ ქუეყანად – ცისაგან. და კეთილად იტყვან სამოთხისათუს და ველთა უკავილოვანთა და მუნ მყოფთა კაცთა ამას ყოველსა იტყვან. ხოლო არა სირცხვდ არს-ა, უკუეთუ მათ [C 43v] 15 იცოდიან⁸⁷ და კეთილადმორწმუნენი⁸⁸ უმეცარ იყვნენ? ნუმცა უკუ ურწ-მუნო ვარო ჯოჯოხეთისათვს, რამთა არა შთავცვევთ⁸⁹ მას შინა, რამეთუ ურწმუნოებად სატან[D32]ჯველთად შობს უდებებასა, ხოლო უდებებად

66 მეწამულსა ზღუასა ABDE] ზღუასა მეწამულსა C.

67 აგოცა ABCE] აგოცნა D.

68 იგი ათასი ADE] ათასი იგი B, იგი და ათასი C.

69 იგი ABD]-CE.

70 და ACDE]-B.

71 დაანოქა ABDE] დაანოქნა C.

72 მოსწყდა ACDE] მოსწყდნა B.

73 სამეოცი ათასი ABCD] სამეოცდა ათი ათასი E.

74 უც ABCD] მიერ E.

75 ღმერთი ABDE]+და C.

76 ტანჯნა ACDE] ტანჯნენა B.

77 ტანჯნა ABDE]+ღმერთმან C.

78 ვიქმნეთ ACDE] ვიქმნეთ B.

79 ვითარმედ ACD] ვიდრედა BE.

80 უგულისტმონი იყვნეს და CDE] უგულისტმონი იყუნეს B, უგულისტმო იყვნეს A.

81 ჯეროგნად ABCE]-D.

82 მოიღეს ACD] მიიღეს BE.

83 გოდებათა ABD] გოდებით C, გოდებასა E.

84 და ABDE]-C.

85 ეგოდებ ACDE] ეგოდებ B.

86 რაგოდებ A] რაორდებ B, რაოდებ DH, რაგდებ CE.

87 იცოდიან ABD] იცოდეს CEH.

88 კეთილადმორწმუნენი ABD] მორწმუნენი C. ქრისტეანენი EH.

89 შთავცვევთ AH] შთავცვენე BD, შევცვევთ C, შთავცუივე E.

- მუნ მიმუვანებელ არს, არამედ⁹⁰ უფროის⁹¹ [E8v] მას მოვიწსენებდეთ და მისთვის იყავნ ყოველი სიტყუად⁹² ჩუენი. და ესრეთ ვერ ადრე მძ[H3v]ლე გუექმნეს ცოდვად⁹³, რამეთუ ჭხენებად საუკუნეთა მათ⁹⁴ სატანჯველთად შემძლებელ არს, ვითარცა ძლიერსა რასმე წამალსა, განდევნად სუ-
5 ლისაგან⁹⁵ ყოველსა⁹⁶ სიმყრალესა ცოდვისასა. რამეთუ უკუეთუ უწყალო ხარ, მოიგსენე ქალწულთა მათ, რომელთა ლამპარნი⁹⁷ დაშრტეს და სირ- ცხვლეულნი განისხეს სასტლოსა მისგან. მოიდრიკე გული შენი მოწყ- ალებად, უკუეთუ გულისხიტყუანი ბოროტნი⁹⁸ გმძლავრობენ. მოიგსენე საწყა[B78r]ლობელი იგი, რომელი [C44r] შევიდა საქო[A262]რწინესა⁹⁹ მას
10 სამოსლითა ხენეშითა და ბრძანა მეუფემან შეკრვად [H4r] გელთა და ფერ- წოა და განგდებად¹⁰⁰ ბნელსა მას გარესკნელსა და¹⁰¹ ესრეთ განიოტე გულისთქუმად იგი. უკუეთუ გსუროდის შეუბად და მთრვალობად, ისმინე მდიდრისად მის, რომელი იტყოდა¹⁰²: „მამაო აბრაჟამ, მოავლინე ლაზარე, რათა წუერითა¹⁰³ თითოსა მისისათა დაალოტოს ენად¹⁰⁴ ჩემი, რამეთუ შე-
15 ვიწყები ცეცხლსა ამას შინა¹⁰⁵“, და არცა ამას საოხოველსა მიემოხა¹⁰⁶ და ესრეთ დაგიტეოს სურვილმან. [E9r] უკუეთუ მოიწიოს უამი ცოდვისად და აღეტყინოს შენ შორის ცეცხლებრ საეშმაკო იგი [H4v] ბრძოლად, მოიგსენე გჭებისა იგი უმრეტი ცეცხლი¹⁰⁷. გულისკმა-ყავ, ვითარმედ¹⁰⁸ დაშრტეს საეშმაკო იგი ცეცხლი¹⁰⁹, დაღაცათუმცა ცეცხლი არა იყო
20 [C44v] გამოვრდომად პირისაგან დმრთისა. რაღომ ბოროტ და სასტიკ არს, გრწმენინ, ძმანო, შეუძლებელ არს სიტყვისა მის მითხრობად¹¹⁰,

90 არამედ ACDE] რამეთუ B.

91 უფროის ABD]+მარადის C; უფროისად EH.

92 სიტყუად ABCDH] გულისხიტყუად E.

93 ცოდვად ABCDE] მტერი H.

94 მათ ACDEH]-B.

95 სულისაგან ADE] სალმობისაგან B, +და C.

96 ყოველსა ABD] და ყოველსავე CE.

97 ლამპარნი E] სანთელნი ABCDH.

98 გულისხიტყუანი ბოროტნი ABCDH] გულისთქუმანი ბილწნი E.

99 საქორწინებსა ABCD] ქორწილისა EH.

100 განგდებად ACD] განგდებად BE, შოაგდებად H.

101 და ABDE]-C, რავ H.

102 რომელი იტყოდა ACDE]-BH.

103 წუერითა CEH] წუერითალითა ABD.

104 ენად EH] სასავ ABCD.

105 შევიწყები ცეცხლსა ამას შინა CE] შევიწყევი ალსა შინა ცეცხლისასა ABD. **ლუკა 16,24.**

106 მიემოხა ABCDE] დირს-იქმნა H.

107 ცეცხლი ABDEH] ცეცხლისა C.

108 გულისკმა-ყავ, ვითარმედ ADE] და BCH.

109 ცეცხლი ADE]+გულისკმა-ყავ, ვითარმედ (ვითარმედ-H) BCH.

110 მითხრობად AD] მითხრობად B, მითხრობად C, გამოჩინებად EH.

რამეთუ უპუეთუ რომელნი-იგი¹¹¹ ნათლისა მის¹¹² მზისასა გამოექცენებ
ხილვად და ესრეთ ბოროტ და საღმობითა სავსე არს¹¹³ ცხორებად მათი,
რამემცა იყო¹¹⁴ უსასტიკეს¹¹⁵, უპუეთუ¹¹⁶ ნათელსა მას¹¹⁷ პირისა დმრთი-
სასა¹¹⁸ დავაკლდეთ, ანუ ვითარ იყოს ცხორებად ჩუენი, [H5r] ვინავთგან¹¹⁹
მეუფისა ჩუენისაგან განვვარდეთ¹²⁰?

5

25) მშეღობისათვს და სინმირისა¹²¹

მმანო ჩემნო¹²², უპუეთუ ამას სოფელსა შეეჭენოს¹²³ [B78v] ვინმე დილებ-
სა და სიმერალე იგი და სიძნელე და¹²⁴ კაცისმკლველოა და მპარავთა
თანა ყოფად ყოვლისა სატანჯველისა უძრეს შეურაცხიეს, რაო-მე უპუე
ვყოთ მაშინ¹²⁵, ოდეს ყოვლისა სოფლისა¹²⁶ მემრუშეთა და კაცისმკლველ-
თა თანა და[C 45r]ვიწუებოდით¹²⁷ [E9v] და ვერცა ვინ ჩუენ გუხედვიდეს და
ა[A263]რცა¹²⁸ ვის ჩუენ ვხედვიდეთ¹²⁹? არამედ ეგოდენსა მას სიმრავლესა¹³⁰
შინა კაცად-კაცადსა ეგონოს¹³¹, [D33] თუ [H5v] მხოლოდ¹³² მე ვიტანჯები

10

-
- 111 უპუეთუ რომელნი-იგი AD] რომელნი-იგი უპუეთუ B, უპუეთუ რომელნი CE,
რომელნი-ესე H.
- 112 ნათლისა მის ABE] ნათელსა მას D, ნათლისა ამის C.
- 113 სავსე არს BCDEH] სავსეა A.
- 114 რამემცა იყო ABCH]-D.
- 115 უსასტიკე EH]-ABCD.
- 116 უპუეთუ BCDEH]+ჭეშმარიტსა A.
- 117 მას BCDE]-A.
- 118 პირისა დმრთისასა ABD] პირისა დმრთისა ჩუენისასა CH; პირსა დმრთისა
ჩუენისასა E.
- 119 ვინავთგან ABCD] უპუეთუ H.
- 120 განვვარდეთ BDE] განვვარდით A, განვვარდეთ C.
- 121 სიწმიდისა AD]+გუაგურთხენ, უცვლო B; სიწმიდისათვს თქმულისაგან C.
სიწმიდისათვს E. +ოქუმულისაგან H.
- 122 მმანო ჩემნო ABC] გ, მმანო D; მმანო EH.
- 123 შეეჭენოს ABDE] შეიყვანოს CH.
- 124 და ACDEH]-B.
- 125 მაშინ ABCDE]-H.
- 126 სოფლისა ABCDE] ქუებანის H.
- 127 დავიწუებოდით ADE] დავიწუებოდით B; დავიწუებოდით C.
- 128 არცა ABDE] ვერცა C.
- 129 ვერცა ვინ... ჩუენ ვხედვიდეთ ABCD] ვერცა ვის ჩუენ ვხედვიდეთ, ვერცა ვინ
ჩუენ EH.
- 130 მას სიმრავლესა BCDE] სიმრავლესა მას A.
- 131 ეგონოს ABCD] გუეგონოს EH.
- 132 მხოლოდ ACD] მხოლოდ B; მარტო მე ოდენ EH.

- აქა¹³³, რამეთუ სიბნელე იგი არავის შეუნდობდეს¹³⁴ მეორისა ხილვად¹³⁵ – ყოველთა მარტო პგონიეს თავი თვესი. რამეთუ დადაცათუ ცეცხლი¹³⁶ წოდებულ არს, არამედ ნათელი არა აქუს, გარნა ბნელ არს და ესე არს უმეტესი საჭირო¹³⁷, რამეთუ¹³⁸ ბნელ არს და უშრეტცა და არა განმ-
5 ლეველ, არამედ¹³⁹ უკუნითი უკუნისამდე სწუავს. რამეთუ ამას სოფელსა რომელი¹⁴⁰ ცეცხლსა შინა შთავარდის, მეყსა შინა დაიწეს და¹⁴¹ განილის, ხოლო იგი დაუშრეტელად სწუავს¹⁴². ამისთვის უშრეტ ეწოდების, რა-
10 მეთუ უძედავ არს ტანჯვად მისი, რათა საუკუნოდ¹⁴³ მოეგოს¹⁴⁴ ცოდ[Hev] ვათა მისთა ნაცვალი. და ესე არს გვჰნია¹⁴⁵ და სხუანი იგი ბოროტნი სატანჯველნი [C45v] ცოდვილთანი. ხოლო კეთილთა მათგან საუკუნე-
15 თა გამოვრდომასა კუალად ეგოდენი აქუს სალმობად და მწუხარება, რომელ დადაცათუმცა სხუავ¹⁴⁶ არცა ერთი სატანჯველი წინა-ედვა¹⁴⁷ ცოდვილთა, იგი ოდენ¹⁴⁸ კმა-იყო¹⁴⁹ [E10r] უფროს ყოვლისა ცეცხლისა დაწუვად¹⁵⁰ [B79r] გულთა მათთა. არამედ ამას თანა სატანჯველიცა არს ფიცხელი, განმზადებული მოქმედთათვს უსჯულოებისათა¹⁵¹. ვისწრაფოთ უკუშ გავედრები, არა შთავრდომად ამათ ბოროტთა, რამეთუ უპუეთუ ამას სოფელსა, ვიხილნიო¹⁵² რაი ძურისმოქმედნი, შეკრულნი ჯაჭ[Hev] ჯთა და შეყენებულნი ბნელსა, და ყოვლითა ღონისძიებითა¹⁵³ ვისწრაფით¹⁵⁴ არა შთავრდომად ესევითართა მათ ბოროტთა, არა უფროსად სწრაფად გპლირს-ა, რათა მას საუკუნესა¹⁵⁵ არა ვიტანჯნეთ, სადა-იგი არა ჯაჭუ-

133 აქა ABDH]-CE.

134 შეუნდობდეს AD] შეუნდობს BCE, შეუნდობებ H.

135 ხილვად ACDEH]+და B.

136 ცეცხლი ADH] ცეცხლ BC; ცეცხლად E.

137 უმეტესი საჭირო ABD] უმეტეს საჭირო C, უმეტესდა საჭირო E, უფროსხდა საჭირო H.

138 რამეთუ ABCD] რომელ EH.

139 არამედ ACDEH]-B.

140 რომელი ACDEH] რაი B.

141 დაიწეს და ABCEH]-D.

142 სწუავს ACDEH]+და B.

143 საუკუნოდ ACDEH] საუკუნოს B.

144 მოეგოს ABCD] ეგოს EH.

145 გვჰნია ABCD] გვჰნიისავ E, გენიად H.

146 სხუავ ACDEH]-B.

147 წინა-ედვა ABCEH] წინა-უედვა, რამეთუ D.

148 ოდენ ABCEH]-D.

149 კმა-იყო BCEH] კმა-იყოს AD.

150 დაწუვად ACDEH] დაწუად B.

151 უსჯულოებისათა ABCH] უსჯულოებისათა DE.

152 ვიხილნიო ABDEH] ვიხილნეთ C.

153 ღონისძიებითა ACDEH] ღონითა B.

154 ვისწრაფით ABCDE] ვესწრაფოთა H.

155 საუკუნესა ABCDH] საუკუნოსა E (ყოველობ).

ნი¹⁵⁶ [C46r] არიან საკრველნი, არამედ [A264] ცეცხლისანი უშრეტნი, არცა
მსგავსნივე ჩუქნი კაცნი არიან ზედამდგომელნი, რომელთავ ეგებოდამ-
ცა¹⁵⁷ მოწყალე-უოფად ქროამითა, ანუ ვედრებითა¹⁵⁸, არამედ ანგელოზნი
არიან საშინელნი და უწყალონი, განრისხებულნი მათ ზედა, რომელთა
მეუფე მათი შეაწუხეს, რომელსა ვერცა ოუალოთა¹⁵⁹ შედგმად ვიკადრებო. 5
არა არს მუნ, რაოთამცა¹⁶⁰ ვინ მივიღა ტანჯულთა მათ თანა და მიარ-
ოუა ანუმცა¹⁶¹ საზრდელი¹⁶², ანუ საფასე, ანუ სიტყუა ნუგეშინისცემ-
მისაღ, ვითარ-ესე აქს იქმნების, რამეთუ დადაცათუ ნოე¹⁶³ და დანიელ, ანუ
იობ იხილენ თვისნი მათნი სატანჯველოთა¹⁶⁴ შინა, ვერ ნუგეშინის-სცემენ,
ვერცა რას შეეწევიან და ბუნებითისა წყალობისა და სიყუარულისა¹⁶⁵ 10
მაშინ¹⁶⁶ განდევად იქნების, რამეთუ¹⁶⁷ ვინავთ[C 46v]გან იპოვებიან მამანი
მართალნი შვილთა ცოდვ[B79v]ილოთანი და კუალად შვილნი მართალნი
მშობელთა ცოდვილთანი, ხოლო ჯერ-ა[H7v]რს, რაოთა [D34] სიხარული
საკუზო წმიდად¹⁶⁸ შეურევნელ იყოს ყოვლისა მწუხარებისაგან და
უკუეთუ წყალობად და ლმობიერებად თვისთა მიმართ იყოს გულთა შინა 15
მათოთ¹⁶⁹ და იგინი სატანჯველთა შინა იყვნენ¹⁷⁰, ვერ ეგების¹⁷¹, თუმცა
არა აქუნდა მწუხარებად მათცა. ამისთვის მე ესრეთ ვიტყვ: თუ სრულიად
აღმოვარდების მათისა გულისაგან მათი¹⁷² წყალობად და იგინიცა პრისხ-
ვენ თვისთა მათ ასოთა, ვითარცა მეუფე პრისხვიდეს, ამისთვის¹⁷³ ნუვინ
მოქმედი უსჯულოებისად მოელის მუნ კეთილსა რასმე, [H8r] დადაცათუ 20
ბევრეულნი თვისნი ესხნენ მართალნი და წმიდანი, რამეთუ თვითოვეულსა¹⁷⁴
თვისისა თვისისათვს [A265] და საქმეთა თვისთათვს მიცემად უც სიტყუა,
ვითარი წარევლოს ცხორებად [C47r] ესე, რამეთუ ყოველსა კაცსა სი-

156 ჯაჭუნი ABCD] ჯაჭუნისანი EH.

157 ეგებოდამცა ACDEH] ეგულებოდამცა B.

158 ვედრებითა ABDEH] ვედრებად C.

159 ოუალოთა ACDE] ოუალოთ B.

160 რაოთამცა ABCD] ოუმცა EH.

161 ანუმცა ABCD]-E.

162 ამ ადგილის წყდება ტექსტი Sin 42-ში (E) და გრძელდება XXVI სიტყვის
ბოლოდან.

163 ნოე BDH] ნუვე A; ნოვე C.

164 სატანჯველთა ABD] სატანჯველსა C.

165 სიყუარულისა ACDH] სიყუარულისაცა B.

166 მაშინ ACD]-H.

167 რამეთუ ABCD] ყოველთავ H.

168 წმიდად ACD] და+ H.

169 გულთა შინა მათოა ACD] გულსა შინა მათსა B.

170 სატანჯველთა შინა იყვნენ ACD] სატანჯველსა შინა იყუნენ B.

171 ეგების ABD] ერგების H.

172 მათი ABC]-D.

173 ამისთვის ACDH] ამისთვსცა B.

174 თვითოვეულსა ACD] თვითოვეულსა B.

- ტურად მოეჭადების საქმეთა ოჯხოთა: მდიდართა მოეჭადოს სიტყუად¹⁷⁵, თუ ვითარ განმდიდრდეს, გინა თუ ტაცებითა, ანუ ანგარებითა¹⁷⁶, ანუ თუ ვითარ იქმარეს სიმდიდრე ოჯხი – ცოდვასა ზედა წარაგეს, ანუ გლახაკო; და კუალად გლახაკება მოეჭადოს სიტყუად, თუ მადლით¹⁷⁷
- 5 [H8v] შეიწენარა სიგლახაკე იგი¹⁷⁸ და ჭირი, ანუ თუ დრტბნვიდა¹⁷⁹ განგმ-ბულებათათვეს დმრთისათა¹⁸⁰, რომელ სხუანი სიმდიდრესა შინა არიან და იგი სიგლახაკეება. ხოლო არა თუ მდიდართა ხოლო¹⁸¹ და გლახაკო, არამედ ყოველთვის ნათესავთა, მთავართა და კელმწიფეთა, მდდელთა და მოძღვართა, მო[B80r]ნაზონთა და მსოფლიოთა¹⁸² – ყოველთაგანვე სი-
- 10 ტყუად მიებად არს საქმეთა მათოა: მთავართა – თუ სიმართლისა მემიე-ბელნი იყენეს, ანუ უსამართლოებისა მოქმედნი¹⁸³; და მდდელთა – თუ ლირსად პატი[C47v]ვისა მის მათისა დაიმარხეს ცხორებად მათი, ანუ თუ¹⁸⁴ უდირსად საშინელსა საიდუმლოსა გელ-ჟოფდეს; მოძღვართა – თუ ჯე-როვნად პმწყებიდეს¹⁸⁵ სულთა, ანუ არა; მონაზონთა – თუ აღოქუმად იგი
- 15 მონაზონებისა მათისად კეთილად დაიმარხეს, ანუ კუალად სოფლისავე გულისთქუმასა მიაქციეს¹⁸⁶; ერისგანნი¹⁸⁷ – თუ მსგავსად სჯულისა¹⁸⁸ მის ქრისტეანთადა¹⁸⁹ მიცემულისა¹⁹⁰ იყვნეს, ანუ თუ მთავარსა მას ამის სოფლისასა პმონებდეს. რამეთუ¹⁹¹ აღწონად იქმნების¹⁹² კაცად-კაცადისა საქმეთა კეთილთად და ბოროტოადცა და რომლისა კეთილნი მძლე-ექმ-ნენ, მოწყალებითა დმრთისა ჩუენისავთა განერეს სატანჯველთაგან, [A 266] ხოლო რომლისა ბოროტნი მრავალ¹⁹³ იყვნენ, ვად მისსა¹⁹⁴ საუკუნოებსა მისთვის სატანჯველისა¹⁹⁵! რამეთუ ვითარცა-იგი არცა თუ¹⁹⁶ ბეწ

175 სიტყუად ABC]-D.

176 ანგარებითა ACD] ანგარებითა B. ანგარებით H..

177 მადლით AC] მადლითა B, მადლითი DH.

178 სიგლახაკე იგი ABC] სიტყუად სიგლახაკისად.

179 დრტბნვიდა ACD] დურტინვიდა B.

180 დმრთისათა ACD] დმრთისა B.

181 ხოლო ABC]-D, ღდენ H.

182 მსოფლიოთა ACD] სოფლიოთა B.

183 ამ ადგილიდან ტექსტს აკლია **H** 1674-ში ერთი ფურცელი.

184 თუ ABD]-C.

185 პმწყებიდეს ABD] მწყებიდეს C.

186 მიაქციეს ACD] მიაქცეს B.

187 ერისგანნი AB] ერისგანთა CD.

188 სჯულის AB] შჯულისა CD.

189 ქრისტეანთადა A] ქრისტეანეთადა B, ქრისტეანეთა CD.

190 მიცემულისა ABC] მოქცეულ D.

191 რამეთუ ABD] და C.

192 იქმნების ABD]+მუნ C.

193 მრავალ ABD] მძლე C.

194 მისსა AB] მისა CD.

195 საუკუნიოსა მისთვის სატანჯველისა ACD] საუკუნესა მისთვის სასჯელისა B.

196 თუ ABC]-D.

ერთი [C48r] კეთილთა საქმეთა ჩუქნოად დაივიწყების წინაშე დმრთისა და¹⁹⁷ ყოვლისა¹⁹⁸ ნაცვალსა მრჩობლად მოგუცემს, ეგრეთვე ყოვლისათვის ცოდვისა¹⁹⁹, რომელი გუექმნას [D35] და არა აღგუექოცოს²⁰⁰ სინანულითა, მოსაგებელი მოღებად გპც, რამეთუ უკუეთუ ქუეყანისა ამის მთავარობა ბრძანებასა ვინ გარ[H9r]დაკვდეს, უეჭუელად იგუემების, მაშა რომელი ცათა და ქუეყანისა²⁰¹ მეუფეთა ბრძ[B 80v]ანებასა გარდაკვდეს და შეურაცხ-ჰ-ჟყვნეს²⁰² მცნებანი მისნი, ვითარ არა სამართლად მიეცეს სატანჯველ-სა? ხოლო ვიცი²⁰³, ვითარმედ²⁰⁴ მძიმე და სატყივარ გქჩს²⁰⁵, ვიტყოდი რა საუკუნეთა მათოუს სატანჯველთა, არამედ რავდენ²⁰⁶ გულთა ოქუნეთა მოსწყლავს²⁰⁷, უმეტესად სარგებელ გეყვნიან სიტყუანი ესე, რამეთუ უმჯობეს არს, რათა აქა²⁰⁸ [C48v] ვიტყოდით²⁰⁹ სატანჯველთა მათოუს და გან-ვე-კრძალნეთ მათ შინა შთავრდომად, რათა არა მუნ ვინატრიდეთ პო[H9v]ვნად უამსა ერთსა სინანულად, ვითარცა მდიდარი იგი, და ვერ მივემთხვენეთ. რამეთუ აწ არს უამი მოქცევისა და სინანულისად²¹⁰, ამისთვის ღმერთი მრავალთა აქავე სტანჯავს, რათა ვისილნეთ იგინი და ჩუქნ შევყინეთ და საუკუნეთა მათ სატანჯველთა არა შთავვარდეთ²¹¹. ვჰმადლობდეთ²¹² უპაუ ღმერთსა, რომელი ესეოდენთა²¹³ ღონეთა ეძიებს სინანულისა ჩუქნისათვის. ხოლო რაისათვის, რომელ ვიეთმე აქავე სტანჯავს ღმერთი და ვიეთმე არა²¹⁴ და არცა ყოველთა მუნ დაუმარხებავს²¹⁵, [C49r] არამედ კეთილდა იქმს ორსავე? რამეთუ უ[H10r]გუეთუმცა ყოველთა აქავე სტანჯვიდა და არა მოელოდა სინანულსა, ყოველნიმცა²¹⁶ ვიტანჯენით, [A267] რამეთუ

197 და ABD] არამედ C.

198 ყოვლისა ABC] ყოველსავე D.

199 ყოვლისათვის ცოდვისა ABD] ყოვლისავე ცოდვისათვის C.

200 აღგუექოცოს ACD] აღგებოცოს B.

201 და ქუეყანისა ABCD]-H.

202 შეურაცხ-ჟყვნეს AD] შეურაცხ-ჟყვნეს BC, შეურაცხ-ჟყვნეს BC, შეურაცხ-ჟყვნეს H.

203 ვიცი ABCD] უწეო H.

204 ვითარმედ ABCD]+ყოდადვე H.

205 გპჩს A] გპჩს BH, გპჩს D, გპჩს C.

206 რავდენ AD] რაოდენ BC, რაოდენცა H.

207 გულთა ოქუნეთა მოსწყლავს (მოსწყლავს-C) ACD] ედმოდის გულთა ოქუნეთა B („მოსწყლავს“ სიტყვა ზემოდან არის ჩამატებული A-ში განსხვავებული ხელითა და მელნით.

208 აქა ABD] აქავე C.

209 ვიტყოდით ABCH] ვიტყებდეთ D.

210 მოქცევისა და სინანულისად ABD] სინანულისად და აწ უამი მოქცევისად C, და სინანულისაი]-H.

211 შთავვარდეთ ACDH] შთავარდეთ B.

212 ვჰმადლობდეთ ACD] ვჰმადლობდეთ B.

213 ესეოდენთ A] ესეოდენთ BCDH.

214 არა ACD]+და არცა ყოველთა აქა სტანჯავს BH.

215 დაუმარხებავს ABD]+სატანჯველთა CH.

216 ყოველნიმცა ABD] ყოველნივემცა CH.

- ეოველნი ცოდვასა ქუეშე ვარო; კუალად უკუეთუმცა არავის ზედა მოაწევდა ამას საწუთოსა ტანჯვასა²¹⁷, ერთად, არა შეშინდებოდესმცა²¹⁸ უმეცარნი ღმრთისაგან. მეორედ, მრავალნიმცა იტყოდეს – თუ არა²¹⁹ არს განგებულებად ღმრთისა თანა, ამისთვის არავინ ბოროტისმოქმედოაგანი
- 5 იტანჯვის²²⁰. რამეთუ უკუეთუ აწ [B81r] მრავალნი ბოროტისმოქმედოაგანი იტანჯვიან და ჯერეთ ვიეთნიმე ღმრთისათვის დრტპნვენ²²¹, უკუეთუმცა [H10v] ყოლადვე არა იტანჯებოდეს ეგევითართაგანნი²²², რამოამცა არა თქუეს ამისთვის: ღმერთი რომელთამე²²³ სტანჯავს ამასვე საწუთოსა და რომელთა[C49v]მე – არა? რამეთუ ვიეთმე სტანჯავს²²⁴, რამოა უკუ
- 10 თურებად მათი მოაქციოს და უმცირეს-ყოს მათთვის განმზადებული იგი საუკუნო სატანჯველი, გინა თუ რამოა სრულადცა გამოიჭინეს მისგან და რამოა სხუანი შეშინდენ მისგან მათთა მით სახითა²²⁵ და მოიქცენ ღმრთისა, ხოლო რომელთამე არა სტანჯავს ამისთვის, რამეთუ უკუეთუ²²⁶ გულისგმა-ყონ და სულგრძელებისაგან ღმრთისა შეიკდიმონ²²⁷ და მოვ-
- 15 იდენ სინანულად, აქადესაცა სატანჯველისაგან[D36] განერნენ²²⁸ და მერმისაცა; უკუეთუ კულა არა მოიქცენ, უმეტესსა სატანჯველსა²²⁹ მიეცნენ, ვითარცა შეურაცხისმყოფელნი ღმრთისა სულგრძელებისანი, რამეთუ რავდენცა²³⁰ სულგრძელ გუექმნებოდის ღმერთი და კეთილსა გპყოფეს, უკუეთუ ჩუენ არა მოვიქცეოდით, უმეტესად განვამრავლ[C 50r]ებო თავ-
- 20 თა ჩუენთათვის²³¹ სატანჯველთა. ამისთვის, რაჟამს იხილო უკეთური კაცი სიმდიდრესა შინა და შუებასა, ნუ პნატრი, არამედ ცრემლოოდე ეს-ევითარისათვის, რამეთუ სიმდიდრე იგი და შუებად აღმაორმინებელ სატანჯველისა მისისა არს. ვითარცა უკუეთუ²³² ფრიად ცოდვილი²³³ იყოს და არა ინანდეს, დაიუნჯებს თავისა თუსისა [A268] რისხვასა, ეგრეთვე

-
- 217 საწუთოსა ტანჯვასა ACDH] სოფელსა სატანჯველსა B.
- 218 შეშინდებოდესმცა ACD] შეუნდობდესმცა B.
- 219 არა ABCD] რამე H.
- 220 იტანჯვის ABDH] იტანჯების C.
- 221 დრტპნვენ ACD] დრტენვენ B.
- 222 იტანჯებოდეს ეგევითართაგანნი ABCH] იტანჯებოდა ეგევითართაგანი D.
- 223 რომელთამე ABCD]+აქავ H.
- 224 ამასვე საწუთოსა და რომელთამე – არა, რამეთუ ვიეთმე სტანჯავს ACD]-B.
- 225 სახითა ABCH] ხილვითა D.
- 226 რამეთუ უკუეთუ ACDH] რამოა B.
- 227 ამ ადგილიდან H1674-ში ტესტი კელავ არასწორად არის აკინძული. ჭირს თანმიმდევრობის ადდგენა. ამის გამო ასეთი ადგილების შედარებას H-თან ვერ ვახერხებოთ.
- 228 სატანჯველისაგან განერნენ BCD] სატანჯველისა განგერნენ A.
- 229 სატანჯველსა AD] სასჯელსა BC.
- 230 რავდენცა AD] რაოდენცა B, რაოდენცა C.
- 231 ჩუენთათვის ABD] ჩუენთა C.
- 232 უკუეთუ ABD] უკუე რომელი C.
- 233 ცოდვილი ACD] შეცოდებული B.

რაგდენცა²³⁴ შეუძლავ და განსუენებავ აქუნდეს აქა²³⁵ ცოდვილსა, უმეტესსა სასჯელსა შესლვად არს, რამეთუ [B81v] არა ოუ სატანჯველი ყოვლისა ცოდვილისაღი²³⁶ ერთ არს, რამეთუ ფრიადი²³⁷ განყოფილებავ იქმნების ჰასაკისაგანცა, პირისაგანცა და საზომისაგან და მეცნიერებისა და პატივისაგან²³⁸ და ქამისაგან და სხვათა მრავალთაგან²³⁹, რამეთუ უკუეოუ იყვნენ²⁴⁰ ორნი ცოდვილნი [C50v] და ერთი განსუენებასა შინა იყოს ამას საწუთოროსა²⁴¹ და მეორე – ჭირსა²⁴², იგი²⁴³ უძრესსა სატანჯველსა მიე-ცემის, რომელი²⁴⁴ განსუენებასა შინა ყოფილ იყოს.

26) თქემელისა მისგან მეცნიერისა ალეგორისა²⁴⁵

ამისოუს ზედავსა ზედა იპოვების²⁴⁶ საღმრთოთა წიგნოა შინა²⁴⁷ საუ-გუნოვსა სასჯელისათუს²⁴⁸ და კუალად კეთილთათუს სასუფეველისათა, 10 რათამცა კეთილთა მათ მიმოხუევად სურვილი მოვიდეთ და კუალად შევშინდიომცა²⁴⁹ საშინელოა მათ საქმეთა სმენითა და ვისწრაფდიომცა არა შთავრდომად სატანჯველთა შინა. რამეთუ რომელსა არა აქუნდეს ჭსენებავ სასჯელისაღ მის და წარდგომავ ჩუენი წინაშე ღმრთისა, იგი არცა საონოებისა შრომასა ჭელ-ჭეოფს და არცა ცოდვისაგან გან[C51r] 15 მყენების, არამედ იყოს მონა ცოდვათა თუსთა²⁵⁰ და ესრეთ განამრავლოს თავისა თუსისა სასჯელი იგი საუკუნო, ხოლო რომელი სატანჯველთა მათ იჯსენებდეს და სამსჯავრო²⁵¹ იგი წინაშე თუალთა აქუნდეს და სი-ტყვეს მიცემისა თანამდებობასა და საშინელისა მას განჩინებასა მარადის იგონებდეს, მან ადვილად აღგრ-ასხნეს გულისხიტყუათა ბოროტოა და 20

234 რაგდენცა ACD] რაოდენცა B.

235 აქა ABC]-D.

236 ცოდვილისაღ ACD] ცოდვისა B.

237 რამეთუ ფრიადი ACD] არამედ ფრიად B.

238 და მეცნიერებისა და პატივისაგან BCD]-A.

239 მრავალთაგან AC] მრავალთავ B, მრავალთა D.

240 იყვნენ ACD] იყვნენ B.

241 საწუთოროსა ACD] საწუთორო B.

242 ჭირსა AB]-CD.

243 იგი AB]+არა CD.

244 რომელი ABD] რომელი-იგი C.

245 ადდგომისა AD] ადდგომისათუს B. მკუდართა ადდგომისათუს თქუმულოსაგან C.

246 იპოვების AD] იპოვების B, - C.

247 შინა ABD]+იპოვების C.

248 სასჯელისათუს AB] მის სასჯელისათუს C.

249 შევშინდიომცა ABC] შევინანეომცა D.

250 თუსთა ABD]-C.

251 სამსჯავრო ABC] სამსჯავრო D (ყოველთვის).

- სხუათა ყოველთავე მტერისა მახეთა²⁵² [B82r] და ესრეთ შიშმან გჭებისამან მოატყუას საშუებელი იგი სასუფეველისათ. ვიცი, რომელ მრავალთა გჭენისაგან ეშინის, ხოლო მე უსაშინელეს [A269] შემირაცხის იქს სირცხვლი იგი საუკუნო [D37] და განვრდომად პირისაგან დმრთისა.
- 5 არამედ მრავალნი ვერ ვსცნობთ, თუ რაოზნომ სასტიკ [C51v] არს, რომელი-ესე ვთქუ, გარნა მაშინ ვცნათ, თუ ვითარი ჭირი არს, ოდეს მას შინა შევვარდეთ დღესა მას²⁵³. არამედ ნუმცა შთავრდომილ ვართ, მ ძეო მხოლოდ შობილო და სიტყუაო დმრთისათ! ნუმცა გჯილავს გემო მიუთხრობელთა მათ სატანჯველთად²⁵⁴, რამეთუ დაღაცათუ ჯოჯოხე-
10 თი იგი ბოროტ არს, არამედ არარა არს უბოროტეს დიდებისა მისგან გამოვრდომისა²⁵⁵, ოდეს საძულელ ქრისტესა ვიქმნეთ, ოდეს გუესმას, თუ: „არა გიცნი თქუებ“, ოდეს გურქუაბ²⁵⁶: „წარვედით ჩემგან, დაწყეულნო მამისა ჩემისანო, რამეთუ მშორდა და არა მეციო მე ჭამადი“²⁵⁷, ოდეს სახიერი იგი პირი გარე-მიიქციოს ჩუენგან²⁵⁸. რამეთუ უპუეთუ მან განდ-
15 გომილნი ესე ესრეთ მოგვინა, რომელ თავიცა²⁵⁹ [C52r] თვის სიკუდილად მისცა ჩუენთვს, და ჩუენ ამას ყოველსა ზედა პურიცა არა ვეციო მას, არა სამართლად გარე-მიიქციოს-ა²⁶⁰ პირი მისი²⁶¹ ჩუენგან? ვისწრაფოთ უპუებ, ძმანო, რაითა არა მოიწიოს ჩუენ ზედა ესევითარი იგი ჭირი, არამედ რაო-
თა უფროვსად ლირს-ვიქმნეთ კეთილთა მათ საუგუნეთა. რამეთუ მიოხ-
20 არდა, უპუეთუმცა ვინმე ადგიოქუა სიბერესა მისრულსა და სიგლახაკესა შინა მყოფსა კუალად ყუა[B 82v]ვილსა მას სიჭაბუკისასა მოყვანებად და მიცემად შენდა ყოველი სოფელი²⁶² და მეფობად ყოვლისა ქუეყანისათ ვი-
დრე ათას წლამდე, არამცა მოსწრაფე იყავ²⁶³ ამის საქმისა მიმოხუევად? ხოლო ქრისტეს²⁶⁴ იგი ადოქუმანი არა ესოდენი არიან, არამედ ფრიად
25 უმეტეს, რომელ-იგი მოყუარეთა თუსთათვს განუმზადებიეს და²⁶⁵ არცა თუ მცირედსა ჭირსა თავს-ვიდებთ, [C52v] რაოთამცა მას მივემთ[A270] ხუენით. რამეთუ მოიგონენდა კეთილნი იგი, დაღაცათუ ვითარცა არს, ვერვინ მოიგონებს, გარნა მცირედ რამე გულისტმა-ყავ და იხილე, ვი-

252 მახეთა AD] საბრტყეთად BC.

253 შევვარდეთ დღესა მას ABD] შთავვარდეთ C.

254 მათ სატანჯველთად ABD] მის სატანჯველისად C.

255 გამოვრდომისა BC] გამოვრდომასა AD.

256 გურქუას ACD]+თუ B.

257 მათე 25,41-41.

258 ჩუენგან CD] ჩემგან AB.

259 თავიცა ACD] თავი B.

260 გარე-მიიქციოს-ა BCD] გარე-მიიქციოს A.

261 პირი მისი ABD]-C.

262 შენდა ყოველი სოფელი AD] შენდა სასუფეველი B. ყოველი სოფელი]-C.

263 იყავ AB] იყავ-ა CD.

264 ქრისტეს ABD] ქრისტესნი C.

265 და ABC]-B.

თარი დიდებად აქუს ქუჯანისა ამის მოკუდავთა მეფეთა, ოდეს²⁶⁶ შემკო-
ბილ იყოს სამეუფოთა²⁶⁷ მით სამკაულითა²⁶⁸, ვითარ ყოველთა საწადელ
უჩს²⁶⁹ მუნ ყოფად და მათი ოდენ ხილვად. ხოლო ამის გამო მცირედ რამე
გულისგმა-ყავ საუკუნო იგი, მოიგვენე სიმაღლე იგი მიუწდომელი და
ნათელი თუალთშეუდგამი და სიმრავლენი²⁷⁰ ანგელოზთანი და ბრწყინ-
ვალებად მათი. მოიგვენე საშინელი იგი დღე, ოდეს განეხუნენ²⁷¹ ცანი და
მოვიდეს მხოლოდშობილი ძე ღმრთისად და დაჯდეს განკი[C53r]თხვად და
ყოველნი ანგელოზთა კრებულნი²⁷² მის თანა; მოიგვენე ბრწყინვალებად
იგი მოუგონებელი, ვითარ ყოველნი კაცნი, რომელნი²⁷³ ადამისიოგან და
ვიდრე [D 38] მუნ დღედმდე დაბადებულ იყვნენ, აღდგენ და წარმოდგენ 10
წინაშე მისსა და თუთეულმან მიიღოს²⁷⁴ საქმეთა მისთა მისაგებელი²⁷⁵;
[B83r] ხოლო მართალნი აღიტაცნენ დრუბლითა და წარვიდენ მეუფისა
თანა, ხოლო ცოდვილნი დაშოუნ სირცხლეულნი. ჰედავ-ა ეგოდენსა²⁷⁶
დიდებასა მართალთასა და მიუთხრობელსა²⁷⁷ მას ჭირსა ცოდვილთასა
და ვითარ მცირეთა და უნდოთა გულისოქუმათათვეს სიხარულისა მისგან 15
განვაგდებოთ თავთა ჩუენთა და სატანჯველთა მათ შთავაგდებოთ? დადა-
თუმცა სიკუდილი მარადე გვჭმდა და გინა თუ გვჰნიასა შთავრდომავ,
მუნ დღედმ[C53v]დე არა თანა-გუედვა თავსდებაი²⁷⁸, რაითამცა ვოშუებ-
დით²⁷⁹ მერმე უკუნისამდე, არამედ²⁸⁰ მცირედსაცა შრომასა არა თავს-
ვიდებოთ, ანუ რაითამცა ოდენ ბოროტოგან დაგსცხერით²⁸¹, არამედ ესე 20
ყოველი²⁸², ვითარცა [E10v] ძილსა²⁸³ შინა²⁸⁴, გუესმის: „ვავ მე, ვავ მე, ვი-

266 მოკუდავთა მეფეთა, ოდეს ABD] მოკუდავსა მეფესა, ოდეს-იგი C.

267 სამეუფოთა ABC] სამეუფოთა D.

268 სამკაულითა ABD]+განშუნებული C.

269 უჩს AD] უჩს BC.

270 სიმრავლენი AD]+იგი BC.

271 განეხუნენ ACD] განიხუნენ B.

272 ანგელოზთა კრებულნი ACD] ანგელოზნი B.

273 რომელნი ACD] რომელ B.

274 მიიღოს ACD] მოიღოს B.

275 მისაგებელი ACD] მოსაგებელი B.

276 ეგოდენსა ACD] ეგეოდენსა B.

277 მიუთხრობელსა ACD] მიუთხრობილსა B.

278 თანა-გუედვა თავსდებაი ABD] თანა-გუედვა-ა B.

279 რაითამცა ვოშუებდით AD] რაითა ვოშუებდეთ B; რაითამცა მერმე უქუე ვო-
შუებდით C.

280 მერმე უკუნისამდე, არამედ ABD] არამედ ჩუენ C.

281 დაგსცხერით ACD] დაგსცხრით B.

282 ესე ყოველი ABC] ყოველივე D.

283 ამ აღილიდან გრძელდება ტექსტი Sin 42-ში (E), რომელიც გაწყდა 10r-ს
შემდგა.

284 შინა ABD]+რაიმე CE.

- თართაგანთა²⁸⁵ კეთილთა²⁸⁶ დავაპლდებით! ვავ მე²⁸⁷, რომელთა²⁸⁸ სატანჯველთა მივეცემით!“ [A271] ვინ მოსცეს²⁸⁹ თავსა ჩემსა წყალი და თუალთა ჩემთა წყარო ცრემლთათ, რაითამცა ვიგლოვდი ვიდრე სიკუ-
დილამდე²⁹⁰ ჩუენსა ამას უბადრუკებასა²⁹¹, თუ ვითარ ყოფად ვართ მას
 5 ჟამსა, ოდეს დაიდგნეს²⁹² საყდარნი და განეხუმოდიან წიგნი და ღმერ-
თი სჯად დაჯდეს და²⁹³ ცავ და ქუევანა ძრწოდის. უკუეთუმცა მაშინ²⁹⁴
ეგებოდა სიკუდილი, ყოველნი [C54r] გვემცა მოვაუედით²⁹⁵, ოდეს სცემდენ
საყვრსა; ვითარი²⁹⁶ იყოს ჭმავ მათ საყვრთა, რომელი-იგი ასმენდეს მკუდ-
ართა და შესძრვიდეს საფუძველთა ქუეყანისათა, ოდეს [B83v] დიოდის
 10 მდინარე ცეცხლისათ, ოდეს დიდი იგი და²⁹⁷ ურიცხვ ერი წარმოდგენ²⁹⁸
წინაშე ქრისტესა²⁹⁹, რომელმანცა სულმან დაიდგნა? მაშინ თუმცა სი-
კუდილი იყოდა, გარნა მუნ სიკუდილი არდა³⁰⁰ არს, არამედ უკუდავებათ,
გინა თუ სასუფეველსა³⁰¹ შინა იყოს, გინა თუ ჯოჯოხეთსა³⁰². მორწმუნენო,
ისმინეთ! ქრისტეანენო, ყურად-იღეთ! არა ზღაპარსა³⁰³ ვიტყვ, არცა სიზ-
 15 მარსა, არამედ საქმესა, რომელი ყოფად არს უეჭულდად. მოვიქცეთ მცო-
რედ ბოროტისაგან და ვქმნეთ კეთილი, [E11r] რაითამცა³⁰⁴ მოწყალე ვყო
მსაჯული იგი საშინელი³⁰⁵ ჩუენ ზედა, რომელი [C54v] ეძიებს მიზეზსა
ცხორებისა ჩუენისასა, რაითა ღირს-მყვნეს საუგუნეთა მათ კეთილთა³⁰⁶,
რამეთუ მისა შუენის დიდებათ უკუნითი უკუნისამდე, ამინ³⁰⁷.

285 ვითართაგანთა A] ვითართაგან BD, ვითართა CE.

286 კეთილთა ABD] კეთილთაგანთა CE.

287 ვაი მე, ვაი მე ABCD]-E.

288 რომელთა ABD] ვითართა C; და ვითართა E.

289 მოსცეს ACDE] მცეს B.

290 სიკუდილამდე ACE] სიკუდილადმდე BD.

291 უბადრუკებასა ACDE]+და B.

292 დაიდგნეს ABD] დაიდგმოდიან C; დაიდგნენ E.

293 და ADE]-BC.

294 მაშინ ABDE]-C.

295 მოვაუედით AD] მოკუდეს BCE.

296 ვითარი AD] ვითარიმე BCE.

297 დიდი იგი და ABCD]-E.

298 ერი წარმოდგეს ABCD] იგი კრებული წარდგეს E.

299 ქრისტესა ABD] ღმრთისა CE.

300 არდა AD] არდარა B, არა C, არდარა E.

301 სასუფეველსა ABCD] სოფელსა E.

302 ამ ადგილიდან B-ს (A 733-ს) აქლია ერთი ფურცელი, 84r-v.

303 ზღაპარსა ACE] ზღაპართა D.

304 რაითამცა AE] რაითა CD.

305 საშინელი AD] სახიერი CE.

306 კეთილთა ADE]+მიმთხუევად C.

307 უკუნითი უკუნისამდე, ამინ ACD] თანა მამით და სულით წმიდითურთ E.

თავი VI.

XXVII) მისივე, სწავლანი საონლაინათგას¹ და უკეთუქებისა²

რომელნი-ესე დავიბადენით ხატად და მსგავსად ღმრთისა, რად არს საქმე ესე, რამეოუ³ მტკეცოა და პირუტყუთა მსგავს ვიქმნენიო? რამეოუ მსგავსებად ღმრთისად ესე არს, რადოთ ძალისაებრ ჩუენისა ღმერთსა ვპბა- ძვიდეთ სიწმიდითა, [D39] სახიერებითა, სიმშვდითა, სიტყვთა⁴ და⁵ საქმი- თა. ხოლო ჩუენ დაგბტევებიეს ესე გზად და ყოვლითა ნებითა ჩუენითა ეშ- მაკისა საქმეთა⁶ აღვასრულებთ. ვითარ უკუე ვპორო ჩუენ წყალობად, არა თუ მცნებანი [A272] ღმრთისანი დავიმარხეო?⁷ [C55r] რომელმცა მიზეზი გუაქუნდა? თუ ძალისა უმეტესნი იყვნეს და ამისთვის ვერ აღვასრულე- ნიო? რამეოუ აჲა ესერა, იხილენით წმიდანი იგი მამანი – ვითარ ქმნეს, რამეოუ ყოველნივე მსგავსნი ჩუენნი⁸ იყვნეს, ვითარ დაუტევეს სოფელი 10 და [ყოველი] განსუენებად სოფლისად⁹ უარ-ყვეს და განეშორნეს და [E1r] უდაბნოთა ჯუარს-აცუნეს¹⁰, თავნი თვესნი შეაყენეს ქუაბთა შინა და გურელთა ქუევანისათა, ანუ თუ სენაკებსა შინა მცირესა და წარვლეს ცხორებად ესე შიმშილითა და წყურილითა და სიშიშულითა, რამეოუ სა- მოსლად მათა იყო ძაბად და საგებელ [B85r] მათა¹¹ – ქუეყანად ჭმელი. და 15 ესრეთ იყოფვდეს ღუაწლითა და ჭირითა და გლოვითა სამარადისოვთა, შეკრძალ[C55v]ვითა გონებისათა ყოველთაგან არაწმიდათა გულისხი- ტყუათა. წურთად მათი იყო ჭსენებად სიკუდილისად და სასჯელისა მის საუკუნოსად. და ესრეთ ჭორცოვე შინა ანგელოზი იქმნეს. [B85v] ხოლო ნუ იტყვა – თუ¹² მათ შეუძლეს, გარნა მე არა მაქუს მათი იგი ძალი¹³ 20

1 მისივე სწავლანი საონლაინათგას E] მისივე საონლაინათგას AD.

2 უკეთურებისა DE]+გუაკურთხენმათო! A. მისივე, წმიდისა ითანე ოქროპირისად, სწავლანი საონლაინათგას და უკეთურებისა ებრაელთა ებისტოლისაგან C.

3 რამეოუ AD] რომელ CE.

4 სიმშვდითა, სიტყვთა AD]-C. სიმშვდითა E.

5 და AD]+სხვთა ყოვლითავე CE.

6 ნებითა ჩუენითა ეშმაკისა საქმეთა AD] საქმითა ჩუენითა ეშმაკისა ნებასა CE.

7 დავიმარხეო AD] შეუძლებელი არიან CE.

8 რამეოუ ყოველნივე მსგავსნი ჩუენნი AD] ყოველივე, რომელნი ჩუენნივე მსგავსნი კაცნი CE.

9 სოფლისად ACD] საწუთოროსად E.

10 და უდაბნოთა ჯუარს-აცუნეს ADE] უდაბნოთა და ჯუარს-აცუნეს C. ამ ადგილიდან გრძელდება ტექსტი ოავნაძლულ Sin 85/51-ში, რომელსაც ჩვენს გამოცემაში ადგინდნავთ ისევ E ლიტერით, რადგან Sin 42 Sin 85/51-ის ნაწილია. გვერდების დანომვრა იწყება I-დან, რადგან Sin 85/51-ის ფოტო, რომლითაც ჩვენ ვსარგებლობთ, ასეა დანომრილი.

11 მათა AD] მათდა BC. ამ ადგილიდან გრძელდება ტექსტი B-ში (A 733-ში).

12 თუ ACDE]-B.

13 მათი იგი ძალი ACDE]-B.

- რამეთუ მრავალნი მათგანნი უუძლურეს იყვნეს¹⁴ ჭორცითა ჩუენსა¹⁵, სხუანი – ფუფუნებითა და სიმდიდრითა¹⁶, არამედ თავს-იდვეს ფიცხელი იგი ცხორებად, რამეთუ სუროდა¹⁷ ხილვად პირსა ღმრთისა იაკობისასა, ვო-თარცა წერილი იტქს. გარნა ვოქუა ესეცა: დიდი იყო დუაწლი მათი¹⁸ და
- 5 ვერ მივსწოთებით ნახევარსაცა. გარე-მივიწინეთ სახომისა მათისა, მო-ვაკუდინებით ჩუენცა გულისოქუ[C56r]მანი [E1v] და ურიცხვ ესე ვნებათა სიმრავლე განვიშოროთ და ნუ სრულიად ქუაზავშოთებით. გამოვიდოთ ჩუენცა ნაყოფი რამე¹⁹, მიუკურათ იგი ქრისტესა, ვაჩუენოთ ჩუენცა მცი-რედი სიმწე ბრძოლასა მტერისასა, [A273] რადთა ჩუენცა გპრგბნოსან
- 10 ვიქმნეთ²⁰, რამეთუ უპუეთუ ამას სოფელსა არა იღუაწოს მჯედარმან და არა იწყლას²¹, ვერას პატივსა მიიღებს²². ჩუენ ესრეთ უშრომელად და შეგ-ბითა და განსუენებითა გუნებავს საუგუნოსა განსუენებისა პოვნავ?

28) თევომეს მიმართ მიწერილისაგან

- ნუმცა უბუე ვაცოუნებოთ თავთა ჩუენთა და [D40] ვიტყვთ: „თუ ვიშუებ-დეთ მცირედეამ სოფელსა შინა და მერმე ვპოოთ ქამი სინანულისავცა
- 15 და შე[C56v]უვრდეთ უფალსა მჯურვალედ, რამეთუ²³ სახიერ არს და მცი-რედეამ ყოველივე შეგანდოს ჩუენ“. ნუ ვსცოთებით²⁴ ამით სახითა, რამეთუ უპუეთუ ოდეს²⁵ სოფელსა ამას²⁶ მრავალთა წელთა დაშურეს ვინმე და მრავალნი ჭირნი თავს-ისხენეს და მრავალი აგოვანებად²⁷ [B86r] აჩუენოს, ძლით იქმნების საკუთარ მეუფისა²⁸. ვითარ გუ[E 2r]ნებავს მცირედითა
- 20 ამით შრომითა შესლვად სასუფეველსა ღმრთისასა²⁹, ოდეს ყოველნი

14 იყვნეს ABCD] ჩუენსა იყვნეს E.

15 ჭორცითა ჩუენსა ABD] შენსა ჭორცითა C; ჭორცითა E.

16 ფუფუნებითა და სიმდიდრითა ABCD] ფუფუნეულნი და მდიდარნი E.

17 სუროდა ABCDE] პსუროდა B.

18 დუაწლი მათი ABCD] მათი დუაწლი E (E-ში, ისევე, როგორც C-ში, ხშირია სიტყვათა თანმიმდევრობის ცელა. ქემოთ ასეთ შემთხვევებს აღარ ჩამოვიტანთ სქოლითში).

19 რამე ABE]+რადთა CD.

20 ვიქმნეთ ABE] ვიქმნეთ BD.

21 იწყლას ABD] მოიწყლას CE.

22 მიიღებს ACDE] მოიღებს და B.

23 რამეთუ CE] და ABD.

24 ვსცოთებით CE] სცოთებით ABD.

25 ოდეს E]- ABCD.

26 ამას ABDE]+ოდეს C.

27 აგოვანებად ABCD] ახოვნებად CE.

28 მეუფისა ABD] მეუფისა C.

29 ღმრთისასა ABD]-C.

დღენი ჩუქნი განრისხებასა შინა დმრთისასა³⁰ დაგვუვნეო³¹, ანუ არა პხედავს³² დმერთი გულსა? ისმინეო, რასა იტყვს მოციქული: ანუ სიმდი-დრესა მას³³ სახიერებისა მისისასა შეურაცხ-ჰყოფ და იტყვ და არა გულისჯმა-ჰყოფ, ვითარმედ სიტკბოებად დმრთისად სინანულად მოგიყვანებს, ხოლო უკუმოუ უნანე[C57r]ლად ეგო სიფიცხლისაებრ შენისა, და უნ- 5 ანელისა მაგის გულისა შენისა დაიუნჯებ თავისა შენისა რისხეასა. რად მისცემ, ჟ კაცო, აზნაურებასა სულისა შენისასა ეშმაკსა³⁴? რად სცვალებ სათხოებასა უკეთურებად? რად მსგავსად მჯეცო და პირუტყუთა ჰყოფ თავსა შენსა? არა სირცხლ არს-ა³⁵, რომელ მჯეცო მოსწურთიან კაცნი და დაამშვდებენ და მფრინველთა და პირუტყუთა, რადცა ენებოს სახე³⁶, 10 ასწავებენ და კაცი თავსა თვისსა ვერ ასწავებდეს სათხოებასა, რომელი ბუნებით მოცემულ [A274] არს მისა, არამედ [მორჩილ არს უკეთურები-სა]? [E2v] რომელ³⁷ გარეგან არს ბუნებისა, კაცალმე სახელ-გსდვა-ა³⁸ ესე- 15 ვითარსა³⁹? ნუ იყოფინ და [C57v]ნუ მეტყვ, თუ სული მაქუს კაცისა, არამედ საქმენი მიჩურნენ კაცისანი. ვითარ გიწოდო კაცად, რომელი-ეგე მოავარი ხარ პირუტყუთა ზედა და მონა გულისთქმათა მაგათ პირუტყუებრთა⁴⁰, რომელი-ეგე მეუფედ დაგბადა⁴¹ ყოველთა ზედა ვნებათა და შენ მონა მათა⁴² იქმენ? ვითარ სახელ-გდვა კაცად, რომელსა არა გაქუს მსგავსებად იგი? რამეთუ დმრთისა⁴³ მსგავსად დაიბადე, გულისჯმა-ყავ, ვისა ხატად დაიბადე და ნუ შოაიყვანებ⁴⁴ თავსა შენსა მსგავსად პირუტყუთა. 20

[B86v] 29) ბუნებითისა ჩრენისათვს თქმელისაგან⁴⁵

რამეთუ სათხოებანი ბუნებასა შინა ჩუქნსა დაპნერგნა⁴⁶ დმერთმან

30 დმრთისასა ACD] უფლისასა BE.

31 დაგვუნეო AD] დაგვენიო B, დაგვუნეო E, დაგვუნეო C.

32 პხედავს AD] პხედავს-ა B, ხედავს-ა CE.

33 მას ABD]-BC.

34 ეშმაკსა ACDE] ეშმაკოა B.

35 არს-ა ACD] არს B.

36 ენებოს სახე BCDE] სახე ენებოს A.

37 რომელ ACD] რომელი B.

38 სახელ-გსდვა-ა ACD] სახელ-გსდვა B.

39 ესევითარსა ACD]+მას B.

40 პირუტყუებრთა ABDE]+იქმენ C.

41 დაგბადა ABD]+დმერთმან CE.

42 მათა ABD] მათდა CE.

43 რამეთუ დმრთისა ABD] რომლისა CE.

44 გულისჯმა-ყავ, ვისა ხატად დაიბადე და ნუ შოაიყვანებ CE] გულისჯმა-ყავ, და ნუ შოაიგდებ ABD.

45 ბუნებითისა რჩულისათვს თქმულისაგან E] ბუნებითისა სჯულისათვს ABD; ბუნებით შჯულისა თქმულისაგან C.

46 დაპნერგნა CE] დაპნერგი AD; დანერგნა B.

- და⁴⁷ ჩუენ დაუტეობთ ბუნებითოა⁴⁸ [C58r] და შევიტკბობთ ბუნებათა გარეშეთა⁴⁹, და უპულუ გნებავს ცნობის⁵⁰, ვითარმედ ესე ესრეო არს და ბუნებასა შინა⁵¹ ჩუენსა არს კეთილი და ფრიად განყოფილებადცა კეთილისად და ბოროტისად [E3r] არს ჩუენ თანა, თკო ქცევად კაცოად იხილენ, ვითარ
- 5 ყოველნი მოქმედნი ბოროტისანი ივლტიან სახელისა მისგან, რამეთუ მემრუშესა არქუ⁵² ოუ – მემრუშეთ⁵³, განრისსხების და⁵⁴ მომთრვალესა ჰრქუა ოუ⁵⁵ – მომთრვალეო, და ეგრეოვე შეწუხნების⁵⁶ და ესრეო არს ყოველთა ცოდვილთად⁵⁷, რამეთუ⁵⁸ გინებად⁵⁹ შეპრაცხს⁶⁰ საქმეთა თუსთა წოდებასას⁶¹. აწ უპულუ კეთილად გიჩს⁶² ცოდვად, რად ევლტი სახელსა
- 10 მისსა? [D41] არამედ ამის გამო საცნაურ არს, ვითარმედ ბუნებითად⁶³ [C58v] ჩუენ თანა⁶⁴ საონოებანი არიან, რამეთუ ვნებანი გარეგან არიან ბუნებისა⁶⁵. რამეთუ არქუ წმიდასა – „წმიდაო და მართალო“⁶⁶, და უფროოსად მხიარულ იქმნას⁶⁷, დაღაცათუ⁶⁸ სიმდაბლისა გულისსიტყვათა არა შეიწყნარებდეს ქებასა მას და ყოველი უკეთურებად საონოებისა
- 15 სახითა იქ[A275]ცევის, ხოლო თავი თუსი დამალულად აქუს. და ისმინგ, ვითარ მტყუფანი⁶⁹ არა აღიარებს ტყუვილსა⁷⁰, არამედ ჭეშმარიტებისა⁷¹

47 და ABD] ხოლო CE.

48 ბუნებითოა ABD]+მათ და ბუნებისა ჩუენისა გარეგანთა მათ ვნებათა, ვითარცა ბუნებითოა, შევიტკბობთ CE.

49 ბუნებათა გარეშეთა D] გარეგან ბუნებისა A; გარეშეთა ბუნებისთა B; და შევიტკბობთ გარეგან ბუნებისა CE.

50 ცნობის ABCE] ცნობა D.

51 ბუნებასა CE] გონებასა შინა ABD.

52 არქუ CE] ოუ ჰრქუა ABD.

53 ოუ ჰრქუა, ოუ – მემრუშეთ ABD] არქუ - მემრუშეთ CE.

54 და BCDE]-A.

55 ჰრქუა ოუ ABD] არქუ ოუ CE.

56 და ეგრეოვე შეწუხნების CDE] და ეგრეოვე შეწუხდების A; ეგრეო შეწუხნების B.

57 ცოდვილთა D] ცოდვად C, ცოდვათაოუს E.

58 რამეთუ AD] და BC; - E.

59 ყოველთა ცოდვილთად, რამეთუ გინებად ABCE] და ყოველთა გინებათა და ცოდვად D.

60 შეპრაცხს ABD] შეურაცხიეს C; შეპრაცხაეს E.

61 წოდებასა ACDE]+და B.

62 გიჩს ADE] გიჩს BC.

63 ბუნებითად CE] ბუნებით ABD.

64 თანა ABD] შორის CE.

65 რამეთუ ვნებანი გარეგან არიან ბუნებისა (გონებისა არიან E) ABDE]- C.

66 „წმიდაო და მართალო“ ACD] წმიდა და მართალსა მართალ CE.

67 იქმნას ACDE] იქმნეს B.

68 დაღაცათუ ACDE] დაღათუ B.

69 მტყუფანი AD] მტყუანი B; მტყუარი არს C; მტყუარნი E.

70 აღიარებს ტყუვილსა ACD] აღიარებს ტყუვილსა B; აღიარებენ ტყუვილსა E.

71 ჭეშმარიტებისა CDE] ჭეშმარიტებისა AB.

სახესა შემოიღებს⁷² მზაკუვარი⁷³ და დაპირისპილის⁷⁴ თავსა თვისსა [E3v] და სიყუარულსა იჩემებს⁷⁵ და ყოველნი ესრეთ არიან ვნებანი. და კაცსა თანა მძლავრსა თუ მივიღეს ვინმე⁷⁶ და უვეღრებოდის ბოროტისა რაისამე⁷⁷ არა ქმნად, არა პრქპს⁷⁸ ჭეშმარიტი, არამედ საონოებისა სახელი დასდვის და პრქპს: „პაცი ხარ [C59r] სახიერი, განთქემულ არს⁷⁹ სახელი შენი 5 კეთილთა ზედა“ და მრავალი ესევითარი შეასწავის⁸⁰, რაითა შეუძლოს [B87r] მოდრეკად უკეთურებისა მისგან. ჭედავ-ა-⁸¹, ვითარ უპეოურებად იძლევის საონოებისა ქებითა, რამეთუ ბუნებად თვისსა⁸² მოიკითხავს და ნებად ბოროტსა მას ირჩევს⁸³, ნუმცა⁸⁴ ვიტყვთ თუ – „იგი ვინმე ბუნებით⁸⁵ კეთილ არს და იგი ვინმე – ბოროტ“, რამეთუ ბუნებად ყოველთად ერთ 10 არს, რამეთუ⁸⁶ კეთილდად⁸⁷ და⁸⁸ თვითმფლობელად შეგუქმნა⁸⁹ დმერომან, რაითა რაიცა ვის უნდეს, ყოს⁹⁰, თუ არა, უპუეთუმცა ვითარცა პირუ- ბეუნი, ბუნებითითა⁹¹ საქმითა შეპყრობილ⁹² ვიყვენით და არამცა კაცად- კაცადისა ნებასა ზედა იყო, [C59v] არამცა რომელნიმე კეთილ იყვნეს და რომელნიმე – ბოროტ, [E4r] არამედ ყოველნივემცა ერთ ვიყვენით, 15 ვითარცა ესე, რომელნი თანაწარუგალ არიან⁹³ ჭამად და სუმად და ძილი და არავინ არს ამათგან კიდე, ეგრეთვემცა იგი იყო, არამედ კეთილი- სა და ბოროტისა⁹⁴ გუყვნა ჩუენ დმერომან უფალ, რაითა რომელსაცა⁹⁵ გპნდეს⁹⁶, შეუდგეთ. ამისთვისცა ჭედავო, ვითარ რომელნიმე მძლე ექმ-

72 შემოიღებს ACDE] გამოიღებს B.

73 მზაკუვარი ABCE] მზაკვარი D.

74 დაპირისპილის ACDE] მალავს B.

75 იჩემებნ AD] იჩემებს BCE.

76 მივიღეს ვინმე ACD] მივიღის ვინ D; მივიღეს ვინ E.

77 ბოროტისა რაისამე ACD] ბოროტსა რასამე B; ბოროტსა რასათუისმე E.

78 პრქპს ABCD] ოქუას E.

79 არს ACDE]-B.

80 შეასწავის ACDE] შეაწყვის E.

81 ჭედავ-ა ADE] ხედავ-ა BC.

82 თვისსა AD]+მას BC; თუისა მას E

83 ირჩევს ABCE]-D.

84 ნუმცა BCE] ოუმცა A; ნუ D; +უკუე E.

85 ვინმე ბუნებით ACE] ვინ გონებითა B, ვინმე გონებითა D.

86 რამეთუ ADE]-BC.

87 ყოველთად ერთ არს, რამეთუ კეთილდად ABC] ერთი არს კეთილ D.

88 რამეთუ კეთილდად და ABC] კეთილ, არამედ E.

89 შეგუქმნა ACD]+ჩუენ B; შეგუქმნა E.

90 ყოს ABDE] და ყოს C.

91 ბუნებითია ABDE] ბუნებითა C.

92 შეპყრობილ ABCD] შეპრულ E.

93 თანაწარუგალ არიან ABCD] თანაწარუგალნი არიან ვითარ E.

94 კეთილისა და ბოროტისა BCE] კეთილსა და ბოროტსა AD.

95 რომელსაცა ACDE] რასაცა B.

96 გპნდეს ABCD]+და E.

- ნებიან ვნებათა და დასორგუნვენ მათ და ზეცისა სასუფევლისა მიმართ რბიან და საცნაურ არიან⁹⁷, ვითარმედ თვისითა მოსწრავებითა იქმან ამას შეწევნასა⁹⁸ თანა დმრთისასა. ხოლო ჩუენ მივსცემო თავთა ჩუენთა მონებასა ვნებათასა და ყოლადვე არა მივსცემო თავთა ჩუენთა შეწევნასა
- 5 ლმრთი[C60r]სასა. [A276] იგინიცა უკუე თვისითა ნებითა წარემართებიან კეთილსა შინა და ჩუენ ჩუენთა ნებითა დაგინოქმით ვნებათა მიერ. ნუმცა ვინ უკუე აბრალებს⁹⁹ სხუასა და იტყვს, თუ: „იგი ვინმე მექმნა მიზეზ ცოდვისას“, არამედ თითოეული¹⁰⁰ თვისსა¹⁰¹ უდებებასა¹⁰² აბრალე[B 87v]ბდინ. და რად ვიტყვ სხუასა, ვერცალა თუ ეშ[D42]მაკი შემძლებელ არს¹⁰³ ვნებად
- 10 კაცისა [E4v] იძულებით და დაყენებად გზისა მისგან საონოდასა¹⁰⁴, არამედ ებრძეს ოდენ, ხოლო სხლევს და დასცემს¹⁰⁵ დაგსხილთა ოდენ და ცოდვისმოყუარეთა. და ესრეთ¹⁰⁶ საქმეთაგან საცნაურ არს, რამეთუ ხედავთ, ვითარმედ¹⁰⁷ ოდეს ვინებით (sic!) საონოებისა ყოფად¹⁰⁸, ყოლადვე ვე[C60v] რამან¹⁰⁹ დაგუაყენის, ვერცა ეშმაკოა¹¹⁰, ვერცა კაცოა¹¹¹, ვერცა უძლეურება
- 15 ბამან, ვერცა სხუამან რამან¹¹² საქმემან, ხოლო ოდეს დაგვჭისნდით¹¹³ და უდებ-ვიქმნით, დადაცათუ არავინ არნ¹¹⁴ დამაბრკოლებელ ჩუენდა, ვერვე წარვემართნით¹¹⁵, არამედ თავით თვისით უკეთურისა მიმართ ვრბიოდით. საცნაურ არს უკუე, ვითარმედ ჩუენსა ნებასა¹¹⁶ ზედა არს კეთილიცა და ბოროტიცა, რამეთუ ოდეს კაცისა გონებად¹¹⁷ კეთილისა მეძიებელ
- 20 იყოს, ვერარად მძლე ექმნების მისსა¹¹⁸ საონოებასა, არამედ უფროდსად¹¹⁹

97 არიან ABCD] არს E.

98 შეწევნასა ACDE] შეწენისა B.

99 აბრალებს BCDE] აბრალობს A.

100 თითოეული ACDE] თვითეული B.

101 თვისსა ABDE]+ნებასა და C.

102 უდებებასა BCDE] უდებებასა A.

103 ეშმაკი შემძლებელ არს ABDE] ეშმაკი შემძლებელ არიან C.

104 საონოისა ABCD] საუკუნოისა E.

105 დასცემს ABDE]+უდებოა და C.

106 ესრეთ ABD] ესე თვით CE.

107 ხედავთ, ვითარმედ ABD] ეხედავთ C; ეხედავთ, ვითარ E.

108 ყოფად ABD] ქმნად CE.

109 ვერამან AD] ვერარამან BCE.

110 ეშმაკოა ABCD] ეშმაკისა ბრძოლამან E.

111 ვერცა ეშმაკოა, ვერცა კაცოა ABDE] ვერცა კაცოა, ვერცა ეშმაკოა C.

112 რამან ABCD] რამე E.

113 დაგვჭისნდით AD] დაგვჭისნდით B, დაგვჭისნით C, დაგვიჭისნო E.

114 არნ ACDE] არინ B.

115 წარვემართნით ACDE] წარვემართენით B.

116 ნებასა ABCE] ბუნებასა D.

117 კაცისა გონებად ACD] გონებად კაცისა B; კაცისა ნებად E.

118 მისსა ACD] მისა B, მისსა E.

119 უფროდსად ACDE] უფროს B.

სათნოებად სძლებს¹²⁰ უკეთურებასა. და ისმინე¹²¹, თუ ვითარ ნოვე¹²² იყო¹²³ ერსა მას შორის სავსესა ცოდვითა. ნუკუე [E5r] შეუძლო-ა ეგოდენ-მან¹²⁴ [C61r] უკეთურებამან, რომელ არასადა იპოვდოდა ერთიცა კაცი სათნოებისა¹²⁵ მოქმედი¹²⁶, მიღრება მისი¹²⁷ სათნოებისაგან¹²⁸? ნუ იყოფინ! ეგრეთვე კუალად დოთ¹²⁹: ქალაქსა შინა¹³⁰ უკეთურესა¹³¹ ყოლადვე არარა 5 ევნო სათნოებასა მისსა, არამედ პრწყინვალედ გამოჩნდა, რამეოუ ნე-ბად მისი კეთილისა მეძიებელ¹³² იყო. [A277] დადაცაოუ ბევრისბევრეულ-ნი იყვნენ ცოდვილნი, მათ ყოველთათვეს დმერო ერთსაცა¹³³ მა[B88r] რთალსა არა წარსწყმედს, ხოლო მართლისა ერთისათვესცა მრავალგზის ცოდვილთა მრავალთა შეიწყნარებს¹³⁴, და არა თუ ცოცხლისათვეს ოდენ, 10 არამედ მრავალგზის მართლისა შესუენებულისათვეცა¹³⁵ ყვის წყალობად. ვითარცა [C 61v] იგი იტყვს: „ტელი აღუპყარ¹³⁶ ქალაქსა ამას დავითისხოვს, მონისა ჩემისა“¹³⁷ ხოლო ისმინე კუალად¹³⁸, თუ ვითარ მძლე ექმნების სათნოებად უკეთურებასა. იტყვს უყალი, ვითარმედ: „მიემსგავსა¹³⁹ ხა-ხუფეველი ცათად ცომხა, რომელი მოიღის დედაკაცმან და შერთის¹⁴⁰ 15 იგი ფქვილსა¹⁴¹ სამხა საწყაულსა, [E5v] ვიდრემდის კოველი იგი აღაფუ-ვნის¹⁴²“. ხოლო ესე სახე არს წმიდათად: ვითარცა ცომი იგი მცირე არ და ყოველი იგი შესუარული აღაფუვნის, ეგრეთვე წმიდანი, დაღაცაოუ

120 სათნოებად სძლებს ABDE] სძლებს სათნოებად C.

121 ისმინე ABCE] ისმინეთ D.

122 ნოვე AC] ნოვ BDE.

123 იყო ABCD] იყოფინ E.

124 ეგოდენმან ACDE]+მან B.

125 სათნოებისა ACD] სათნოების BE.

126 მოქმედი ABCD]+ხოლო დმრთისმოშიშისა E.

127 მისი ABCD]-E.

128 სათნოებისაგან ABD] ბოროტისა მიმართ CE.

129 ლოთ ABD] ლოთს: იხილე, ვითარ CE.

130 ქალაქსა შინა AD]+ყოვლად B; ქალაქსა მას შინა CE.

131 უკეთურსა ACDE]+და B.

132 კეთილისა მებიებელ ACDE] კეთილისმებიებელ B.

133 ერთსაცა BCDE] ერთსა A.

134 შეიწყნარებს ABCD] შეიწყალებს E.

135 შესუენებულისათვეცა BCDE]+გის A.

136 აღუპყარ AD] აღუპყრა BCE.

137 ქს. 37,35.

138 კუალად ACDE] კოლად B.

139 მიემსგავსა ABCD] ქმსგავსა E.

140 შერთის ACD] შერთის BE.

141 ფქვილსა ACD] ფქვლსა B; იგი ფქვილსა თანა C; ფქვილსა თანა E.

142 აღაფუვნის AB] აღაფუვის D, განაფუვნის CE (ყოველთვის).

შთ. 13,33.

- მცირე იყვნენ, სძლევენ ყოველსა¹⁴³ ძალსა მტერისასა¹⁴⁴ მადლითა სულისა წმიდისათვა. რამეთუ ათორმეტნი იყვნეს მოციქულნი – ესე არს¹⁴⁵ მცირე იგი ცომი, და ყოველი სოფელი კერპორმსახურ იყო – ესე არს ყოველი¹⁴⁶ იგი შესუარული. არამედ [C62r] ათორმეტოა მათ ანუ არა ყოველი
- 5 სოფელი სარწმუნოებად მოაქციეს-ა¹⁴⁷ ჭეშმარიტად? მცირემან ცომმან ყოველივე შესუარული¹⁴⁸ აღაფუვნა. ჭეშმარიტად უკუე¹⁴⁹ ვერარად ავნებს სათნოებასა, [D43] უკუეთუ ოდენ მტურვალედ გუეყრას ჩუქ იგი, რამეთუ ყოველთა წმიდათა ზედა მრავალნი ბრძოლანი აღდგეს¹⁵⁰, გარნა ვინათვანი¹⁵¹ ნებად მათი კეთილისმებიებელ იყო, ვერრამან¹⁵² სძლო. რამეთუ
- 10 იხილე იოსებ, ვითარი¹⁵³ ბრძოლად აღდგა მის ზედა¹⁵⁴ დედაკაცისა მის¹⁵⁵ მიერ ბოროტისა, გარნა ვერ იძლია სათნოებად მისი¹⁵⁶. იხილენ კუალად სამნი იგი ყრმანი, ვითარი ბრძოლად და ღუაწლი მოიწია მათ ზედა და არა იძლინეს¹⁵⁷, არამედ [B88v] სძლეს კეთილად. ხოლო რაო თქუა¹⁵⁸ დედისა მისოფს მაკა[C62v]ბელთაგასა, ახოვნისა მისოფს და მჯნისა? არა დედაკაცი იყო-ა, არა შვილი [A278] შვილი შეწირნა-ა დმეროსა¹⁵⁹? და ეგოდენსა მას [E6r] ღუაწლისა ნაშობთა მისოთასა არა იძლია მისი გონებად და არცა მიდრეკა ახოვნებისაგან, არამედ იხარებდა შვილთა საყუარელთა სიკუდილსა და განამწიობდა მათ და ევედრებოდა, რათო არა შეშინდენ სატანჯველთაგან. და ესრეო სძლო მეფესა მას მძლავრსა
- 15 ერთმან დედაკაცმან და არა იძლია მისგან. ესრეო უძლეველ არს სარწმუნოებად¹⁶⁰, უკუეთუ მომგებელსა მისსა მტურვალედ აქუნდეს¹⁶¹, რამეთუ ახოვან და უძლეველ არს იგი და იგი არს ჭეშმარიტად მჯნე და ძლიერ; ხოლო რომელსა სათნოებად არა [C63r] აქუნდეს, დაღაცათუ მთათა სცვალებდეს, ჯინჯველსა უუძლურეს არს, ხოლო სათნოებისა მუშაკი,
- 20

143 ყოველსა ABCD] მრავალსა E.

144 მტერისასა ABD] უკეთურისასა C; უკეთურებისასა E.

145 არს BCDE]-A.

146 ყოველი ABD] ფრიადი CE.

147 მოაქციეს-ა BCDE] მოაქციეს A.

148 შესუარული E]-ABCD.

149 უკუე ACDE]-B.

150 ბრძოლანი აღდგეს ABCD] ზედა აღუდგეს E.

151 ვინათვან ABCD] ვიდრე E.

152 ვერრამან ADE] ვერა რაო მან B, ვერარამან C.

153 ვითარი ACDE] ვითარ B.

154 აღდგა მის ზედა ABD] აღუდგა CE.

155 მის AD]-B; +მიერ CE.

156 იძლია სათნოებად მისი ABDE] სძლო სათნოებასა მისსა C.

157 იძლინეს ACDE] იძლივნეს B.

158 თქუა ACDE] სოქუა B.

159 დმეროსა ABDE] დმრთისა C.

160 სარწმუნოებად ABD] სათნოებად CE.

161 აქუნდეს ACD] ეპურას B; +იგი E.

დადაცათუ ყოვლით კერძო¹⁶² განრდუეულ იყოს, ყოველთა უძლიერეს არს და უმცნეს. რამეთუ ესერა იხილე, ვითარსა სიმცნესა აჩუენებდეს დედანიცა და ყრმანი და იგინიცა პირველმოსლვასა ქრისტესა¹⁶³, ოდეს სუფევდა ცოდვად, ხოლო შემდგომად ქრისტეს მოსლვისა რადღა ვოქტა, ვითარი სიმცნე აჩუენეს წმიდათა¹⁶⁴ მოციქულთა და მოწამეთა და მამათა? 5
და იხილე ნეტარი პავლე და მისი იგი უძლეველი სათხოებად და მისი იგი გამოუთ[Е6v] ქუმელი¹⁶⁵ სიბრძნე, ვითარ მოვლო ყოველი სოფელი ცემითა და გუემითა და მრავალფერითა¹⁶⁶ სატანჯველითა¹⁶⁷ და ყოველთა ქალაქთა [B 89r] და ყოველთა¹⁶⁸ სოფელთა ეშმაკისა ძალი შემუსრა, ყოველთა მიერ ცემულმან და ტანჯულმან¹⁶⁹, არამედ [C 63v] ყოველთა 10 სძლო და დაიმორჩილნა¹⁷⁰ და ვითარცა ლომსა ახოვანსა¹⁷¹ და ძლიერსა, რომელსა¹⁷² პირითმცა ცეცხლი სცვლდა და ვერად¹⁷³ წინა-აღუდგებოდა, ეგრეთვე იგი ყოველთა ერეოდა: გინა თუ დილეგად შევიდის, მესაპყრობილე მოაქციის, გინა თუ მთავართა წინაშე მივიდის, [A279] სიტყვა შეაძრწუნის¹⁷⁴. და იხილე საქმე სათხოებისა: ნერონ მეფე იყო ყოვლისა 15 სოფლისა სახელოვანი, ყოველთა შორის კაცი საშინელი და სასტიკი და ძრწოდეს მისგან მთავარნი და ჭელმწიფენი და არარად აკლდა მას¹⁷⁵ დიდებისაგან ამის სოფლისა და ძლიერებისა, ვიდრედა ენება, ვითარმცა დმრთად აღიარეს იგი პრომთა. ხოლო პავლე კაცი იყო კილიკელი მება[D44]მლე, გლახაკი [C 64r] და ტანჯული ყოველთა მიერ და მო-ცა- 20 იკლა ნერონის მიერ, ვითარცა ერთი ძვრისმოქმედი. ხოლო აწ რაო [E7r] არს, იხილეთ: ნერონის¹⁷⁶ მრავალთა¹⁷⁷ სახელიცა არა იციან და არცა

162 ყოვლით კერძო ABCD]-E.

163 იგინიცა პირველმოსლვასა ქრისტესა ABD] იგიცა (იგი H) პირველ ქრისტეს მოსლვისა CEH.

164 წმიდათ ABDEH]+ქრისტეს C.

165 გამოუთქუმელი ACDE] გამოუთქმელი B.

166 მრავალფერითა ABDE] მრავლითა CH.

167 მრავალფერითა სატანჯველითა ABCD] მრავლითა ტანჯვითა E.

168 ყოველთა ABCD]-E.

169 ცემულმან და ტანჯულმან ADEH] ტანჯულმან და ცემულმან B, ცემულმან და გუემულმან C.

170 დაიმორჩილნა BD] დაამორჩილნა A; ყოველნი დაიმორჩილნა CEH.

171 ახოვანსა ABCD]-E, ახოვასა H.

172 რომელსა BDE] რომლითა A, რომლისა CH.

173 ვერად ACDH] ვერგინ B. ვერარად E.

174 სიტყვო შეაძრწუნის ADE] სიტყვო შეაძრწუნის B. სიტყვო შეაძრწუნის C. - H.

175 მას ABDEH]-B.

176 ნერონის AD]+რამეთუ B; თუ ნერონის CEH.

177 მრავალთა ABCD] უმრავლესობა არა E, არა მრავალთა H.

ჯსენებად მისი¹⁷⁸ სადა ჩანს, ხოლო პავლეს წარმართნი ბარბაროზნი და¹⁷⁹ ყოველნი კიდენი სოფლისანი იცნობენ და ქადაგებენ ჭმამაღლად და¹⁸⁰ არა არს ქუეყანაი, სადამცა პავლეს სახელი არა ითქმოდა¹⁸¹, რამეთუ ესრეთ განაბრწყინვა¹⁸² იგი საონოებამან.

30) თახგმანებისაგან ფილიპელთა ებისჭორისა¹⁸³

- 5 ვინ-მე იტყოდის ძლიერებათა შენთა, უფალო, რომელმან არა და[B89v] ჰყარე პავლე, არამედ გამოაჩინე სოფელსა შინა ესევითარი კაცი? გაქეს¹⁸⁴ შენ ყოველთა ანგელოზთა [C64v] შენთა, ვითარცა იტყვს იობ, რაჟამს შეჰქმნენ¹⁸⁵ ვარსკულავნი და მზე, არამედ არა ესოდენ¹⁸⁶, ვითარ¹⁸⁷ ოდეს პავლე გამოაჩინე. ამის მიერ¹⁸⁸ ქუეყანად უბრწყინვალეს იქმნა ცათასა¹⁸⁹,
- 10 რამეთუ უბრწყინვალეს არს ესე ნათელსა მზისასა. ესე მზე იძლევის და დაიფარვის დამისა სიბრელითა და წარვიდის ჩუენისა მის¹⁹⁰ ჰაერისაგანა, ხოლო მან სბლო და განაქარვა სიბრელე ეშმაკისავ და ბრწყინვავს იგი უკუნისამდე, რამეთუ მზე¹⁹¹ ზეციო [E7v] ქუეყანასა უნათობს¹⁹², ხოლო იგი ქუეყანით გამობრწყინდა და ცისა და¹⁹³ ქუეყანისა არა ოდენ ჰაერი¹⁹⁴
- 15 განანაოლა, არამედ სულნიცა კაცთანი, და არა ესოდენ, არამედ ან-გელოზნიცა სიხარულითა აღავსნა ფრიადითა. [A280] რამეთუ უპუშოუ ერთსა ცოდვილსა¹⁹⁵ ზედა, რომელი მოიქცეს¹⁹⁶, სი[C65r]ხარული იქმნების ცათა შინა, მანმცა ვითარ არა ფრიადითა სიხარულითა აღავსნა¹⁹⁷

178 მისი ACDE] მათი B.

179 და ACDEH]-B.

180 და ACDEH]-B.

181 ითქმოდა ACDE] ითქმოდა B.

182 განაბრწყინვა ABD] ბრწყინვალე-ყო CEH.

183 ებისტოლისა ABDE]-ქისტე, შემინდე, რომელ C.

184 გაქეს ABCD] გაქეს E.

185 შეჰქმნენ ABDE] შეჰქმნენ CH.

186 ესოდენ ABDE] ესრეთ CH.

187 ესოდენ, ვითარ ABDE] ესრეთ C.

188 ამის მიერ ABDE] ამისთვის C.

189 უბრწყინვალეს იქმნა ცათასა ABCD] მსგავს ცათასა ბრწყინვალე იქმნა E.

190 მის AD] ამის BCEH.

191 რამეთუ მზე ABCD] რათა იგი E.

192 უნათობს ACDE] ანათობს B.

193 და BCDE]- A.

194 ცისა და ქუეყანისა არა ოდენ ჰაერი ABCD] არა ცისა და ქეყანისა შორის მყოფთა ჰაერი ოდენ E.

195 ცოდვილსა ABCDE] ცოდვილისა სინანულსა H.

196 რომელი მოიქცეს BE]-ACDH.

197 რამეთუ უპუშოუ ერთსა... სიხარულითა აღავსნა ABCDH]- E.

ესეოდენთა¹⁹⁸ ბევრეულთა¹⁹⁹ მოქცევითა? ვითარ-იგი ერთ ოდენ²⁰⁰ აღადო
პირი თვისი და ხუთი ბევრი ერთბამად მოინადირა და სხუანი ურიცხუნი,
ვითარმცა არა აღავსო სიხარულითა სიმრავლე იგი ანგელოზთად? ხოლო
უკუეთუ პავლე, რომელი ესეოდენთა კეთილითა შემძელ იყო, და ვი-
თარცა ანგელოზი ჩუენდა ქუეყანასა ზედა, და იგი მარადდე ისწრაფდა 5
გპრგბნსა სულისა თვისისასა განბრწყინვებად, ჭეშმარიტისა²⁰¹ დვაწლითა
იღუწიდა, სულიერისა მის საუნჯისა განმრავლებად არა დასცხებოდა,
რად ვე[B90r]ოთ ჩუენ, ანუ რავ სიტყუად მიუგოთ დმერთსა, რომელთა
არა [C65v] თუ კეთილი რამე²⁰² გუაქუს, არამედ ბოროტითა ესოდენი-
თა²⁰³ სავსე ვართ, რამეთუ თითოეული²⁰⁴ ქმა-არს ჯოჯოხეთად მიცემად 10
ჩუენდა და არავე შეკიდემო და არცა ვზრუნავო, [E8r] რამთამცა მო-
ვაკუდინენით ვნებანი²⁰⁵ იგი? ანუ არა ჩუენისავე²⁰⁶ ბუნებისად იყო-ა²⁰⁷ ნე-
ტარი იგი? რამეთუ ვიწუვი წმიდისა ამის სურვილითა და სიუარული-
თა, ამისთვის ზედაისხედა შემოვიდებ²⁰⁸ მისთვის სიტყუასა და ვითარცა
პირმშოსა რასმე²⁰⁹ ხატსა, ვხედავ სულსა მისსა²¹⁰ და ვიგონებ ვნებათა 15
და შეურაცხებათა, რომელ მას აქუნდეს და ახოვნებისა მისისა ძალსა
და სიყუარულსა მას მისსა ღმრთისა მიმართ²¹¹ და მიკურს, თუ ვითარ
ყოველი-იგი საონოებათა სიმრავლე ერთმან კაცმან წარპმართა²¹² და ეს-
ევოთარსა მას უამ[C 66r]ოთ²¹³ სიძნელესა²¹⁴ იღუაწა, ვითარცა უგორცომან. 20
[D45] და ჩუენ ერთსაცა შრომასა საონოებისათვის არა თავს-ვიდებო. ვინ
გამომიგხნევს ჩუენ²¹⁵ ჯოჯოხეთისაგან და რად საჭმარ არს თითოეული-
სა²¹⁶ დუაწლისა მისისა თქვემად, რამეთუ კაცად-კაცადმან ჭელ-ყავნ მისი

198 ესეოდენთა ADE] ესოდენთა BC.

199 ბევრეულთა ABCD]+სულთა E.

200 ერთ ოდენ ABCDE] ერთგზის H.

201 ჭეშმარიტისა ABD] და ჭეშმარიტებისა CEH.

202 რამე AB] არა D; რა C; ოდენ არა EH.

203 ესოდენითა ABD] ესეზომითა CEH.

204 თითოეული ACDE] თკოეული B.

205 მოვაკუდინენით AD] მოვაკუდინენ B, მოვიკუეთენითმცა ბოროტი CEH.

206 ჩუენისავე ACEH] ჩუენისა BD.

207 იყო-ა BCDE] იყო A.

208 ზედაისხედა შემოვიდებ ACDE] ზედაისა ზედა შემოვიდებო B.

209 რასმე ACDE] რაისამე B.

210 მისსა ABCDE] ღმრთისა მიმართ H.

211 და ვიგონებ...მიმართ ABCDE]- H.

212 წარპმართა ACDE] წარმართა B.

213 უამთა ABCE] უამსა D.

214 სიძნელესა ABD]+ესრეთ CEH.

215 გამომიგხნევს ჩუენ ABDE] გამოგბვსნას C.

216 თითოეულისა ACDE] თკოეულისა B.

- წიგნი²¹⁷ [A281] და თუ სცნათ. ხოლო არა მან ოდენ, არამედ²¹⁸ ყოველთა წმიდათა ღმრთისათვეს²¹⁹ იღუაშეს და შეუდგეს სასუფეველსა ცათასა, რამეთუ შეიყუარეს ღმერთი და ვერამან²²⁰ დააყენნა საონო-ყოფად მისსა.
- 5 მათ უკუე ვჰბაძვიდეთ²²¹ [E8v]ჩუენცა, რაოთა საუკუნეთა მათ კეთილთა დირს-ვიქმნეთ ქრისტე იესუს მიერ, უფლისა ჩუენისა, რომელსა შუენის²²² დიდებად თანა მამით და სულით წმიდითურთ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

217 გელ-ყავნ მისი წიგნი ACDE] გელ-ყავ წიგნი მისი B.

218 არამედ ABCD]+სხუათა E.

219 ღმრთისათვეს ABD] ქსრეთ CEH.

220 ვერამან ABDE] ვერარამან CH.

221 ვჰბაძვიდეთ ACDE] ვბაძვიდეთ B.

222 შუენის ABDE] პშუენის C.

თავი VII.

**ხდი [B 90v] მისივე ნმიღისა მამისა ჩუქინისა იოანე¹ ოქროპიჩისა
სიკუთილისა[C66r]თუ გა ჩაითა ახა ზომისა მეცად ვიბროვეთ
მიცვალებულთათუს²**

მრავალთა საქმეთა გამოეძიებს ბუნებად³ ჩუქინი, საყუარელნო, ცნობად, ხოლო უფროს ყოვლისა ჟამსა აღსასრულისასა ეძიებენ მრავალნი, თუ⁴ ოდეს იყოსო⁵ მეორედ მოსლვად და აღსასრული ამის სოფლისაი, ამისთვეცა მოციქული გამოაჩინებს, ვითარმედ არა საჭმარ არს ძიებად ამისი. ხოლო⁷ უამთა და წელიწადთათუს, ძმანო⁸, არად საჭმარ არს მოწერად თქვენიდა და ჯეშმარიტად არად სარგებელ არს ამის ძიებისაგან⁹, რამეთუ ვთქუა¹⁰ – თუ იყოს ვიდრე აღსასრულამდე¹¹ ოცი ანუ რცდაათი, გინა თუ ასი წელი, რად საჭმარ არს ესე ჩუქინდა? ანუ კაცად-კაცადისა აღსასრული არა ცხორებისა მათისა დალევნად არს-ა¹²? რავსა¹³ უკუკი სხუასა [C67r] ვეძიებო აღსასრულსა? არამედ ვითარცა სხუათა საქმეთა 10 ზედა დაუტეობო თავისა ჩუქინისასა და სხუათასა ვეძიებო, ეგრეთვე ამას ზედა [E9r]დაუტეობო გენებისა სიკუდილისა ჩუქინისასა და სხუათა აღსასრულსა ვეძიებო. ხოლო უკუკეთუ იტყვა¹⁴, თუ¹⁵ კაცად-კაცადისა სიკუდილი რად არა¹⁶ საცნაურ არს მისა, რამეთუ¹⁷ ვითარცა მპარავი დამისახავ¹⁸, უგრეთ მოვალსო¹⁹, მე, ვითარცა გულისგმაჭყოფ, გითხრობ: უკუკეთუმცა 15 აღსასრული თუსი [A282] თითოეულმან²⁰ იცოდა, არამცა ვინ იქმოდა

1 იოანე ABDE] იოვანე C.

2 მიცვალებულთათუს BCD]+გუაპურთხენ AE.

3 ბუნებად ABE] გონებად CDH.

4 მრავალნი, თუ ABCE]- D.

5 იყოსო ACDE] იყოს B.

6 ვითარმედ... ამისი (ამისი -D)ABDE]- და იტყვა CH.

7 ხოლო ABCD] - CE.

8 ბუნებად ABE] გონებად CDH.

9 **I თეს. 5,1.**

10 ვთქუა ABDE] ვთქუათ CH.

11 აღსასრულამდე ABCE] აღსასრულადმდე D.

12 არს-ა BCDE]-A.

13 რაისა BCDE] არარას A.

14 იტყვა ABDE] იტყვო CH.

15 თუ ABCE]- D.

16 რად არა ABCDH] არარად E.

17 მისა, რამეთუ ABD] მისდა და რად CEH.

18 დამისად ABDE] დამით CH.

19 **I თეს. 5,2; II პეტრ. 3,10.**

20 თითოეულმან ACDE] თუ ვეულმან B.

- კონილსა, არამედ ბევრეულთამცა ბოროტოა ერეოდეს კაცნი, და დღეობა
მათ სიკუდილისათა მახლობელადმცა მოვიდოდეს სინანულად, რამეოუ
უკუეთუ აწ უცნაურებად სიკუდი[B91r]ლისა ყოველთა აშინებს და არავე
დასცხრებიან ბოროტოაგან კაცნი, [C67v] არამედ ძლიო უკუანასექნელ²¹
- 5 სიძერისა კამსა მოვლენან²² ვიეთნიმე სინანულად, უკუეთუმცა იცოდეს
თითოეულმან²³ ოჯის სიკუდილი, ვინმცა მოიგონა სათოვებისა²⁴ ქმნავ? და
გუალად, უკუეთუმცა იცოდა კაცმან²⁵ ოჯის აღსასრული, ყოლადვემცა
არა ერიდებოდა პირველ მის დღისა ბოროტისა²⁶ ქმნად²⁷: მო-მცა-კლა,
ვისიცა ენება²⁸, და იტაცებდამცა, სადაცა პპოებდა²⁹ და აღასრულებდამცა
- 10 [E9v] ყოველსა ბილწებისა საქმესა³⁰. და კუალად, ახოვნებამცა³¹ მგ-
ნეთა³² კაცოა არა³³ [D46] ჩნდა, რამეთუ მოშიშიმცა და უდები ადვილად³⁴
შეკადრებდა ცეცხლსა შესლვად და წყალსა, ოდესმცა იცოდა, ოუ³⁵
არა მოფჰუდები³⁶. არამედ აწ არა იცის კაცმან, ოუ ოდეს მოკუდების.
ამის[C68r]თვის, რომელნი საშიშთა საქმეთა შეკმართებები³⁷, დმრთისათვის
15 ჩანს მათი ახოვნება.

32) თახგმანებისაგან ფსალმუნისა, თავი იბ³⁸

რომელი ჭეშმარიტად ბრძენი იყოს და საუკუნოვთა მით სასოებითა

- 21 უკუანასექნელ ADE] უკანასკნელ B; უკუანასექნელისა C.
22 მოვლენან ADE] მოვლელნ B; მოვლენ C.
23 თითოეულმან ACDE] თუთეულმან B.
24 სათოვებისა ABCDE] სინანულისა H.
25 კაცმან ABD] თითოეულმან CEH.
26 ბოროტისა ABCD] რაიცა უნდა E.
27 ქმნად AD]+და B; +არამედ CEH.
28 ვისიცა ენება ABD] ვინმცა ინება CE.
29 პპოებდა ACE] პოვა B, ენება D.
30 ბილწებისა საქმესა ABD] ბილწსა გულისოფქუმასა CH, ბილწსა გულისხი-
ტუსა E.
31 ახოვნებამცა ACD] ახოვნებამცა BE.
32 მგნეთა BD] მგედართა A; +მათ CE.
33 არა AC] არამცა BDE.
34 ადვილად ACDE] ადვილადმცა B.
35 იცოდა ოუ AD] იცოდა, ვითარმედ B; იცოდეს, ვითა CE.
36 მოფჰუდები AD] მოფჰუდები B, მოკუდების CE.
37 რომელნი საშიშთა საქმეთა შეკმართებები ABD] რომელი საშიშთა და საქმი-
თა შრომისათა შეკადრებდენ E; რომელნი საშიშთა საქმეთა შეკადრებები CH.
38 ფსალმუნისა, თავი იბ ABCD] თარგმანებისაგან მე-იბ-სა ფსალმუნისა E.
თარგმანებისაგან მეთორმეტისა ფსალმუნისა H.

განმტკიცებული³⁹, მან არცა სიკუდიდ⁴⁰ შეკრაცხოს⁴¹ სიკუდილი⁴² და მიცვალებულთათვს არა იყოს, ვითარცა ერთი უგუნურთაგანი: არა შეშფოთნების, რამეთუ იცის, ვითარმედ სიკუდილი კეთილად ცხორქბულთათვს მიცვალებად არს უვალრესისა⁴³ მის ცხორქბისა მიმართ და გზად, მიყვანებული ნიჭოთა მიმართ⁴⁴ ზეცისათა. ვითარცა-იგი მუშაკი იყქლისა, 5 რად დაპყლავნ⁴⁵ მიწასა შინა⁴⁶, არა მწუხარე არნ⁴⁷, არამედ იხარებნ სასოებითა მით მკისაღოთა, უგრეთვე რომელი იგსენებდეს სასოებასა მას საუკუნესა, [E10r] არა შეშფოთნეს იგი მიცვალებულთათვს. [B92v] ხოლო⁴⁸ ამისთვის სამარენი [C68v] არიან ქალაქთა პირსა და დაბათა და ყოველთა ადგ[A283]ილთა მოსაცსენებელი სიმდაბლისად ჩუენისად წინაშე მდებარე 10 არს, რაოთა ზედაისხედა⁴⁹ წარუვალი იგი სასუმელი⁵⁰ მოგუებსენებოდის. რამეთუ წარემართის რაი⁵¹ კაცი შესლვად ქალაქსა სამეუფოსა, სავსესა დიღებითა და სიმდიდრითა, და პირველ მუნ შესლვისა მიეახლის რაი, იხილის თჯსისა ადსასრულისა სასწაული. პირველ ხილვისა, რომლისათვს სუროდა, იხილის⁵², რად იგი ყოფად არს; და ცოლსა ვინ⁵³ შეირთავნ, 15 წერილსა მას შინა შეთქმისა⁵⁴ მათისასა სიკუდილი ხოლო⁵⁵ დააწესიან. დაეწერის, ვითარმედ⁵⁶ თუ⁵⁷ პირველ მოკუდეს ქმარი, ესე რამე იყავნო, ანუ თუ ცოლი მოკუდეს პირველ⁵⁸, ესრეთ იყოსო, არა შეერთებულ იყვნიან და სიკუდილსა იწურითიდიან. და [C69r] არა ცხოველთათვს ოდენ, არამედ არაარსად⁵⁹ მოსრულთათვსცა განაგიან სიკუდილი – ვითარმედ 20

39 განმტკიცებული ACE] განმტკიცებულ BD.

40 სიკუდიდ ABED] სიკუდილი C.

41 შეკრაცხოს ACED] შერაცხოს B.

42 სიკუდილი ABD] სიკუდილად CEH.

43 უვალრესისა AD] უაღრესისა BCE.

44 და გზად, მიმკვანებული ნიჭოთა მიმართ ABDEH]- C.

45 დაპყლავნ BCDE] დაპყლავ A.

46 დაპყლავნ მიწასა შინა ABD] მიწასა შინა დაპყლავნ CEH (C-სა და E-ზე ხშირია სიტყვათა გადანაცვლება, რასაც ჩვენ სქოლიოში ძირითადად არ აღვნიშნავთ).

47 არნ ACDE] არინ B.

48 ხოლო ABD] რამეთუ CE.

49 ზედაისხედა ACDE] ზედაისა ზედა B.

50 სასუმელი ACDEH] დღე B.

51 რად AB]-CDE.

52 იხილის ACDE] იხილა B.

53 ვინ ABD] თუ ვინმე CEH.

54 შეთქმისა AD] შეთქმისა B, შეთქმულობისა CEH.

55 ხოლო ABCE]- D.

56 ვითარმედ ABC]- DE.

57 თუ ABCD] უკუეთუ E.

58 პირველ ABCD]- E.

59 არაარსად ABDE] არდა არსად C.

- უკუეთუ ესუას შვილი და იგი მოკუდეს, ესე იყავნო⁶⁰, არდა მოსრულ
არნე⁶¹ სოფლად და წარსლვად მისი სოფლით საწუროელ არნ. [E10v] ეს-
რეთ განაწესა⁶² ყოველთა შინა⁶³ საქმეთა ჩუენთა ჭენებად აღსასრულისა
ჩუენისად და ჩუენ არდავე ვიგსენებო მას? რად არს უკუე, პირველ შობად-
5 მდე ყრმისა მის სიკუდილსა მისსა იწუროიდი და მო-რაო-კუდა, შეშფო-
თენ-ა⁶⁴ და იტყვ, ოუ ოდეს მოველოდე ამას? გარეგან საქმისა ამის იყავ
რად, იცნობდი ბუნებასა და აწ⁶⁵ რაჟამს შენ ზედაცა მოიწია საქმე იგი,
დაგავიწყდა თანანადები იგი ბუნებისად?

33) შესუენებულთათუს⁶⁶ თქმელისაგან

- [B92r] თავისა შენისა⁶⁷ მოიქეც და იხილე, რამეთუ შემდგომად მცირე-
დისა ჟამისა⁶⁸ [C69v] იგივე აღსასრული გელის, რამეთუ ყოველთა წინა-
გბც ამის სასუელისა შესუმავ და ჯერ-იყო, რაოთა დაუვიწყებელად
იყოს ამისი ჭენებად გულსა ჩუენსა, რაოთამცა ყოველთა საქმეთა ჩუენ-
თა მის ჟამისათუ განვპმზადებდიო⁶⁹. არამედ არა პგიეს⁷⁰ საჭსენებელიცა
მისი [A284] გონებასა ჩუენსა, რამეთუ⁷¹ მკუდარი რად ვიხილით, [D47]
15 ლომიძიერ ვიქმნიო, გუესმის ჭმად სიკუდილისად და შეძრწუნდიან [E11r]
გულნი ჩუენნი და სამარესა რად მივიდიო, ვიწყიო სიბრძნისმეტყუელებად
და ვიტყოდიო⁷²: „იხილეთდა, სადა მიმავალ ვარო“, და გამო-რაო-ვიდიო
მიერ, დაგუავიწყდის⁷³ ჩუენისა ამის ბუნებისა⁷⁴ სიგლახაპე. მუნ რად
ვიყვნიო, კაცად-კაცადი იტყვნ ურთიერთას, „გვა, უბადრუკებად, გვა-
20 საწყალო [C70r] ბელი ესე ცხორებად ჩუენი ვითარსადა⁷⁵ აღსასრულსა მოი-
წევის! საპკრველ არს, ვითარ⁷⁶ ესრეთ ურიდად ვცოდავთ და არა გუე-

60 ესე იყავნო AB]-CDE.

61 არნ ACDE] არს B.

62 განაწესა ACDE] განეწესა B.

63 შინა ABDE] ზედა C.

64 შეშფოთენ-ა ACD] შეშფოთენ BE.

65 აწ ABC]-DE.

66 შესუენებულთათუ ACDE] შესუენებულთა B.

67 შენისა ABCDH]+მომართ E.

68 შემდგომად მცირედისა ჟამისა AB] მცირედისა D; შემდგომად შენ C; შემდგო-
მად მცირედისა EH.

69 რაოთამცა... განგმზადებდიო (განვამზადებდიო B, განვმზადებდიო E, გან-
ვემზადენიო H) ABCEH]-D.

70 პგიეს AB]-ეოლადვე CDE.

71 რამეთუ ABD] არამედ CE.

72 და ვიტყოდიო ABCD]-E.

73 დაგუავიწყდის BCDE] დაგუავიწყდის A.

74 ბუნებისა ABCD] გონებისა E.

75 ვითარსადა ABDE] ვითარსა C.

76 ვითარ ACDE]+უძვე B.

შინის დღისა მისგან!“⁷⁷ და ესევითარსა მრავალსა ვიტყოდით, ვითარმცა სრულიად არა გუეგულებოდა მიახლებად ცოდვასა⁷⁸. ხოლო გამო-რავ-ვეშორენით მიერ, ვითარმცა სიზმარსა შინა ვიყვენით, ოდეს პირველოქუ-მულთა მათ სიტყუათა ვიტყოდით, ესრეთ ვიპოვნით. არამედ პირველსავე მას⁷⁹ სიტყუათა მოვიდეთ. რაისათვეს სცრემლოვ⁸⁰ წარსრულისა მისთვეს? 5

უკუეთუ ცოდვილი იყო, პმადლობდი ღმერთსა, რომელ აღსასრული იქმნა ცოდვისა მისისად, რაოთა არღარა ცოდვი [E11v]დეს და უმეტესად განიმრავლოს სასჯელი⁸¹, რამეთუ იცოდა ღმერთმან, ვითარმედ არღარა მოი[B92v]ქცევის სინაცულად, თუ არა, უკუეთუმცა მოქცევად იყო, [C70v] არა წარიყვანებდა მას; უკუეთუ კულა⁸² მართალი იყო, რადდა საჭმარ არს მისთვეს სიტყუად? უწყი, ვითარმედ არავინ გონებისა უფალი იგლოვნ მართლისათვეს შესუენებულისა, არამედ უფროდესად იხარებნ; კუალად, უკუეთუ ჭაბუკი იყო და ჰასაგსა მას სიხარულისასა, უგრეთვე აღიდებდი ღმერთსა⁸³, რამეთუ ვითარცა ინება, ეგრეცა განაგო თუსი დაბადებული და ნუუპუ იცოდა, ვითარმედ⁸⁴ იყოსდა თუ⁸⁵ სოფელსა ამას, შთავარ-დების ცოდვისა. ამისთვეს მსოუად წარიყვანა ამიერ⁸⁶, რაოთა წმიდად და შეუგინებელად წარვიდეს, რამეთუ⁸⁷ თითოეულსა⁸⁸ მას წარიყვანებს⁸⁹ სოფლით, ოდეს უმჯობეს იყოს [A285] და არა შესაძლებელ არს პოვნად სხვსა უმჯობესისა ქამისა უფროდეს მისსა, რამეთუ⁹⁰ რომელი⁹¹ მეუფემან ტკბილმან და სახიერმანი⁹² განაგო, [E12r] რომელმან-იგი არა[C 71r]არსი-საგან⁹³ დაგუბადნა ჩუენ. და არა ვიტყპ, თუ: „ნუ იგლოვო მიცვალებულ-თათვეს ყოლადგვე“, რამეთუ ვიცი, ვითარმედ ბუნებითი იგი სიყუარულისა მისისა განყოფად მწუხარება არს⁹⁴. გარნა გევედრები, რაოთა არა⁹⁵ ზო-მისა მეტად ესრეთ ვიქმოდით საქმესა მას⁹⁶, რამეთუ უკუეთუ მოვიგონოთ, 10 15 20

77 მიახლებად ცოდვისა ABD] მიახლებად ცოდვასა რასმე CEH.

78 პირველსავე მას ABCD] მასვე E.

79 სცრემლო ADE] სცრემლო B; ცრემლოვი C.

80 განიმრავლოს სასჯელი ABDEH] განამრავლოს C.

81 კულა ABCD]-E.

82 ეგრეთვე აღიდებდი ღმერთსა ABCD] აღიდებდვე შემოქმედსა EH.

83 ვითარმედ ADE]+ნუუპუ B; უკუეთუ C.

84 იყოსდა თუ ABE] თუ იყოსდა D. იყოსდა C.

85 ამიერ ABCD] მიერ სოფლით E.

86 რამეთუ ABD]+ ღმერთი CEH.

87 თითოეულსა ACD] თკოეულსა B; +მას ქამსა E.

88 წარიყვანებს ABD]+ამიერ CEH.

89 რამეთუ ABCD]-E.

90 რომელი ABCE]-D.

91 ტკბილმან და სახიერმან ABDEH]-C.

92 არაარსისაგან ACDE] არარავსაგან B.

93 სიყუარულისა... მწუხარება არს ABD] სიყუარული გაიძულებს განყოფისა მისთვეს მწუხარებად CEH.

94 რაოთა ABD] რომელ C; რაოთა ესრეთ E.

95 ესრეთ ვიქმოდით საქმესა მას ABD] არა ვიქმოდით ამას საქმესა CE.

- თუ მოკუდავ იყო და რად საკურველ არს, თუ მოკუდავი იგი მოკუდა?
და კუალად, უკუეთუ გულისტმა-ვეოთ, ვითარმედ ღმერომან წარიყვანა
იგი და უკუეთუმცა არა ესრეთ იყო უმჯობეს, არამცა ექმნა ესე ღმერ-
ოსა⁹⁶, და არამცა მცირედი⁹⁷ ნუგეშინისცემად მოვიდა ჩუენ ზედა ამათ
5 ეხევითართა გულისხიტუათა მიერ. და კუალად, თუ პმადლობდე ღმერ-
ოსა სიკუდილსა ზედა მხოლოდშობილისასა და შეიწყნარო ტკივილი
იგი ახოვნად, [D48] შენცა მ[B 93r]ოგცეს სასყიდელი იგი მამაომთავრისა
[C71v] აბრაამისი, რომელმან არა იდრტბნა⁹⁸ დაკლვასა ზედა მხოლოდ-
შობილისასა. და უკუეთუ გოდებისა [E 12v] მაგის და ტირილისაგან⁹⁹
10 დასცხრე და ლოცვად იწყო და ვედრებად ღმრთისა წარსრულისა მისოუს
და სხუანიცა ყვველნი ადადგინენ¹⁰⁰ ლოცვად მისოუს, და ანგელოზთა-
განცა მოილო ქებად ამას ზედა და პაცოგანცა¹⁰¹ და თავადისა ღმრთი-
საგან – სასყიდელი და სულსა მის წარსრულისასა¹⁰² ფრიად არგო, ვი-
დრედა ესრე ცუდად გოდებითა, რამეთუ არა თუ წარგიწყმდა შვილი
15 იგი, არამედ წარვიდა ადგილსა მას, რომელსა შენცა მიმავალ ხარ, და
თუ მცირედ მან მიგისწრა¹⁰³, რად არს ესე? რამეთუ არა თუ რომელი-ებე
უსიტყუელად წინა-გიც, ეგე არს ძე შენი, არამედ იგი არს¹⁰⁴, რომელი
აღფრინდა ზეცად, მეუფისა მიმართ. რაუამს უკუე იხილნე თუალნი დაყო-
ფილნი და პირი შექრული და [C72r] გუამი იგი უძრავი¹⁰⁵, ნუ იტყპ, თუ
20 თუალნი ესე არდარა ადეხემიან, პირი ესე არდარა¹⁰⁶ ზრახავს, ფერგნი
[A 286] ესე ვერდა რა¹⁰⁷ ვლენ¹⁰⁸, [E13r]არამედ იგი მოიგონე, ვითარმედ
თუალთა ამათ უაღრესად იხილონ, პირი ესე უაღრესად იტყოდის¹⁰⁹ და
ფერგნი ესე დრუბელთა ზედა ადგდენ და ჭორცნი¹¹⁰ ესე უგრწნელ¹¹¹ იქმ-
ნენ, და¹¹² უბრწყინვალესად ვიხილო ძე ჩემი. დღესა მას¹¹³ მოიჭსენე მამათ-

96 არამცა ექმნა ესე ღმერთსა ABD] ვითარმცა ექმნა ღმერთსა C; რადმცა ქმნა ესრეთ ღმერთმან E.

97 მცირედი ACDE] მცირე B.

98 იდრტბნა C] იდრტუინვა E, იდურტბნა AD, იდურტინვა B.

99 ტირილისაგან ADE] ტირილისა BC.

100 ადადგინენ ADE] ადადგინენ B; ადადგინენ C.

101 და პაცოგანცა ABDE]- C.

102 მის წარსრულისასა ABCD] მისსა E.

103 მიგისწრა AD] გისწრა BCE.

104 არს ABD]+უფროისად CE.

105 უძრავი ACDE]+და B.

106 არდარა ACDE] არდა B.

107 ვერდარა ABCE] არდარა D.

108 ვლენ ACDE] ვლენან B.

109 იტყოდის ACDE] იტყოდეს B.

110 ჭორცნი CDE] ჭელნი AB.

111 უგრწნელ ABCE] უხრწნელ D.

112 და ACDE]- B.

113 დღესა მას ACDE]- B.

მოავრისა¹¹⁴ აბრაკამისი, რომელმან ფიცხელი იგი ბრძანებად დაკლვისა ისაკისი ესრეთ მადლობით შეიწყნარა და არა იდრტკნა¹¹⁵, [B 94v] არცა განკურთა, არამედ¹¹⁶ ვითარცა ადგილსა საქმესა¹¹⁷ ჭელ-ყო საყუარელისა მის და მხელოდშობილისა¹¹⁸ დაკლვად თვისითა ჭელითა და დაწუვად, რათამცა საჯსენე[C72v]ბელიცა მისი უჩინო-იქმნას.

5

34) თახგმანებისა მისგან თესალონიკისა ებისუორისა

ამისთვის გევედრები, ოდეს მოგიკუდეს შვილი საყუარელი, ნუ ესრეთ¹¹⁹ უჯეროდ პეტოდებ და ეტყებ¹²⁰ თავსა შენსა, მ კაცო, არამედ მოიგსენე, ვითარ აბრაკამ დაკლვისა მისთვის მხელოდშობილისა არა გოდებდა, არამედ მადლობით [E13v] შეიწყნარებდა¹²¹; და კუალად იობ, იგლოუგდა¹²² ყოველთა მათ შვილთა ერთბამად¹²³ მოწყვედისათვე, გარნა ჯეროვნად, 10 რად ხომ შეუხოდა მამასა შვილთმოყუარესა¹²⁴ და¹²⁵ მეუსეულად სახელსა უცლისასა აკურობებდა¹²⁶. ხოლო ჩუენ ესვითარსა ვიქმო, რომელ¹²⁷ ფრი- ად¹²⁸ უწესო არს, რამეთუ ვინმცა იყო, რომელი გოდებდამცა შვილისა თვისისა, სამეუფოთა მათ ადგილთა წარსრულისათვს?¹²⁹ [C73r] გარნა არა ვიციო, თუ უპუე სადა წარვიდაო¹³⁰. რად უპუე არა იცი? არა მეცნიერ ხარ- ა ცხორებასა მისესა? ვითარი ცხორებად იყო მისი, ეგევითარსაცა ადგ- ილსა მივიდა. არამედ ამისთვის ვეოდებო, რომელ ცოდვილი იყოო¹³¹. და უფროვსად ამისთვის ჯერ-არს სიხარული, რომელ ადრე განიკუეთა ცოდ- ვად მისი და არა უმრავლესი შეიკრიბა¹³². ჯერ-არს [A287] უკუე შეწევნად

15

114 მამათმოავრისა ABCE] მამადმოავრისა D.

115 იდრტკნა ACDE] იდურტინა და B.

116 არამედ ACDE] და B.

117 საქმესა AB]-ესრეთ D; რასმე საქმესა C; რასამე საქმესა E.

118 მხელოდშობილისა ABCD]+შვილისა E.

119 ესრეთ ABD] უზომოდ და CE.

120 ეტყებ ACDE] ეტყებ B.

121 დაბ. 22,3-16.

122 იგლოუგდა AC] იგლოუგა B, იგლოა DE.

123 ერთბამად AC]-E.

124 მამასა შვილთმოყუარესა ACDE]-B.

125 და ABCD] ხოლო E.

126 იობ. 1,21.

127 რომელ ACD] რომელი B; - E.

128 რომელ ფრიად ABCE]-D.

129 წარსრულისათვს ABCD] წარსლვისათვს E.

130 უპუე სადა წარვიდაო (წარვიდა B) ABC] სადა უპუე წარვიდა D, თუ სადა წარვიდა E.

131 იყოო ACDE] იყო B.

132 შეიკრიბა ACDE] შექრიბა B.

- მისი არა გოდებითა, არამედ ვედრებითა დმრთისავთა, გალობითა და მოცემითა [D49] მისთვის გლახაკოავთა, შეწირვითა მისთვის უსისხლოვ[E14r] სა [B 94r] მსხუერპლისავთა, რამეთუ არა თუ ცუდად მოგონებულ არს ესე, არცა ამავდ დადადებს მდგომარე იგი წინაშე საკურთხეველსა
- 5 საშინელთა მათ საიდუმლოთა ჟამსა და იტყვს ყოველთა ქრისტეს მიერ შესუენებულთათვის [C 73v] და რომელნი ჭენებასა მათსა ადასრულებენ, არამედ სულისა წმიდისა მიერ¹³³ იქმნებიან¹³⁴ ესე. რამეთუ უკუეთუ იობის მსხუერპლი განსწმედდა შვილთა მისთა¹³⁵, რად იჭუელ ხარ, თუ ჩუენ რავ¹³⁶ შევწიროთ¹³⁷ წარსრულთა მათთვის, დიდი ესე და შესაძრწუნებული
- 10 ლი¹³⁸, მიეცეს¹³⁹ მათ ნუგეშინისცემავ?¹⁴⁰

35) თაჩმანებისაგან ფილიპელთა ებისკოლისა

- რამეთუ რომელი ცოდვასა შინა მოკუდეს, პტ, იგი ღირს-არს ტირილისა და გლოვისა¹⁴¹, რამეთუ¹⁴² მიეცა ჟამი განბანად¹⁴³ ცოდვათა თჯსთა და არა ინება. ესევითარისათვის ვტიროდით, გარნა ნუ ესრე¹⁴⁴ შურებით¹⁴⁵ ვიფხურით¹⁴⁶ თმათა და ვიცემო პირსა¹⁴⁷, არამედ წარვიდეთ თჯსგან სახიდ¹⁴⁸
- 15 ჩუენდა [E14v] და ვცრეუმლოდით წინაშე [C74r] დმრთისა და ვევედრებოდით წყალობისა მის თანა და სხუათაცა ვევედრებოდით, რომელი ცოდვილი იყოს¹⁴⁹, ლოცვად მისთვის, და გლახაკოა განუყოფდეთ, რამეთუ არს¹⁵⁰ ნუგეშინისცემავ ამის ყოვლისაგან. და არა ცუდად დააწესეს წმიდათა მოციქულთა ჭენებავ შესუენებულთავ ჟამსა მას წმიდათა

133 მიერ ABCD] განგებითა E.

134 იქმნებიან ABD] იქმნების CE.

135 მსხუერპლი განსწმედდა შვილთა მისთა ABD] შვილთა განსწმედდა მსხუერპლი იგი მათისავ, მათთვის შეწირული CE.

136 რად ACDE] რომელი B.

137 შევწიროთ ACDE] შევსწიროთ B.

138 შესაძრწუნებელი ABD]+მსხუერპლი CE.

139 მიეცეს ACDE] მისცეს B.

140 ნუგეშინისცემავ ABD]+რამე CE.

141 ტირილისა და გლოვისა BCE] ტირილსა და გლოვასა AD.

142 რამეთუ AB]-D; რომელსა CE.

143 განბანად CE] განბნევად ABD.

144 ესრე ACDE] ესრეთ B.

145 შურებით ABD] უშურებით CE.

146 ვიფხურით ABCD] დავიფხურით E.

147 ვიფხურით თმათა და ვიცემო პირსა (პირთა AD) ACDE] იფხურით თმათა და იცემო პირსა B.

148 სახიდ AD] სახედ BC; სახლად E;

149 რომელი ცოდვილი იყოს ABD]-CE.

150 არს ABD]+მისდა CE.

საიდუმლოთასა¹⁵¹, არამედ იცოდეს მათ¹⁵², ვითარმედ დიდად სარგებელ ეყოფვის მათ და დიდად ნუგეშინისსაცემელად¹⁵³. რამეთუ ოდეს დგეს ყოველი ერი, კელნი განეპყრნენ და წარსრულისა მისთვის ღმერთსა ევედრებოდინ, და¹⁵⁴ მდდელოა [B94v] განწყობილი ლოცვასა აღასრულებდენ¹⁵⁵ და საშინელი იგი მსხუერპლი შეიწირვოდის¹⁵⁶, ვითარმცა არა მოწყალე გყავო ღმერთი? [A288] ხოლო ესე იქმნების სარწმუნოე[C74v]ბიოთ მიცვალებულთათვეს, არამედ უნათლავად და კათაკუმევლად წარსრულნი არცა ამას ნუგეშინისცემასა დირს-იქმნებიან, რამეთუ არა შე[E15r]იწირვის მათვეს წმიდად იგი მსხუერპლი და დაკლებულ არიან ყოველსავე ესევითარსა შეწევნასა, არამედ გლახაკთა ოდენ მიცემავ იქმნების მათვეს, ნუუკუე სარგებელ რამე ეყოს მისგან¹⁵⁷. არა არს უკუე სიკუდილი ბოროტ, არამედ ცოდვასა შინა¹⁵⁸ არს ძნელ.

5

10

36) თახმანებისაგან ფირიცხელთა ებისცოცისა

ვისწრაფოთ უკუე¹⁵⁹ პირველ ამიერ წარსლვადმდე¹⁶⁰ მოქცევად ცოდვისაგან, რამეთუ რადგა¹⁶¹ სასოებად გუაქუს, უკუეოუ ცოდვითა შებდალულნი წარვიდეთ ამიერ და შევიდეთ ჯოჯოხეთს, [B95r] სადა-იგი არა არს ადსაარებად¹⁶², არ[C75r]ცა სინანული? არამედ ვიდრედა აქა ვარო, კელგუეწიფების სინანულითა განწმედად ცოდვათა¹⁶³ ჩუენთაო, ვისწრაფოთ, რამეთუ არა უწყით უამი, რომელსა შინა სიკუდილი, ვითარცა მპარავი, მოვიდეს, გულისხმა-ვყოო ამის სოფლისად და საქმეთა მისოა. [D50] რამეთუ მე ვიხილო რაო მკუდარი, მიაქუნდეს¹⁶⁴ რაო [E15v] უბანთა 20 შინა და შეუდგენ მას მეუდლე და შვილნი ლბოლნი, გოდებდენ¹⁶⁵ და¹⁶⁶ ტირდიან, მსახურნი იგლოვდენ, შეგობარნი მჯმუნვარე იყვნენ, მოვ-

15

20

151 საიდუმლოთასა BDE] საიდუმლოთასა AC.

152 მათ ABCD]- E.

153 და დიდად ნუგეშინისსაცემელად AD] და დიდად ნუგეშინის-ეცემის სულსა B; და ესე დიდად ნუგეშინისსაცემელ არს E.

154 და ACDE]- B.

155 აღასრულებდენ AD] აღასრულებდეს მისთვეს B; მისთვეს აღასრულებდეს CE.

156 შეიწირვიდის ACDE] შეიწირვიდეს B.

157 მისგან ADE] მას E; იყოს მაოგან C.

158 შინა ABD]+სიკუდილი CE.

159 უკუე ACDE]+მანო B.

160 წარსლვადმდე ACD] წარსლვამდე BE.

161 რამეთუ რადგა ABCD] რადგა უკუე E.

162 ადსაარებად ACDE] ადსაარებად B.

163 ცოდვათა ABD] თავთა CE.

164 მიაქუნდეს AD] მოაქუნდეს B; მისყვანდეს CE.

165 გოდებდენ ACDE] გოდებდიან B.

166 გოდებდენ და ACDE]- B.

- იგონებ არარაობასა ამის ცხორებისასა და ვითარ აჩრდილისა და სიზმრისა არარაოთ უმტკიცეს¹⁶⁷ გართ და ვიგლოვ თავსა შინა ჩემსა, ვითარ გულისგმა-ვყვნე¹⁶⁸ ტაძარნი დიდთა¹⁶⁹ და¹⁷⁰ დიდებულთანი და აწ მიწასა შინა სხენან¹⁷¹. მოიგონე, თუ რაღმომ ძალი აქუნდა და აწ არცადათუ
- 5 საგს[C75v]ენებელი მათი¹⁷² სადა იპოების, რამეთუ მრავალნი მეფენი შესრულ არიან მიწად, რომელსა¹⁷³, არავის აქუს იჯპ¹⁷⁴, დაიდგის გპრგპნი¹⁷⁵. ამას ესევითარსა იგონებდით¹⁷⁶ და ნუსადა დაგიგ[A289]კრდების კაცობრივისა დიდებისა ყუავილი, ნუცა მადალი იგი ქედი¹⁷⁷ და ბრწყინვალებად სამოხლისად და სიკეთე ცხენოსნობისად და სიმწნე სიჭაბუკისად, არამედ
- 10 მოიგონე, თუ სადა მიმავალ არს, რამეთუ შემდგო[E16r]მად მცირედისა¹⁷⁸ იხილო და არა იპოოს ადგილი მისი, ვითარცა-იგი პირველწარსრულოა¹⁷⁹ მათ მეფეთა და მთავართა ზარი, რომელთა-იგი ძოწეული და პორფ[B95v] ირი ემოსა და სურნელთა¹⁸⁰ იცხებდეს¹⁸¹ და მემდერეთა¹⁸² განაწყობდეს და საწუთროესა¹⁸³ ამისდა ყოვლითურთ შემსჭუალულ იყვნეს. [C76r] სადა
- 15 არიან მათ წინაშე მდგომარენი¹⁸⁴ იგი ერნი და საშინელებად იგი მათი? სადა არს ტაბლათა მათთა ბრწყინვალებად და სანოაგეთა¹⁸⁵ მათთა სიმრავლე და ხუმართა განცხომად და სიხარული იგი ფრიადი და სიცილი და ცხორებად, შუებითა სავსე? არა უჩინო-იქმნა¹⁸⁶ ყოველი¹⁸⁷? რად იქმნეს

167 უმტკიცეს ACDE] უმტკიცე B.

168 შინა ჩემსა, ვითარ გულისგმა-ვყვნე (გულისგმა-ვყავ CD) ABCD] შორის ჩემსა. გულისგმა-ვყავ და იხილენ E.

169 დიდთა ACDE] დიდიდთა B.

170 და ABCE]- D.

171 სხენან ABCE] მდებარენი E.

172 მათი ACDE] მისი B.

173 რომელსა ACDE] რომლისა B.

174 იჯპ ACDE] იჯეი B.

175 დაიდგის გპრგპნი ACDE]- B.

176 იგონებდით (იგონებო D) ACDE]-რამეთუ მრავალთა უნდოთა დაიდგეს გპრგპნი B.

177 მაღალი იგი ქედი ACE] სიმაღლე იგი C.

178 მცირედისა ABCD]-ჟამისა E.

179 პირველწარსრულოა ABD]-მიერ (მათ E) არა ჩანს, რამეთუ სადა არს პირველოა CE.

180 სურნელთა ACDE] სურნელთა B.

181 სურნელთა იცხებდეს ACDE] სურნელთა იცხებდის B.

182 მემდერეთა AD] მემდერეთა BCE.

183 საწუთროესა ACDE] საწუთროესა B.

184 მდგომარენი AB] მდგომელნი CDE.

185 სანოაგეთა BDE] სანოვაგეთა C, სანუვაგეთა A.

186 უჩინო-იქმნა ACDE] უჩინო-იქმნა-ა ეს B.

187 არა უჩინო-იქმნა ყოველი? ABCE]- D.

გორცნი იგი, ესეზომითა განსუენებითა შუებულნი¹⁸⁸ და ეგოდენითა¹⁸⁹ სურნელებითა¹⁹⁰ სავსენი? წარვედ სამარედ¹⁹¹ და იხილე წუთხისა იგი სი-
მყრალე¹⁹² და მატლთა მათ¹⁹³ კრებული და მოუთმენელი იგი სიმყრალე
და შესახედავი იგი ხენეში და¹⁹⁴ უშუერი. იხილე და სულო-[E16v]იოქუენ;
იხილე და ცან, ოუ¹⁹⁵ რომელსა აღსასრულსა უკუე მისლვად ხარ ამის 5
შუებისაგან¹⁹⁶. და ნეტარ, ოუმცა ესე მატლი [C76v] და ესე სიმყრალე ოდგნ
იყო, არამედ ამისგან იგი მატლი მოიგონე, დაუძინებელი და უკუდავი და
ლრჭენად კბილთად და ბენელი გარესკნელი, ცეცხლი დაუშრებელი¹⁹⁷ და
სატანჯველნი იგი დაუთმენელნი და საუკუნენი. და ამის¹⁹⁸ საწუთრო-
სა¹⁹⁹ კეთილთაცა და ბოროტოა აღსასრული ადრე იქმნების, ხოლო მუნ 10
ორივე დაუსრულებელთა მათ საუკუნეთა ჰგიეს. რაა იქმნა უკუე ფრიადი
იგი სამკაული? ვინად უჩინო-იქმნა დიდი იგი შუებად და მონათა მსახურე-
ბად და საყისეთა [A290] სიმრავლე და მონაგებთა [B96r] ურიცხუებად²⁰⁰?
რომელი ქარი მოწდა²⁰¹ და განაქარვა ყოველივე იგი? ხოლო რაა არს
უკმარიცა²⁰² იგი და ცუდი, ზომისა უმეტესი შემკულებად²⁰³ წარსრულთად 15
მათ²⁰⁴, [D51] რომელი-იგი არარად სარგებელ-ეყოფვის²⁰⁵, უფროდსად იგი
ყოველი გლახაგ[C77r]თა მიეცინ, რადოთა მასცა ერგოს²⁰⁶. ხოლო აწ ცუ-
დად რასმე ამკობენ მკუდარსა მას, რადოთა სა[E17r]მარესაცა მიპყვეს სამ-
კაულთა იგი სიმრავლე და წარიყვანიან სურნელებითა²⁰⁷ სავსე და ბრწყ-
ინვალითა სამოსლითა მისციან მატლთა და მოიქციან. მაშინმცა ჰკიოთხა 20
ვინ, ოუ²⁰⁸ რაა იქმნეს ჭმანი იგი და გალობანი და სიმრავლე წარმგზა-

188 განსუენებითა შუებულნი ABDE] შუებითა განსუენებულნი C.

189 ეგოდენითა ABDE] ეგეზომითა C.

190 სურნელებითა ACDE] სულნელებითა B.

191 სამარედ ABCD]-E.

192 სიმყრალე ABD] სიმრავლე CE.

193 მათ ABCD] იგი E.

194 ხენეში და ABCD]-E.

195 ოუ ABC]- DE.

196 მისლვად ხარ ამის შუებისაგან (ესე შუებად D) ABD] მიმავალ არს ესე შუებად C; მიგადას ესე შუებად E.

197 ცეცხლი დაუშრებელი ABD] ცეცხლი იგი უშრები C; ცეცხლი უშრები E.

198 ამის ABCE] მის მიერ D.

199 საწუთროსა ACDE] საწუთროთა B.

200 ურიცხუებად BE] ურიცხობად ACD.

201 მოწდა ACDE] მოპწდა B.

202 უკმარიცა ACE] უკმარიცა BD.

203 შემკულებად AB] შემკობილებად D; შემკობად CE.

204 წარსრულთად მათ ABD] მკუდართად CE.

205 სარგებელ-ეყოფვის AD] + არამედ B; + წარსრულსა მას CE.

206 ერგოს ACDE]-გლახაკთაცა B.

207 სურნელებითა ACDE] სულნელებითა B.

208 ოუ ABD]+რაა იქმნა აწ სამკაული იგი CE.

- ვნელოა მათ და განწყობილი კერეონებისად²⁰⁹ და მრავალნი²¹⁰ იგი ჭმანი, რომელნი გალობდებ²¹¹ – არავინ არს უკუდაგიო? ესე უკუე²¹² მაშინ ჯერ-იქო, უკუეოუმცა ვინ ეტყოდა²¹³, ოდეს-იგი ესმოდა, ოდეს-იგი იტაცებდა, ოდეს ანგაპრებდა²¹⁴. მაშინმცა ეთქუა, თუ – არავინ არს უკუდაგ, რადსა,
- 5 ვითარცა უკუდაგი, იტაცებ? ხოლო მას ჭმად ეგე არღარა [C77v] ესმის, გარნა რომელნი-ეგე წარპგზავნით²¹⁵, მდიდარნო, ოქუენ ბარე ისმინეო და შეიკდიმეთ და დასცხერიო ფრიადისა მაგის ანგაპრებისა და უკეთურებისაგან²¹⁶, რამეთუ თქუენცა ესერა მუნვე წარსლვად ხართ, ვინაო-ეგე აწ მას წარპგზავნით²¹⁷, და მოიღოთ²¹⁸ [E17v] მოსაგებელი²¹⁹ ბოროტოა ოქუენ-
- 10 თავ. არამედ გულისჭმა-ყავთ და მოიქციოთ კეთილისა მომართ, რავთა საუკუნეთა მათ კეთილთა მიემოხვევთ²²⁰ მადლითა და კაცომოყუარებითა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა, რომლისად არს დიდებად²²¹ უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

209 კერეონებისად AC] კეროვნებისა B, კერეონისა D; კერიონებისა E.

210 მრავალნი BCD] მისაგადნი A.

211 და მრავალნი (მისაგალნი A) იგი ჭმანი, რომელნი გალობდეს ABCD]-E.

212 უკუე ABD] უყროვისად CE.

213 ეტყოდა ACDE] იტყოდა B.

214 ანგაპრებდა ACDE] ანგაპრებდა B.

215 წარპგზავნით ADE] წარგზავნით B; წარპმგზავნით C.

216 ანგაპრებისა და უკეთურებისაგან ACDE] ანგარებისაგან და უკეთურებისა B.

217 წარპგზავნით ADE] წარგზავნით B; წარპმგზავნით C.

218 მოიღოთ ABCE] მიიღოთ D.

219 მოსაგებელი ACE] მისაგებელი BD.

220 მიემოხნევთ ADE] მივემოხნევთ B; მივემოხნევთ C.

221 დიდებად ABD]+და სიმტკიცე თანა მამით და სულით წმიდითურთ (ყოვლადწმიდით სულითურთ E) აწ და მარადის CE.

თავი VIII.

[B 96v] რამეთ მისივე, უმანქოებისათვე¹
და ძრევენებისათვე²

ხოლო უმანქოებისათვეს და ძრევენებისათვეს ვინ-მე მოგაროვა
სახედ, საყუარელნო, გარნა რომლისათვეს ოვადი ღმერთი [C78r] წამებს,
რამეთუ იტყვ[A291]ს³, ვითარმედ კპოვე დავით, ძე⁴ იესესი, კაცი გულითა-
დი ჩემი, რომელი-იგი არა თუ მეგობართა მისთა მიმართ ოდენ სახიერ იყო,
არამედ მტერთაცა მისთა კეთილსა უყოფდა. რამეთუ საულ ეძიებდა მას 5
მოკლვად, ხოლო მან, პოვა რად იგი⁵ მძინარე, და არა თქუა, თუ⁶: მოვკ-
ლა მეძიებელი ესე სულისა ჩემისავ⁷ და განვერე შიშსა სიკუდილისასა
და ადგილითი-ადგილად სივლტოლასა, არამედ რად თქუა? „არა მივყო
გელი ჩემი ცხებულსა ზედა უფლისასა“ ესრეთ წმიდა იყო იგი ყოვლი-
სა⁸ ძრისებრახისაგან⁹ და ძრისებრენებისა, [E18r] რამეთუ¹⁰ ცხებულად 10
უფლისად¹¹ სახელ-სდებს, რომელსა-იგი ესევითარნი ბოროტნი ექმნენე¹²
მისდა, რომელი-იგი წყურიელ იყო სისხლისა მისისა დაოხევად, რომ-
ელი¹³ შემდგომად ბევრუელთა მათ კეთილთა [C 78v], მის მიერ ქმნულთა,
ეძიებდა მას მოკლვად. ვითარცა დილეგსა შინა პოვა მტერი თვესი, სამითა
საკრებულითა შექრული ადგილისა მის იწროებითა და შემწეოა არაყ-
ოვითა და ძილისა მძლავრებითა¹⁴, [D52] და თქუა: „არა მივყო გელი ჩემი
ცხებულსა ზედა უფლისასა“ თქუენ უპუე გიკრდეს საქმე მისი, რომელ
არა მოექსენენ გარდა[B97r]რეულნი¹⁵ იგი მისნი ბოროტნი, მოწევნულნი
მის ზედა. ხოლო მე უფროისად ესე მიიპრს, რომელ არცა თუ შიშმან
მოლოდებადთა¹⁶ მის მიერ ძროთამან დაარწმუნა კელისა მიყოფად მის 20

1 უმანქოებისათვე ACDE] უმანქოებისათვეს B.

2 ძრევენებისა BCDE]+გუაკურთხე. მამა საბას შეუნდონ ღმერთმან A.

3 რამეთუ იტყვა ABCE]- D.

4 ძე ABCE]- E.

5 იგი ABD]+ქაბსა შინა CE.

6 თუ ABCD] ვითარმედ E.

7 ესე სულისა ჩემისავ CE] ჩემი ესე ABD.

8 ყოვლისა ABCD] ყოვლისავე E.

9 ძრისებრახისაგან ABD] რისხვისა CE.

10 რამეთუ AD]- BC.

11 უფლისად AC] უფლისა BD.

12 ექმნენს AD] ექმნეს BC. ვ

13 რომელი ABD] რამეთუ იგი C.

14 მძლავრებითა ACD] მძლავრებითა B.

15 გარდარეულნი ACD] გარდასრულნი BE.

16 მოლოდებადთა E] მოლოდებითა ACD, მოლოდებულმან B.

ზედა, არამედ ირჩია თავისა თვისისა ჭირი და მტერისა მის უვნებელად დაცეა, ვითარცა მეგობრისა და კეთილისმოქმედისაი¹⁷. რამეთუ ვინაოთ-გან შემდგომად მრავალოა კეთილოა, [E18v] რომელი ექმნებს დავითს საულის თანა, ეძიებდა მას იგი¹⁸ მო[C79r]კლვად და სდევნიდა¹⁹, მივიდა
 5 და²⁰ დადგა²¹ საულ ქუაბსა შინა ერთსა, ხოლო დავით და მის თანანი დგეს²² უშინაგანებსა ქუაბსა; და პრქუეს დავითს მის თანათა მათ: „აპა, დღე იგი, რომელ გრქუა²³ უფალმან, ვითარმედ: „მოგცე [A292] მტერი შენი გვლოთა შენთა და უკი მას, ვითარცა სონდეს სულსა შენსა²⁴“. და აღდგა დავით და მოკუკუთა კერძოდ ქლამინდისა საულისი²⁵ და პრქუა კაცთა
 10 მათ: „ნე იყოფინ ჩემდა დმრთისა მიერ²⁶ სიტყუად ესე, რავთამცა²⁷ ესრეთ უფალსა ჩემსა მიყოფად გვლი ჩემი მის ზედა, რამეთუ ცხებული უფლისად არს ესე²⁸. იხილე-ა სული უმანკოდ? კაცად-მე სახელ-ვსდვათ-ა ამას, რომელმან კაცობრივსა ბუნებასა შინა ანგელოზებრი²⁹ საონოებად გამოაჩინა? ნე იყოფინ! რამეთუ სარკინებელი³⁰ იყო ქუაბი იგი მაშინ და
 15 ირკინებოდეს დავით და ვნებად იგი გულისწყრომისად და პხედვ[C 79v]იდა ნიჭოა მიცემელი დმერთი. და [B97v] არა თუ ოდენ თვისი³¹ გულის[E19r] სიტყუად³² და ეშმაკი ებრძოდეს დავითს, არამედ მის თანა მყოფნიცა იგი კაცნი, რომელნი³³ ეტყოდეს, ვითარმედ: „აპა ესერა, განვისხენით³⁴ სახლოთაგან და ვიმალვით მთათა შინა და გვერდოთა და უკუკლოთა ამათ
 20 ბოროტოთა თავს-ვიდებო შენ თანა³⁵. აწ ამის კოვლისა ჭირისა³⁶ მიზეზი

17 კეთილისმოქმედისად ABCD] კეთილისმყოფელისად E.

18 იგი ACD]-B.

19 სდევნიდა AC] სდევდა B. +ქვითა D.

20 მივიდა და AB]-D.

21 დადგა A] დგა BCD.

22 დგეს ABD] სხდეს C.

23 გრქუა ABD] ოქუა CE.

24 სულსა შენსა ABCD] თუალთა შენთა E.

I გვ. 24,5.

25 ქლამინდისა საულისი ACE] ქლამინდსა საულისსა BD.

26 მიერ ABCE]- D.

27 რავთამცა ACDE] რავთა B.

I გვ. 24,7.

29 ანგელოზებრი ACD] ანგელოზებრივი BE.

30 სარკინებელი ABCD] სარკინობელი E.

31 თვისი ACDE]-B.

32 გულისხიტყუად ABDE] გულისწყრომად C.

33 რომელნი ACDE]-B.

34 განვისხენით BCD] განვისხენო A.

35 თანა ACD]+და B.

36 ჭირისა E]- ABCD.

გელთა³⁷ მოგცა უფალმან³⁸ და შენ იტყვ არა შეხებად მისსა?³⁹ არამედ არად⁴⁰ ამათგანი ისმინა ნეტარმან მან⁴¹, რამეოუ ერთო⁴² იყო მისი მოსწრავებად, რაოთამცა ძრუკსენებლებისა იგი გპრგპნი მოიღო⁴³. ამისთვის უკნებელად დაიცვა მტერი იგი. არა-მე უპუე უზეშთავს არს-ა ესე ძლევად, ვიდრე-იგი ოდეს⁴⁴ გო[B98r]ლიათი მოკლა? პც, ჭეშმარიტად⁴⁵, რამეოუ მუე 5 ბარბაროზსა სბლო, ხოლო აქა – ეშმაკსა. ალდგა უპუე ძილისა მისგან საულ [C 80r] და განვიდა დავითცა და კადნიერად⁴⁶ პეტვიდა დმრთისა მიმართ, რამეოუ⁴⁷ არა ამხილებდა გონებად და უჩუენებდა დმერთსა [E19v] არა თავსა ბარბაროზისასა მოკუეთილსა⁴⁸, არამედ ვნებასა გულისწყრომისა- 10 სა მოკლულსა, რომელმან-იგი საულ დაიცვა, ხოლო ეშმაკი მოკლა⁴⁹. ძლიერად გპრგპნოსან იქმნა პეტვიცა თავისა თანა – პეტვი იგი, რომდიოთ შეუ[A293]ლო მახლისა წმიდად ჩუენება დმრთისა და არა შებდალულისა სისხლითა. გამოვიდა ქუაბით განბრწყინვებული, [D53] ვითარცა- 15 იგი სამნი ერმანი გამოვიდეს⁵⁰ საკუმილიო, რამეოუ ვითარცა იგინი ვერ დაწუნა ცეცხლმან, ეგრეთვე ესე ვერ შეწუა ცეცხლმან⁵¹ ძრისგვენები- სამან. [C80v] და პატა-უყო საულს და პრქუა: „უფალო ჩემი მეფეო!“ და მოიხილა რაო საულ, მოდრეა და თაფუანის-ხცა მას დავით და პრქუა⁵²: „რად იხმენ სიტყუათა მათთა, რომელნი გეტყპან, ვითარმედ: „დავით, აპა⁵³, რომელი⁵⁴ ეძიებს ხულსა უნხსა.“ აწ იხილე თუალითა შენითა, 20 დღეს⁵⁵ ვითარ მომცა⁵⁶ დმერთმან კელთა⁵⁷ და არა ვინებე მოკლვად

37 გელთა CDE] - AB.

38 უფალმან ADE] დმერთმან BC.

39 I გევ. 24,5-8.

40 არად ACDE] არარად B.

41 მან ACDE]-B.

42 ერთი ABCD] ესრეო E.

43 მოიღო ACDE] მოეგო B.

44 ვიდრე ოდეს-იგი BE] ვიდრე იგი ოდეს CD, ვიდრე იგი A.

45 პც, ჭეშმარიტად ABCE]- D.

46 და კადნიერად ABCD]+თუალითა კადნიერითა E.

47 რამეოუ BCDE]-A.

48 მოკუეთილსა ABD] მოკლულსა C.

49 მოკლა ABD] მოწყლა C.

50 გამოვიდეს ABCD]- E.

51 ეგრეთვე ესე ვერ შეწუა ცეცხლმან ACDE]-B.

52 და პრქუა ABD]- CE.

53 დავით, აპა A] აპა, დავით BCDE.

54 რომელი ABD]- CE.

55 დღეს ABCE]- D.

56 იხილე... ვითარ მომცა ABD] იხილეს თუალითა შენთა, დღეს ვითარ მოგცა (მიმცა C) EC.

57 ჩემთა ABD]+ქუაბთა შინა C; ქუაბსა შინა E.

- შენი, არამედ ვთქჲ: არა მოვყო ჯელი ჩემი უფალსა ჩემსა ზედა, რამეთუ
ცხებულ [E20r] უფლისაღ არს. და ასა, კერძო ქლამინდისა შენისაღ ჯელთა
ჩემთა, რომელი მე მოგვიუეთეს და შენ არა მოგალ⁵⁸. ხოლო ამას ყოვ-
ელსა ზედა, ვინაოთგან იხილა იგი, რამეთუ უკურნებელ იყო⁵⁹ იგი და
5 კუალადცა ემიებდა მას მოკლვად, და პოვა კუალად⁶⁰ უამი, [B98v] რომელ
შემდლებელ იყო მოწყებდად მისა და მის თანათა და არა ინება, არამედ
განეშორა მიერ და⁶² წარვიდა და იყოფოდა⁶³ წარმართოა შორის. ხოლო
ესმა⁶⁴ რა ც81r] სიკუდილი საულისი⁶⁵, იხილეთ საკპრველი კუალად,
ვითარმედ დაიპო სამოსელი და დაისხა ნაცარი თავსა თვესსა ზედა და
10 იგლოვდა, ვითარცა ვინ იგლოვის⁶⁶ სიკუდილსა ზედა⁶⁷ მხოლოდ შობილ-
ისასა, და არა მიიღებდა საზრდელსა, არამედ ტიროდა და სიტყუათა
მათ გლოვისათა შეაწყობდა⁶⁸ და ადგილსა მასცა სწყევდა, რომელმან
შეიწყნარა სისხლი საულისი: “შთანრცა გელბორსანო, ნუმცა მოსრულა
არს⁶⁹ თქუებ ზედა ცუარი⁷⁰, ნუცა წმარ, მთანო სიკუდილისანო, რამეთუ
15 მუხ დაუცა საჭურველი ძლიერთაღ⁷¹. [E20v] და ზედაისზედა უწოდის⁷²
სახელსა და ეტყპს⁷³: „საულ, საულ და იუნათან! საუკარელნო და შუგ-
ნიერნო⁷⁴, [A294] არა განყოფილნო ცხორებასა და სიკუდილსა არავე
განიყვენით, რამეთუ არა იქმნა თქუებ ზედა, რათოამცა ხომბლე შვილ-
მან იხილა, ანუ [C81v] უშეილოებად მამამან, არამედ ორნივე ზოგად
20 წარხუედით⁷⁵. და რავდა ვთქჲა გრძელად, რავდენი⁷⁶ მაშინ მან გლოვად
წარმოთქჲა⁷⁷, ესრეთ უბეე ჩუენცა ვიქმოდით⁷⁸ და თითოეული⁷⁹ თქუენი⁸⁰

58 მოგვიუეოე ACDE] მოგვიუეოე B.

59 **I მევ. 24,9-12.**

60 იყო ABDE]+გული მისი C.

61 პოვა კუალად ACDE] კუალად პოვა B.

62 და ACDE]-B.

63 იყოფოდა ADE] იყოფოდა B; იყოფებოდა C.

64 ესმა ACDE] იქმნა B.

65 საულისი ABC] მისი DE.

66 იგლოვის A] იგლოვის E, იგლოვნ BC, იგლოვნ D.

67 ზედა ABC]+შიილისა DE.

68 შეაწყობდა ABCD] შეაწყობდა E.

69 მოსრულ არს BCDE] მოსრულა A.

70 თქუებ ზედა ცუარი ACDE] ცუარი თქუებ ზედა B.

71 **II მევ. 1,21.**

72 უწოდის AD] უწოდდის B; უწეს C.

73 და ეტყპს AC]-D; და ეტყპნ B.

74 და შუენიერნო ABD]-C.

75 **II მევ. 1,23.**

76 რავდენი A] რათოდენი B, რაოდენი CD.

77 წარმოთქჲა ABCD] წარმოთქჲა E.

78 ვიქმოდით ABD]+საუკარელნო CE.

79 თითოეული ACDE] თითოეული B.

80 თქუენი ABCD]-E.

ბოროტისმყოფოა⁸¹ თქუნთა⁸² კეთილსა უყოფდით. და უპუეთუ ბოროტი რამე იხილოთ მათ⁸³ ზედა მოსრული⁸⁴, ესრეთ იგლოვდით, რაოთა სასყიდელი მრავალი პპოთ⁸⁵ დმრთისაგან. ხოლო იხილეთ, რამეთუ⁸⁶ შემდგომად სიქ[B 99r]უდილისაცა, ვინაოთგან მეფე იქმნა, ვითარ ძმისწული მისი მკელობელი თავისა თვისისა თანა მიიყვანა და ტაბლასა თვისსა⁸⁷ პურისმტე⁸⁸ ყო. გვა, საპურველი⁸⁹ ვინმცა იხილა ესე,[E21r] ვითარ დავით საულის თესლისა, ბოროტისმყოფელისა და მკილველისა⁹⁰ მისისად, თანამეპურისმტე⁹¹ და ტაბლისმოდგამ⁹² [C82r] პყოფს, და არამცა ლმობიერი იქმნა მტე[D54]რთა მისთა კეთილისყოფად, რამეთუ დადაცათუმცა საზრდელისა მისისაგან სამეუფოვსა მიღებად⁹³ დირს-ექმნა, ესეცა დიდი იყო, ხოლო მან თანამენინაგედცა დირს-ყო. ხოლო უმრავლესნი კაცნი არა ხიცოცხლესა ოდენ თვისსა⁹⁴ მტერთა თვისთა⁹⁵ ბოროტსა უზმენ, არამედ შემდგომად სიკუდილისაცა⁹⁶ მათისა შვილთა მათთა ზედა შურსა იგებენ⁹⁷. ხოლო არა ესრეთ იყო დავით, არამედ ცხორებასაცა⁹⁸ მტერსა თვისსა არა ავნო და შემდგომად სიკუდილისა⁹⁹ შვილთა მისთა¹⁰⁰ წყალობად აჩუენა¹⁰¹. აშენებოდეთ და მჯრსა მივაგებთ, ვინაოთგან¹⁰⁴ მას უბრალოდ ეგოდენი¹⁰⁵

-
- 81 ბოროტისმყოფოა ABD] ბოროტისმოქმედსა CE; ბოროტისმყოფელთა D.
- 82 თქუნთა ABCD] თუისსა E.
- 83 იხილოთ მათ ABD] იხილოს მის CE.
- 84 მათ ზედა მოსრული ABCE] მის ზედა D.
- 85 სასყიდელი მრავალი პპოთ (პპოვოთ B, პოთს C) ABCD] ესრეთ სასყიდელი აქუნდეს E.
- 86 ხოდო იხილეთ, რამეთუ ABD] რამეთუ იხილეთდა CE.
- 87 თვისსა ADE]+თანა B; მისსა თანა C.
- 88 პურისმტე ABD] მეპურისმტე C; პურისმტე E.
- 89 საპურველი ABCD] სასურველი E.
- 90 მკილველისა AB] მკლველისა CD.
- 91 თანამეპურისმტე ABCDE] თანამეპურისტე B.
- 92 თანამეპურისმტე და ტაბლისმოდგამ AB] მეპურისმტე, ტაბლასა მოდგამ D; მეპურისმტე და ტაბლისა მოდგამ C.
- 93 სამეუფოვსა მიღებად] სამეფოსად მოდგებად B.
- 94 ოდენ თვისსა A] თვისსა ოდენ BD.
- 95 მტერთა თვისთა AB]-D.
- 96 შემდგომად სიკუდილისაცა AD] შემდგომადცა სიკუდილისა B. შემდგომად სიკუდილისა C.
- 97 შურსა იგებენ BCE] შურს-იგებენ D; შურ-იგებენ A.
- 98 ცხორებასაცა BCED]+თვისსა A.
- 99 სიკუდილისა ABCD] სიკუდილისაცა მათისა E.
- 100 მისთა ACDE]+ზედა B.
- 101 აჩუენა ABCD] უჩუენა E.
- 102 გპოვოთ A] გპოვოთ B; გპოვოთ C; გპოვოთ ED.
- 103 გარდასრულთა ABCD]+საქმეთა E.
- 104 ვინაოთგან ABCE]+უაუ D.
- 105 ეგოდენი AC]-B; ეგოდენი DE.

- შეემოხვა¹⁰⁶ და მან ნაცვალად კეთილი მია[C82v]გო, [E21v] და უფროვსად, რომელ მაშინ სჯული იტყოდა, ვითარმედ: „თუადი თუადისა წილ და კბ[A295]ილი კბილისა წილ“¹⁰⁷ და არა ბრალად უჩნდა კაცოა¹⁰⁸ ნაცვლისა მიგება? ხოლო ოფ არა თუ ბოროტის-ყოფად ოდენ დაყენებულ ვარო,
- 5 არამედ კეთილისა მიგებად¹⁰⁹ ბრძანებულ არს ჩუენდა, რამეთუ იტყპს – „აეთილსა უყოფით მოძულეთა ოქუენთა¹¹⁰, ულოცევდით მწყევართა [B99v] ოქუენთა¹¹¹, რადო უკუ სიტყუა გუაქუნდეს, უპუეთუ შემდგო-
მად ქრისტეს მოსლვისა ვერ მივიწინეთ¹¹² საზომსა მას, ძუელსა სჯულ-
სა¹¹³ შინა ყოფილთასა. არა გესმის-ა, რასა იტყპს უფალი, ვითარმედ¹¹⁴:
- 10 „უკუეთუ არა გარდაეჭმატოს სიმართლე¹¹⁵ ოქუენი მწიგნობართა და ფარი-
სეველთა, ვერ შეხვდეთ სასუფეველსა შინა¹¹⁶ ღმრთისასა?¹¹⁷“

38) თაჩგმანებისა მისგან იგავისა მისთვე¹¹⁸, ჰომელსა თანა-ელვა ბევჩი¹¹⁹ ტალანტი¹²⁰

- [C83r] ისმინე, რაო პრქუა პეტრე უფალსა: „უკუეთუ ცოდოს ჩემდა
მომართ ძმამან ჩემმან, რავდენგ ზის შეუნდო მას, ვიდრე შედგ ზის-ა?“¹²¹
არამედ¹²² პგონებდა, ვითარმედ დიდი რამე თქუა¹²³. [E22r]ხოლო თუ
15 რადხომ შორავს, რადოა სცნა, კაცომოყუარება ღმრთისა და სახიერე-
ბა კაცოათვე¹²⁴, ისმინე, რაო მიუგო: „გეზებ შებ – სამეოცდაათჯერ¹²⁵

106 შეემოხვა ABCD] შეამოხუინა E.

107 მთ. 5,38.

108 კაცოა ABC]-D.

109 კეთილისა მიგებად ACD] კეთილისმიგებაცა B.

110 ოქუენთა ACD]+და B.

111 მთ. 5,44.

112 მივიწინეთ CD] მივეწინეთ AB.

113 ძუელსა სჯულსა ABCD] ძუელთა სჯულთა E.

114 ვითარმედ ABCD]-E.

115 სიმართლე ABCD] სიმდიდრე E.

116 შინა AD]-BCE.

117 ღმრთისასა ABD] ცათასა CE.

მთ. 5,20.

118 თარგმანებისა მისგან იგავისა მისთვე AB] თარგმანებისაგან იგავისა მის CE,
თარგმანებისა იგავისა მისთვე D.

119 ბევრი ABCD] ბევრეული E.

120 ტალანტი ABC] დრაპანი D.

121 მთ. 18,21.

122 შედგზის-ა? არამედ ABD] შედგზისამდე? და E; შედგზისა? და C.

123 დიდი რამე თქუა ABD] დიდ რამე პრქუა E; დიდი რამე ვოქუ C.

124 კაცოათვე AD] კაცოასა B; კაცოა C.

125 სამეოცდაათჯერ AD] სამეოცდაათ BC.

შედგ ზის¹²⁶, რომელ-იგი¹²⁷ არს ოთხას სამეოც და ათი. და ნუ სცნობ¹²⁸, თუ ძნელ არს მცნებად ესე, რამეოუ უკუეთუ დააჩვო თავი შენი, რაოთა ყოველსავე¹²⁹ ცოორმასა მოყუსისასა შეუნდობდე, ადგილად ადგიჩნდეს საქმე¹³⁰ ესე, რამეოუ არარა ესრეთ ღმერთსა მოიმადლებს, ვითარ არა მიგებად ბოროტი¹³¹ ბოროტისა წილ. ხოლო უკუეთუ იტყპ: „და თუცა¹³² 5 მენებოს¹³³, რავ ძალ-მიც ბოროტისმყოფელისა ჩემისა ვნებად, უკუეთუ იგი დიდებული იყოს და მე – უნდო?“ არამედ ძალ-გიც წყევად მისი, ძვრის [C83v] ზრახვად, ძაგებად¹³⁴ ყოველთა თანა; უკუეთუ გესმეს¹³⁵ მისი ჭირი რამე – გახარებად¹³⁶. ხოლო უკუეთუ ამას ყოველსა არა იქმოდი, მოიდო სასყიდელი არა ძვრისყოფისად¹³⁷, რამეოუ [B100r] ესრეთ 10 გამოჩნდების, ვითარმედ თუცამცა¹³⁸ [A296] ვნებად შეგეძლო, არავემცა ავე მას. რაჟამს უკუე მტერი შენი მოგეცეს¹³⁹ ჭელთა [E22v] შენოა, მაშინ კეთილი-უყავ მას, რაოთა¹⁴⁰ ესრეთ კაცოა საყუარელ იქმნე და წარუვალ- თაცა მათ კეთილთა დირს-იქმნე მადლითა¹⁴¹ უფლისა [D55] ზუენისა იესუ ქრისტესითა, რომელსა შუენის დიდებად თანა მამით და სულიო წმიდო- 15 თურთ აწ და მარადის და უკუნიო უკუნისამდე, ამინ.

მთ. 18,22.

- 126 რომელ BCD] რომელი-იგი A.
 127 სცნობ ACD] პგონებ B.
 128 ყოველსავე ACDE] ყოველსა B.
 129 საქმე ABC]- DE.
 130 ბოროტი ABD] ბოროტისად CE.
 131 თუცა BCDE] თუმცა A.
 132 მენებოს ABCD] მინებსო E.
 133 ძაგებად ACDE] და ძაგებად მისი B.
 134 გესმეს ABCD] გესმას E.
 135 გახარებად ACDE] გაიხარებ B.
 136 მადლითა ACDE] მადლითა E.
 137 ძვრისყოფისად ABCD] ბოროტისყოფისად E.
 138 თუცამცა C] დაღაცათუმცა E, თუმცა ABD.
 139 მოგეცეს ACDE] მოგეცეს B.
 140 რაოთა CD] რამეოუ AB.
 141 მადლითა ACDE]+და კაცომოყუარებითა B.

თავი IX.

XXIX) ლოცვისათვეს, ანტიულთათვეს¹ თქმელისაგან²

- დიდ არს³ ნიჭი ლოცვისად და დიდნი კეთილნი მოგუეცემიან⁴ მის მიერ, უპუეთუ გონებითა მგურვალითა და წმიდითა აღვასრულებდეთ⁵ მას და⁶ [C 84r] გინა თუ მოგუეცეს სათხოვები იგი ჩუენი, გინა თუ – არა, მადლობით შევიწყნარებდეთ⁷, რამეთუ მრავალგზის არა მოღებად
- 5 სათხოვებისად მის უმჯობეს არნ⁸ და ამისთვეს არა მოგუცის იგი დმერთ-მან; ხოლო⁹ ვინაოთგან უმჯობესისა ჩუენისათვეს არა მოგუცის, ესე მოცე-მად არს. ხოლო ჩუენ არა ვიცით უმჯობესი ჩუენი, ვითარ-იგი მან იცის. და ამისთვეს, გინა თუ მოგუეცეს¹⁰ თხოვად იგი ჩუენი, გინა თუ არა მო-გუცეს¹¹, მადლობად [E23r] გვდირს, რამეთუ შესმენად ლოცვისა ჩუენისად
- 10 ამისგან იქმნების: პირველად უპუე დირს-ვიქმნეთ¹² მოღებასა მის საქმისა-სა, რომელსა ვითხოვდეთ, მეორედ – რათა ვითარცა ჯერ-არს, ესრეთ ვილოცვიდეთ¹³, მესამედ – მოუწყინებელად, მეოთხედ – რათა არარას წორციელსა [C84v] ვითხოვდეთ, მეხუთედ – რათა მცნებათა დმრთისათა ვიმარხ[B100v]ვიდეთ, მეექუსედ – რათა უმჯობესად ვითხოვდეთ. ხოლო
- 15 ვითარცა ამათ მიერ შესმენად ლოცვისად იქმნების, ეგრეთვე ამათ ონა წინააღმდეგომთაგან – არა სმენა, რამეთუ უპუეთუ სათხოვები სავნებ-ელ იყოს, არა მოსცემს¹⁴ დმერთი, დადაცაოუ მართალი იყოს, რომელი-იგი ითხოვდეს, რამეთუ¹⁵ ვინ იყო უმართლეს პავლესსა, გარნა ვინაოთგან არა ჯერ-იყო სათხოვებისა მის მოცემად¹⁶, არა მოსცა¹⁷, [A297] რამეთუ
- 20 იტყვას: „ამისთვეს ხამგ ზის უფალსა ვევედრე და მრექუა მე: „უმა-არს შენდა

1 ანდრიატელთაობეს C] ანდრიატელთა ABD.

2 თქმულისაგან AC]+გუაგურთხენ, უფალო B, +მისგან D.

3 არს ABD]+საყუარელნო C.

4 მოგუეცემიან ABCD] მოგეცემიან E.

5 აღვასრულებდეთ ABCD] აღასრულებდეთ E.

6 და ABCDJ-B.

7 შევიწყნარებდეთ ABDE]+რამეთუ გინა თუ მოვიდოთ თხოვად ჩუენი, გინა თუ არა მოგდებიეს C.

8 არნ ACDE] არინ B.

9 ხოლო ABE] რამეთუ CD.

10 მოგუეცეს CE] მოგუეცეს AD, მოგცეს B.

11 მოგუეცეს AD] მოგცეს B; -C.

12 დირს-ვიქმნეთ AD] დირს-ვიქმნენით B; დირს-ვიყვნეთ C.

13 ვილოცვიდეთ ABD] ვითხოვდეთ C.

14 მოსცემს ACDE] მისცემს B.

15 რამეთუ AB] ვითარცა-იგი D; ვითარმცა C.

16 მოცემა ACE] მიცემა BD.

17 არა მოსცა ABCE]- D.

მადლო ჩემი¹⁸. და¹⁹ ქუალად უკუეთუ ცოდვასა ვიქმოდიო²⁰, არავე ისმენს ღმერთი ჩუქნსა, ვითარცა-იგი ისმინე, რად პრქუა იერემიას: [E23v] „ნუ იღოცავ ამის ერისათვეს, ანუ არა ხედავ-ა, რასა-იგი იქმან²¹?“

[C 85r] 40) ქანანელისათვეს თქმული²²

ხოლო შენ, ილოცვიდე რად, წმიდამცა ხარ ყოვლისაგან ბოროტისა და გონებითა შემოკრებულითა ილოცვიდი მოტევებისათვეს ცოდვათა შენ- 5
თავსა, რამეთუ მრავალნი შევლენ ეკლესიად და ილოცვენ ლოცვითა მრავლითა და²³ არცა თუ იცოდიან, თუ რასა²⁴ იტყოდიან, რამეთუ გონ-
ებად განბეჭულ არნ²⁵ და ბაგენი იძრვოდიან და სასმენელთა არა ესმინ. აწ²⁶ შენ თვით არა გესმის ლოცვად შენი, ღმერთმან²⁶ ისმინოს-ა? მუკლთა 10
მოიდრეკ და გონებად შენი რბის გარე; გუამი მუნ დგას²⁷ და სული – არა; 10
პირი შენი იტყვს ლოცვასა და გონებად შენი რიცხუავს ვახშოთა, ანუ მონ-
აგებთა, [B101r] ანუ სანუვაგეთა²⁸, ანუ სხუათა რაომე²⁹ ბოროტთა, რამეთუ 15
ეშმაკი უკეთურ არს და იცის³⁰, ვითარმედ დიდი³¹ კეთილი³² მოგუეცემის
ლოცვისა მიერ, [C85v] ამისთვეს ისწრაფის განბეჭვად გონებათა ჩუქნთა,
[D56] რაოთა ვერარად ვირგოთ მისგან. და მრავალგზის, სარეცელთა ზედა 15
რად [E24r] ვწიოთ, არარად მოგუაგონის მისგანი, და ლოცვად რად აღვდგ-
ით, მექსეულად ბევრეულნი გულისხიტყუანი მოგვალინის, რაოთამცა
ცარიელი³³ და უსარგებლონი გამოგვანნა³⁴ მუნით³⁵. ხოლო ჩუქნ, უკუ-
ეთუ გუენებოს, რაოთა არა ჰყოფდეს ამას ეშმაკი, ვილოცვიდეთ რად და 20
წარვოქუათ ლოცვად რაომე განბეჭულითა გონებითა, კუალად მოვიქცეთ

18 II კორ. 8-9.

19 „ამისთვეს სამგზის უფალსა ვევედრე და მრქუა მე: „ემა-არს შენდა მადლი ჩემი“. და ABCD]-E.

20 ვიქმოდით ACDE] ვიქმოდეთ B.

21 რასა-იგი იქმან ACD] რომელსა-იგი იქმან B. იგრ. 7,16.

22 თქუმული AD] თქუმულისაგან BC.

23 და ACD]-B.

24 თუ რასა AC] რომელსა B, რასა DE.

25 არნ ACD] არის B.

26 ღმერთმან ABCD]+ვითარ E.

27 გუამი მუნ დგას ABCD]-E.

28 სანუვაგეთა ABE] სანუვაგეთა (ყოველთვის) CD.

29 რაომე ACDE] რაოთამე B.

30 უკეთურ არს და იცის ABCD] მეცნიერ არს E.

31 ვითარმედ დიდი ACDE] ვითა მარადის B.

32 კეთილი ABCD] სარგებელი E.

33 ცარიელი ABD] ცალიერი C.

34 გამოგვანნა ACD] გამომიყვანნა B.

35 მუნით ABD] მიერ C.

- და იგივე წარვოქტათ. დადაცათუ კუალად განიბნიოს გონებავ³⁶, ეგრეთვე ვყოთ, ვიდრემდის იხილოს ეშმაკმან, ვითარმედ არას ირგებს გონებისა ჩუენისა წარტაცებისაგან და დასცხერეს. რამეთუ უკუეთუ კაცსა რად დიდებულსა [C86r] წინაშე ვდგეთ, ესოდენსა კრძალულებასა ვაჩუენებო,
- 5 რომელ არცადა თუ მივხედნიო³⁷ სადა, [A298] არამედ თუალითაცა და გონებითა მისდა შემსჭუალულ ვიყვნიო³⁸, არა ჯერ-არს-ა³⁹ უფროისად, ოდეს წინაშე ღმრთისა ვდგეთ, თანა-გუაც ამისი საქმე⁴⁰, რომელ-იგი მხედველ არს⁴¹ გონებითა, რამეთუ უკუეთუ გჯილნეს, ვითარმედ ენითა ოდენ ვითხოვთ მოტევებასა ცოდვათასა, ხოლო გონებითა სხუასა [E24v]
- 10 ვიწურთოთ, არა მოგუცეს მოტევებად, არამედ უფროისად განგურისხდებ⁴². რამეთუ უკუეთუ ჭორცითა უფალთა მსახურნი ესრემ მოსწრავებით პმ-სახურებებ⁴³ ყოველთა დღეთა⁴⁴ ცხორებისა მათისათა მცირედ ჟამისა და წარმავალისა კეთილი[B 101v]სათვა და მრავალგზის ვერცა [C86v] რას მიემთხვენიან⁴⁵ მათგან კეთილსა, ჩუენ, რომელნი საუკუნეთა ვეძიებო
- 15 კეთილთა, არა ვიღოცოთ-ა შემოკრებულითა გონებითა მცირესა ამას ლოცვისა ჟამისა? რამეთუ დადაცათუ ნაცვალი არა მოგუეცემოდა, თკო ესე, რომელ ღმერთი უბნობად მისა და სიტყვად ღირს-გუყოფს⁴⁶, არა ბევრეულთა კეთილთა უმჯობეს არს-ა? რამეთუ უპუეთუ სათნოსა ვისმე კაცსა ეუბნებოდის, არა მცირედსა⁴⁷ სარგებელსა მოიღებს მისგან, ვი-
- 20 თარ არა ცრიადსა კეთილსა⁴⁸ ღირს-იქმნეს, რომელი ღმერთსა ზრახ-ვიდეს⁴⁹ რამეთუ კაცი, რომელი⁵⁰ ყოვლითა გულითა ილოცვიდეს, [E 25r] შეუძლებელ არს, თუმცა შთავარდა იგი ცოდვასა ადრე, რამეთუ რაჟამს განაცურვოს გონებად და სული თკი [C87r] ლოცვითა და ვითარცა ცაოა შინა მდგომარედ პხედვიდეს თავსა თუსსა და ცოდვათა თუსთა იქსენებ-
- 25 დეს და მეუფესა ევედრებოდეს ატოცად⁵¹, ამას ესვეითარსა საქმესა შინა

36 გონებად ACD]-B.

37 მივხედნიო ABC] მივხედვიდოთ D.

38 ვიყვნიო A] ვიყენეთ B, ვიყვნიო CD.

39 ჯერ-არს-ა ABD]-CE.

40 საქმე ABD] ქმნაო CE.

41 მხედველ არს BCDE] მხედველდა A.

42 განგურისხებ CE] განგურისხებს AD, განრისხებს B.

43 პმსახურებებ ACDE] მსახურებებ B.

44 დღეთა ABCD] ჟამთა E.

45 მიემთხვენიან A] მიემთხუევიან B, მიემთხუინიან C, მიემთხუინიან E.

46 ღმერთი (ღმერთი - D)...ღირს-გუყოფს ABD] ღმრთისა მიმართ უბნობად ღირს-გუყოფს C; ღმრთისა უბნობად და მისა მიმართ ღირს-ვიქმნებით E.

47 ეუბნებოდის, არა მცირედსა ACDE] ეუბნებოდეს, არა მცირედ B.

48 კეთილსა ABCD] სარგებელსა E.

49 ზრახვიდეს ACDE] პზრახავს B.

50 რომელი ABCD]+ზედაისზედა E.

51 ატოცად AB]+ცოდვათა თუსთა D; მათდა CE.

ეოფითა ყოველთა ვნებათა უმაღლეს იქმნას⁵².

41) მესამისა თავისა⁵³ ანანიაშვილისაგან

ხოლო უკმან ლოცვასა თანაშემწედ ცრემლნიცა, რამეთუ ვერ შუებულ-ჰყოფს წყალი ესრეთ ხეთა⁵⁵ ნერგსა და მხალთასა, ვითარ წყარო ცრემლთავ ლოცვასა ესე ფრთოვან-ჰყოფს მას და წინაშე დმრთი[A299] სა მიიყვანებს და სასმენელთა უფლისათა შეიღებს⁵⁶ ვედრებასა ამას⁵⁷. 5
უკუთუ კულა ჭორცნი⁵⁸ დგენ [D57] და პირი მრავლისმეტყუელებდეს⁵⁹, ხოლო გონებად ბოროტ[C87v]თა⁶⁰ იწურთიდეს და სოფლი[B102r]სა ნივთთა შინა იქცეოდის, ვითარ თქუას ესევითარმან მან, თუ მე წინაშე დმრთისა ვილოცავ⁶¹ წინაშე დმრთისა იგი ილოცავს [E25v] ჭეშმარიტად, რომელმან კოვლით კერძო შემოიკრიბოს სული თვის და არა აქუნდეს 10
მას უამსა ზიარებად სოფლისად და საქმეთა მისთავ, არამედ ყოველივე კაცობრივი გულისსიტყუად განედევნოს⁶² და ვითარცა ცათა შინა მდგომარე იყოს, რამეთუ ესრეთ უკმს მლოცველსა ლოცვად, რათა ყოვლითურთ თავი თვის შემოიკრიბოს და ადიპყრას⁶³ გონებად თვის ზეცად და სულითა მგლოვარითა ხადოდის დმერთსა. ნუცა მრავალთა სიტყუათა 15
შეაწყობს, არამედ მცირითა⁶⁴ და მწურვალითა გულითა ჯერ-არს ვედრებად⁶⁵, რამეთუ არა სიმრავლე სიტყუათად ასმენს დმერთსა, არამედ⁶⁶ მწურვალებად გონებისად, რათა⁶⁷ უკუ სოქუა, ილოცვიდე რად, ის-მინე ქანანელისად მის, ვითარ ეტყოდა უფალსა: „შემიწყალე მე, უფალო,

52 იქმნას ACD] იქმნეს B; იქმნა E.

53 თავისა AD] თავისაგან BCE.

54 ანანიას AC] ანანიაისთვის BD.

55 ხეთა ACDE] ხე B.

56 შეიღებს ABDE] შეიყვანებს C.

57 ამას A] მას BCD; ამისსა E.

58 ჭორცნი ABD]+ოდეს C; ოდენ E.

59 მრავლისმეტყუელებდეს ACDE] მრავლისა მეტყუელებდეს B.

60 ბოროტა ACDE] ბოროტსა B.

61 ვილოცავ ABD] ვილოცე CE.

62 კაცობრივი გულისსიტყუად განდევნოს BCDE] გულისსიტყუად კაცობრივი განედევნოს A.

63 ადიპყრას ABCD] ადიპვანოს E.

64 მცირითა AD] მცირეთა BCE.

65 მწურვალითა გულითა ჯერ-არს ვედრებად ABD] მწურვალეთა CE.

66 ამ ადგილიდან ს 4936-ს (C) აკლია საკითხავები №№42-75. 88 r-ზე ტექსტი C-ში გრძელდება 75-ე საბოთხავის ბოლოდან.

67 რათა ABD] რა E.

რამეთუ ასეული⁶⁸ ჩემი ბოროტად ეშმაკეულ არსებ და არსებ ბოროტი⁷⁰ ეშმაკეულებად ცოდვითა შებლალულებარ⁷¹. ამას იტყოდე მტურვალედ: „შემიწყალე მე, უფალო“, და პპოო წყალობად.

- [E26r] ხოლო იტყვან ვიეთნიმე, ვითარმედ: „არა მომეცალების მისლ-
5 ვად ეკლესიად“. და რა არს ესე? არა თუ ოდენ ეკლესიასა შინა შეი-
წირვის ლოცვად, არამედ საღაცა მტურვალედ ილოცო. დადეგ სენაკსა
შენსა, ანუ ადგილსა ერთსა, სადაცა იპოვო⁷², და ევედრებოდე დმერთსა
ყოვლითა გულითა⁷³ და იგი არს ეკლესიად. ჭმა-ყავ: „შემიწყალე მე, უფა-
ლო“. ნუ ბაგითა ჭმა[B102v]-ჰყოფ, არამედ გონებითა, რამეთუ დაღაცათუ
10 ბაგენი დუმნენ, უკუეთუ გონებად ჭმობდეს, ესმის დმერთსა. იხილე მოსე,
მეწამულსა რა ზღუასა ზედა დგა და მეგპპტელნი მოიწინეს, ვითარ ევე-
დრებოდა იგი დმერთსა დუმილით და არა აღადებდა იგი პირსა თვისსა⁷⁴.
ხოლო დმერთმან პრქუა: „რასა პლადადებ ჩემდა [A300] მომართ?“ რამეთუ
არა თუ დმერთი⁷⁵ ადგილსა ეძიებს, ანუ ჭმასა, არამედ სულსა მტურვალუ-
15 სა. იერემია მწვრესა შინა იყო და დმერთსა ხადოდა; იობ სკორეთა ზედა
ჯდა და ასმენდა დმერთსა ლოცვასა თვისსა; იონა ვეშაპისა [E26v] მუ-
ცელსა შინა დაღად-ყო⁷⁶ და ესმა დმერთსა; ეზეკია ზედგომადცა ვერშემ-
ძლებელ იყო, არამედ ცხედარსა ზედა ოდენ მიიქცა, კედლით კერძო ილ-
ოცა მტურვალედ და გამოსრული განჩინებად სიკუდილისად უკუნ-აქცია;
20 პავლე, დილევგსა შინა შეკრულმან, ილოცა და კარნი საპყრობილისანი
განახუნა და მესაპყრობილე მოაქცია. რამეთუ არა კაცისა მიმართ არს
ვედრებად ჩუქნი, რამთამცა აღგილი საჭმარ-იყო და ჭმამაღლობად, არამედ
დმერთი ყოველსა ადგილსა ახლოს არს, ვითარცა იტყვს, ვითარმედ ვი-
დრედა იტყოდი, გრქუას შენ, ვითარმედ: „აქა ვარ“.

42) თახგმანებისაგან ღაბაებისა

- 25 [D58] რამეთუ უკუეთუ ოდენ გონებად შენი წმიდა იყოს ვნებათა-
გან, გინათუ გზასა იყო, გინათუ ზღუასა შინა, გინათუ სამსჯავროსა
შინა სდგე⁷⁷, გინათუ საღაცა ილოცო, დმერთმან ისმინოს შენი, წმი-

68 ასეული ABE] სული D.

69 არს AB]+არქუ შენცა: შემიწყალე მე უფალო, რამეთუ სული ჩემი ბოროტად
ეშმაკეულ არს E.

70 ბოროტი ADE] ბოროტად B.

71 მთ. 15,22.

72 იპოვო ADE] იპოო B.

73 გულითა ABD] სულითა შენითა E.

74 თვისსა A]-BDE.

75 არა თუ დმერთი ADE] დმერთი არა თუ B.

76 მუცელსა შინა დაღად-ყო BDE] მუცელსა დაღატ-ყო A.

77 შინა DE]- AB;

და ოდენმცა ხარ ბოროტისაგან, და რაჟამს მოგიჭდეს ქმნად ბოროტისა რაისამე, [E27r] მოიგენენე, ვითარ გეგულების კელ[B103r]თა ადპყრობად⁷⁸ ღმრთისა მიმართ ჟამსა ლოცვისასა და ეკრძალე ჭელთა მათ შებდალ-ვად⁷⁹ რავთამე ბოროტითა საქმითა; თუ არა, უკუეთუ ესრეთ შებდალ-ულნი ცოდვითა⁸⁰ ადვიპყრნეთ ღმრთისა მიმართ, არცა თუ მოხედოს მათ- 5 და მომართ, არამედ გარე-მიიქციოს პირი მისი ჩუენგან. და⁸¹ უფროვსად განბანენ იგინი⁸² მოწყალებითა ქველისსაქმითა შეწევნითა ჭირვეულობა-თა და ეგრეთ ადიპყრენ ღმრთისა მიმართ, რავთა მოიხილოს და შეის- მინოს ვედრებად შენი.

43) თახგმანებისაგან თესალონიკელთა ებისყორისა

კეთილ არს და ფრიად სარგებელ, უკუეთუ ვით[A301]ხოვდეთ ჩუენ 10 ლოცვასა წმიდათაგან კაცთა და აღვსძრვიდეთ მათ ჩუენთჲს ვეღრებად ღმრთისა. არამედ მაშინ იქმნების მათგან ფრიადი სარგებელი, უკუეთუ ჩუენცა შევეწეოდით მათ კეთილითა საქმითა. ხოლო უკუეთუ ჩუენ წი- 15 ნააღმდგომსა ვიქმოდით, არა გუერგების მათისა ლოცვისაგან, რამეთუ რა ერგო ჰური[E27v]ათა ლოცვად იერებიადისი, თდეს-იგინი⁸³ ბოროტსა 15 იქმოდეს? არა სამგზის ევედრა ღმერთსა? და ჰრქეა ღმერთმან: „ნუ მევ- დორები ერისა ამიხთვეს, რამეთუ არა ვისმინო შენი“⁸⁴. ანუ რა არგო სამო- ელ საულს, ილოცვიდა რა მისოჲს ვიდრე სიკუდიდმდე? გარნა მეტყვან ვიეთნიმე, ვითარმედ⁸⁵: რა სარგებელ არს ლოცვად წმიდათა? არამედ ჰმ, დიდად სარგებელ არს⁸⁶, გარნა უკუეთუ ჩუენცა შევეწეოდით კეთილითა 20 საქმითა. რამეთუ რაჟამს მოიცვეს იერუსალიმი⁸⁷ ასურასტანელთა, ვი- ნააღმდგან ეზეკია⁸⁸ მართალი იყო, ჰრქეა მას ღმერთმან: „შევეწიო⁸⁹ ქა- ლაქესა ამას დავითისთვეს, მონისა ჩემისა.“⁹⁰ ხოლო უკუანათხენელ, თდეს უკეთ[B 103v]ურებად გარდაპატეს, არდა რას ერგო დავითის ლოცვად,

78 ადპყრობად DE] აპყრობად AB.

79 შებდალვად BDE] შებდალვადა A.

80 ცოდვითა E]-ABD.

81 და A] არამედ BD.

82 განბანენ იგინი ABD] განბანენ ჭელნი შენი E.

83 თდეს-იგინი BDE] თდეს-იგი A.

84 იერ. 11,14.

85 ვითარმედ ABD] მაშა E.

86 ლოცვად წმიდათა?“ არამედ ჰმ, დიდად სარგებელ არს ABE]- D.

87 იერუსალიმი B] იტლმი A; იტმი ED.

88 ეზეკია ADE] ეზეკიელ B.

89 შევეწიო ABD] შემწე ვიყო E.

90 გს. 37,35.

- არამედ მისცნა იგინი ნაბუქოდონოსორს. ხოლო იტყვან უგუნურნი⁹¹, თუ⁹² რად⁹³ მიკმსო სხვსა ლოცვად, უკუეთუ⁹⁴ თვით კეთილსა ვიქმოდიო? რასა იტყპ, კაცო, პავლე არა ოქუა ესე, თუ რასა მერგებისო⁹⁵ სხვსა ლოცვად, რომელი[E28r]სა მლოცველნი იგი დირს არა იყვნეს, არამედ ლოცვასა
- 5 ევედრებოდა, და შენ იტყპ, თუ რად მიკმსო მე სხვსა⁹⁶ ლოცვაორ? პეტრე არა ოქუა⁹⁷, თუ რად მიკმს მე ლოცვად, რამეთუ წერილ არს: ლოცვად აღესრულებოდა მისთვის ეკლესიისა მიერ⁹⁸. და მეყსეულად გამოვიდა იგი საპყრობილით, და შენ იტყპ, თუ: რად მინებს მე⁹⁹ ლოცვაო?

44) ანტიაუციასუს¹⁰⁰

- რამეთუ უკუეთუ გამოიძიოს დმერომან უდებებად ჩუენი, რომელი
- 10 გუაქუს ლოცვასა შინა, და დაკსნილობად, და რომელ¹⁰¹ წინაშე მისსა ვდებეთ რად და ევედრებოდით, არცა ესო[D59]დენსა პატივსა ვაჩუენებთ, ვითარცა უფალსა – მონანი, ანუ ვითარ ერისოავსა – მშედარნი, ანუ ვითარცა მეგობარსა – მეგობარნი¹⁰²; რამეთუ მეგობარსა რად ეუბნებოდი, კრძალულებით [A302] ეუბნები მას, ხოლო დმერთსა რად ევედრებოდი¹⁰³
- 15 ესოდენთა ცოდვათა შენდობისათვს, გონებასა შინა ბევრეულთა საქმე-თა შემოიდებ და მათ იწუროთ. უკუეთუ ესეოდენ გამოიძიოს დმერომან, ვჰპოვეთ-მცა სიტყუად, რად მიუგეთ? არამედ ვეპრძალნეთ, რადთა არა სასჯელად ჩუენდა იქმნეს ლოცვად ჩუენი, [E28v] არამედ მოსატევებელად ცოდვათა ჩუენთა მადლითა¹⁰⁴ უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა, რომ-
- 20 ლისად არს დიდებად თანა მამით და სულიო წმიდიოურო აწ და მარადის და უქუნისამდე¹⁰⁵.

91 უგუნურნი ADE] ვიეთნიმე B.

92 თუ AB]-D, ვითარმედ E.

93 რად ABD] არად E.

94 უკუეთუ ADE]-B.

95 მერგებისო ABD] მეგმარების E.

96 სხვსა ADE]-B.

97 ოქუა ADE]-B.

98 საქ. მოც. 12,5.

99 თუ: რად მინებს მე AB] რად მინებს D, თუ რად მიკმს მე E.

100 ანდრიატელთათვს AD] ანდრიანატელთათვს B.

101 რომელ ABE] რაქამს D.

102 ანუ ვითარცა მეგობარსა – მეგობარნი BDE]-A.

103 ევედრებოდი ADE] ეუბნებოდი B.

104 მადლითა ADE]+და კაცომოყუარებითა B.

105 თანა მამით და...და უქუნისამდე A]-B; აწ და მარადის და უქუნისამდე]-D.

თავი X.

[B 105r] XLV) სნაუცამ წმიდისა მამისა ჩერნისა იოანე ოქანის თემისისად
მახვისათვის და სინმიდისა, თაგმანებისა მისგან¹ ღაბალებისა²

დიდი სამკაული³ არს სულისად⁴ წმიდად⁵ მარხვად. ამისოფსცა წმიდათა
მამათა, ვითარცა თანამეუღლე ცხორებისა მათისად⁶, აქენდა იგი. და
ესრეთ ანგელოზ იქმნეს⁷, რამეთუ პირველი ესე იყო მეუფისა მცნებად
ადამისა მიმართ. ესე უკუეთუმცა დაემარხა, არამცა ასმიოდა ჭმად იგი,
ვითარმედ „მიწად ხარ და მიწადვე მიიქცე“⁸. რამეთუ ვინაოთგან ესე არა
დაიმარხა, ამისოფს მოვიდა სიკუდილი და ზრუნვანი და მწუხარებანი და
ცხორებად უძრებესი სიკუდილისათვის. ხოლო ვითარცა-იგი, რომელმან არა
დაიმარხა და სიკუდილით მოკუდა⁹, ეგრეთვე – რომელთა დაიმარხეს,
სიკუდილისაგან განერნეს, რამეთუ რამან¹⁰ მოაქცია დიდი იგი ქალაქი
ნინევი კართაგან სიკუდილისათვის? გარნა მარხვამან¹¹, იმარხეს რად და 10
[E29r] შეუკრდეს ღმერთსა. ესრეთ პატიოსან და დიდ არს საქმე¹² ესე.
ხოლო არიან ვიეთნიმე, რომელნი უძლურებისაგან ბუნებისა და უფროდე-
ლა ჭორცოაგან, ვერ შემძლებელ არიან უჭმელად¹³ მრავალდღე ყოფად.
რამეთუ ვიტყვ ესევითართა მიმართ, რათო¹⁴ უკუეთუ იხილონ მარხვად
იგი დამაბრკოლებელ სხუათა სულიერთა მსახურებათაგან¹⁵, ლოცვა- 15
სა მუკლომოდრეკით, ვეღრებასა, ფსალმუნებასა, წიგნისკითხვასა და
სხუათა განწესებულთა მცნებათა, ნუგეშ[B105v]ინის-სცენ უძლურე-
ბასა ჭორცოასა, რათო სულიერებრი იგი მსახურებად არა დაეხრწეო-
დის, რამეთუ¹⁶ ამისოფს განუწესებიეს მარხვად ღმერთსა, რათო მის
მიერ მძლავრებასა ჭორცოასა დავამდაბლებდეთ, რათო სუბუქ და მორ- 20

1 თარგმანებისა მისგან A] თარგმანებისაგან BD.

2 დაბადებისა BD]+გუაკურთხენ, მამაო! საბას შეუნდვნა (შვდვნა) ღმერთმან A.

3 სამკაული ADE] სამკაულის B.

4 სულისად DE] სოფლისად AB.

5 წმიდად AD] წმიდისა B; E.

6 თანამეუღლე ცხორებისა მათისად ABE] მეუდლე D.

7 იქმნეს ADE] იქმნეს B.

8 მიწადვე მიიქცე E] მიწადცა მიხდე ABD.

დაბ. 3, 19.

9 მოკუდა ABD] დასაჯა E.

10 რამან ABD] მარხვამან E.

11 გარნა მარხვამან ABD]-E.

12 საქმე ABD] საონოებად E.

13 უჭმელად ABE] უჭმელ D.

14 რათო BDE]-A.

15 მსახურებათაგან ADE]+და B.

16 რამეთუ ADE]-B.

- ჩილ იყოს სხუათა მცნებათა დამარხვად¹⁷; უპუეთუ პულა მარხვისა მიერ უფროვსად დაგსნაი მცნებათა მოიწეოდის, ესე უფროვსად საგნებელ არს და არა სარგებელ. [D60, E29v] რამეთუ ვაჭარმანცა არა ჭელ-ყოს სავაჭროსა, არა ოუ პირველად ესე გამონახის მის მიერი იგი შესაძინებლი; ეგრეთვე ჩუენცა – ნუ ცუდად გარდავკვდით დღეთა წმიდათა მარხვათასა, არამედ გამოვეძიებდეთ თავთა ჩუენთა, ოუ მას შკდეულსა რომ ელი საონებად ვყავთ¹⁸, ანუ რომელი¹⁹ ჩუენ შორის მყოფოა²⁰ ვნებათა-განი მოვაკუდინეთ. ხოლო უპუეთუ არა ესრეთ განვაგებდეთ ცხორებასა ჩუენსა, არა სარგებელ-მექოს ჩუენ არაჭამისაგან ოდენ, რამეთუ უპუეთუ ვერ ძალ-გიც²¹ უჭმელად დღეთა გარდაკდად, ამისთვის არავინ გონიერთაგანმან გაბრალოს, არცა ღმერთი ეძიებს უმეტეს ძალისა²², რამეთუ სახიერ არს და კაცომოყუარე, არამედ ესოდენ, რაოდენსა უძლურებად ჩუენი თავს-იდებს²³. არა ოუ საზრდელისა არა მიღებასა ითხოვს ჩუენგან, არამედ ვნებათა მოკუდინებასა და უპუეთუმცა ფრთხილითა გონებითა განვაგებდით²⁴ ცხორებასა ჩუენსა და ყოველივემცა მოსწრაფებად ჩუენი სულიერთა საქმეოთვის იყო და ჭამადსა [E30r] ეგოდენსამცა[B106r] მივიღებდით²⁵, რაოდენ საჯმარ-იყო²⁶ ჭორცოა, და ყოველივემცა წესისაებრ²⁷ აღესრულებოდა, არამცა დადებულ²⁸ იყო მარხვისა სიფიცხლე²⁹. არამედ ვინაოთგან დაგსნილ ვარო და ესრეთ აღვიგხებო მუცელსა ჭამადითა³⁰, რომელ მიზეს ვნებათა აღორძინებისა იქმნების, ამისთვის, ვითარცა წა-მალი, მოგუცა მარხვისა სჯული უფალმან³¹, რადოთ არა გუე[A 304] უფლუ-ბოდიან გნებანი.

46) ცაზაქესთვის და მღიმერისა, თქემერისა მისგან

ესოდენსა³² უპუე დავაჩუნეთ თავნი ჩუენი ჭამად, რავხომ საჯმარსა

17 დამარხვად ABD] ადსრულებად E.

18 ვეავთ ABD] ვქმენიო E.

19 რომელი ADE]-B.

20 მყოფოა ABD]-E.

21 ძალ-გიც ADE] ძალ-გპც B.

22 ძალისა ADE] ძალისასა B.

23 თავს-იდებს AD] თავს-იდებდეს და BE.

24 განვაგებდით ADE] განვაგებდეთ B.

25 მივიღებდით ADE] მივიღებდეთ B.

26 საჯმარ-იყო ABE] საჯმარ-იყოს D.

27 საგვარ-იყოს ჭორცოა, და ყოველივემცა წესისაებრ ABD] საგვარიმცა ჭორცოა E.

28 დადებულ ABD] დაბადებულ E.

29 სიფიცხლე ABE] სიფიცხე D.

30 ჭამადითა BDE] ჭამითა A.

31 უფალმან AB]-D; მეუფემან E.

32 ესოდენსა ABE] ესეოდენსა D.

ბუნებისასა კმა-ექოფონდის³³ და არა ვიდრე³⁴ დამძიმებად და განხეოქა-
დმდე³⁵, რამეთუ არა ამისთვის დაბადებულ ვართ და ამისთვის ვცხორებთ,
რათა გჭამდეთ და ვსუმიდეთ, არამედ ამისთვის ვჭამოთ, რათა ვცხო-
რებდეთ; არა თუ ცხორებად ესე ჭამისათვის არს, არამედ ცხორებისა
ამისთვის – ჭამა³⁶. მეტი იგი და უზომოვ³⁷ განვაგდოთ და ბუნებისასა 5
ოდებ³⁸ მივიღებდეთ, ხოლო ნუუკუე სოქუათ³⁹, თუ მძიმე არს ესოდენისა⁴⁰
[E30v]ოდენ ჭუმევად⁴¹ ჭამადისაა, რომელი ბუნებასა ოდენ ექოფონის, და
ტკბილ არს აღმოვსებად მუცლისაა და ამისთვის ვერ მოვითმენო, არამედ
გულისჭმა-ყავ, თუ რაღომ მადლი იყოს, ანუ რომელი სასყიდელი მო-
იღო, უპულუმცა არცა ერთი ჭირი და შრომად იძიე⁴² სათნოებასა შინა? 10
რამეთუ ამისთვის დიდ არს სასყიდელი სათნოებისაა, რომელ ტკივილიცა
აქუს და შრომა, რამეთუ⁴³ სასყიდელ შუებისაა სხუად არარად არს, გარნა
[D 61] საუკუნო სატანჯველი. [B106v] რამეთუ რაოდენცა ჭორცნი იშუებ-
დენ და განისუენებდენ, ეგოდენცა სული უძლურ და⁴⁴ ჭირვეულ იქმნების. 15
გამო-მცა-ვინ-იყვანა სული შუებასა და განსუენებასა⁴⁵ შინა ყოფილი და
გიჩუენა და იხილემცა⁴⁶ იგი უშუერებასა და სიღუხტირესა⁴⁷ შინა დიდსა
და კუალად – მმარხველისა და მოღუაწისად იხილემცა, ვითარ არს შუე-
ნიერი და ფეროვანი⁴⁸, ხოლო ჭორცნი შუებულნი სავსე⁴⁹ [E31r] არიან
წუთხითა და ვნებათა სიმრავლითა და უფალ სულსა ზედა. ხოლო მოღუ-
აწეოდად⁵⁰ არა ეგრეთ არს, გარნა წმიდად და⁵¹ მიმდგომ ბრძანებათა სუ-
ლისათა⁵². რასა ასუქებ ჭორცთა, მითხარდა, არა თუ დასაკლავად გან-
მზადებულ ხარ, რათა მ[A305]ონა გულისთქუმათა იყო, არამედ რათა

33 კმა-ექოფონდის E] კმა-ექოფონდეს AB, კმა-ექოფონდის D.

34 არა ვიდრე ABE] არავე D.

35 განხეოქადმდე A] განხეოქამდე BE, განტეხადმდე D.

36 ჭამა ABD]+ამისთვის უკუე E.

37 უზომოვ DE] უნდო AB.

38 ბუნებისასა ოდენ A] გონებისასა ოდენ B; ბუნებისად ოდენ D; ბუნებისა ოდენ
საჭმარსა E.

39 სოქუათ ADE] სოქუა B.

40 ესოდენისა ADE] ესეოდენისა B.

41 ჭუმევად E] ჭმარებად ABD.

42 იძიე ABD] ერთო E.

43 რამეთუ ABD] ხოლო E.

44 უძლურ და ADE] უფროისად B.

45 განსუენებასა ABD] განცხორმასა E.

46 იხილემცა BDE] იხილიმცა A.

47 უშუერებასა და სიღუხტირესა ADE] სიღუხტირესა და უშუერებასა B.

48 შუენიერი და ფეროვანი AD] შუენიერ და ფეროვან BE.

49 სავსე ABE] სავსენი D.

50 მოღუაწეოდა ADE] მათ წმიდათა B.

51 წმიდად და ADE]-B.

52 ბრძანებათა სულისათა ABD] ბრძანებასა მთავრისა მის სულისასა E.

- იყო მონა დმრთისა? რაო არს კაცი, ისმინე, თუ ვის უწესს წერილი კაცად:
- იყო კაცი⁵³ მართალი, ჭეშმარიტი, წმიდაო, განკუნებული ყოვლისაგან
ბოროტისა⁵⁴ – ესე არს კაცი. ხოლო რომელი⁵⁵ ამათ საქმეთ გარეგან
იყოს და შუებასა შინა და მონებასა⁵⁶ მუცლისასა იყოს, იგი არა კაცად
- 5 ითქვემის, არამედ პირუტყად, გარნა თუ ყოვლითურთ, რომელსა თანა
არა არს სიმართლე⁵⁷, არა დაღგრომილ არს მის თანა სული დმრთისად.
არა გულისკმა-ჰყავა-ა, ვითარ მცირე⁵⁸ და უნდო არს ჭამადისა იგი გმ-
მოდ, რამეთუ წარვლის რაო⁵⁹ სასაო, მეყსეულად უჩინო-იქმნის გემოვნებად
მისი და მიე[E30v]რითგან გარდაიქცის სიმყრალედ, რამეთუ განამრავლ-
- 10 ნის სალმობანი⁶⁰ და გნებანი⁶¹, რამეთუ კაცსა ნაყროვანსა და შუებულსა
თანა ყოველი ვნებათა სიმრ[B 107r]ავლე არს გულისთქუმანი ბოროტნი –
სიბილწე წორცოა⁶², გულისწყრომაო, ძილი და სხუად ყოველივე ბოროტი.
გევედრები უპუე, ძმანო, ნე ვიშუებო ამას საწუოროსა⁶³, რაოთა მას საუ-
გუნესა ვპოოთ შუებად და განსუენებად⁶⁴ წარუგალი⁶⁵ ქრისტეს იესუის
- 15 მიერ⁶⁶, რომლისა არს დიდებად თანა მამით და სულით წმიდითურთ⁶⁷ აწ
და მარადის და უპუნითი უპუნისამდე, ამინ!⁶⁸

53 კაცი AD]-B; კაცო E.

54 იობ. 1,1.

55 რომელი BDE]-A.

56 მონებასა ADE] დამონებასა B.

57 არა არს სიმართლე ABD]-E.

58 მცირე BD] მცირედ AE.

59 რაო ADE]-B.

60 სალმობანი ADE] სალმობად B.

61 და გნებანი ABE]-D.

62 სიბილწე წორცოა ABD] სიბილწენი, სიბნელე გონებისად E.

63 საწუოროსა ADE] საწუოროსა B.

64 განსუენებად ADE]+ საუკუნო B.

65 ვპოოთ შუებად და განსუენებად წარუგალი ABD] ვიშუებდეთ E.

66 მიერ ADE]+უფლისა ჩუენისა B.

67 რომლისა არს დიდებად თანა მამით და სულით წმიდითურთ ABD]-E.

68 აწ და მარადის და უპუნითი უპუნისამდე, ამინ! A]-BDE.

თავი XI.

XLVII) სჯერისათვეს ბუნებითისა თქმელისაგან

სიმდაბლისათვეს¹

სიმდაბლისათვესცა კეთილ არს თქუებნდა მომართ სიტყუად, რომელი-
იგი განმაპრწყინვებელი არს სულისად და ამამაღლებელი ჭეშმარიტითა
მით სიმაღლითა; სამკაული არს ყოველთა სათნოებათად, რამეოუ არცა
ერთი სათნოებად საჭმარ არს, უკუეთუ ესე თანა არა ერთოს, ხოლო
რომელსა თანა-შეერთოს, ფრთე ექმნების, ზეცად აღმყვანებელ; რამეოუ 5
უკუეთუ ცოდვილსა თანა იპოოს, მხვავსად კეთილისმოქმედისა განამარ-
თლებს; უკუეთუ მართალსა და მოღუ[E32r]აწესა თანა იპოოს, ვთარ
არა მეესა შინა სწორ ანგელოზთა იყოს? უკუეთუ ბევრეულითა ცოდვითა
შებდალულთა, სიმდაბლით რად აღიარნენ ბრალნი იგი თვესნი, სწრაფით
მიემთხუევიან წეალობასა; რომელნი სათნოებისა მუშაქნი იყვნენ, უკუ- 10
ეთუ მათ შეიტბონ ესე კეთილი, ვთარმცა არა გარგანოსანმყოფელსა
პატივსა დირს-იქმნეს დმრთისა მიერ? ამისთვესცა, რომელმანცა [აქავ]
დახდვა [შინა] გულსა მას სულიერისა ახლისასა, გინა თუ მოწეალებად,
გინა თუ მარჩხავ, ანუ თუ ლოცვად და სხეუად [რაოცა] იყოს, უკუეთუ 15
ესე თანა არა ერთოს განმამტკიცებელად, ყოველი ცუდ არს და ჩუენთა
საქმეთაგანი, თვინიერ სიმდაბლისა, არა კეთილ არს. გინა თუ ქალწულ-
ებად, გინა თუ უპოვრებად და სხეუად, რომელიცა იყოს, ყოველი საძაგელ
და არაწმიდა არს, უკუეთუ სიმდაბლე თანა არა ერთოს.

ამისთვეს² ორთა არსებათაგან დაგუბადნა დმერთმან, რათა თდეს სი-
მაღლედ³ [E32v] მოხვდე, დაგამდაბლებდეს უძლურებად ეგე და უნდოებად 20
გორცო ბუნებისად, ხოლო თდეს მოგეგონოს რამე უდირსი დმრთისა
მიერ მოცემულისა მის პატივისად და გეგულებოდის⁴ მისი ქმნა, მოიგვე-
ნო პატიოსნებად იგი სულისად და მოხვდე ბაძვად უკორცოთა მათ ძალთა,
რამეოუ დიდი კეთილი არს ცნობად თვისისა არსებისად და⁵ თუ ვინად
ვართ. კმა-არს ესე სასწაულად⁶ ჩუენდა, იკსენებდი უკუე ბუნებისა⁷ შენი- 25
სა დაბადებასა და კმა-არს ესე [D62] თდეს დასამდაბლებელად გონებისა

1 **Sin 51-ში** ცალკე სათაურით გამოყოფილი ეს ტექსტი („სიმდაბლისათვეს“)
არის დასაწყისი ნაწილი მომდევნო, 47-ე საკითხავისა: „სჯულისათვეს
ბუნებითისა თქუმულისაგან“ (იხ.: PG 63, col. 615-622: „peri; tupein of osunh-“).

2 აქედან იწყება 47-ე საკითხავის ტექსტი დანარჩენ ნუსხებში.

3 სიმდაბლედ ABE] სიმდაბლედ D.

4 გეგულებოდის ADE] გეგულებოდეს B.

5 და ADE]-B.

6 ესე სასწაულად ABD] ესეოდენ სასწაულებლად E.

7 ბუნებისა ADE] ბუნებითსა B.

- შენისა, რამეთუ ამისთვის დმერომან ბუნებასა⁸ შინა ჩუენსა ძალნიცა და საკრველებანი⁹ დამკვდრნა და სიმდაბლეცა ფრიადი¹⁰, [A306] რაოთა ჩუენ შორის დამკვდრებულითა მით ძალითა ჭელოვნისა მის მაღლი გა-მოჩნდებოდის¹¹, ხოლო სიმდაბლითა მით ცნობისა ჩუენისა ზუაობად¹²
- 5 დაჯსნდებოდის¹³, რამეთუ მოგუეცა ენაო, მეტყუელი დიდებასა [E33r] დმრთისასა, მგალობელი დმრთისათ, გამომთარგმანებელი¹⁴ შუენიერები-სათვის დაბადებულთამასა. და არს ენაო მცირე და უნდო¹⁵ ასოდ და მც-ირესა მას ძალ-უც ცისა და ქუეყანისა და სხუათა ყოველთა¹⁶ [B107v] დაბადებულთათვის სიტყუად და დმრთისა ქადაგებად. არამედ რაოთა არა 10 ზუაობად მოვიდეს და ვოქუათ, თუ თავით თვესით რაღ-მე არს ესე, ამისთვის მრავალგზის მცირედ რაიმე ვნებად მოვიდის¹⁷ მის ზედა და დააყენის ზრახვისაგან, რაოთა ვცნათ, თუ ვითარი არს ძალი დმრთისათ, რომელსა უგალობს ენაო და თუ ვითარ არს უძლურებად ასოვსა მის, უპუეთუ ძალი იგი დამბადებელისათ არა¹⁸ განაძლიერებდეს; და კუალად მოსცნა
- 15 ბუნებისა ჩუენისა¹⁹ თუალნი და მცირე იგი გუგად ყოველთა დაბადებ-ულთა ჰედაგს²⁰ და თავსა შორის თვესა შემოიკრებს. ხოლო რაოთა არა აღვზუავნეთ, ამისთვის მოიწევიან მის ზედა ტკივილნი²¹ და სიბრმე, რაოთა [E33v] უძლურებითა მით თავსა თვესა²² იცნობდეს, ხოლო ძალითა მით დამბადებელსა ქადაგებდეს. და ესრეთ თოთოეულსა ასოსა თანა ძალიცა
- 20 დამკვდრა შემოქმედმან და უძლურებადცა, რამეთუ უკუეთუ ესოდენთა უძლურებათა და ვნებულებათა ზედა, რომელნი არიან ბუნებისა ჩუენსა შინა²³ და ჯერეთ თავგედ, ზუავ და ამპარტავან ვართ, უკუეთუმცა ამაო-განი²⁴ არარავ²⁵ იყო ჩუენ თანა, ვინმცა თავს-იდვა ჩუენი სიმაღლე.

8 ბუნებასა ABD] გონებასა E.

9 საკრველებანი ABD]+დიდნი E.

10 ფრიადი ADE] ფრიად B.

11 გამოჩნდებოდის ADE] გამოჩნდებოდეს B.

12 ზუაობად ABE] სადღუმლოდ D.

13 დაჯსნდებოდის A] დაჯსნდებოდის B, დაჯსნდების D, დასცხრებოდის E.

14 გამომთარგმანებელი DE] გამომთარგმელი AB.

15 მცირე და უნდო BDE] უნდო და მცირე A.

16 ყოველთა ABD]-E.

17 მოვიდის ABD] აღმოვიდის E.

18 არა ABE]-D.

19 ბუნებისა ჩუენისა ABD] ბუნებასა თქუენსა E.

20 ჰედავს AE] ჰედავს BD.

21 მის ზედა ტკივილნი ADE] ტკივილნი მის ზედა B.

22 თავსა თვესა DE] თავისა თვესისა AB.

23 ჩუენსა შინა ADE] შინა ჩუენსა B.

24 ამაოგანი D] ამისგანი ABE.

25 არარავ AE] არა BD.

48) თახმანებისაგან ციმოთეს ებისცოცისა

გულისგმა-ყავ, კაცო, თავი შენი, რასა პმაღლოვი, რად თანაზიარ ეშ-
მაკისა იქმნები ამპარტავანებითა? მასხედე მეუფესა მას ყოველთასა, ვი-
თარ დაიმდაბლა თავი თუ სი ჩუენთუ ვიდრე სიკუდიდმდე და არა უდირს-
იჩინა ფერგთა მონათასა²⁶ დაბანად. და [A307] შენ, უკუეთუ²⁷ მცირედ
რამე პატ[B108r]იცცემულ იყო კაცოაგან, მიხედვადცა არა თავს-იდებ 5
უცხოთა და გლახაკოა²⁸, არა თუმცა ფერგთა დაბანად²⁹, [E 34r]რომელი
მისვე მიწისაგანნი არიან, ვინავცა შენ ხარ და მაგისვე ბუნებისანი. ანუ
არა უწყი-ა, ვითარმედ არა ესე არს დირს სინაულისა³⁰, უკუეთუ პმსახ-
ურებდე³¹ და უმდაბლებოდი³² უდარესთა³³, არამედ ესე არს სარცხნელ³⁴
და საჯიცხელ, უკუეთუ იყო ლად და ამპარტავან, რამეთუ სიდაშნე და 10
სიმდაბლე არა თუ ოდენ საუკუნესა მას³⁵ არიან სარგებელ, არამედ აქავე,
ყოველთა კაცოა მიერ საყუარელ და საწა[D63]დელ-ჰყოფენ³⁶ მომგებელ-
თა მისოთა, ხოლო ამპარტავანი არა დმრთისა მიერ ოდენ, არამედ კაცოა-
განცა საძულელ და საძაგელ არს. ნუმცა უკუე ვარო ზუავ და ამპარტავან,
რამეთუ უკუეთუ სულიერთა საქმეთა ზედა ზუაობად წარმწემედელ კაცოა 15
არს, რომელი ჭორციელთა ზედა ზუაობდეს, რად იყოს მისა? გულისგმა-
ვეოთ გონებად³⁷ ჩუენი და მოვიგსენნეო ცოდვანი ჩუენნი; ვიცნეო თავი ჩუენნი,
ოუ ვინ³⁸ ვარო³⁹ და⁴⁰ კმა-არს ესე ჩუენდა⁴¹ დასამდაბლებელად; 20
[E34v] ვიცნაო⁴² უძლურებად ჩუენი, რამეთუ მას უცნობიეს თავი თუ სი,
რომელი თუ სა უძლურებასა მეცნიერ არს და არარად შეურაცხიეს თავი თუ სი, რა-
მეთუ არა[B108v]რად არს ესრეო საყუარელ დმრთისა მიერ, ვითარ კაცი, 50

26 მონათასა BE] მონათა AD.

27 უკუეთუ DE] უკუე AB.

28 გლახაკო ADE] გლახაკოაცა B.

29 დაბანად AE] დაპანად B, ბანად D.

30 სინაულისა ABD] სირცხუილისა E.

31 პმსახურებდე ADE] მსახურებდე B.

32 უმდაბლებოდი A] დაუმდაბლებოდი BD, დაუმდაბლებოდი E.

33 უდარესთა ADE] უაღრესთა B.

34 სარცხნელ ADE] სარცხუენელ B.

35 საუკუნესა მას E] საუკუნესა A, საუკუნოსა მას BD.

36 საწადელ-ჰყოფენ DE] საწადელ-ჰყოფნ A, საწადელ-ჰყოფს B.

37 გონებად ABD] ბუნებად E.

38 ვინ ADE] ვინა B.

39 ვარო ABD]+ანუ ვინად ვარო E.

40 და ADE]-B.

41 ესე ჩუენდა ABE] ჩუენდა ესე D.

42 ვიცნაო AE] ვიცნა თუ B, ვიცნაო თუ D.

43 რომელი ABD] რომელთად E.

44 მან არა იცის ABD] მათ არა იციან E.

რომელსა აქცნდეს თავი თუ სი შეურაცხად და არარად.

**49) თახგმანებისაგან⁴⁵ სიცუკსა მისთვის, ვითამეო⁴⁶ – „
"ისნავეთ ჩემგან, ჩამეთუ⁴⁷ მშვე ვა ღა მღაბაც გულითა"⁴⁸**

- ვისწავოთ⁴⁹ სახიერისა მისგან⁵⁰, რომელი იტყვს: „ისწავეთ ჩემგან, რა-
მეოუ მშვდ ვარ და მდაბალ გულითა“⁵¹, რამეთუ უკუეთუმცა არა მშვდ
და მდაბალ ვიყავ, არამცა⁵² უხილავთა და ხილულთა დამბადებელი
5 დავგლახაპენ და სოფლად მოვედ⁵³ და უნდოსა მას ბაგასა, ვითარცა ჩჩ-
ლი მივიწვინე, რომლისა [A308]⁵⁴ ჭელთა არს ყოველივე ხილული და უხ-
ილავი სიმდიდრე; [E35r] უკუეთუმცა არა მშვდ და მდაბალ ვიყავ, არამცა⁵⁵
სხეუათა-იგი სიკუდილისა თანანადები მე გარდამეტადა⁵⁶, რომელსა თანა
არარა მედვა. ესოდენ მშვდ ვარ და მდაბალ, რომელ სცოდავთ თქუენ
10 და ვინანი⁵⁷ მე; ესოდენ მშვდ ვარ და მდაბალ გულითა⁵⁸, რომელ არა
სირცხვლ-მიჩნეს⁵⁹ ვედრებად მონათა⁶⁰ ჩემთაო, რაოთა მოიქცენ და პოონ
კეთილი, რაოთა არა შთაცვენენ სატანჯველსა. იხილე, ძმაო, სიმდაბლე
იგი მაცხოვარისა მის და ნუღარასა ზედა ზეაობ; იხილე, ვითარ შეურა-
ცხებად ჩუენოვს თავს-იდვა, რამეთუ უკუეთუ მისთა საქმეთა იჯსენებდე
15 მარადლე⁶¹, არარად გიჩნდეს თავი შენი, დაღაცათუ ბევრეულთა საონოე-
ბათა მოქმედ⁶² იყო.

45 თარგმანებისაგან ADE] თქუმულისაგან სახარებისა B.

46 ვითარმედ AD]-BE.

47 ისწავეთ ჩემგან, რამეთუ ABE]-D.

48 გულითა ADE]-B.

49 ვისწავოთ ABD] ვისწავოთ E.

50 სახიერისა მისგან AE] სახიერისაგან BD.

51 მთ. 11,29.

52 არამცა ABD]+მეუფე ყოველთა ძე დედაპაცისა ვიქმენ, უკუეთუმცა არა მშეიდ
და მდაბალ ვიყავ, არამცა E.

53 სოფლად მოვედ ADE] საფლავად მივედ B.

54 308-ე ფურცლის დასაწყისი საკითხავის დასასრულადე **A**-ზი გადარეცხ-
ილია და, ფაქტიურად, არ იკითხება. ტექსტი მოტანილია **B**-ს მიხედვით.

55 არამცა BD]+მივეც ზურგი ჩემი გუმად და დაწუნი ჩემი ყურიმლისცემად ეშ-
მაკისა მიერ ტყუექმეულთა კაცოთუების, უკუეთუმცა არა მშეიდ და მდაბალ
ვიყავ, არამცა E.

56 სიკუდილისა თანანადები მე გარდამეტადა E] სიკუდილსა თანამდები მე გარ-
დავიგადი D. სიკუდილისა თანამდებობა მე გარდავიგად B.

57 ვინანი BD] ვიგუემე E.

58 გულითა BD]-E.

59 სირცხვლ-მიჩნეს BE] სირცხვლ-მიჩნს D.

60 მონათად DE] მონა B.

61 მარადლე B] ყოდადვე D; ძას E.

62 მოქმედ D] მოქმედი BE.

**[E 35v] 50) სტაგერების⁶³ მიმართ მიწერილსა
პირველისა თავისაგან⁶⁴**

[B 109r] ხოლო „უკუკო“ ვინჩე იტყოდის, ვითარმედ⁶⁵ – „უმჯობეს არს, თუ⁶⁶ კაცი მართალი იყოს და ზუაობდეს, ვიდრე თუ დაცემად⁶⁷ შეემოხვოს და დამდაბლდეს, ქსევითარმან მან⁶⁸ არასადამე⁶⁹ იცის ამპარტავანებისა იგი ბოროტებად⁷⁰ და არცა სიმდაბლისა სარგებელი. რამეთუ ესემცა უწევი, ვითარმედ⁷¹ კაცი ამპარტავანებით რასაცა საქმესა⁷² იქმოდის, ადრე მი- 5 ვიდეს⁷³ იგი წარსაწევდელდად, ხოლო რომელსა შეემოხვოს დაცემა ცო[D 64]⁷⁴დგითა რაოთმე მიშუებითა დმრთისათა და⁷⁵ დამდაბლდეს მის მიერ⁷⁶, იგი ადრე აღსდგეს და კუალად წარემართოს კეთილსა შინა, უკუკო ინებოს. ხოლო რომელი პგონებდეს, თუ კეთილსა რასმე იქმს და ზუაობ- 10 დეს და არარა მოიწიოს მის ზედა განსაცდელი⁷⁷, კერცა თუ გულისწმა- ჟოს მან თკი იგი⁷⁸ უკეთურებად, არამედ უმეტესადცა გარდაქმატოს იგი და წარვიდეს ამიერ ცალიერი⁷⁹ კოვლისა კეთილისაგან. ხოლო უკუკო იტყვ, თუ⁸⁰ ვითარ რომელნიმე კეთილად ვიდოდეს პირველ განსაცდელთა მოწევნისა და შემდგომად მის[E36r]სა შეემოხვა განსაცდელი რაოთმე და მერმე დაეცნეს? გარნა ვინ უწევის⁸¹, თუ რომელნი არნ კეთილად მავალნი, 15 გარნა რომელმან-იგი⁸² დაპადად⁸³ მხ[A309]⁸⁴ოლომან გულნი ჩუენნი და

63 სტაგერების ADE] სტაგეროსის B.

64 მიწერილისა პირველისა თავისაგან ABE] მიწერილისაგან პირველისა თა- ვისა D.

65 ვითარმედ ABD] თუ E.

66 თუ ABD] რაოთა E.

67 თუ დაცემად ADE] დაცემა თუ B.

68 მან AE]-BD.

69 არასადამე A] არასამე B. არასადა E.

70 ბოროტებად AB] ვნებად DE.

71 ვითარმედ ABE]-D.

72 საქმესა ABD] საონოებასა E.

73 მოფილეს ADE] მოფილეს B.

74 D-ს ფოტოში გვ. 68-71-ზე მეორდება საკითხავები №№44-45-46-47.

75 და AD]-BE.

76 მის მიერ ABD] დაცემისა მისგან E.

77 განსაცდელი AED]+და B.

78 იგი AED]-B.

79 ცალიერი A] ცარიელი BED.

80 თუ AED]-B.

81 უწევის AED] უწევნის B.

82 კეთილად მავალნი, გარნა რომელმან-იგი ABD] კეთილისა მოქმედნი და წრფელად მავალნი E.

83 დაპადად AE] დაპადნა BD.

84 ამ აღილიდან ტექსტი A-ში ნაკლულია და გრძელდება 53-ე სიტყვის ბოლო

- იცნის ყოველნი საქმენი ჩუენნი, რამეთუ მრავალგზის ჩუენ, რომელნი გუეგონიან, თუ ყოველთა უწმიდეს არიან, ყოველთასა უცოდვილეს და უსაწყალობელეს იყენიან. გარნა ვოქუათ, თუ კეთილისმოქმედნიცა იყენიან და თავი იგი ყოველთა კეთილთა არა აქუნ – სიმდაბლე,
- 5 და ამისთვის მიუშეის⁸⁵ მათ [B109v] დმერომან, რაითა ცნან, ვითარმედ არა თვისითა ძალითა იქმოდეს, რადესა იგი იქმოდეს⁸⁶, არამედ ქრისტესითავ; თდეს ჰქმნე კეთილი რამე და მოგინდეს გულისხიტყუად ზუაობისა, მოიგსენე მეუფისა იგი ჩუენთვს დამდაბლებულებაი⁸⁷ და არად შეპრაცხო თავი შენი და თანანადებად აღგიჩნდეს საქმე შენი, რამეთუ
- 10 არსვე ჰეშმარიტად თანანადებ, რაცა ვერმათ, რამეთუ მან სისხლითა თვისითა მოგგყიდნა ჩუენ, რომელ-ესე არცა თუ შეილისათვს ვინ ქმნის, რომელ მან ჩუენთვს⁸⁸ ქმნა, [E36v] მტერთა თვისთა და განდგომილთა. და აწ ჩუენ, დადაცათუმცა ბევრგზის მოგგუედიო მისთვს, ვერ გარდავიტდიო თანანადებსა მას, რამეთუ იგი პირველი⁸⁹ იყო და ჩუენთვს იქმნა მონა,
- 15 და არა იყო სიკუდილსა ქუეშე და სიკუდილსა ქუეშე იქმნა⁹⁰ ჩუენთვს; ხოლო ჩუენ, დადაცათუ მისთვს არა მოგკუდეთ, ბუნებითითა მით სჯულითა მოგგუდებით⁹¹, ვითარმცა უპუე შეუძლეთ ჩუენ ნაცვლისა ქმნად? შევიკიდიმოთ უპუე და სიყუარულითა მით⁹², რომლითა შემიყუარნა ჩუენ ქრისტემან⁹³, შევიყუაროთ ჩუენცა იგი და დავდგვათ მისთვს სულიცა; არა
- 20 თუმცა მას რამე ვარგეთ, არამედ თავთა თვისთა. რავსათვს ვზუაობთ და ვმაღლოთ, რაჟამს კნინ რამე სათნოებად ვქმნათ? არა გულისგმა-ვყოფთ ესეოდენსა მას ვნებათა სიმრავლესა, [E37r] რომელნი გუეუფლებიან ჩუენ მარადე; არა მოვიგსენებოთ პირველთა მათ ცოდვათა ჩუენთა, რაოთამცა მოვედიო სიმდაბლედ, არამედ ვითარცა უცოდველნი ვზუაობთ [B110r]
- 25 და ვითარცა უგორცონი⁹⁴ ვმაღლოთ; გარნა განვიფრთხოთ⁹⁵ და შევიმოსოთ სამდაბლე, განმანათლებელი სულისა. ჰე, გევედრები, რაითა ავმაღლდეთ სულიერითა მით სიმაღლითა [D 65] ქრისტეს მიერ, უფლისა ჩუენისა, რომლისა არს დიდებად თანა მამით და სულით წმიდითურთ აწ და მარადის და უპუნითი უპუნისამდე, ამინ.

რამდენიმე ხაზიდან (ე. ი. აკლია 50-ე სიტყვის დასასრული, 51-ე და 52-ე სიტყვები მთლიანად და 53-ე სიტყვის დასაწყისი). ტექსტი მოგაქცეს პ-ს მიხედვით.

- 85 მიუშეის E] მიუგბს B.
- 86 რაისა იგი იქმოდეს BD]-E.
- 87 დამდაბლებულებად BD] დამდაბლებად E.
- 88 ჩუენთვს BD] ჩუენ ზედა E.
- 89 პირველი B] დმერთი ED.
- 90 სიკუდილსა ქუეშე იქმნა BD] სიკუდილი თავს-იდვა E.
- 91 ბუნებითითა... მოგკუდებით BE]-D.
- 92 სიყუარულითა მით BD] სიყუარულისა მისთუის E.
- 93 ქრისტემან ED]-B.
- 94 ვზუაობთ და ვითარცა უგორცონი BD]-E.
- 95 გარნა განვიფრთხოთ B] შეიკდიმეთ E.

თავი XII.

(1) მისივე, სულისათვეს მიგებისა¹

მსგავს არიან, რომელთა საქმენი კეთილდიან² და სარწმუნოებასა შინა ცოორილ იყვნენ, მკუდარსა, რომელსა ემოსოს სამოსელი კეთილი, ხოლო ცნობად არა აქუნ, რამეთუ არა არნ მის თანა სული. ეგრეთვე ყოველი სული, არა მართლმორწმუნებ³, მკუდარ არს და რასაცა⁴ 5 იქმოდის, არა ერგოს.

(2) მათეს თავისა

უკუეთუ საფასე წარგიწყმდეს, შემძლებელ ხარ მის წილ სხვსა მოპოვნებად, ხოლო სული თუ წარსწყ[Е37v]მიდო, რად ჰპო სხუად, ნაცვალი მისი? დადაცათუ მეფე იყო ყოვლისა სოფლისა, რად გერგოს? ყოველივე ორ-ორი მოგუცა უფალმან⁵: ორნი თუალნი, ორნი ყურნი, ორნი გელნი, ორნი ფერწნი, ხოლო სული ერთი მოგუცა. და ჭორციელსა მათგანსა თუ 10 ეპოს ერთსა, მეორე არს ნუგეშინისსაცემელად. უკუეთუ კულა სული წარგიწყმიდოთ, რად იყოს ჩუენდა ნაცვალი მისი?

(3) ოზიადს თქმელისაგან

სულმან, რომელმან ერთგზის წარიგუეთოს სასოებად თვისი და მისცეს 15 თავი თვისი ცოდვასა, არა ეპოების მას აღსასრული ცოდვისა, არამედ დღითიდღე უძრესისა მიმართ წარემატების,[B110v] ვიდრემდის მიიწიოს უფსკრულსა წარწყმდისასა, ხოლო ვითარცა დორსა ეამების⁶ მწკრესა შინა ყოფად, ეგრეთვე სული, დაეჩვის რად ცოდვასა, არდარა სცნობს სიმყრალესა მისსა, არამედ ტკბილ-უჩნს იგი; და ვითარცა ქუეყანად, რომელი არა დასოვლდეს, ვერ აღმოაცენებს ნაყოფსა, ეგრეთვე სული, რომელი წმიდათა წერილოაგან [E38r] არა განათლებულ იყოს, ვერ გამოიღებს 20 ნაყოფსა; და ვითარცა ქუეყანა⁷, რომელ არავინ დასოესოს, არცა დანერგოს, არა აღმოაცენებს თივასა, ეგრეთვე სული, რომელი [A 310] არა იქ-

1 მიგებისა E] დაბადებისა BFD.

2 ჰქონდიან E] ჰქონდენ B, ჰქონდინ D.

3 მართლმორწმუნე ED] მართალ მორწმუნე B.

4 რასაცა E] რაისაცა B.

5 უფალმან BE] დმერმან D.

6 ეამების B] გამების ED.

7 ქუეყანა E] ქუეყანასა B.

- მოდის⁸, არცა იწურთიდეს, არცა გულისჯმა-ჰყოფდეს ბუნებით, და მერმე მისცემს⁹ თვის თვის სა ბოროტო საქმეთა და გულისხიტებათა. ვითარცა ჭორცო ზედა, რომელ მცირე წყლული უგულებელს-ყონ, დიდთა სენთა და დალპობასა მის ასოდესასა¹⁰ მოუკლენს¹¹, ნუუკუ და სიძუდილიცა
- 5 მოიწიოს მისგან, ეგრეთვე სულისა არს, – რომელთა მცირენი ცოდვანი¹² უგულებელს-ყვნენ, დიდთა შთავარდენ¹³.

54) ტიმოთეს ებისტოცის¹⁴

- ეპა, საგურველი! ვითარ ყოველნი ამის საწუთოოდასა¹⁵ საქმეთა შემ-სჭულელ ვართ და საუკუნოებისა მისოცს ყოლადვე არა ვზრუნავთ! და ჭორცო ვასუქებო მრავლითა სანუვაგითა, ხოლო სულსა ვაგმობო ყოვ-ლით კერძოვე¹⁶; და ჭორცო არა შეუნდობო დასნეულებად, რაორდენ ძალა-გუედვის, არამედ ბევრეულითა წამლითა ვკეურნებო, ხოლო სულ-სა, მოწყლულსა ცოდვითა და მო[B111r]უძლ[D66]ურებულსა ვნებითა¹⁷, ყოლადვე არა მივხედავთ. ჯერ-იყო, რაოთამცა სულისა განწმედითა [E38v] და უკუდავებითა ჭორცოაცა უპუდავებად მოვიყვანებდით¹⁸, არამედ ჩუქ 15 უფროოსად სულსაცა ჭორცო თანა საუკუნენსა¹⁹ მას სიკუდილსა მიგს-ცემთ. ამისოცს ვიგლოვ მე, ესევითარისა მის ვშირისა ნისლისაოცს და მძიმისა არმურისა²⁰, რომელი მოხუეულ არს სულსა ზედა კაცთასა და მწადის, რაოთამცა ვპოვე²¹ ადგილი მადალი, ვინავ ვხედევდიმცა²² ყოველ-სა ნაოესავსა კაცთასა და მომეცამცა²³ ჭმარ, რომელი ასმენდა მათ²⁴ ყოვ-

8 აქედან გრძელდება ტექსტი **A 50**-ში, მაგრამ ძალიან მნელად იკითხება, ამი-ტომ ვაგრძელებოთ ტექსტის ვადმოდებას **A 733**-იდან (**B**). სადაც ხერხდება, **A**-ს წაკითხვებით ვანაცვლებოთ **B**-ს წაკითხვებს.

9 არცა... მიცემს **BE-D**.

10 ასოდესა **AED**] ასოთასა **B**.

11 მოუკლენს **ABD**] მოვლენ **E**.

12 ცოდვანი **AB**] ცოდვანი **ED**.

13 შთავარდენ **ABD**] შთაცუიფიან ცოდვათა **E**.

14 სათაური არ არის **D**-ში.

15 საწუთოოსა **E** (ყოველთვის)] საწუთოსა **AB**.

16 ყოვლით კერძოვე **E]-ABD**.

17 ცოდვითა და მოუძლურებულსა ვნებითა **ABD**] ვნებათა მიერ და ცოდ-ვათა **E**.

18 მოვიყვანებდით **AED**] მოვიყვანებდეთ **B**.

19 საუკუნესა **AED**] საუკუნოსა **B**.

20 და მძიმისა არმურისა **ED]-AB**.

21 ვპოვე **ED]** ვპოვე **AB**

22 ვინავ ვხედევდიმცა **E**] ვინამცა ვხედევდი **ABD**.

23 მომეცამცა **ED]** მომცამცა **AB**.

24 მათ **E]-ABD**.

ელოა და დავდეგ და ქმა-უყავმცა მათ²⁵ დავითისი იგი ქმაი: „ძენო კაც-თანო, ვიდრემდის გულფიცხელ ხართ, რად გიყუარს ამაოება და ეძიებთ სიცრუვესა, რამეთუ ვითარ ესრეთ შეურაცხად გაქუს²⁶ უფროს ყოვლისა სული და შეჭბდალავთ ცოდვითა ხატად ღმრთისა ქმნულსა მას?“²⁷

55) მღიერისათვეს და ლაზარეს თქემელისაგან²⁸

და ვითარცა ძურისმოქმედნი²⁹, დილეგსა შინა შეწყვედეულნი, [E39r] 5 ეოლადვე მწუ[A 311]ხარებასა შინა არიან, ხოლო უფროს ყოვლისა მა-შინ, ოდეს განიყვანენ და მიუყვანებდენ წინაშე მსაჯულისა გუმად, ეგრეთვე სული ცოდვილი აქავე მხილებითა მით გონებისავთა³⁰ დაშჯილ არს, ხოლო უფროსად მაშინ მიეფინების მას ბეჭდი დიდი³¹ და შიში იგი მიუთხრობელი, ოდეს³² ეგულებოდის მას ჭორცოა ამაოგან განსლ- 10 ვად და მისლვად საშინელსა მას სამსჯავროსა. ამისთვეს მრავალგზის შეშვითნის ჭორცოვე შინა და დაემალვინ და ელმინ მწარედ, რამეთუ 15 მაშინ, გინა თუ მო[B111v]ეხუეჭოს ვისგან, გინა თუ ევნოს ვისდამე, გინა თუ სხუათა რაოთმე ბოროტოა შთავრდომილ იყოს, კოველი-იგი ცოდვათა მწყობრი წინაშე თუალთა³³ წარმოუდგებოდის და მწარე იგი გონებისა 20 მხილებად ჰგუემდეს. მას ჟამსა ვიკსენებდეთ და ვეკრძალნეთ ბოროტ- სა, რამეთუ წინავე უჩუენებია³⁴ ღმერთსა³⁵ სასუფეველი ცათად, უპუ- ეთუ ვინებოთ შესლვად, რომელსა დირსმცა ვართ მიმთხუევად მადლითა ქრისტეის, უფლისა ჩუენისათა³⁶, რომლისა არს დიდებად თანა მამით და სულით წმიდითურთ აწ და მარადის და უპუნითი უპუნისამდე, ამინ³⁷. 20

25 ქმა-უყავმცა მათ ED] ქმა-უყავცა A, ქმა-უყავმცა B.

26 გაქუს BED] გვაქუს A.

27 ქმნულსა მას E] შექმნილსა AB. შექმნულსა D.

28 მდიდრისა და ლაზარესთვეს თქემელისაგან D.

29 ძურისმოქმედნი A]-და B.

30 მით გონებისავთა ABE] მის ცოდვისავთა D.

31 დიდი E] იგი AB.

32 ოდეს ABE] რაჟამს D.

33 წინაშე თუალთა ABE]-D.

34 წინავე უჩუენებია E] წინა-უყოფია AB.

35 ღმერთსა ABE]-D.

36 უფლისა ჩუენისათა ABE]-D.

37 და მარადის და უპუნითი უპუნისამდე, ამინ AE]-BD.

თავი XIII.

I VI) სწავლა ნმიღებისა მამისა ჩუქუპისა ითანე თქმულისად,
ჩაითა ასა მოვეახებოდოთ ულისად ქისცეს საიტუმოთა²

- გულისჯმა-ყავ, შ კაცო, ვის წინაშე სდგა, ანუ ვის მახლობელად³ უდეგ
 ჟამსა ამას წმიდათა საიდუმლოთასა, ანუ ვიეთ თანა-შესწირავ გალობასა,
 რამეთუ ქერაბინთა და სერაბინთა და სხვათა მათ ძალთა თანა⁴ ზეცისა-
 თა სდგა. კა-არს შენდა ესეოდენ განსაკრძალველად⁵, უგუეთუ⁶ მოიგონი,
 5 ვითარ შენ, კაცი ჭორციელი და მოკუდავი, ღირს-იქმენ [D 67] უჭორცოთა
 მათ ძალთა თანა⁷ მეუფისა მსახურებად. ამისთვის უკუე ეკრძალე და ნუ
 უდებებით და განძნეულითა გონებით აღასრულებ მათ თანა დგომასა,
 ნუცა რას ჭორციელსა მოიდებ მას ჟამსა გონებასა [E40r] შენსა, არამედ
 ყოველივე ქუეყანისა საქმე განიშორე შენგან [B112r] და ვითარცა ცად
 10 მისრული⁸ და წინაშე დიდსა მას საყდარსა უფლისასა მდგომარე, ესრეთ
 იყავ, რამეთუ ამისთვის გიბრძანებს საღმრთო იგი ვმად ჟამსა მას საიდ-
 უმლოთასა კეთილად დგომად, რაოთა ყოველნივე ქუემავალნი გულისხი-
 ბუჟანი ზე-აღგამაღლნეთ და ზრახვანი სოფლისანი განვიოტნეთ ჩუენგან
 და მართლად⁹ წარუდგინოთ ღმერთსა სული ჩუენი, რამეთუ ჟამსა მას
 15 წმიდისა ჟამისწირვისასა, ძმანო, არა კაცი ოდენ ევედრებიან ღმერთსა,
 არამედ ანგელოზნიცა და მთავარანგელოზნი შეუგრდებიან კაცობრივისა
 მის ბუნებისათვის და აქუს თანა-შემწედ ჟამი იგი საშინელისა მის მსხუერ-
 პლისა და მიუპყრობს მეოხად თვთ მისსავე ჭორცსა, ვითარმცა ჭმობ-
 დეს და იტყვოდეს, ვითარმედ: ამისთვის გევადრებით, უფალო, რომელნი
 20 შენ თავადმან ესრეთ შეიყუარენ, ვიდრედა სული შენი დასდევ მათოვს. [E40v] განგვივენო ვედრებასა, რომელთათვის სისხლი შენი დასთხიე და
 სიკუდილად მიეცი. ამას უკუე ქსევითარსა ჟამსა არა უკუე უფროს ჩუენ
 თანა-გუაცა-ა, რაოთა მგურვალითა და წმიდითა გულითა ვევედრებოდეთ
 ღმერთსა შეწყნარებად ჩუენდა და აჭოცად ბრალთა ჩუენთა?

1 წავლაი AB] სწეავლანი E.

2 საიდუმლოთა BE] საიდუმლოთაგან A.

3 ვის წინაშე სდგა, ანუ ვის მახლობელად AB] ვისსა მახლობელად სდგა, ანუ
 ვის წინაშე E.

4 თანა AE]-B.

5 განსაკრძალველად ABE] განსაკრძალებელად D.

6 შექუეთუ ABE]+შენ B.

7 თანა AB]+გალობად E.

8 ამ ადგილას მთავრდება ტექსტი A 50-ში ნუსხის დაზიანების გამო.

9 მართლად E] მართალ B.

57) ებისურისა¹⁰

მრავალნი ერთგზის წელიწადსა შინა ეზიარებიან ქრისტეს საიდუმლოთა, სხუანი – ორგზის და კუალად სხუანი – მრავალგზის. რომელნი უკუე ვაქნე¹¹ ამათგანნი, [B112v] რომელნი-იგი ერთგზის ეზიარებიან, ანუ რომელნი – მრავალგზის, ანუ რომელნი – ოუესა შინა¹², ანუ რომელნი¹³ ორსა თუესა შინა – ერთ¹⁴? მე არცა მათ ვაქნებ, არცა ამათ, არამედ მათ 10 ოდენ, რომელნი წმიდათა გულითა ეზიარებიან და გონებითა უბიწოთა და შემქულნი საქმითა კეთილითა. ესევითარნი ყოლადვე ეზიარებოდენ, ხოლო შეძლალულნი ცოდვითა ნუ[E41r]ცა ერთგზის მოუკდებიან წმიდათა საიდუმლოთა, რამეთუ დასასჯელად თავისა თვისისა მოუკდებიან. კაცო, ტრაპეზესა მას მოუკდებიან¹⁵, საშინელსა ტრაპეზესა მეუფისასა და 15 კუალად შეიძლალვე მწკრითა მით ცოდვისათა? წელიწადსა შინა რად ერთგზის ეზიარი, სოქუ¹⁶ განსაწმედელად კმა-ყოფად ცოდვათა წელიწდისათა; და არა გარდასრულ არს შედეული [D 68] და კუალად მითვე მწკრითა შეიძლალვე¹⁷. ხოლო ესევითარი იგი ზიარებისა სარგებელი წარსწეულიდი და სასჯელად¹⁸ ჰყავ თავისა შენისა.

58) კონინიური¹⁹

ესა, საკურველი! უკუეთუ პირი სიმყრალითა რავთმე აღივსოს, არა თავს-იდებ საზრდელისაცა მიღებად, არა თუ პირველად განიწმიდო და გამოიბანო; ეგოდენითა რად სიმყრალითა აღვსებულ არს სული შენი, იკადრება-პირველ განწმედისა სინანულითა [E41v] საიდუმლოთა დმრთისათა მოღებად? ვითარ უკუე პპოვო შენ წყალობად, რამეთუ იტყვს მოციქული: „რომელი ულირსად ეზიარებოდის, თანამდებ არს²⁰ ქორცო და ხისხლთა უფლისა[B113r]თა²¹, ესე იგი არს, ვითარმედ იგივე სასჯელი მიიღოს, რომელთა ჯუარს-აცუეს უფალი, რამეთუ ვითარცა იგინი თანამ-

10 თარგმანებისაგან ებრაელთა ებისტოლისა D.

11 ვაქნე BE] ვაქნეთ D.

12 შინა BE]-ერთ D.

13 რომელნი BE]-D.

14 რომელნი ორსა თუესა შინა ერთ B] ორსა – ერთსამე E.

15 მოუკდებიან B] მიეახლები E.

16 სოქუ B]-E.

17 შეიძლალვე B] შეიძლალი E.

18 სასჯელად B] დასასჯელად E.

19 კორინთელთა B] კორინთელთა E.

20 თანამდებ არს BE]-D.

21 I გორ. 11,27.

- დებ იქმნებს სისხლთა მისოა, ეგრეთვე, – რომელნი უდირსად ეზიარებიან. რამეთუ რომელთა განხიონ²² პორფირი სამეუფო და რომელთა დასუარონ იგი მწვრითა, სწორი სასჯელი მიიღონ, ეგრეთვე, რომელთა ჯუარს-აცუნებს ჭორცნი უფლისანი და რომელნი უდირსითა და არაწმიდითა გონებითა მიიღებდენ მიერ, სწორად განარისხებენ მას, რამეთუ მათ შეურაცხებებეს და მოკლეს იგი, ხოლო ესენი შეურაცხებულფენ, რომელ არაწმიდასა შინა სულსა მიიღებენ მას. არამედ²³ დადაცათუ განცოფილ არს მათი და ამათი ცოდვად ურთიერთას, არამედ შეურაცხებად თრთავე სწორ არს. მრავალნი შეაშფოთნა ჩუენმან²⁴ ამან სიტყუამან; მრავალნი შეაძრწუნნა
- 10 [E42r] და მოწყლნა გონებანი მსმენელთანი და არა მსმენელთანი ოდენ, არამედ ჩემიცა, მეტყუელისა ამის, რამეთუ ზიარ არს სწავლა ესე ჩემდამო და თქუებდა მიმართ ესეცა ღმრთისა განგებულებად²⁵ არს, რამეთუ ერთ არს მასწავლელისაცა და მოწაფისაცა²⁶ სწავლად, რამეთუ ვერარას იკადრებდეს უმეტეს ზომისა და ძალისა²⁷ თქუმად. გარნა მრავალნი 15 მრისხვენ და²⁸ მეტყვან: გუაყენებ-და ზიარებისაგან? გუაოტებ-და წმიდისა მის ტრაპეზისაგან? ამისთვის გარქუ თქუენ ესე ყოველი, რათოა სცნაო, ვითარმედ არა სხვსა რავსათვსმე, არამედ თქუენისა სიყუარულისათვს გაყენებ, რათოა არა წარ[B113v]საწყმედელად სულთა თქუენთა იქმნას, რათოა განწმედილნი ცოდვისაგან მოვიღებდეთ წმიდათა მათ²⁹ საიდუმლოთა და განმანათლებელ გექმნეს და არა დასასჯელ, რათოა შეშინდეთ სატანჯველისა მისგან, რო[E42v]მელი მიელის უდირსად მიმღებელთა და განვიწმიდნეთ თავნი ჩუენნი ბოროტთა საქმეთაგან და გულისიტყუათა.
- 20

59) მათებ თავისა³⁰

ვინათოგან უკუე არა მცირედ ვოქუ მათდა მიმართ, რომელნი უდირსად ეზიარებიან წმიდათა საიდუმლოთა, კეთილ არს უკუე, რათოა მცირედ რამე თქუენცა გრქუა, რომელნი ჰმსახურებო წმიდასა საკურთხეველსა, რათოა დიდითა კრძალულებითა იქმოდით [D 69] განცოფასა წმიდათა საიდუმლოთასა, რამეთუ არა მცირედთა სატანჯველოთა თანამდებ იქმნებით, უკუეთუ იცოდით, ვინ თუ არა ღირს არს, და შეუნდოთ ზიარებად, – სისხლი მისი ჭელთაგან თქუენთა იძიოს. გინა თუ ერისთავი იყოს,

22 განხიონ E] დახიონ B.

23 არამედ BE]-D.

24 ჩუენმან BE] ჩემმან D.

25 განგებულებად E] გონებად B.

26 მასწავლელისაცა და მოწაფისაცა E] მსწავლელისაცა და მოწაფეთაცა B.

27 უმეტეს ზომისა და ძალისა BD] ზომისა უმეტეს მრავლისა E.

28 მრისხვენ და E] -BD.

29 მოვიღებდეთ წმიდათა მათ BE] მიიღებდეთ D.

30 მათებ თავისა]-D

გინა ოუ – ეპარქოზი, გინა ოუ თუთ მეფე. და არა დირს იყოს, დააყენე, უმეტესი მისსა გაქუს შენ გელმწიფებად, დააყენე³¹ და ნუ შეშინდები – შეიშინე მეუფისა ღმრთისაგან და ნუ კაცისა მისგან; და ნუუკუ იგი უძლურებისა და უგულისხმოებისა მისგან მოუკდების, არამედ შენ ნუ შეშინ[E43r]ნდები დაყენებად მისა; და უკუეთუ მისა შეშინდე, თუთ იგი 5 უკუანასენელ გეცინოდეს და ღმერთი განარისხო. უკუეთუ გუალად ღმრთისავ შიში თდენ შეიკრძალო, კაცოა წინაშე[B 114r]ცა პატიოსან იყო და ღმრთისა წინაშე – საყუარელ. უკუეთუ კულა შენ ვერ იკადრებ, ჩემდა მოაწიე საქმე ეგჯ: არა შეუნდო მე³² მიახლებად, სიკუდილი ვირ- 10 ჩიო, ვიდრედამცა³³ ჭორცი იგი და სისხლი ქრისტესი უდირსად მიგსცე; 10 სისხლი ჩემი დავხსოხიო, ვიდრე არა სისხლი იგი შესაძრუნებელიმცა მივეც უჯეროდ, რამეთუ უმჯობეს არს, რაოთა ღმრთისათუს გამოვეკუა ამის სოფლისა და ამის ცხორებისაგან სრულად³⁴, ვიდრედა რად ამის ცხორებისათუს გამოვეკუა ღმრთისაგან, რომლისა არს დიდებად უპუ- ნითი უკუნისამდე, ამინ.

15

60) ზოაჟებისათვს ნმიღათა საიტემცოთა³⁵

მ კაცო, შენ ვითარ შეხეუალ, ანუ ვითარ სუალ, ანუ რაოსა ილოცავ, ანუ ვითარი კადნიერებად გაქუს შენდა მიღებად უფალსა შენსა ნებათა შენთა ზედა, ანუ რაოთა შეემთხუევი მას პირითა შენითა, რომლითა-იგი აკოცებდი მეძავთა, ანუ რომლითა თუალითა მიხედნე შენ მას, ვითარ არა სცრემლო, არამედ ვითარცა იუდა მზაკვარი შეემთხუევი მას? რამეთუ 20 ოდეს საქმე ეშმაკისავ ჰქმნე და შეხვდე უფლისა შენისა და ამბორს- უყო მას, არარავთ უნაკლულევანეს იუდასა ჰქმნე საქმე. გნებავს-ა, ოუ ვის ემსგავსო, მე გიჩუენო შენ? და ვითარ ამბორს-უყო უფალსა შენსა, მეძავსა მას პრძენსა ემსგავსე, რომელმან ცრემლითა დაპანენა ფერგნი და მსწრაფლ მიემთხა მიტევებასა ცოდვათასა, ხოლო ჩუქნ მისა მს- 25 გავსად სიძვად ოდენ გუაქუს მისი და სხეუასა ზედა არარავსა ვემსგავსე- ბით მას. [B114v] უკუეთუმცა გუაქუნდა ჭელთა ჩუენთა მწკრე ანუ სკორე, გინა ოუმცა შეოღება-ახლებულ ვიყვენით, ვიკადრეთმცა ვითა მიახლებად ფერგნთა მეფისათა, ვიდრე დაბანადმდე? და რაოსა იტყვ, – ფერგნთა,

25

31 უმეტესი მისსა გაქუს შენ გელმწიფებად,დააყენე E]-B.

32 მე E]-BD.

33 ვიდრედამცა E] ვიდრედა რაო BD.

34 სრულად E]-B.

35 ეს საკითხავი E-სა (Sin 51) და XVI ს-ის H 1674-ში (H) არ არის, S 4936-ში კი მოხვდა ხელნაწერის დაზიანებულ ნაწილში. ამიტომ დაბეჯითებით ვერ ვიტყვით, იყო თუ არა ის ამ ნუსხაში. ასევე, E 16-ის სრული აღწერილობის არარსებობის გამო,გაურკვევლია ამ ნუსხაში არსებული ვითარება.

- არამედ თუ ედვას ვისმე ჩუენგანსა ძოწეული სამოსელი, არა შეახის მას, ვიდრე დაბანადმდე ჭელთა, რაოთა არა შესუაროს იგი, [D70] ხოლო ჩუენ სულთა ჩუენთა დდითიდღე შევაგინებო და არა ვძრწით. ესოდენ-სა შემობასა ჭორცო ჭყოფო, თუ სადმე შევეხნით მწკრესა, გინა
- 5 თუ სიმყრალესა, მსწრაფლ დავიბანით ჭელნი ჩუენნი და დავსხდით ტაბლასა ზედა და ესრეთ ვიშუებდით ჩუენ; და შეგინებულისა სულისა ჩუენისათვის არა ვზრუნევდით და უპუდავსა მას ტრაპეზესა ჭამად ესრეთ მოვიდოდით. იხილეთ, ნუუკუე წარვწყმდეთ ჩუენცა, ვითარცა იგი ვინმე, რომელ შეეხო კიდობანსა მას სჯულისასა. ხოლო მათ მომიგიან ჩუენ
- 10 და მრქუან: „რასა გპბრძანებო, რასა გუასწავებო ამისოუს, ანუ რასა განგუაზრახებო? ოდესდა ესე ცოდვილნი ვარო, არცალა ვილოცოთა და არცალა საიდუმლოსა ვეზიარნეთა? აწ უპუე უოველივე დაუტეოთ და ვითარცა პირუტყუნი და საცხოვარნი ვიქცეოდითო?“ ხოლო მე ვეტყვ მათ, ნუუკუე ვიცი რამება, რამეთუ მეცა იგივე უძლურებავ[B115r] თანა-
- 15 მაც: „და რომლითა საწყაულითა მიუწყოთ, მითცა მოგეწყოს“³⁶. ხოლო ესე უწყოდით, რამეთუ უმეტეს ცოდვათა უგმებეს³⁷ ვედრებად და ლიტანიობად, მოცალებად ეკლესიად, – დღე და დამე მისლვად და თაყუანისცემად ღმრთისა, რაოთა წმიდასა საიდუმლოსა შიშით და ძრწოლით ვეზიარებოდით და ნუ უდებად, არამედ შუენიერად, ლირსებით და სიწმიდით,
- 20 რაოთა არა პირველთქმულთა მათ სასჯელთა შევცვეთ, რაოთა არა დაადგრეს ჩუენ ზედა მოწევნული ესე წარწემედათ. ნუუკუე მრქუა შენცა: ვინ-მე-მცა იყო ლირსი, გინა წმიდად, რომელიმცა ეზიარა საიდუმლოთა ღმრთისათა? მეცა ვიტყვ ამას, ვითარმედ ლირსი და წმიდად არავინ არს, არამედ არს სასჯელისაგან სასჯელი უსუბუქესი და არს ცოდვისაგან
- 25 ცოდვად უმძიმესი, და არს სიშავე სიშავისა უბოროტესი და სენი სენისა უარესი, და შუენიერებად შუენიერებისა უმჯობესი. და ვითარცა ვის ასხენედ ჭელნი განგონჯებულნი და სხუასა – განკეთრებულნი და ერთსა – დაბაყლებულნი ოდენ და აწ მათ სამთაგანმან რომელმან იკადროს ოდენ მიახლებად ჭელსა მთავრისასა, გინათუ სამოსელსა თდენ? ეგრეთვე
- 30 სხუად არს სასჯელი, რომელსა ჭელნი ოდენ ესუარნენ სისხლითა და ეზიარებოდის [B115v] ჭორცსა უფლისასა, და სხუად სასჯელი არს მსიძოვთად, რომელთა იკადრეს მიახლებად ტრაპეზესა ამას და სხუად სასჯელი არს მტყუვართა და სხუად სასჯელი – ძურისმზრახველთა და სხუად არს, რომელთა იკადრონ ნიჭსა მას; ხოლო ყოველივე ესე მძიმე არს და წინამდლუარი არს საწანჯველისად [D75] და მომატყუებელი სასჯელისად.
- 35 ხოლო უკუეთუ ძალ-გიც და გულსმოდგინე ხარო, ყოველივე განვიშოროთ, გინა თუ მძიმენი იგი, გინა თუ უსუბუქესი იგი, რამეთუ გამოსარჩეველი არცა ერთი რად არს, რამეთუ მცირენიცა იგი და დიდნიცა-იგი – ყოველ-

36 მთ. 7.2.

37 უგმს B] ჯერ-არს D.

ნივე სასჯელისად მომატყუბელ არიან. ძრის სქსენებად განვიშოროთ მმა-
თა მიმართ ჩუენთა, რათა არა დავიდვათ გულთა შინა ჩუენთა, რამეოუ
იგი არს აღმტოცელი ცოდვათა ჩუენთა; შევიმოსოთ მოწყალებად და მით
დავეგნეო უფალსა ჩუენსა და ვსწყალობდეთ მმათა ჩუენთა, რომელნი
დაცემულ არიან წინაშე თუალთა ჩუენთა³⁸, რათა ჩუენცა, დაცემულნი 5
სულითა, აღგუადგინეს უფალმან; და თანამზრუნველ ვიქმნეო, მმათო,
და თანამზრუნველ და შევიწყალნეო სულნი, დამდაბლებულნი უცხოე-
ბასა შინა, და ნუგაშინის-ვსცეო გულთა შემუსრვილთა, ერსა ჭირვეულ-
სა, ერსა, ჩუენგან გუემულსა, ერსა ჩუენსა მომწყდარსა და შევიწყალნეო
იგინი: არცა ვაყუედრებდეთ მათ, არცა ვაგინოთ, არცა შეურაცხ-ვეუნეო 10
იგინი. კმა-არს[B116r] მათდა ტკროთ იგი მათი, რომელი-იგი უმჯობესი-
სათვს მისცა მათ. კმა-არს მათდა ჭირიცა იგი მათი და სულთქუმანი
და დღიოთდღე ცრემლნი მათნი და ტკივილნი იგი მათნი, წყლულებანი
მათნი, რათა წყლულებად წყლულებასავე ზედა არა შევსძინოთ, ვო-
თარცა-იგი მეგობართა მათ იობისათა ყვებ³⁹. ანუ არა გასმიეს-ა, რასა- 15
იგი იტყვს უფალი, — ვითარმედ ლერწამი შემუსრვილი არა განსტეხო⁴⁰
უკუეთუ ძალ-გიც შეწყალებად, კაცო, შენ შეიწყალე და თუ არა გნე-
ბავს⁴¹, აყუედრებ რაისათვსლა? არამედ ლმობიერითა სიტყვთა არქუ მას:
„წარვედ მშკდობით“. ნუუქუ რას გაჭირვებს-ა? არამედ გვვედრების შენ
და არას გაჭირვებს. გლოცავს შენ და არარას გმდლავრობს, არამედ 20
შეგივრდების შენ და იტყვს: „შემინდე⁴² მე“. რამეოუ ესრეთ მომიგსენ-
ნა ჩუენ, მოიგსენეთ, რამეოუ ჩუენცა ოქუენებრნივე ვიყვანით ოდესმე.
მოიგსენეთ აწ და შეინანეთ, რამეოუ მომავალი და წინამდებარევ არავინ
უწყის დაბადებად მის მხოლოდსა, რომელმან ესრეთ ინება გუემად ჩუენი. 25
ერთად მი-მო-იტაცებენ და ესევითართა სიტყუათა იტყვან, სალმობით და
კუნესით და ტკივილით დადადებენ. მო-მცა-მქ-უწილდა უფალმან კუალად
ერსა თვესა და შე-მცა-კრიბა სამწყსო იგი თვესი; და მწყემსი იგი მწყსი-
და-ლა-მცა სამწყსოსა თვესა, ვითარცა-იგი [B116v] პირველ. გარე-მცა-
წარაქცია უფალმან რისხევად მისი, ანუ და-ლა-მემ-ცა-ეგო სამკუდრებელსა 30
თვესა და-მე-ლა-მცა-ამშკდნა ბრძოლანი ესე უფალმან, [D71] ანუ და-
მე-ლა-მცა-სცხრა ოქრებად ეკლესიათა მისთა ოდესმცა დირს-ვიქმნენით
ხილვად ესევითარსა ამას მოწყალებასა, გინა თუ ჩუენსა შემდგომადცა
და-მე-ლა-მცა-სცხრა რისხევად, ანუ და-მე-ადგრეს-ა ჩუენ თანავე ცოდვათა
ზედა? რაოდენნიმე სულნი ელიან სახოებასა მას უფლისასა, ვითარცა 35
წყალსა გრილსა და ესრეთ გან-მე-ვლიან საწუთორსა ამას ცხორებასა

38 რომელნი დაცემულ... ჩუენთა B]-D.

39 ყვეს B]-D

40 მთ. 12,20.

41 თუ არა გნებავს B] არა გნებავს შეწყალებად D.

42 შემინდე B] შემიწყალე D.

- და განეშორებიან ჭორცოაგან მათთა და⁴³ მოელიან განთავისუფლებასა და ვერ მიემოხუევიან საწადელსა მას და სალმობით და კუნესით აღეს-რულებიან. ხოლო ჩუენ გურწამს, ვითარმედ განთავისუფლებულ არიან იგინი სატანჯველისა მისგან მომავალისა, რამეოუ სარწმუნო არს დმერ-5 თი, რომელმან-იგი აღგათქჲა ჩუენ მერმისა იგი ცხორებად წარუვალი და დიდებად გამოუთქჲმელი და სუფევა მიუწდომელი და გპრგბი დაუჭნო-ბელი მოყუარეოა სახელისა მისისათა ქრისტეს იესუს მიერ უფლისა ჩუენისა, რომლისა არს დიდებად და პატივი და თაყუანისცემა საუკუნეთა მიმართ საუკუნეთასა, ამინ.

თავი XIV.

ს(1) ნმიღისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქამბიჩისა,
სიკუჯანი განგებულებისათვე სუაგეჩის მიმართ მიწერილისა¹

(E43r; H105r) იტყუიან ვიეთნიმე, თუ რადესათვე არა პირველვე მაც-
თური იგი არა სრულიად უჩინო-ყო, ოდეს-იგი ადამ შეაცოუნა? არამედ
ესე [E43v] გულისკმა-ყავ, ვითარმედ უკუეოუმცა იძულებითა ძალ-ედვა
ცოუნებად ჩუენი მჩერსა მას, აქუნდამცა სიტყუად ესევითარისა მეძიებ-
ლისა? ხოლო ვინავთგან ესე ვერ ძალ-უცა, არამედ ოდენ მოგუაგონებს 5
ბოროტსა და სმენა[H 105v]ი და არასმენად მისი ჩუენსა ჭელმწიფება-
სა შინა არს, ხოლო ვინავთგან მრავალნი მძლე-უქმნებს, რადესათვესმცა
უჩინო-ექმნა ახოანთა იგი გამომაჩინებელი და გპრგზნოსნობისა მათი-
სა მიზეზი? და კუალად, უკუეოუმცა იცოდა ღმერომან, თუ ერველთა
სძლევს ეშმაკი, დაეტევამცა? არცა ეგრე ჯერ-იყო თქუმად ამისთვეს, ვი-
ნავთგან სმენად და არასმენად მისი ჩუენსა ჭელმწიფებასა ქუეშე არს, 10
ხოლო ვინავთგან მრავალ მძლე ექმნებს და დათრგუნებს იგი და მრავალ-
ნი მძლე ექმნებიან, რადესათვე გნებავს, რადოამცა ახოვანი იგი მის მიერ
მომავლისა მის მათ ზედა ქებისა მისგან და სასყიდლისა გამოაგუენ? 15
გარნა ვერ [H106r] ერველნი მძლე ექმნებიან, გულისკმა-ყავ უკუკ, რა-
მეოუ მართალ და კეთილ არს, რათოა წმიდათა აქუნდეს მიზეზი, [E44r]
რომლისა მიერ გამიაჩინო თვის სიკეთე, ხოლო უდებნი თვისითა დაგს-
ნილობითა იტანჯნენ, ვიდრედა ამისთვე იგინიცა გამოეჭუნენ თვისისა
სასყიდლისაგან, რამეოუ უდებსა მას არა წინააღდგომისა მისგან ევნო, 20
არამედ თვისისა უბადრუკებისაგან, რომელ არა ინება, რადოამცა მჭნედ
წინააღდგომილ იყო და ეძლია, ვითარცა სხუათა მათ. და უკუეოუმცა წი-
ნააღდგომი იგი მოსპოლვილ იყო, მოსწრავეოთადამცა ფრიად ვნებული
იყო, რომელ ვერდარადესმცა იპოებდეს მიზეზსა ჩუენებად თვისსა [H106v]
ახოვებასა. ხოლო უკუეოუ ესე გულისსიტყუანი შეიწყნარონ, თუ არა
ჯეროვნად დატვებულ იქმან ეშმაკი გუამისაცა ამის ჩუენისა დადებულ, 25
თქუას თუ, კეთილი იყოს, ვინავთგან მრავალთა ცოდვათა მათ მიერ

1 ეს ტექსტი – „წმიდისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა, სიტყუანი განგე-
ბულებისათვე სტაგერის მიმართ მიწერილისა“ – მოიპოვება მხოლოდ ორ
ნუსხაში – **Sin 51-სა (E)** და XVI ს-ის **H 1674-ში (H)**. ბერძნულ ორიგინალთან
(PG 63, col. 631-638) შედარების შედეგად გაირკვა, რომ ეს ტექსტი არის და-
საწყისი ნაწილი **Ath. 77/41-ში, XVI ს-ის A 733-სა და ბერ გვიანდელ ნუსხა-
ში წარმოდგენილი მომდეგნო საკითხავისა: „განგებულებით თქუმულისაგან“
(Peri; Pronoiat~). **S 4936-ში** ეს საკითხავი, თუ ის იყო ამ ნუსხაში, მოხვედრილია
მის დაზიანებულ ნაწილში. ტექსტი დადგენილი გვაქვს ერთდროულად **Sin 51-**
ის (E) ძალიან დაზიანებული და ძნელად წასაკითხი დიგიბალური ვერსიისა
და **H 1674-ის (H)** მიხედვით. ვარიანტული წაკითხვები არა გვაქვს აღნიშნული.**

- იქმო, რომელთა მიერ მოვლენ გულისოქუმანი ჭორცოანი და სიძვაოთა და მრუშებათა მრავალნი შთავარდებიან და კუალად ენისა [E44v] მიერ მრავალნი აღმოიტყვან გმობათა და ჭელთა მიერ იქმან კაცისკლვათა და ფერწითა მივლენ ბოროტოა მიმართ. აწ უკუე ამისოფს უთუალოდ და
- 5 უხნოდ და უკელოდ და უცერტოდ ჯერ-იყოთ-ა ყოფად კაცისაი? ხედავ-ა, ვითარსა უგუნურებასა მოვალსა სიტყუა ესე, რამეოუ ეშმაკი თავის[H 107r]ა თუსისა არს ბოროტ, ხოლო ჩუენ, უპუეთუ ვინებოთ, ფრიადი სარგებელი მოვიგოთ მის მიერ და უმეტესი სირცხვლი მოვატყუათ მას, რაჟამს ბრძოლათა მისთა წინააღდგომითა უმჯობესსა დიდებასა და
- 10 უაღრესსა პატივსა დირს-ვიქმნეთ; რამეოუ ადამ, უკუეთუმცა არა დამორ-ჩილებულ იყო მისდა, უხეშთაესსა დიდებასა მიიწეოდა და მას უმეტესსა სირცხვლისა შთააგდებდა, არამედ უდებ იპოა და ისმინა მისი, ხოლო ვი-ნათვან ესრეთ დაწსნილ იყო, რომელ ერთითა სიტყვთა დედაკაცისათა დაივიწყა მცნე[E45r]ბაი მეუფისაი და დაცათუმცა ეშმაკი არა ყოფილი-
- 15 ყო, იგი ვერვე დაიმა[H107v]რხევიდა მცნებასა მას; კუალად იტყვან, ვი-თარმედ თანად მისცა ლმერომან ადამს მცნებაი იგი ხისად მის, ვინაოვგან იცოდა, ვითარმედ გარდასლვად არს. არამედ გულისგმა-ყავ, ვითარმედ უმჯობესისა მისისათვს მისცა მცნებადცა, რამეოუ რომელი-იგი ესრეთ უდებ იყო, რომელ მცნებაიცა მიეცა და შეურაცხ-ყო და ლმეროყოფაიცა
- 20 მოუკდა მას, უკუეთუმცა ყოლადვე არა მიედო მცნება, არამცა უძრებე-ქმნებულ იყო-ა, ანუ ყოლადვე მო-და-ჟგონებდამცა, თუ სხუა მეუფე უვის? ამისოფს მოეცა მცნებაი, რათოა მოექსენებოდის, ვითარმედ უფალი უფის და რათოა გემნას მას მცნებაი იგი აღვრ ბოროტოა მიმართ, უკუეთუმცა არავინ უკეთ[H108r]ურთაგანი იტანჯებოდა აქავე და კეთილისმოქმედოთა-
- 25 განი არავინ პატივ-იცემებოდა და მრავალნიმცა ურწმუნო იყვნეს მერმისა მისოფისცა მისაგებელისა[E45v]თუს და სათხოებათაგან, ვითარცა ჭიროა და შეურაცხებათაგანცა, ივლტოდეს და ცოდვასა, ვითარმცა კეთილთა მიხეზსა, შეუდგეს. და კუალად, უგუეთუმცა ყოველნივე აქა მიიღებდეს მისაგებელსა საქმეთა მათოასა, მერმე, სადამცა აღდგომასა არიან, არა
- 30 მოელოდეს. ამისოფს უკუე, რათოა არცა აღდგომასა ურწმუნო იყვნენ, არცა კულა ჰერონებდენ, თუ არარად არს მისაგებელი ცოდვისად და წარმდებე-ბით ცოდვიდენ, ვით რითამე ბოროტისმოქმედოა [H108v] აქავე სტანჯისა ღმერთი და რომელთამე კეთილისა მოქმედოა პატივ-სცემს. და არა ტან-ჯვით ამით ბოროტოთათა და პატივითა [განაღვინხა] კაცნი ძილისა მისგან
- 35 მცონარებისა? ხოლო არა ყოველთა მიმართ ამისითა ქმნითა გულისგმა-უყოფს, უამი მოწევნად არს, ოდეს ყოველი ზედა ნაცვალი კაცოა მიიღონ-ა? ამისოფსცა კაენი არა მოკლა ცოდვისა მისოფს დიდისა, არამედ ამასვე საწუთროსა ტანჯა, რათოა სხუა[E46r]ნი შემინდენ, რამეოუ არა ესრეთ იყო, თუმცა ესმოდა ვის, თუ კაენ ვინმე მმავ მოკლა თუსი და თუთცა
- 40 მოკუდა, და რომელ ხედვი[H109r]დეს თუალითა თუსითა სასჯელსა მას,

რომელი იყო მის ზედა და ვერავინ ურწმუნო იქმნებოდა და არა მცირედნი მოვიდოდეს შიშისა ამის გამო. და კუალად, უკუეოუმცა მექსეულად მოეკლა იგი ღმერთსა, არამცა მიცემულ იყო მისა სრულიად ჭამი სინანულისა, ხოლო ვინაოთგანმცა პეთოლად დასდგა მას ზედა ძრწოლად იგი და შიში სამარადისო, უკუეოუმცა არა სრულიად უგულისჯმო იყო და 5 მგეცა და არა კაცა, ფრიადმცა შეინანა და სარგებელმცა ეყო ესევითარი იგი ტანჯვავ; და კეთოლად აქავე ტანჯვითა მით საუკუნოსა მას სატანჯველსა აღუსუბუქებდა, რამეთუ ამასვე საწუთოსა მოწევნულნი ჩუენ ზედა, ღმრთისა მიერ მოწე[H 109v]ნულნი და მწუხარებანი, ფრიად აღუსუბუქებენ მერმისა მას სატანჯველსა. [E46v] ამისთვის, რომელნი-იგი სწორსა 10 სატანჯველსა დირს-იყუნესა, არა ტანჯნის სწორად ღმერთმან, არამედ რომელნიმე ტანჯნის, რაოთა აღუსუბუქოს მერმისა მის სატანჯველი და სხუანი დაუტევნის, რაოთა თუსო შეშინდენ, მოიქცენ; ხოლო მრავალგზისა ტანჯნის ყოველნი ერთბამად, ვითარცა-იგი წყლიორდუნასა იყო, რაოთამცა იგინი ვერდარა გარდაემატნეს ბოროტსა მას შინა და რაოთა 15 შემდგომთა მათ ნათესავთა ერგოს, რაოთა არღარა შეეყოს სხუათა მათ ნათესავთა და განა[H 110r]ფუვნეს იგინიცა ბოროტსა მას შინა. ამისთვის უკუე ესეოდენ ჯერ-არს, რაოთა გულსავსე ვიყვნეთ, ვითარმედ პირველსავე უმჯობესად ჩუენდა იქმს ყოველსავე, ხოლო თუ ვითარ იქმს, ანუ რომლითა განგებულებითა თითოეულსა საქმესა, ნუდარა ვემიებო, ნუცა შევშფოთნებით ვერგულისკმისყოფისა მა[E47r]თისთვის, რამეთუ არცა სარგებელ ჩუენ-და განგებულებათა მისთა ცნობად ერთბამად; მოჟუდავნი და უძლეურნი ვართ და ვინაი ძლიცა ჩუენ გულისკმისყოფადთა მათ საიდუმლოთა განგებულებასა მისისათა და მერმე, რამეთუ ადრემცა [H110v] მოვედით 20 ამპარტავანებად, უკუეოუმცა ესევითართა მათ ყოველთა საიდუმლოთა ვსცნობდით, რომელი შეუძლებელ არს ცნობად.

[განგებულებით თქმულისაგან]²

ამისთვის, ვიხილნეო³ რად საქმენი რაიმე, რომელნი ჩუენ უწესოდ გპჩნდენ, ნუ ვაბრალებო ღმერთსა, ნუცა ვაონებო, [B117r] თუ განგებულებად⁴ არა არსო, რამეთუ არა თუ საქმენი იგი არიან უწესო და განუგებელ, არამედ ჰეშმარიტად უწესო არს ესევითარი იგი გულისსიტეუ-

² Sin 51-ისა და H 1674-ის გარდა, დანარჩენ ნუსხებში, რომლებშიც ეს საკითხავი (№61) სრულად არ არის, ეს პატარა მონაკვეთი გამოყოფილია ქვესათაურით: „განგებულებით თქმულისაგან“.

³ ვიხილნეო BE] ვიხილნით D.

⁴ განგებულებად BD]+საღმე E.

- ად, რომელი-იგი, ვიდრე ჩუქნ თანა იყოს⁵, დადაცაოუ ყოველი სოფელი წესიერებასა შინა ეგოს, არაოდეს გუერგოს ჩუქნ, არამედ ვითარცა ოუ-ალნი ბრმანი შუასამხრისა ბრწყინ[E47v]ვალებასაცა მზისასა ბნელად პგონებენ და შეუბრკუმის ყოველსა ადგილსა, ხოლო ოუალოა ნაოელოა
- 5 დამესა ბნელსა შეუძლიან შეუბრკოლებელად სლვაო, ეგრეოვე გონებისა ჩუქნისა ოუალნი, უკუეთუ მრთელ იყვნენ, დადაცაოუ უწესოთა რაოთამე საქმეთა ხედვიდენ, კეთილად განიცდიან და პპოებენ⁶, ვითარმედ არარად მოაწეს უფალი უწესოსა, ხოლო უკუეთუ იგინი ბნელ იყვნენ, დადაცაოუ ზეცად მებრ მიიყვანო, მუნცა ფრიადი უწესოებად უჩნდეს თვისისა მის
- 10 სიბეჭდისაგან.

62) თახგმანებისაგან ფსალტენისა⁷

- ანუ პგონებ, ოუ განუგებელად და თავიოთ თვისით დგას სოფელი ესე? და ვითარმცა შესაძლებელ იყო ესე? რაო არს საქმეთაგან ამის სოფლი-სათა, რომელიმცა თავიოთ თვისით ეგო? რომელი ნავი წარემართის თვინიერ მმართებელისა და არა დაინოქის? [E48r] რავსათვს უკუე არა დაიქცევის
- 15 სოფელი ესე, უკუეთუ განუგებელ [D72] არს? ვითარ პგიეს ესოდენთა ამათ ჟამთა წესსა ზედა უქცევლად⁸? გულისკმა-ყავ შუქნიერებად ცისა⁹, ვითარ არა იცვალა, ანუ დაძუელდა¹⁰ ესოდენთა ამათ [B117v] ჟამთა აღ-მოცენებად, უკუეთუ თვისისა ძალისა მიერ აღმოაცენებს, ვითარ წყარო-ნი და მდინარენი აღმოეცენიან¹¹, და არა მოაკლდა; ვითარ ზღუად ესო-
- 20 დენთა წელთა პირველიოთგან მისსა შედინებითა არა გარდაემატა თვისა საზომხა? ვითარ მზემან ესოდენთა ჟამთა თვისი ნათელი არა შეცვალა, არამედ ყოველივე პგიეს, ვითარცა დაებადა. დირს არს და მართალ ამის ყოვლისათვს თქუმად, რამეთუ დიდ არიან საქმენი შენი, უფალო, და ყოველივე სიბრძნით პქმენ, [E48v] რამეთუ ვითარმცა ეგო ესე ყოველი,
- 25 არა ოუმცა მისი განგებულებად იყო, რომელმან-იგი ყოველივე¹² არაარ-სისაგან დაპბადა?

5 იყოს B] ეგოს E, იყო D.

6 განიცდიან და პპოებენ ED] განიცდინ და პპოებნ B.

7 ბ-ში: თარგმანებისაგან რგბ ფსალმუნისა; Sin 51-ში ეს ქვეთავი ცალკე სა-თაურით არ არის გამოყოფილი.

8 წესსა ზედა უქცევლად B]-E, წესსა ზედა უცვალებელად D.

9 შუქნიერებად ცისა B] ქუევანად E.

10 იცვალა, ანუ დაძუელდა BD] მოუძლურდა E.

11 აღმოეცენიან E] აღმოეცემიან BD.

12 ყოველივე BE] ყოველი D.

63) ფსალმუნისა ჩა¹³

კუალად სხუანი გამოეძიებენ საქმეთა, რომელთა არა უკმის ძიებათ: იგი ვინმე უკეთური და უწყალო არს, რად კეთილსა და შუებასა შინა არსო? და იგი ვინმე მართალი იყო, რად მოიწივნეს მის ზედა განსაცდელი? იგი ვინმე რად ბოროტსა შინა მოკუდაო? იგი ქალაქი რომელიმე რად დაიქცაო? იგი ნავი რად დაინთქაო? იგი ქრისტეანეთა ერი წარმართოა 5 მიერ რად იძლიაო? იგი მეყვე უსჯულოთა რად დადგაო? ხოლო ჩუენ ხურო თუ ვიხილით, რომელსამე შეშასა განკუეონ და რომელსამე განხერხავნ, და არა ვარქუთ, თუ რად ამას იქმს, არამედ ვიცით, თუ ესრეთ სამე კეთილ არს, და მკურნალი რად რომელსამე სწუავნ და რომელსამე პკუეონ [B 118r; E49r] და სხუასა ამშევნ და რომელსამე ევედრებინ ჭამად, 10 არა ვთქუთ, თუ ბოროტად იქმს, არამედ ვთქუთ, თუ ესრეთ სამე მოუვალს თვითეულისა სენსა, ხოლო დმრთისა საქმეთა არა ესრეთ ვეძიებო, უგულისტმოდ და უგუნურად. არა ქუე-მოიდრიკო თავი შენი, კაცო, და დას-დვა აღგრი ენასა შენსა და გონებასაცა შენსა და დაუტეო ამის ყოვლისა ძიებად და შენთა ოდენ საქმეთა ემიებდე? მიხედე შენთა საქმეთა, გამოი- 15 ძიე ცოდვათა შენთა სიმრავლე და უგუეოუ გამომეძიებელი ხარ, მოჰვადე თავსა შენსა თვითეულისა საქმისა და სიტყვსათვეს, რომელი ბოროტად პქმნენ და ხთქუენ, ხოლო ესვითართა ამათ საქმეთათვს მიუშუ დმერთსა, რომელი ჯეროვნად¹⁴ და¹⁵ სამართლად იქმს ყოველსავე და იცის, თუ რად უკეთურსა ვისმე [E49v] განამდიდრებს და მართალთა ვიეომე აჭირვებს, 20 რამეთუ არცა ვინ მართალი იპოების, თუმცა არა ექმნა ცოდვათ; არცა ცოდვილი ვინ იპოების, თუმცა არა აქუნდა სიმართლე. ხოლო¹⁶ მისოუს ტანჯის კაცი მართალი აქავე დმერ[D73]თმან და მოუვლინის სწებად, ანუ სხუად რამე ჭირი და სიგლახაკე, რათა აღგოცოს ყოველივე ცოომა მისი, რათა მუნ არღარა ბოროტი შეემთხვოს. და ქუალად, არნ კაცი ფრიად ცოდვილი და აქუნ კეთილიცა რამე; და მისოუს მისცის დმერთ- 25 მან სიმდიდრე აქა და შუებად, რათა მუნ არღარა ემიებდეს სასყიდელსა; რამეთუ იხილე ლახარე და მდიდარი, ვითარ მას [B118v] აქუნდა ცოომა რამე და მას – სიმართლეცა რამე. ამისოუს ისმინე, რად პრქუა აბრაჟამ: „მიგიღებიეს კეთილი შენი ცხორებასა შენსა და ლაზარე – ბოროტი 30 თვეს“¹⁷. ესე იგი არს, ვითარმედ უკუეოუ გექმნას [E50r] კეთილი რამე, მიგიღებიეს ნაცვალად მისსა¹⁸ დიდებად იგი, სიმდიდრე და შუებად¹⁹, არ-

13 რა ფსალმუნისად D.

14 და ხთქუენ... ჯეროვნად BE]-D.

15 და BE] ხოლო ესე D.

16 ხოლო B] რამე E.

17 ლუპა 16,25.

18 ნაცვალად მისსა E] ნაცვალი მისა B.

19 და შუებად B]-E.

- დარა ოანა-აც შენი დმერთსა. კუალად ლაზარეს უკუეთუ აქუნდა ცოდვა, ყოვლისავე ნაცვალი მიუღებიეს, ჭირი იგი და შეურაცხებად და სიგლახაკე და აწ წმიდა არს ყოვლისავე ბრალისაგან“. ამისთვის, უკუეთუ იხილი მართალი ვინმე ჭირსა შინა რად, თქუ²⁰: ნეტარ არს ესე, რამეთუ
- 5 უკუეთუ აქუს ცორმად რამე, აქავე მიიღებს ნაცვალსა მისსა, რაოთა მუნ წმიდად წარვიდეს. უკუეთუ კულა უმეტეს ცოდვათა მისთა იტანჯოს, განმამრავლებელ სასყიდლისა მისისა იქმნების საქმე იგი, ვითარ-იგი იობ – მართალი იყო და წმიდად და იტანჯა ფრიად, რაოთა მუნ ფრიად იდი-დოს, ვითარცა პრქუა მას უფალმან, ვითარმედ: „ამისთვის შეგემოხვა ესე
- 10 ურველი, რაოთა მართლად გამოხჩდევ²¹. და კუალად, რაჟამს უკუეთურნი შეებასა შინა იხილნე, ეგრეთვე გულისგმა-ყავ, ვითარმედ მიიღებენ აქავე, უკუეთუ რამე კეთილი უძლოდა, რაოთა მუნ უწყალოდ იტანჯნენ. ესრეთ უკუე სხუასა ყოველსავე²² უმჯობეს [E50v]და განაგებს დმერთი, რომელსა ჩუენ ვერ მივსწუობით გულისგმის-ყოფად, არამედ ყოველსავე თანა-
- 15 გუაც [B 119r] მადლობით შეწყნარებად და არა გამოძიებად, რაოთა არა მდენ ჩუენთა თავთა ვაგნოთ და ვიპოვოთ არარაივე.

64) მღიერისათვეს და ცაზახეს თქმულისაგან²³

- არამედ მრავალი კაცნი, ოდებ²⁴ შეემოხვოს ჭირი რამე, ანუ სხეულებად, ანუ სიგლახაკე, ანუ სიკუდილი საყუარელისა, იწყებნ დრტვნვად, ხოლო ჭირი იგი ოდენ შეემოხუევის და სარგებელსა მისგან ვერარა-
- 20 სა შეიძენენ უთმინოებითა მათითა. რასა იქმ, შ კაცო, კეთილისმყოფელისა²⁵ და მაცხოვარისათვე²⁶ სდრტვნაგ-ა თავისა შენისა წარწყმედად და უფროვსად განარისხებ დმერთსა შენ ზედა²⁷? არა თუ დურტინვითა მით განსაცდელისა მას ადასუბუქებ, არამედ უფროვსად განამრავლება? დრტვნვისა წილ ლობიერად აქებდით დმერთსა, რაოთა ესრეთ
- 25 განსაცდელიცა იგი ადასუბუქო და სასყიდელიცა არამცირედი [E51r] მოიდო მოომინებითა და ზეცისა კეთილთა დირს-იქმნა მადლითა უფლისა ჩუენისა იესუის ქრისტესითა, რომლისა არს დიდებად თანა მამით და სულით წმიდითურთ.

20 რად, თქუ B]-E.

21 იობ. 40,3

22 ყოველსავე B]-კეთილად E.

23 თქუმულისაგან BE] თქუმულისა მისგან D.

24 ოდეს BE] რაჟამს D.

25 კეთილისმყოფელისა BE]-მის D.

26 ამ ადგილიდან D-ს აკლია დაახლოებით 18-19 ხაზიანი მონაკვეთი (64-ე სიტქის დასასრული და 65-ე სიტყვის დასაწყისი).

27 უფროვსად განარისხებ დმერთსა შენ ზედა B] უმეტესად განაციცხებ განსაცდელისა მას ზედა თავსა შენსა E.

თავი XV.

სX) თქმული მისივე, ამჰაჩავნებისა და ზუაობისათვე

რაისათვეს ზუაობ და მაღლოვ, კაცო? დამდაბლდი სიმაღლისა მაგისაგან, იცან ბუნებისა შენისა უნდოებათ, რამეოუ მიწა ხარ და ნაცარი, მტუერი და ავლი¹, კუამლი და აჩრდილი, თივავ და ყუავილი თივისავ. ამით ესევითარითა ბუნებითა [B119v] პმაღლოი-ა? და რაღმცა იყო ამისა უსაკურველებს? და კაცოთა ზედა მრავალთა პმსთავრობ-ა? რავ არს ამისი 5 სარგებელი, უკუეთუ ერთა ზედა მრავალთა პმსთავრობდე და ვნებათა მონა და ტყუე² იყო? ნეტარ, თუმცა მას ზედა პმსთავრობდი, ვიდრე კაცოთა ზედა, ანუ შუენინერებათ გუამისავ და ბრწყინვალებათ სამოსლისავ და დიდებათ³ სოფლისავ დავიწყებად მოგიყვანებენ ბუნებისა შენისა? გარნა ნუ მაგას [E51v] პხედავ, არამედ მივედ სამარეებსა, სადა სხენან პირველ შენსა ყოფილნი იგი მთავარნი და გელმ[D74]წიფენი და მძლავრნი და მუნ ისწავო, შენისაცა მაგის ზუაობისა⁴ აღსასრული თუ რავ არს და მოსდრეკე მცირედ რაღმე სიმდაბლედ, რამეოუ უკუეთუ რომელი საონოებათათვეს, რომელნი-იგი ჭემარიტნი კეთილნი არიან ზუაობდეს, ზუაობად ყოველთა კეთილთა⁵ წარსწყმედს და სასჯელ ექმნების მას, რომელმან 10 არარათა მათ საქმეთა ზედა მაღლოლების და წარმავალისა ამის დიდები-სათვეს ამპარტავან იყოს, ვითარმცა არა საცინელ იყო ყოველთა მიერ? ჭუბადრუკო და საწყალობელო! სული შენი ცოდვათა სენითა მოკუდების და უცუანასკნელითა მით სიკუდილითა წარწყმდების. და შენ პზუაობ, ოქრო და გეცხლი გიც და მონათა სიმრავლე და მონაგებნია ფრიადნი? 20 არამედ ესე ყოველი არა შენი არს. და უკუეთუ [E52r] ჩემი არა გრწამს, [B120r] სხუაოთა მათ ირწმუნე, ყოფილთა პირველ შენსა. უკუეთუ კულა ესრეო დამთრგალ ხარ, რომელ არცა სხუაოთა ხილვითა ისწავებ, მცირედ ელოდე და თკო თავისა შენისაგან სცნა, ვითარმედ არარად არს შენდა ამის ყოვლისაგან სარგებელი, რაჟამს-იგი განიყვანებდენ სულსა შენსა. 25 არცა თუ ერთისა ქამისა უფალ იყო და უნებლიერ და უმაღლეოდ სხუაოთა მისცე ყოველივე მონაგები⁶ და მრავალგზის, რომელთა გინდესცა – არა და რომელთა გნებავცა – არა, ყოლადვე თუმცა იხილეს მონაგები შენი, რამეოუ კაცობრიგნი საქმენი სხუა არარად არიან, გარნა სიზმარ

1 მტუერი და ავლი E]-B.

2 და ტყუე E]-B.

3 ამ ადგილიდან ტექსტი გრძელდება D-ში.

4 ზუაობისა BE] ბუნებისა D.

5 ზუაობად ყოველთა კეთილთა B] ყოველსა მას სასყიდელსა ED.

6 მონაგები E]-B.

- და აჩრდილ და გულისტმა-ყავ, ოუ რად არს დიდ სოფელსა შინა. მეფობად არს ყოველთა უმეტეს? რად არს უცუე მეფობად უმეტეს გლახაკისა? შემდგომად მცირედისა უამისა ორნივე წარვლენ ამიერ სწორად. ანუ მცირედისა ამის უამისათუს, რომელ ამას სოფელსა დიდებულ არს იგი
- 5 და გლახავ – შეურაცხ, პნატრი-ა? ვინათგან წარვიდეს ამიერ, რაცხომ დარჩების მისი [E52v] და ამისი სარგებელი? არა ეგოდენი არს-ა, ვითარ უკუეთუ ვინე იხილოს თავი თუსი ძილსა შინა მეფედ და განედუძის რად, არარად აქუნ? ამისთუს ვიტყვა, ოუ სისმარ არს იგი ყოველივე სადა არიან აწ, რომელი პირველ მცირედისა უამისა მეფენი იყვნეს? ვინად აჭხენებს
- 10 მათ? ვის ეშინის მათგან? ჭეშმარიტად სიზმრისაგან უფროდს მეშინის, ვიდრე მათგან. არამედ პავლე არა ესრეო არს? [B120v] გარნა ცხორებასაცა მისსა ბრწყინვიდა საონოებითა? და შემდგომად სიპუდილისა ესერა თოხასი წელი არს და დიოთიდდე უმეტესად ბრწყინავს სახელი მისი. და ესე არს ქუეყანი[D75]სად, ხოლო ზეცისა იგი დიდებად მისი რომელმან
- 15 ენამან გამოთქუას?

66) ღაბაღებისა⁷

- და ვითარცა ზღუსა ღელვანი ოდესმე მაღლოიან და კუალად ოდესმე მექსა შინა დამდაბლდიან, ეგრეო არიან სოფლისა ამის ზუავნი და ამპარტავანნი. და რომელი-იგი [E53r] დდეს მაღლოინ და წარპნი ზე-აქუნ-დიან და სოფლისა ამის საქმეთა შეშტუალულ არიან, მექსა შინა დამდ-
- 20 აბლდის და უკუანასენელსა სიგლახაკესა⁸ მივიდის. ამისთუს იტყვს ნეტარი დავით: „ნუ გეშინინ, რაჯამს განმდიდრდეს კაცი და რაჯამს განმრავლდეს პატივი სახელისა მისისა მის თან“⁹. კეთილად ოქუა: ნუ გეშინინ, ნუ შეშფოთნებიო სიმდიდრისათუს და დიდებისა. შემდგომად მცირედისა უამისა იხილო ქუემდებარე მკუდრად უსულოდ, საზრდელ
- 25 მატლთა, შიშუელი ამის ყოვლისაგან და ვერარად წარილოს მის თანა, გარნა ცოდვად ოდენ, რომლითა შეიკრიბა იგი ყოველი, რამეოუ არა ოუ რომელი სოფლისა დიდებასა ზედა ოდენ ზუაობდეს, ცუდ და ამაო არს, არამედ თუ საონოებასაცა ზედა რომელი მაღლოოდეს და საჩუენებელად კაცთა იქმოდის, ცარიელი ყოვლისა კეთილისაგან წარვიდეს ამიერ და
- 30 მუნ ვერარად პოვოს სას[E53v]ყიდედი ამისთუს, რამეოუ შეიყუარა პატივი კაცთა უფროს, ვიდრე[B121r]და არაპატივი დმრთისად, რამეოუ არარად უცხო-გუყოფს დიდებისაგან დმრთისად ესრეო, ვითარ ამპარტავანებად და

7 Sin 51-ში ამ თავს სათაური არა აქვს.

8 სიგლახაკესა E] ადგილსა B.

9 ფს. 48,17.

მაჩუენებლობაი¹⁰; ვიდრე ესე იყოს ჩუენ თანა, გინა თუ მოწყალებაი ვყოთ, გინა თუ ლოცვაი, გინა თუ მარხვაი, გინა თუ სიწმიდე, ანუ თუ რაღცა იყოს, ყოველი საძაგელ¹¹ არს, რამეოუ საძაგელ არს წინაშე ღმრთისა ვოველი მაღალი გულითა. ჭეშმარიტად არარა არს უძრეს ზუაობისა, რამეოუ არა თუ ოდენ ბოროტსა გუაქმნევს, არამედ ჭეშმარიტსაცა თა- 5
ნა-შეერთვის და რაუამს სათნოებისაგან მოწყუედა ჩუენი ვერ შეუძლოს, ისწრაფის სათნოებისა მის წარწყმედად, რაღოთ შრომად იგი ვქმნათ და სახყიდელი არა გუაქუნდეს, რამეოუ უკუეთუ თრივე იგი დიდებაი,¹² – კაცო მიერიცა და ღმრთისა მიერიცა, – გუენებოს პოვნად, შეუძლებელ არს ამისი ქმნა: არამედ კაცო მიერ თუ ვპოოთ, საღმრთოვსა მისგან 10
გამოვეგუებით, უკუეთუ კულა ღმრთისა მიერსა ოდენ ვეძიებდეთ დიდუ- ბასა და მისსა პოვნასა ვისწრაფდეთ, [E54r] ესრეთ მივემთხვენეთ მასცა და მოგუეცეს იგიცა¹³, რამეოუ კაცო მიერცა დიდებაი მაშინ მოგუეცემის, ოდეს არა ვეძიებდეთ მას, არამედ ღმრთისა მიერსა ოდენ. რაღმცა უსაწყა- ლობელეს იყო მათსა, რომელი კაცოათგს იქმან სათნოებასა, იმარხვენ 15
და ილოცვენ საჩუენებელად კაცო და ჭირსა თავს-იდებენ, ხოლო არა თუსსა სახყიდელსა ოდენ ვერ ჰპოებენ, არამედ უფროსეად¹⁴ დასასჯელ ექმნების მათ იგი ყოველი, რასა იქმან. შ კაცო, სხუსადა თანა-გიც საქმე- თა შენთათგს სიტყვს[D76]მიცემად და სხუსა მოუწოდ მოწამედ [B 121v] ქველისსაქმეთა შენთა? სხუად არს მსაჯული შენი და შენ სხუასა დასუამ 20
მხედველად საქმეთა შენთა? არა ხედავ-ა მგედაროა¹⁵ ბრძოლასა შინა? არავის წინაშე ისწრაფიან ესრეთ თავისა დადებად¹⁶ და მწნედ ბრძო- ლად, ვითარ ოდეს მეფე ჸხედვიდეს და სარბილესა ცხენთასა, ვითარ-იგი ყოველი ერი ხედვიდეს, გარნა ზედამდგომელი უფროს ყოვლისა მუნ 25
ისწრაფიან წინაადმდგომისა მის ეტლისა დაქცევად, [E54v] ოდეს დამ- ართებით მეფისა მივიდენ. და შენ დაუტეობ მეუყესა მას ანგელოზთასა, რომელი ხედავს საქმეთა შენთა, და კაცო მოკუდავთა და წარმავალთა ისწრაფი სათნოებათა შენთა ჩუენებად, რომელთა ვერ ძალ-უც ერთი- საცა სახყიდლისა მოცემად შენდა? ამისთვისცა უსასყიდლო და ცარი- ელი¹⁷ წარხვდე საუკუნესა მას. ვინ არს მონა იგი, რომელიმცა ბრძანებასა 30
უფლისასა თვისისასა იქმოდა და სხუათამცა ვიერმე ეძიებდა, რაღოთამცა ხედვიდეს საქმეთა მისთა¹⁸? აქოსმცა თვინიერ უფლისა თვისისა, დაღაცათუ

10 და მაჩუენებლობაი E]-B.

11 საძაგელ E] საძაგელებაი B.

12 ორივე იგი დიდებაი BE]-D.

13 და მოგუეცეს იგიცა B]-E.

14 უფროსეად BE]-D

15 მედაროა BE]+ვითარ D.

16 თავისა დადებად BE] დიდებად D.

17 უსასყიდლო და ცარიელი E] უსასყიდლო BD.

18 საქმეთა მისთა BD] საქმესა მისსა E.

გლახაკი იყოს უფალი მისი? და ჩეენ გვის უფალი იგი უფლებათა და მეუფე მეუფეთად და სხუათა სათხო-ვეყოფვით, რომელნი ვერას გუარგებენ¹⁹, არამედ უფროდ გუავნებენ.

67) ჟოზინთელთა ებისცოცე²⁰

- არარად არს უძგრეს²¹ ამპარტაგანებისა. ამან ეშმაკი ანგელოზებისა
- 5 წილ ეშმაკად გამოაჩინა. [E55r] ამიოთ აცოუნა მტერმან პირველი იგი კაცი და ცე[B 122r]დითა სასოებითა სიკუდილი დაუმკუდრა, რამეოუ ღმერო- ყოფა ინება მან. ამისთვეს, რომელი აქუნდა, იგიცა წარწერიდა; ამისთვეს- ცა ღმერო აყუედრებდა მას და უგუნურებასა მას მისსა ბასრობის სახედ გამოაჩინებდა და ეტყოდა: „აჲა, ადამ იქმნა²², ვითარცა ერთი ჩუენგანი.
- 10 ესევითარისა²³ მომატეუებელ არს ჩუენდა ამპარტაგანება. ესრეთ პატივ- სცემს მომგებელთა მისთა. რავსათვეს, ჭ კაცო, პმაღლო და ზუავ ხარ? თმასა ერთსა ვერ გარდააქცევ შავად ანუ ოეთრად და ვითარმცა ყოვე- ლი გეპურა, ესრეთ ზუავობ. გულისჭმა-ყავ, ვითარმედ მიწად ხარ და აჩრდილი და ამათსაცა უძგრეს, რამეოუ პატრუკსა აღნოებულსა მსგავს
- 15 არს კაცი, რომელი მეყსა შინა დაიწეს და არცა კუალი აჩნ მისი, ანუ პერულსა წყალთა ზედა, რომელი წამსა შინა [E55v] უჩინო-იქმნის. ესრე უკუე იცან ბუნება შენი და დამდაბლდი და იყავ მარადის შემუსრვილ და ქუედადრეკილ, რამთა ამაღლდე სულიერითა მით სიმაღლითა ქრისტეს იესუს მიერ, უფლისა ჩუენისა, რომლისა არს დიდებად თანა მამით და
- 20 სულით წმიდითურთ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

19 ვერას გუარგებენ B] გუერგებიან ვერარას E.

20 E-ში ამ თავს სათაური არა აქვს.

21 უძგრეს B] უბიროტეს ED.

22 იქმნა BE-J-D.

23 ესევითარისა BD]+საქმისა E.

თავი XVI.

XXVIII) შეჩინათქს და მცენობისა

არარად ესრეთ განგუაშორებს და დაგუჭრის ურთიერთას, ვითარ შერი და მტერობად, ბოროტი ესე სენი, [D77] ყოვლისა ცოდვისა ძირი, რამეთუ რამცა უძრეს იყო შერისა? და ძირად ყოვლისა ბოროტისა წოდებულ არს ვეცხლისმოყუარებად. გარნა შერი მისსა უძრეს არს, რამეთუ ვეცხლისმოყუარებად მაშინ იხარებს, ოდეს მოიგოს რამე, ხოლო 5 მოშერნე მაშინ მხიარულ არს, ოდეს მეორე დაეცეს და დაგლახაკნეს და სხვსა ჭირი თვისად განსუენებად აქუნ და სხვსა კეთილი თვისად მწუხარებად შეურაცხია. რაღ-მე იყოს უკუკ ამისსა უბოროტესი? რამეთუ ვერ შესჭამს ჭიათ ესრეთ შეშასა და მდილი ესრეთ [E56r] სამოხელსა, ვითარ შერი გულსა მოშერნისასა. და ამის სიტყვათვეს¹ არავინ ცოდოს, უკუ 10 ეთუ მჯეცოა და ეშმაკოა უძრეს უწოდოს მოშერნესა; ხოლო მჯეცნი მოამშვდნიან კაცოა ღონის ძიებითა, ხოლო მოშერნე არარადთა სახითა არა დამშვდნების. და ეშმაკნი ჩუენნი არიან დაუგებელნი მტერნი, ხოლო ურთიერთას არა იბრძან, არამედ მოშერნე არა შეიკდემს თვისობისა მის- 15 გან ბუნებისა, არამედ მბრძოლ არს ძმისაცა და თვისისა სულისა. ესრეთ ბოროტ არს შერი და უძრეს ყოვლისა ცოდვისა, რამეთუ მებავი² ერთსა შინა ჟამსა იქმს ბოროტსა მას და აქუს გემოდ ცოდვასა მას, ხოლო მო- 19 შერნე უფროვისად დაისაჯების და იტანჯების, სამარადისოდ არს ცოდ- ვად მისი, რამეთუ ვითარცა ღორი იშუებს მწვრესა შინა და ეშმაკი იხ- არებს ცოდვათა ჩუენნო ზედა, ეგრეთვე მოშერნე – მოყუსისა ბოროტთა 20 ზედა და მბრძოლ არს ბუნებისად. და სხუანი კაცნი მოყუსისა ბოროტსა ზედა³ [B123r] წუხან, ხოლო მოშერნემან, კეთილსა შინა რავ იხილის ძმავ⁴, მაშინ იგუემებინ. რადსა მწუხარე ხარ, უბადრუკო, კეთილსა [E56v] ზედა ძმისა შენისასა? უფროვისად სიხარული გიღირდა და მადლობად ღმრთისად, რამეთუ ძმავ შენი კეთილსა შინა არს და ღმერთი მის⁵ მიერ 25 იდიდების. არა უწყია- ვითარმედ რომელი შერისა მიერ უფლებულ იყოს, დადაცათუ უზეშთაეს ბუნებისაცა იმარხვიდეს და ილოცვიდეს და იღვძე- ბდეს, ვერცალა მიემოხუევის წყალობასა და მებრ მას, რომელსა ეშერე- ბოდეს, ვერ ავნებს მას ესრეთ⁶, ვითარ თავსა თვისსა⁷. რავ ავნო კაქნმან

1 ამის სიტყვათვეს E]-BD.

2 მსიძავი E] მებავი BD.

3 მოყუსისა ბოროტთა ზედა BD] ჭირსა შინა რავ ხედვიდენ E.

4 ძმავ E]-BD.

5 მის E]-BD.

6 ესრეთ E]-BD.

7 თვისსა BD]+რამეთუ E.

- აბელსა? არა⁸ იგი ადრე დმერთსა წარუდგინა⁹, ხოლო თავსა თვისება ზედა ეგოდენი ბოროტნი მოაწინა? ანუ რა ავნო ესავ იაკობს შურითა მით – არა იგი წარუმატებოდა და განმდიდრდებოდა¹⁰, ხოლო იგი დაისაჯებოდა? რა ავნეს იოსებს ძმათა მისთა? არა მეფედ ეგპატეს¹¹ წარგზავნება-და თავნი თვისნი სიყმილსა და ნაკლულევანებასა მისცნეს და „უკუანაისკ-ნელ ჭელთავე მისთა მივიღეს, რამეოუ რაოთდენცა¹² ეშურებოდი ძმასა შენსა და [E57r] გენებოს¹³ ვნებად მისი, უმეტესთა კეთილთა მომატყუებელ ექმნები მას, რამეოუ დმერთი არს მხედველი ამის ყოვლისათ. იხილის რა, ვითარმედ ცუდად ეშურები და ისწრაფი [D78] ვნებად ძმისა¹⁴, უმეტესად
- 10 განაბრწყინვებს მას და შენ დაგსჯის. იხილე საულ, რომელ ცუდად ეშურებოდა დავითს და ენება მოკლვად მისი. ამისთვის გამოუდო დმერთმან მეფობად მისი ჭელთაგან მისთა და მი[B123v]სცა დავითს.

69) თესალონიკელთა¹⁵

- ამისთვის გევედრები უკუე, რომელი სადაცა ბოროტი რადმე მოყუსისა მიერ შემთხუეულ არს, მიხედენ გონებითა დავითს, ვითარ ესეოდენთა 15 საულის ბოროტოა¹⁶ ზედა არავე ემტერებოდა მას და ესრეთ შეუძლო მოდრეგად სიფიცხისა¹⁷ თვისისათ. რამეოუ რაისათვს ემტერები ძმასა შენსა, გაგინა-ა ანუ გცა-ა? და რაისათვს ესე მეუფე ცისა და ქუეყანისა შენთვის მოკუდა სიდენილითა შეურაცხითა და შენ, უკუეოუ მცირედი რადმე გეგნოს, არა თავს-იდვა-ა სახელისა მისისათვს? ვითარ უკუე გნებავს
- 20 ნაცვალისა გარდაპდა მისისა მის შენისა ჭინისათვს¹⁸ ვნებისა? ნუ სცემ ადგილსა შენ შორის მტერობასა და სიძუ[E57v]ლილსა; ნუ თავს-იდებ მტერობით გარდაპდად მისისა, და ოუ არა უფროდს¹⁹ ძალი მიიღოს ვნებამან მან და რაოთდენცა დაიყოვნოს შენ თანა, უმეტესად განიბნეს ძირნი და ძნიად აღმოსაფხურელად იქმნეს. არამედ წარვედ ადრე²⁰ და დავგვ 25 ძმასა შენსა და მოეხვე მას და ამბორს-უყავ და პრცხუენეს ეშმაკსა და

8 არა B] რა ა. E.

9 წარუდგინა B] წარიგზაენა ED.

10 და განმდიდრდებოდა E]-BD.

11 ეგპატეს ED] მეგპატისა B.

12 რაოთდენცა BE] რავდენცა D.

13 გენებოს E] ვნებავს B.

14 ძმისა E] მისა BD.

15 **E-ში ამ თავს სათაური არა აქვს.**

16 ბოროტო ED] ჭირთა B.

17 სიფიცხისა BD] სიფიცხილისა E.

18 შენისა ჭინისათვს BD] შენთვს E.

19 უფროდს BD] უმეტეს E.

20 ადრე BD]-E.

იდიდოს დმერთი თქუენ შორის. უკუეთუ საფასე დაგაჭირვა, თავს-იდევ განურისხველად და ეგევითარი მიიღო სასყიდელი, ვითარ-იგი, თუმცა გლახაკთადა განგევო. ანუ სიკუდილი განიხრახა შენი? წამებად უკუე შეგ[B 124r]ერაცხოს, უკუეთუ ეგევითარსა არა მიაგო ბოროტი, არამედ კუთილიცა უყო და ილოცო დმრთისა მიმართ შეწყალებად მისსა. იხილე, 5 რაოდენი სასყიდელი მიიღო დაგით, რაჟამს კელთ-იგდო, რომელი-იგი ეძიებდა მას მოკლვად და არარა ავნო მას. ხოლო უკუეთუ მტერისაცა მკლველობად არა ჯერ-არს, რა ვყოთ ჩუენ, რომელნი მათცა ვემტერებით და ვეშურებით, რომელთა არარა ევნოს ჩუენდა, ანუ ოუ სიტყუად ოდენ შემაწუხებელი ეთქუას ჩუენდა? – მაგინაო და მეძავად და მემ- 10 რუშედ სახელ-მდვარ. ხოლო რად არს ესე? უკუეთუ ჭეშმარიტი გრქუა, ნუ განრისხები, [E58r]არამედ შეიკდიმე ესევითართა საქმეთაგან²¹; უკუეთუ აულა ტყუვა, გაიხარენ²², რაჟამს გაყუედრებდენო და განოქუან სახ- ელი თქუენი, ვითარცა ბოროტოათვს²³ კაცისა²⁴, გაიხარენ მას დღესა და მხიარულ იყვენით, რამეთუ სასყიდელი თქუენი დიდ იყოს ცათა შინა. 15 ხოლო უკუეთუ ბოროტსა²⁵ იტყო[D79]დის და სულგრძელებით თავს-იდვა უუდრებად იგი, გეტყვ შენ: არა უნაკლულეს პირველისა მის მიიღო სასყ- იდელი, და-რა-იმდაბლო თავი შენი და არა განრისხე მას ზედა, არამედ უცროვსად ლმობიერ იქმნე. შეგენდოს ცოდვად იგი და რაოთა არა სოქუა, თუ ცედად რასმე ნუგეშინის-მცემ, წამებადცა სარწმუნო მოგაროუა. 20 ფარისეველი ვინმე და მეზუერე იყვნეს და ადვიდოდეს ლოცვად; და მე- ზუერე იგი იყო სავსე ყოვლითა [B124v] ცოდვითა, ხოლო ფარისეველი იღუწიდა მოგებად საონოებათა. დადგა იგი უკუე და იტყოდა: „დმერთო, გმადლობ შენ, რამეთუ²⁶ არა ვარ ძე, ვითარცა კაცთაგანი, მტაცებელ და ანგარ და ვითარცა უსე მეზუერე²⁷. ხოლო მეზუერე იგი შორით 25 დგა. არა განრისხენა, ესმა რა სიტყუად ესე, არა აგინა, არამედ სულთ- ითქუნა მწარედ [E58v] და იცემდა მკერდსა და თქუა: „დმერთო, მილხინე ცოდვილსა ამას²⁸. და გარდამოვიდა მიერ განმართლებული. იხილედა მსწრაფლი საქმე? თავს-იდვა უუდრებად და განერა უუდრებასა საუ- გუნოსა და შესმენად იგი ცოდვისა მისისად იქმნა შემნდობელ მისსა და 30 მტერი იგი ჭველისმოქმედ კმნა. რამცა იყო უსანატრელეს ამისსა, ანუ უმოსწრაფეს აჭოცად ცოდვათა? რაოდენი²⁹ შრომანი უგმდეს მეზუ-

21 ესევითართა საქმეთაგან BD] და განეშორე ეგევითართა მათ საქმეთა E.

22 გაიხარენ BD]-ვითარცა იტყვის E.

23 ბოროტოათვს B] ბოროტი, E, ბოროტისათვს D.

24 კაცისა BE] ძისათუის D.

25 ბოროტსა B] ჭეშმარიტსა ED.

26 რამეთუ D]-BE.

27 ლუბა 18,11.

28 ლუბა 18,13.

29 რაოდენი BE] რავდენი D.

ერესა მას, მარხვად, მღვდარებად, კმელსა ზედა წოლად, შრომად ფრიადი მრავალთა წელთად, რაოთამცა აკოცნა თვისნი იგი ცოდვანი და აპა ესერა, თვისნიერ ამის ყოვლისა ერთსა ჟამსა შეურაცხებამან მან შენდობად ცოდვათა მისმადლა³⁰.

70) ტაბაღებისავ³¹

- 5 მოიგსენე უკუე საშინელი იგი დღე, რაჟამს ყოველნი შიშუელნი და
ქედდადრეგილნი დგენ³² წინაშე მსაჯულისა მის და გულისგმა-ყავ, ვო-
თარმედ ყოველნი დაფარულნი მაშინ გამოცხადნებიან³³. ხოლო უკუეთუ
მოყუასსა ცოდვად მისი შეუნდო, აღიგოცნენ შენნიცა [E59f] ცოდვანი³⁴
[B125r] დაფარულნი და არა გეტშროოს³⁵ მუქ ტპრო. რამცა უკუე იყო
10 უადვილეს ამისსა, უკუეთუ ბრალნი ჩუენნი და მრავალნი ცოდვანი³⁶
მოყუასსა შენდობითა აღიგოცნიან? არამედ ჩუენ ერთიცა არა³⁷ მოვ-
დრებით კეთილისა მიმართ, რაჟეთუ მრავალგზის, რომელსა³⁸ არარად
ბოროტი ეყოს ჩუენდა, მასცა ვემტერებით, ხოლო უკუეთუ მოყუარეთა
ჰყუარობდეთ, რომელი მადლი იყოს თქუენდა, რაჟეთუ მეზუერენიცა ამას
15 იქმან? რად უკუე ვყოთ, რომელ კეთილისმოქმედოაცა ჩუენთა მრავალგ-
ზის ვემტერებით? და უკუეთუ რომელსა სიყუარული არა ჰქონდეს, გინა
თუ გლახაკსა მისცემდეს, ანუ თუ იმარხვიდეს, ანუ რასაცა იქმოდის,
არარად ერგების, ვითარცა მოციქული იტყვს: „რომელი ემტერებოდის
არა[D85]რახსა ბოროტისა მიხდა მოქმედსა, სადა პოოს მან წყალობად
20 და შენდობად ცოდვათ?“ ნუ, მმანო, ნუ მბრძოლ ურთიერთას ვიქმ-
ნებით, რომელთადა ბრძანებულ არს მტერთაცა შეყუარებად და ბორო-
ტისმოქმედთა ჩუენთა კეთილის-ყოფად. არა გრცხუენისა-, რომელ [E59v]
ყოველნივე მტერ ვისსამე ვიყუნეთ? არა კმა-არსა ეშმაკი მტერად ჩუენ-
და? რადსათუკს მმათაცა ჩუენთა ვემტერებით, ნეტარ თუმცა არცა იგი
25 გუებრძოდა ჩუენ³⁹? ნეტარ თუმცა არცა იგი ქმნილ იყო ეშმაკ. რადსათუკს
ჩუენთა ასოთა ვებრძო? არა გრცხუენისა-, რომელ წარმართოა მრავალ-
თა აჩუენეს ძრუგსენებელობად და ჩუენ, ქრისტეანენი, [B 125v] რომელთ-
ათუკს ქრისტე მოკუდა, ვერ ვაჩუენებო. ამისთუკსცა ჩუენ უძლურ ვართ და

30 მისმადლა B] მოსცა E.

31 E-ში ამ ქვეთავს სათაური არა აქვს.

32 ქედდადრეგილნი დგენ B] თავდადრეგილნი წარვდგეთ E.

33 გამოცხადნებიან BD] გამოგუიჩნდებიან E.

34 ცოდვანი BD] ბრალნი E.

35 გეტშროოს BD] გეკიდოს E.

36 და მრავალნი ცოდვანი BD]-E.

37 ერთიცა არა BD] არცა ესრეთ E.

38 რომელსა BE]-D.

39 ნეტარ თუმცა, არცა იგი გუებრძოდა ჩუენ E]-BD.

ეშმაკი ძლიერ, რამეთუ არა თუ ურთიერთას შეწევნითა მას ვებრძოთ, არამედ მისითა შეწევნითა – ურთიერთას; რამეთუ ჯერ-იყო, რომელ⁴⁰ გუაგინა ვინმე და გუცა, შიშისათქს ღმრთისა მოვითმინეთ და მოვიგინეომცა⁴¹ ცოდვათა ჩუენთა სიმრავლე. არამედ აწ არა ესრეთ ვიქმო, გარნა ერთისა წილ სიტყვას მიუგით ათი და მივყავითცა ჭელი მიმთხუევადცა და არა 5 გუეშინის სასჯელისაგან ღმრთისად და არცა მოვიგინებთ სიტყუასა მას, რომელსა იტყვს: „მიუტევეთ და მოგზევნენ“⁴².

71) თახგმანებისაგან "მამაო ჩუენოსად"⁴³

[E60r] ვითარ უკუე შეუძლო შენ მამად შენდა წოდებად ღმრთისა, რომელსა-ეგე გაქუს გონებად მწეცებრივი და უწყალო, რამეთუ არა არს შენ თანა მსგავსებად სახიერისა მის ზეცათა მამისად? რაუამს-იგი 10 მიმსგავსებულ იყო მწეცოა, ძრისა იჯსენებდე, ვითარცა აქლემი; პიორ-გნიდე, ვითარცა კანჯარი; იტაცებდე, ვითარცა მგელი; ჰნაფროვნობდე, ვითარცა დათჭ; უცემდე, ვითარცა გუელი; მზაკვარ იყო, ვითარცა მელი; გულისთქუმითა იყო ცხენ მცბიერ. ეგევითარმან ვითარ პრქუას ღმერთისა – „მამაო“, რომელი განსრულ იყოს კაცოა ბუნებისაგან და, მსგავსად 15 მცეცოა, სჭამდე მმათა მტერობითა და მრისხანებითა? ეგევითარსა მცეც ეწ[B 126r]ოდების და არა კაც, რამეთუ დიდი მწეცი არს რისხვად, რაუამს-იგი აღდუდნეს გულსა შინა და ყოვლისავე ბოროტისა მიმართ წარნმართოს კაცი. არამედ უპუეთუ გნებავს, რამთა შვილ ღმრთისა იქმნე, იქმნე მშვდ და სახიერ, ვითარცა იგი არს; მიემსგავსე მას ძალისაებრ შენისა. 20 რაუამს გაგინოს ვინმე და შეურაცხ-გყოს, თავს-იდევ მოთმინებით, რამთა იქმნე შენ საყუარელ ღმრთისაცა და კაცოაცა, რამეთუ ყოველთავე [E60v] გაქონ შენ, ხოლო იგი მოიძულონ, რომელმან გაგინა. უპუეთუ კულა იწყო შენცა განრისხებად, იყო შენცა მსგავს მისსავე უშუერ და სამულელ ღმრთისა წინაშე ყოველთა, [D81]რამეთუ ყოველი კაცი განრისხებული 25 უშუერებითა სავსე არს.

72) თახგმანებისაგან სახახებისა⁴⁴

ამას უკუე ზედა ვისწრაფოთ უფროის ყოველისა, საყუარელნო, რამთა განვიწმიდნეთ თავნი ჩუენნი რისხვისაგან და ძრისგვენებისა, რამეთუ

40 რომელ BE]+დარაცათუ D.

41 მოვიგინეომცა BE]+მას ქამსა D.

42 ლუგა 6,37.

43 E-ში ამ თავს არა აქვს სათაური.

44 D-ში (Ath. 77/41) ამ აღგილიდან გრძელდება ტექსტი. E-ში ამ თავს არა აქვს სათაური.

- უწყით, ვითარმედ უპუეთუ ძვრის სქსენებად იყოს ჩუქნ თანა, არცა ლოცვა
გუერგების, არცა მარხვად, არცა მოწყალებად, არცა ზიარებად, არცა სხ-
უად რად კეთილი, რამეთუ არარად სძულს უფალსა ესრეთ, ვითარცა კაცი
ძვრის მოვსენე და რისხვისა დამმარხველი. და ვითარ გნებავს, თუმცა
 5 ღმერთი ტკბილად იყო შენდა მომართ⁴⁵, რომელი-ეგე არა შეუნდობ მოყუ-
ასესა შენსა ცოომასა? და ოუ გაგინა და შეურაცხ-ბყო, არამედ შენცა⁴⁶
ღმერთსა მრავალგზის შეურაცხ-ყოფ მცნებაოთა მისოთა გარდასლვითა
[B126v] და იგი მოწყალე გუექმნების⁴⁷; შენცა მოყუასესა [E61r] შენსა არა
შეუნდო-ა? არა გეშინის-ა, ნუუკუ მოიწიოს შენსა ზედა, რად იგი მის
 10 ზედა, რომელსა თანა-ედვა ბევრი⁴⁸ ტალანტი და პოვა შენდობად, ხოლო
უწყალოებითა მით, რომელი-იგი აჩუქნა მის თანა მონასა მას ზედა,
რომელსა თანა-ედვა მცირედი, განიახლა კუალად რისხვად მეუფისად?
ეგრეთვე ყოველი ცოომად ჩუქნდა მომართ მოყუასისად მცირე არს ჩუქნ-
 15 თა უფლისა მიმართ ცოომათა თანა, ვითარცა იტყბს წერილი: „უკუჯოუ
უსჯულოებათა ჩუქნთაებრ⁴⁹ მომაგებდე მეო, უფალო, ვინ-მე დაგითმოს
შენ?“⁵⁰ ვისწრაფოთ უკუ მცირეთა მიმართ⁵¹ ცოომათა მოყუასისათა შენ-
დობითა, რადთა ჩუქნცა შეგანდვნეს დიდ-დიდნი იგი ცოომანი⁵² ქრისტუ-
მან, რომლისა არს დიდებად თანა მამით და სულით წმიდითურთ აწ და
მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ⁵³.

45 ტკბილად იყო შენდა მომართ BE] იყოს შენდა მამა D.

46 შენცა E]-BD.

47 გექმნების DE] გუექმნების B.

48 ბევრი B] ბევრეული იგი DE.

49 ჩუქნთაებრ BD] ჩემთაებრ E.

50 ფს. 129,3.

51 მცირეთა მიმართ B] მცირედთა მათ D; მცირეთა მათ E.

52 დიდ-დიდნი იგი ცოომანი B]-ჩუქნნი D; დიდნი იგი ცოდვანი ჩუქნნი E.

53 აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ BD]-E.

თავი XVII

სიმღერების მიმართ

მწუხარებად დანერგა დმერომან ჩუენ შორის³ არა ამისთვის, რაოთა ცუდოა და ამაოთა საქმეთა ზედა ვიტარებდეთ მას და ვსტანჯვიდეთ თავთა ჩუენთა ცუდითა მით მწუხარებითა⁴, არამედ ამისთვის მოგუცა იგი უფალმან, რათა უამსა თვისსა⁵ ფრიად ვირგოთ მისგან, რამეთუ უამი მწუხარე [E61v] ბისად არა მაშინ არს, ოდეს ჭირი რამე⁶ შეგუემთხვოს, არამედ ოდესცა ცოდვად რამე ვქმნათ⁷. ხოლო აწ ჩუენ წესი ესე შეგბცვალების და რაუამს ბევრეულთა ბოროტთა ვიქმოდით, ყოლადვე შევიკდემოცა არა, ხოლო უაუეთუ [B127r] მცირედ⁸ ჭირი რამე შეგუემთხვოს, მეყსეულად მწუხარებითა დავვსნდებით და სიკუდილსა ვინატრით და არა გულისწმა-ვჰყოფო, ვითარმედ მომავალნი ჩუენ ზედა ჭირი 10 და მწუხარებანი სახიერებისა დმრთისა მოწყალებისა⁹ სასწაულნი არიან, რამეთუ ადსუბუქებასა ტკროისა¹⁰ ცოდვათა ჩუენთასა და წყალობისა¹¹ 15 ჩუენისათვის მოვლენს დმერთი ყოველსავე ჩუენ ზედა და ჩუენ ცუდად მწუხარე ვიყენეთ და [D82] რა გულისწმა-ვჰყოფო, ვითარმედ მწუხარებად არა მაშინ გკლირს, ოდეს საფასე წარვწყმიდოთ, ანუ საყუარელი ვინმე ჩუენი მოგუიკუდისა¹², ანუ სხუა რამე ჭორციელი¹³ ჭირი მოიწიოს, არამედ ოდეს ცოდვა შეგუემთხვოს, რამეთუ ორი პირი არს, რომელსა ზედა უგმს ქრისტიანეს მწუხარებად: რაუამს ანუ ოუ თუთ შესცოდოს დმერთსა, ანუ მო[E62r] ეუასმან; ოუ არა სხუასა რაღასამე მოწევნულსა საქმესა ზედა შემაწუხებელსა არა ჯერ-არს მწუხარებად¹⁴, არამედ დამჭირვა¹⁵ გონ- 20 ებისა დაწყნარებით¹⁶, რამეთუ უკუეთუ გონებად ჩუენი დაწყნარებულად

1 მწუხარებისათვის EQ] მოწყალებისათვის BDKL.

2 სტაგეროსის BE] სტაგეროსის D.

3 შორის BE] არამედ D.

4 ცუდითა მით მწუხარებითა BD]-E.

5 თვისსა BE]-D.

6 ჭირი რამე BE] რამე ჭირი D.

7 ვქმნათ E] ვქმნით B, ვქმნეთ D.

8 მცირედ B]-D; მცირედი რამე E.

9 მოწყალებისა B] და წყალობისა DE.

10 ადსუბუქებასა ტკროისა BD] ადსუბუქებად ტკროსა E.

11 წყალობისა BD] კრძალულებისათვის E.

12 მოგუიკუდის E] მოგუდეს BD.

13 ჭორციელი BE]-D.

14 მწუხარებად DE] შეწუხებად B.

15 დამჭირვა B] მჭმუნვარებად E.

16 დამჭირვა გონებისა დაწყნარებით BE] დამჭირვად გონებისა მწუხარებით D.

- და ოჯსსა წესსა ზედა ეგოს, დაღაცათუ ბევრეულნი დელვანი აღდგა
ბოდიან ჩუენ ზედა ყოვლით კერძო, ვითარცა ნავთსაყუდელსა ვიყვნეთ
ჩუენ. უპუეთუ პულა გონებად ჩუენი შეშფოთებულ იყოს, ყოველი საქმე
ჩუენი წაღმართ¹⁷ იყოს, არავი იპოვოს ჩუენ თანა განსუენებად, არამედ ვი-
- 5 თარცა ყოველთა დელვათა მიერ გუემულნი, ესრეთ ვიყვნეთ. ვითარცა-იგი
ძლიერმან სტომაქმან, დაღაცათუ ფიცხელი რამე ჭამის, მოიდნ[B127v]ოს,
ხოლო უძლურმან, თუ სუბუქიცა ჭამის¹⁸, ავნის, ეგრეთვე სული, მწუხ-
არებითა¹⁹ დაბნელებული, ვერას კეთილსა შეიწყნარებს, არამედ ყოველი
სიტყუად და ყოველი საქმე მძიმე და საწყინო²⁰ უჩნს მას.

74) ფსალტენისად ჩე

- 10 გულისგმა-ფავ, შ კაცო, ვითარმედ არა ამისთვის მოხუედ სოფელსა
ამას, რათა შუებით და განსუენებით²¹ წარვლნე დღენი შენი, არამედ
რათა იღუაწო და სათხო-ეყო დმერთსა [E62v] და პპორ უპუდავი იგი
ცხორებად. და აწ შენ ზედა რამე მოიწიოს მცირედი რამე²² ჭირი, მეჭ-
სეულად მწუხარებითა დაიგსნები²³. არამედ ნუ ესრეთ იქმ, არამედ იღ-
- 15 ოცვიდი არა შესლვად განსაცდელსა, უპუეთუ კულა მოიწიოს; დადებ,
ვითარცა ახოვანი მცედარი და თავს-იდევ. არა ხედავ-ა მცედართა, რაჟამს
ეხმის ჭმად საყვრისად, მცნენი იგი სიხარულით ამცედრდებოდიან სურ-
ვილითა მით ძლევისადთა? და შენცა, გეხმას რად სულიერისა ბრძოლისა
საყრი, დადებ, ვითარცა ლომი; ნუ შეშინდები ნუცა ცეცხლისაგან, ნუცა
- 20 მახულისა; იციან ნივთოაცა მათ სათხოებისად დარიდებად, იციან მცეც-
ოაცა ღმრთისმოყუარეთაგან შეკდემად, დაღაცათუ შიმშილითა შეიწრე-
ბულ იყუნენ, დააგიწყდების ბენებითცა იგი წესი. ესევითარითა უპუე
სასოებითა თავს-იდებდ ყოველსა მოწევნულსა ჭირსა და პმადლობდი
მომვლინებელსა ესევითარისასა, [E63r] რათა სული შენი აცხოვნოს.
- 25 რამეთუ მრავალნი კაცნი, ოდეს შუებასა და განსუენებასა იყვნენ, მაშინ
იტყვან: მომიკსენნა [B128r] ჩუენ ღმერთმან. ესევითართა მათ არა იციან,
თუ ოდეს მოიკსენებს მათ ღმერთი, ანუ ოდეს დაივიწყებს, [D83] რამეთუ
აკსოვს მაშინ კაცი ღმერთსა, ოდეს თუთ იღუწიდეს და ჭირთა შინა იყოს
და არა მაშინ, ოდეს იშუებდეს და განსცხებოდეს, რამეთუ ოდეს შუე-
ბასა და ცოდვასა შინა იყოს, დავიწყებულ არს მის მიერ. და შენცა უპუე,

17 წაღმართ BD] წარემართე E.

18 უძლურმან, თუ სუბუქიცა ჭამის BD] უძლურსა სუბუქმანცა აგნის E.

19 მწუხარებითა BD]+სავსე და E.

20 მძიმე და საწყინო BD] მძიმედ და საწყინოდ E.

21 და განსუენებით E]-BD.

22 მცირედი რამე E]-BD.

23 მწუხარებითა დაიკსნები BD] მწუხარებისაგან დაკსნედები E.

ოდეს ჭირსა და განსაცდელსა შინა იყო, მაშინ თქუ, თუ: „მომიტსენა მე ღმერომან“, ხოლო ოდეს ცოდვასა შინა, დადაცათუ ყოველი სოფელი შენი იყოს, თქუ, ვთარმედ: დამივიწყა მე ღმერომან; და მაშინ შეწუხენ და იგლოვდი მწუხარედ, ხოლო ოდეს ჭირსა შინა იყო, ჰმადლობდი ღმეროსა და იხარებდი, რომელ აქავე მოგეგო ჭირი, რაოთა მუნ განერე 5 სატანჯველთა და დირს-იქმნე წყალობასა ღმრთისასა, რომლისა არს დიდებად უკუნიო უკუნისამდე, ამინ.

თავი XVIII.

**სახ) მისვე წმიდისა¹ ოთანე² ოქამისისა სწავლანი მოწყალებისათვეს
და ჰანგაჟებისა³ და სიმღირებისა. ებაელთა ეპისტოლისა⁴**

- [E63v] მოწყალებისათვეს ვთქუთ სიტყუად, საყუარელნო. არა თუ მდიდრისა მიმართ ოდენ თქუმულ არს, არამედ გლახაკისაცა, რამეოუ ვინმცა იყო ესრეთ გლახაკ, რომელ ორნიმცა მწულილნი არა აქუნდეს? და შესაძლებელ არს მცირედისაგან მცირედისა მიცემად და პოვნავ სასყიდელისა უმეტეს მათსა, რომელნი ფრიადისაგან მისცემდენ ნამეტნავსა, რომელი არა საზომსა ნამეტნავისასა⁵ ჰქედავს, არამედ გონებასა მიმღელისასა; ვითარცა-იგი ქურიგმან მან, ნუ ხედავ, რომელ ორი მწულილი მისცა, არამედ იხილე, რომელ სხუად არარავ [B128v] აქუნდა და ყოველი ნაქონები მისი განსცა. გონებისა უკუკ სიმტურვალე გიგმს და
- 10 უკუკოუ ესე გაქუნდეს, გერა გავნოს სიგლახაცმან, ვითარცა-იგი, უკუკოუ ესე არა გაქუნდეს, არარავ გერგოს სიმდიდრისაგან⁶, რამეოუ გონებისა ლმობიერებად საჭმარ არს: ვერცა სიგლახაცმან გავნოს და ვერცა სიმდიდრემან. რამეოუ თქუან ვიეთმე, თუ: მდიდარნი ცხოვნდესმცა, უკუკოუ გონებად კეთილი ჰქონდის? რად დამაბრკოლებელ არს? ანუ არა მდიდარი
- 15 იყო-ა აბრაკამ? არამედ იხილე გონებად მისი: შუადღეს ოდენ ჯდაო მუხ-ასა მას თანა მამბრესა და ხედვიდა გზად კერძოო. და აპა სამნი კაცნი. და ადდგა და თა[E64r]ყუანის-სცა მათ. ხოლო ნუ იყოფინ, თუ იცოდა, თუ ღმერთი არს მათ შორის, ანუ⁷ ანგელოზნი, არამედ ვითარცა კაცოა უცხოთა ეტყოდა და ჰრქუა: „არალირს მიჩინოთა, რაოთამცა შემოხუდით
- 20 სახლად ჩემდა“⁸. ჰქედავ-ა, რასა იქმოდა ბერი იგი მდიდარი? თუ ჯდა ჰაერსა⁹ ქუეშე და განეფინა ბადე იგი უცხოთმოყუარებისათ, რაოთამცა არავინ განერა უცხო წარმაგალი. სამას და ათორმეტნი ჰყვეს მონანი [D 84]და არავის მათგანსა მიანდო საქმე იგი, არამედ თუ ჯდა. ხოლო წარიყვანნა რად სახიდ თვალისად, ჰრქუა სარრას: [C88r] „იხწრავუ“¹⁰ და

1 წმიდისა BE] მამისა ჩუენისა D.

2 ოთანე BE] იოვანე D.

3 ჰანგარებისა BE] ანგაჟრებისა D.

4 ეპისტოლისა BE] ებისტოლისა D.

5 ნამეტნავისასა BD] მიცემულისასა E.

6 გერგოს სიმდიდრისაგან EB] გარგოს სიმდიდრემ D; გერგოს B.

7 ანუ BE] თუ D.

8 დაბ. 18,3.

9 ჰაერსა BE] აჟერსა B.

10 ამ ადგილიდან 101r-ს ჩათვლით გრძელდება ტექსტი S 4936-ში (N° 76-83 საკითხაცები). ტექსტის ამ მონაცემთს წარმოგადგენთ სწორედ ამ XI ს-ის ნუსხის მიხედვით. ფონეტიკურ და ორთოგრაფიულ ვარიანტებს A 733-ის

შესუარე სამი საწყალი სამინდობ¹¹; და თუთ მირბიოდა მროწელოდა
მიმართ ზროხათასა და ალიკიდა მიერ ჭბო ჩჩლი. არა თუ სხუა¹² ვინ
წა[B129r]რიყვანა, არამედ მოხუცებულსა მას¹³ სარგებელ-უჩნდა უცხოთა
მათოჟს ჭირი იგი. ხოლო რად პრქუა მოსრულმან მან¹⁴? „უამხა მას მოვი-
დეთ და ეხუას სარას¹⁵ ძეო“¹⁶. იხილე-ა, ტპბილმან მან ვითარი ნაყოფი 5
აღმოაცენა, ვითარი კეთილი და მსწრაფლი? ესევითარნი არიან უცხოთ-
მოყუარებისა ნაყოფი. [B129v] ნუჟეუე ჰგონებ, ოდეს უცხოთა შეიწყნ-
არებდე და მოწყალებასა მისცემდე, დააკლდების საქონელსა შენსა? არ-
ამედ უფროსად აღორძინდების და ვაჭრობად არს უცოომელი და სარგე-
ბელისა, [C88v] რამეთუ [E64v] ამის სოფლისა ვაჭართა მრავალგზის ანუ 10
დანოქმა წარეკიდის, ანუ ავაზაკნი დაესხნიან და ყოველივე წარუდის,
ხოლო ესე, რომელი გლახაკთა მიეცემის, ყოველი ქრისტეს ჭელსა მი-
ვალს და არა არს შიში წარწყმებისა, არამედ ასწილად მოვალს შეს-
აძინელი, რამეთუ უკუეთუ კაცსა მივსცეთ რამე და იგი არა უდებ-იქმნის 15
ნაცვლისა მოცემად, ქრისტემანმცა არა მოგუცა-ა ნაცვალი, რომელი-
იგი ოჯნიერ მიცემისაცა მოგუცემს კეთილთა? ისმინე სოლომონისი, რასა
იტყვს: „რომელი სწყალობდებს გლახაკთა, აგასხებს დმერთხა“¹⁷. იხილე-
ა სახიერებად ღმრთისა? იცოდა გონებისა ჩუენისა უძლურებად – ვი-
თარმედ უკუეთუ ნაცვალსა არა მოველოდით, თუთ გონებითითა მით
მოწყალებითა არავის¹⁸ რას მივსცემთ. ამისთვის თავი [C 89r] თუთი 20
შემოიღო, ვითარმცა იტყოდა: „მე მავასხებ, ზ კაცხო! რაიცა გლახაკება
მისცემ, მე თანამდებ ვარ მის ყოველისა მრავალნაწილად მოცემად.“¹⁹ რად
არს, უფალო, შენ თანამდებარე ხარ-ა? ოდეს უკუე მოგუცემ თანანადებსა
მას, ოდეს იყოს პაემანი? ის[B130r]მინე უკუე, რასა იტყვს, რაჟამს დაჯდეს
ძე კაცისა საყდართა დიდებისა მისისათაო და დააღინწეს ცხვარი
მარჯუენით მისსა²⁰ [E65r] და თიკანი მარცხენით და პრქუას მარჯუენე-
თა მათ: „მოვედით, კუროხეულნო მამისა ჩემისანო, და დაიმკვდერეთ გან-
მხადებული თქუებოჟს სახუცველი პირველ სოფლისა დაბადებადმდე²¹,
რამეთუ მშორდა და მეცით მე ჭამადი, მწყუროდა და მასუთ მე, შიშელ

(B) მიხედვით არ წარმოვადგენო, რადგან ისინი ძალიან ბევრია. სქოლითში
ავსხავთ მხოლოდ მნიშვნელოვან ლექსიკურ და მორფოლოგიურ განსხვავე-
ბებს B-სა და C-ს შორის.

11 დაბ. 18,6.

12 სხუა CD]-B.

13 მას C]+თუთ D.

14 მან CD]+კუალად E.

15 სარას CDE] სარრას B.

16 დაბ. 18,9.

17 იგ. 14,21.

18 არავის CE] არას ვის D.

19 იგ. 19,17.

20 მისსა CDE] ქარძო B.

21 დაბადებადმდე CD]-დაბადებითგან B. დაბადებისა E.

ვიყავ და შემმოსეთ მქ“²². ხედავ-ა,²³ ვითარსა ჟამსა, [D85] ვითარსა ჭირსა²⁴ და ვითარ დიდსა მოგუცემს [C89v] ოანანადებსა მას? რაოდენიმცა საფასენი იყვნებს²⁵, რომელ არა სიხარულიომცა მივეციოთ? მაშინ უკუეთუმცა ისყიდებოდა²⁶ ჯმავ იგი და აწ შესაძლებელ არს ადვილად მოსყიდავ მისი
5 და არა გუნებავს.

76) მათეს თავისამ²⁷

[C89v] რავსათუ უკუე არა მისცემ გლახაკოა²⁸, კაცო? არა თუ ამისთუ მოგეცენს საფასენი, რაითა შუებასა და ცოდვასა ზედა წარაგო, არამედ რაითა გლახაკი შეიწყალნე. არა თუ შენი არს, რა-ეგე²⁹ გაქუს, არამედ გლახაკოა რწმუნებულ არს შენდა, გინა თუ სიმართლით მოგებული
10 გაქუს³⁰, გინა თუ მამული არს შენი. ამისთუ გერწმუნა³¹, ვინავთან ფრიადითა მით კაცომოყუარებითა ღმერომან, ვითარცა შენი, გიბრძანა მიცემად. ნუ პგონებ ამის[B130v]თუ, თუ შენი არს, ნუ იქმ გარდარეულსა [C90r; E65v] მას კაცომოყუარებასა მიზეზ უმადლოებისა. არა თუ ღმერთსა ვერ შეეძლო მოღებად შენგან³² და მიცემად გლახაკისა სიმდიდრისა
15 მაგის? არამედ არა იქმს ამას, რამეთუ პნებავს, რაითა შენ იყო უფალ სათნოებისა მის ქმნად. ნუუაუე სირცხბლ-გიჩნს თავით თუსით მსახურებად და მიცემად გლახაკოა? ქრისტეს არა სირცხბლ-უჩნს მიყოფად გელისად და მიღებად, რა-იგი გლახაკსა³³ მისცე და შენ სირცხბლ-გიჩნს³⁴ თავით თუსით და გელითა შენითა მსახურებად? უულისგმა-ყავ, რა-
20 მეთუ წმიდა იქმნებიან ჭელნი შენნი მიცემითა და ადიპყრნე რავ იგინი³⁵ ზეცად, მსწრაფლ მოიხილოს ღმერომან; ვითარცა ქრისტე, შეიწყნარე გლახაკი და ნუ სირცხბლ-გიჩნს ქრისტეს ფერგოა დაბანად. ჰე, ძმანი [C90v], ვიდრე დგას სავაჭრო, მოვიყიდოთ წყალობად ღმრთისად წყალობითა გლახაკოათა; ქრისტე შეიმოს³⁶, უკუეთუ გლახაკი შემმოსოთ, რა-

22 მთ. 25,34-36.

23 ხედავ-ა CDE] ჰედავ-ა B.

24 ვითარსა ჭირსა CD]E.

25 იყვნეს C]-D; +მაშინ E.

26 ისყიდებოდა CD] იყიდე E.

27 E-ში ამ თავს სათაური არა აქვს.

28 გლახაკოა BCE]-შ D.

29 რა-ეგე BCE] რა-იგი D.

30 მოგებული გაქუს CE] მოგებული B; მონაგები D.

31 ერწმუნა CE]-მიცემა გლახაკოა B; მიცემად გლახაკოა და D.

32 შენგან BCE] შენდა D.

33 გლახაკსა CDE] გლახაკოა B.

34 სირცხბლ-გიჩნს BCE] სირცხბლ-გიჩნა D (ყოველთვის „გიჩნა“).

35 იგინი BCE]-D.

36 შეიმოს CE] შეიმოსოთ BD.

მეოუ უკუეთუ გრილისა წყლისა შესუმად ცუდად არა წარვალს, არამედ სახეიდელი მოგუეცემის მისობსცა, უკუეთუ საფასე და სამოსელიცა მივსცეთ კეთილითა გონებითა, ცუდადმცა წარტდა-ა? ნუ იყოფინ! მითხარღა, უკუეთუ გინ გულსავსე-გყო, თუ შემდგომად წელიწადისა ერთისა ქალაქი ესე დაეცემის და იგი რომელიმე პგიეს, არამცა მუნ ისწრაფე-ა საყოფელისა მო[B131r]გებად, რომელიმცა არა დაეცემოდა? ამისობს უკუე [E66r] ნუმცა ვაშენებო საუკუნეოა³⁷ რათმე საქმეთა ამას საწუთოსა³⁸ შინა, რამეთუ დაეცემის; და რად ვიტყვ, თუ დაეცემის³⁹, პირველ მისისა დაცემისა ჩუენ [C91r] წარგვანებენ ამიერ, არამედ უფროდსად ცათა შინა ვიშენოთ⁴⁰ საყოფელი საუკუნო, სადა არა საჭმარ არიან გალატოზნ- 5
ნი და ხურონი, არამედ ჭელნი გლახაკოთანი აშენებენ⁴¹. ესევითარი არს მოწყალებისა სიმაღლე [D86] და მოქმედთა მისთა კადნიერებით წარადგენს წინაშე საყდართა დმრთისათა და მარჯუენით მეუფისა დაადგენს. და ისმინეთ, რასა იტყვა: „მოვედით, კურთხეულო მამისა ჩემისანო, და დაიმგვდრეთ⁴² განმზადებული თქუებობს ხაუკუველი, არა თუ რომელ 10
სასწაულნი ჰქმნენით, არამედ რამეთუ მშოღდა და მეცით მე ჭამადი, და მწყურდა და მასუთ მე, უცხო ვიყავ და შემიწყნარეთ“⁴³. ესე უკუე სათნოებად მოვიგოთ, გპრგპნოსანმყოფელი ყოველთა სათნოებათა, [C91v] რამეთუ უკუეთუ უწყალონი ვიყვნეთ, არას გუერგების სხუად რად სათნოებად და მოღუაწებად. 15
20

77) ჰომაერთა ებისცოცისა⁴⁴

რამეთუ⁴⁵ რომელსაცა ჸნებავს მდიდარ-ყოფად, იქმენინ გლახაკ, რავთა იქმნას ჭემარიტად მდიდარ; განუყან გლახაკოთა და შეიკრიბოს სულიერი იგი ნაყოფი. უკუეთუ გინ არა სთესის, ვერ მოიმკის ნაყოფი და უძუეთუ გინ არა ყოს წყალობად, ვერ პოოს [E66v] წყალობად⁴⁶. რავსათვა უკუე არა მისცემ გლახაკოთა? – შვილნი მისხენო და მნებ[B131v]აგსო, 25 რავთა განმდიდრდენ. გულისგმა-ყავ, უკუეთუ ყოველი მათ დაუტეო, საცოურ მათდა იყოს; უგუეთუ პულა დმერთი დაუტეო თანამონაწილედ, ბევრეულნი საუნჯენი დაგეტაგ[C92r]ნენ მათდა, რამეთუ რომელმან არაარ-

37 საუგუნეთა CD] წარმავალთა ვითა უკუდავთა E.

38 საწუთოსა C]+ამას სოფელსა BD; სოფელსა ამას შინა E.

39 და რად ვიტყვ, თუ დაეცემის CE]-BD.

40 ვიშენოთ BCE] ვაშენოთ D.

41 აშენებენ BCD] აღაშენებენ E; +მას D.

42 დაიმგვდრეთ BCE]+ ჩემ მიერ D.

43 მთ. 25,34-35.

44 E-ში ამ თაგს სათაური არა აქვს.

45 რამეთუ C] აშ E; - BD.

46 იგ. 28,19.

- სისაგან დაგბადა და ეგე ყოველი მოგცა, უპუეთუ გიხილოს, ვითარმედ მისისა მცნებისაებრ განაძნევ მონაგებსა შენსა, არა ყოველი სიმდიდრე შვილთა შენთა განუყოს-ა? და უკუეთუ იხილა ელია ქურივი იგი, ვო- თარმედ უფროს შვილთა მისთასა მას პატივ-ხცა და ეკედრა ღმერთ-
 5 ხა არა მოკლებად ფქვლისა მას და ზეთხა, არა ღმერთმან უფროსად უშურველად⁴⁷ მისცეს მათ ყოველი?⁴⁸ ღმერთი დაუტევ მოვალედ შვილთა შენთა⁴⁹, უკუეთუ გნებავს, რაოთა არარად დააკლდეს მათ, რამეთუ აღნა- დგინებითურთ მისცეს ყოველივე და სულიცა შენი სასუფეველსა მისსა დაამკდროს, რამეთუ უყუარან ყოველნივე, რომელთაცა ავასხონ მას.

78) ოთანეს თავისაც⁵⁰

- 10 ქჰა, საკურველი! ქრისტემან სისხლი თუსი დასთხია ჩუენთუს, [C92v] ხოლო საფასესაცა⁵¹ არა მივსცემო, არამედ დაუტეობო შიშულად და უდუაწად. ვინ გპტსნენეს საუკუნოსა მის სატანჯველისაგან [E67r] ამით სახითა, დადაცათუმცა ჩუენ ვინ⁵² დაგუსხნა მსაჯულად, რამცა⁵³ გან- ვაჩინეთ⁵⁴ თავთა ჩუენთათუს ამისთუს, რომელ⁵⁵ ჩუენთუს მომკუდარსა
 15 15 მას არცა თუ პურსა მიუკურობოთ? არა სულისავცა ჯერ-იყო-ა მისთუს დადებად⁵⁶ და უბუეთუმცა ვინ⁵⁷ [B132r] მოგალვიდად⁵⁸ და ეგებოდამცა ყოვ- ლისა მის მონაგებისა ჩუენისა მიცემითა გამოწსნად თავთა ჩუენთა სი- გუდილისაგან, არამცა სიხარულით ვქმენით-ა? ხოლო აწ გმენიად არა⁵⁹ შთავრდომისათუს არცა [D87] თუ ნახევარსა არა⁶⁰ მივსცემო, არამედ
 20 ვირჩევთ საუკუნეთა მათ სატანჯველთა შესლვად, ვიდრე გლახაკთა მიცე- მად [C 93r] და მისგან განრომად⁶¹. და რაო-მე სიტყუად მიუგოთ ღმერთსა, უკუეთუ პატივისათუს ამის სოფლისა მისცემენ კაცნი ყოველსაგე საფა-

47 უფროსად უშურველად CE] უმეტესად BD.

48 III მეფ. 17,11-16.

49 შვილთა შენთა BCE]- D.

50 E-ში ეს ადგილი არ იკითხება, ამიტომ ვერ ვარკვევთ, აქეს თუ არა ამ თაგს სათაური.

51 სისხლი... საფასესაცა BCE] დასთხია სისხლი მისი ჩუენთუს და ჩუენ საფა- სისაცა D.

52 ვინ CE]-B.

53 რამცა CE] რაოთამცა B.

54 განვაჩინეთ BE] გავაჩინეთ C.

55 რომელ CE]-B.

56 დადებად CE] დადებად B.

57 ვინ CE] ვინმე B.

58 ვინ მოგალვიდა BCE] ვინმე მოგუკლვიდა D.

59 არა BD]-CE.

60 არა CE]-B.

61 მიცემად და მისგან განრომად DE] მიცემასა და მისგან განრომასა B, მიცემად და მისგან განრომა C.

სესა მათსა, პატივისათვე⁶², რომელი აქავე დარჩების და მეყსა⁶³ შინა უწინო-იქმნების, რომლისგან მრავალგზის სიცოცხლესავე განვარდა კაცი, და ამის ესევითარისათვეს არა შურობენ ყოველსავე ნაქონებსა⁶⁴ მათსა? რადმცა უსაწყალობელეს იყო ჩუენსა, რომელი საუკუნოებისა მისოფს და წარუგალისა დიდებისა არცა მცირედსა არა [E67v] მივსცემო⁶⁵ და რავიგი აქა⁶⁶ დარჩომად არს შემდგომად მცირედისა მის⁶⁷, არა წარვავლენო წინაშე ჩუენსა საუკუნესა მას და ცხენოდ და ჯორთა ოქროთა და ვეცხლითა⁶⁸ შევამკობთ, ხოლო ქრისტეს დაუტეობთ შიშუელსა, კარით-კარად მავალსა. რად არს ესოდენი ესე სიბორგილე? არა მოვიქცეთ-ა? არა [C93v] შევიწყნაროთ-ა იგავისა მისგან ქალწულობასა, რომელი-იგი განვარდეს 10 სასძლოოსა მისგან, რამეთუ არა აქუნდა ზეთი იგი მოწყალებისათ, და ვერარად არგო დიდმან სათხოებამან ქალწულ[B132v]ებისამან? არამედ გევედრები, ვიქმოდით მოწყალებასა, რაოთა ვპოოთ ჩუენცა წყალობად⁶⁹.

79) თაჩმანებისაგან მათეს თავისა⁷⁰

გარნა გევედრები, ნუ ტაცებულისა და მონახუეჭისაგან⁷¹ იქმო მოწყალებასა, რამეთუ არა⁷² არს მისგან სარგებელი. რად მიუპყრობ მეუფესა 15 არაწმიდასა ძღვენსა და უფროოსად⁷³ განარისხებ მას? არა უგმს ქრისტესა ანგარებისა მიერ მოწყალებათ, არა მიიღებს ესევითარსა მინაცემსა. უმჯობეს არს ყოლადვე არა მიცემათ გლახაკოა, ვიდრე სხუათაგან აღჭბად და სხუათად⁷⁴ მიცემათ, რამეთუ მითხარდა, უაუეთუ იხილნე თრნი გლახაკნი, ერთი შიშუელი და [C94r] ერთი – მოსილი და განსძარცო 20 შემოსილი იგი და მეორე⁷⁵ იგი შეპყოსო, არა ვნებად შე[E68r]გირაცხიერ- ა ესე? ჰე, ჰეშმარიტად! ხოლო რომელი-იგი ერთსა მას გამოუდე და ყოველივე მეორესა მიეც, ვნებად არს და არა მოწყალებათ. ოდეს ასი მოსტაცო და მისგან ერთი მისცე, გინათუ ასივეცა⁷⁶, ამას მოწყალებად

62 პატივისათვე BDE]-C.

63 მეყსა CE] მყისა D, მყისსა B.

64 ნაქონებსა CE] საქონებსა B, საქონელსა D.

65 მცირედსა არა მივსცემო CE] არცა თუ მივსცემო მცირესა BD.

66 აქა BCD] არა E.

67 მის BD] მას CE.

68 და ვეცხლითა BDE]-C.

69 რაოთა ვპოოთ ჩუენცა წყალობად DE]- BC.

70 თარგმანებისაგან მათეს თავისა BD] მათეს თავისა C. E-ში ამ თავს სათაური არა აქს.

71 მონახუეჭისაგან BCD] მოხუეჭილისაგან E.

72 არა BCD] არარად E.

73 უფროოსად BCD] უმეტესად E.

74 აღებად და სხუათადა BCE]-D.

75 მეორე CDE] შიშველი B.

76 გინათუ ასივეცა BD] გინათუ ათისაგანცა E; - C

- სახელ-სდებ-ა? რომელსამცა ბოროტსა არა დირს-იყავ, რომელი იგონებ-ცა ამას? რაისათგა, შ კაცო, ანგაპრებით შეიკრებ სიმდიდრესა შენსა? არა უწყი-ა, რამეოუ შეკრებული ეგე სხუათა დარჩეს და შენ წარწყმდე⁷⁷ ამიერ და არარა გაქუნდეს ამის ყოვლისაგან, თვინიერ ცოდვად [D88]
- 5 და წყვევად იგი და სულთქემად გლახაკოთა, რომელნი-იგი წარმოგიდგენ წინაშე საშინელსა მას საყდარსა და ემი[C94v]ებდენ თვისსა მას შენგან. [B133r] რად მიუგო მაშინ, ოდეს სიტყუად არა გაქუნდეს? რად მისცე⁷⁸, ოდეს შიშუელი და ქედდაღრეკილი სდგე? არა არს იგი სამსჯავრო, ვო-თარ ამის სოფლისათ, ოუმცა დაპფარე ჰეშმარიტებად ქრომითა, არამედ
- 10 თუალუხუავ არს საშჯელი და საშინელ მსაჯული.

80) თახგმანებისაგან ყოჩინთელთა ებისცოცისა⁷⁹

- რამეოუ უკუეოუ⁸⁰ რომელნი არას მისცემენ გლახაკოთა, ქრისტეს არას⁸¹ მისცემენ და ამისთვის ჯოჯოხეთს მიეცემიან. [E68v] საცნაურ არს, ვო-თარმედ რომელნი გლახაკოთაგან მოიტაცებენ, ქრისტესგან მოიტაცებენ. რომელიმცა უკუე სატანჯველი არა მოიწია ესევითარსა მას⁸² ზედა?
- 15 და უკუეოუ რომელი თვისსა⁸³ არა მისცემდეს, დასაშჯელ⁸⁴ არს, რომ-ელი სხვსასა მოიტაცებდეს, არამცა უმეტეს⁸⁵ დაისაჯა? შევინანოთ უკუე საქმისა ამისგან, ვივლტოდით მისგან⁸⁶ ცოდვისა, მოვიკსენეთ [C95r] პირველ ჩუქენსა ყოფილი იგი ანგარნი თუ სადა არიან, ანუ არა ბოროტად შეკრებული იგი მათი სხუათა დარჩა და⁸⁷ აქეს, ხოლო იგინი სხენან სა-
- 20 ტანჯველთა მათ შინა საუკუნეოთა, ცარიელნი ყოვლისაგანვე და მრავალ-გზის მტერთა დაიმკდრიან და მოძულეთა მისთა ყოველივე. კაცო, რასა ცუდად შურები და იტაცებ, რაღოთ საფასე იგი სხუათა დაუტეო და შენ დაიმკდრო გგჰენიად? გულისჭმა-ყავ, ვითარ მცეცნიცა მათისა⁸⁸ ბუნები-სა თანაზიარსა არას აგნებენ და შენ⁸⁹, ხატად ღმრთისა დაბადებუ[E69r]

77 წარწყმდე BCD] წარხუიდე E.

78 მისცე BCD]+მაშინ E.

79 თარგმანებისაგან კორინთელთა ებისცოცისა BD] კორინთელთა C. ამ თავს E-ში სათაური არა აქვს.

80 რამეოუ უკუეოუ CJ-BD.

81 არას CD] არა E.

82 ესევითარსა მას CD] ესევითართა მათ E.

83 რომელი თვისსა CDE] რომლისათვის B.

84 დასაშჯელ CD] სასჯელ B; დასასჯელ E.

85 უძებეს CDE]-B.

86 ვივლტოდით მისგან CD]-B; ვივლტოდით დიდისა ამისგან E.

87 დარჩა და CD]-E.

88 მათისა BCE]-D.

89 შენ BCE]+რომელი D.

ლი⁹⁰, უძრეს მჯეცისა შეჭამ ბუნებისავე შენისა⁹¹ ზიართა მათ გლახაგთა? რა სიტყუად მიუგო ღმერთსა? არა უწყია, ვითარმედ [B133v] რაღცა ვინ ბოროტი უყოს მოყუასსა, ვერ ავნებს მას ესრეთ, ვითარ თავსა ოჯსსა, [C 95v] ვითარცა-იგი ფუტკარი ვერას ავნებს, რომელსა-იგი⁹² უცეს, ვო-თარ თავსა ოჯსსა, რამეთუ მოგუდებისცა. და შენ პგონებ, თუ სხუათა 5 ვნებითა პპოემცა რადმე სარგებელი და ვერ გულისჯმა-ჟოფ, ვითარ ავნებ თავსა შენსა?

81) თახმანებისაგან სახახებისა⁹³

ესა, საკურველი! ამისთვის ანგაპრობ და იტაცებ, რადოა ცხენთა ლაგამნი 10 ოქროვთა ხურვებულნი იყუნენ და სართული სახლისავ – ოქროვან და თავნი სუეტოანი⁹⁴? და არა გრცეუენის-ა და არცა გეშინის⁹⁵ ღმრთი- 15 საგან კაცთა ჭირვებამ, განშიშულებამ და მოტაცებამ მათგან, ზიართა მათ ბუნებისა შენისაოთ და პატივცემულთა [D89] ღმრთისა მიერ? და შეამკობ ცხენთა და უფროის ყოვლისა ქრისტე შეურაცხ არს შენ წინაშე. შეიშინე⁹⁶, ნუჟაუე მანცა შეურაცხ-გყოს შეურაცხებით მით [C96r] მოუთმენელითა ნაცულად⁹⁷ ამისა, [E69v] რომელ დაუტეობ მას შიშულად 20 და შემთხვე პირუტყუთა, რამეთუ რასა-ეგე გლახაკოთა უზამ, ქრისტესა უზამ და ორკერძო განარისხებ, რამეთუ მოიტაცებ, ვინავ⁹⁸ არა ჯერ-არს და სადა არა ჯერ-არს, წარაგებ⁹⁹; სადა-იგი, თუმცა შენსა წარაგებდი, ცოდვამცა იყო, ხოლო აწ წარუდებ ქურივთა, განსძურცი¹⁰⁰ ობოლთა და შეპმოს მექავთა, ანუ მისცემ ქრ[B134r] თამად უმეტესისა რაღმე უსამართ- ლობისა დამტკიცებად, და რა უკუე იყოს შენდა მას დღესა შინა?

ია (მე-11) ფსალმუნისაი¹⁰¹

შეიშინეთ, ანგაპრნო, მაღლისა მის მეუფისაგან! თქუენ გაქუს მალი და

90 დაბადებული BC] დაბადებულ ხარ D; +ესე C.

91 შენისა BCE]-D.

92 ვერას ავნებს, რომელსა-იგი CD] ვერ ავნებს ესრეთ, რომელსა E.

93 თარგმანებისაგან სახარებისა BD] სახარებათ C. ამ თავს E-ში სათაური არა აქვს.

94 სუეტოანი CDE]+ოქროვან B.

95 და არცა გეშინის BE]-CD.

96 შეიშინე CE]- B; შეინან D.

97 ნაცულად C] ნაცვალად DE.

98 გინად CDE] ვიეოგან B.

99 სადა არა ჯერ-არს, წარაგებ CE] წარაგებ, სადა არა ჯერ-არს D.

100 განსძურცი D] განსძრცე CE.

101 ეს ტექსტი („მე-11 ფსალმუნისაი“) სათაურით არ არის გამოყოფილი, ყველა ნუსხაში პირდაპირ ების LXXXI პომილიას, ამიტომ ჩვენც არ გამოგევით ის როგორც ქვესაკითხავი.

- ქრთამი და ერნი, ხოლო გლახაკოა ჰქონან სულთქუმანი ღმრთისა მიმართ, [C96v] რომლითა მოიყვანონ იგი შემწედ. მრავალნი სახლნი დაარღვნეს¹⁰² მათთა სულთქუმათა, მრავალნი ძლიერნი დასცნეს, რამეოუ დიდად შეის-
 მენს ღმერთი სულთქუმასა კაცთა ჭირვეულთასა, ოდეს უბრალოდ წარუ-
 5 ღოთ და იგინი ჭირისა მისგან ტიროდიან წინაშე ღმრთისა და იტყოდიან
 სიტყუათა საწყალობელთა; მოიხილოს მათ ზედა და გტანჯნეს ოქუენ,
 უწყალონი ეგე და მგეცთა მიმსგავსებულნი¹⁰³. კაცო, რადესაოუს ისწრაფი
 ანგარებისა მიმართ¹⁰⁴ და მტაცებ[E70r]ელობისა მიერ განმდიდრებად?
 რად კეთილი აქუს სიმდიდრესა? გარნა ესე, რომელ ყოველთავე ვნებათა
 10 შენ შორის განამრავლებს, დაუსრულებელებსა მას ზრუნვასა მოგატყუებს
 და შეურაცხ-გყოფს, რამეოუ ნუ მაგას ხედავ, [C97r] რომელნი¹⁰⁵ პირსა
 გაქებენ მრავალნი¹⁰⁶ და ეშინის და პატივ-გცემენ; გონებასა შოთაქედენ
 შენთა მათ მაქებელთასა და იხილნე იგინი ყოველნი მძაგებელ და მო-
 ძულე¹⁰⁷ შენდა; და უკუმოუ მოიწიოს უამი, შეცვალებითა საქმეთავთა
 15 განქარდეს შიში იგი, რომელ აქუს აწ შენგან, მაშინ¹⁰⁸ სცნა, თუ ვითარ
 შეურაცხ ხარ¹⁰⁹ და საძაგელ¹¹⁰ წინაშე მათსა¹¹¹ ყოველთასა.

82) ეპატისა ევტიონისთუს¹¹² თქემულისაგან¹¹³

- რამეოუ იხილეთდა, თუ ვინ ყოფილ არს მთავარი უზეშთაესი ევტრო-
 პიოსისა? არა კნინდა და ყოველსა ქუეყანასა¹¹⁴ განგ[B134v]და სახელი
 სიმდიდრისა მისისა და არა ყოველნი მისგან ძრწოდეს-ა?¹¹⁵ და აწ იხი-
 20 ლეო, თუ [D90]არა ყოველთა გლახაკოა და მონათა და დილეგსა შინა
 მყოფთა უსაწყალობელებს არს. [C97v] მარადლე მახცლთა ხედაგს ლე-
 სულთა და მტარვალთა და სიკუდილსა წინაშე თუალთა მისთა და
 ყოლადვე აგსოვგცა არა დიდებად¹¹⁶ იგი მისი, შიშისა მისგან და მწუხ-
 არებისა, რომლითა შეპყრობილ არს და ძრწის და განლეულ არს. [B135r]

102 დაარღვნეს D] დაარღუინის E, დაარღუნეს C, დაარღვნეს B.

103 მგეცთა მიმსგავსებულნი CDE] მგეცთ მსგავსნი B.

104 ანგარებისა მიმართ BD] ანგარებისა მიერ C; უსამართლოდ E.

105 რომელნი CDE] რაჟამს B.

106 მრავალნი BCD] მთავარნი H.

107 მძაგებელ და მოძულე CDE] მძაგებელად და მოძულე B.

108 მაშინ CDE] მერმე B.

109 ხარ CDE]+მათგან B.

110 საძაგელ CD] საძულებლ E.

111 მათსა CE]-BD.

112 ეპატისა ევტროპიოსთუს C] ევტროპიოს B. ევტროპიოს D.

113 E-ში ამ თავს სათაური არა აქვს.

114 ქუეყანასა CDE] სოფელსა B.

115 და არა ყოველნი მისგან ძრწოდეს-ა CE] ყოველნივე ძრწოდეს მისგან BD.

116 დიდებად CE] სიმდიდრე BD.

არა გეტყოდება ყოლადვე, ვითარმედ [E70v] მზაკუარი არს და მაცოური¹¹⁷ სიმდიდრე და დიდებად სოფლისა და არა გრწმენა ჩემი? არა გეტყოდება, ვითარმედ ორგული მონად არს, და არა ისმენდი? სცან აწ¹¹⁸ საქმით, ვითარმედ არა ორგული ოდენ, არამედ მკლველიცა არს, რამეოუ მან შეგდვა ეგა ძრწოლად. არა გეტყოდება, ოდეს-იგი ჭეშმარიტსა გეტყოდება, და შენ მრისხევდ, ვითარმედ მე უფრო¹¹⁹ მიუჟარ შენ, რომელი-ესე გამხილებ შენ¹²⁰, ვიდრე რომელნი-ეგა გაქებენ¹²¹? არა გარქუ ყოლადვე, ვითარმედ უსარწმუნოეს არს წყლულე [C98r]ბაი¹²² მეგობრისაგან, ვიდრე უნებლიადო ამბორის-ყოფად მტერთად? უკუეთუმცა ჩემმიერნი წყალობანი¹²³ თავს-გესხენეს, არამცა მოეტყუა შენდა მათოთ მათ ამბორის-ყოფათა ეგა ბოროტი. ამისთვის გეტყოდება ყოლადვე, ვითარმედ სიმდიდრე განმცდელი არს ბოროტოა¹²⁴ მჯმარებელთა მისთათვს. და აწ მოვიდა უამი და საქმით დამტკიცნა სიტყუად ჩემი. რადესა ესრეთ მოკიდებულ ხარ მისდა, ვინაოთგან უამსა განსაცდელისასა არას გერგების? უკუეთუ ძალი აქუს, ოდეს ჭირსა რასმე მიეცე, მაშინ წარმოგიდეგინ. უკუეთუ პულა მაშინ ივლტის, რადდა საგმარ არს იგი? [E71r] ამას ყოლადვე ვიტყვა და ოქუმად არა დაგსცხებ-ბოდე. ესრეთ კუალადცა ვიტყვა¹²⁵, დაღაცაოუ მრავალნი მაბრალობენ და იტყვან [C98v] თუ – მდიდართადა ოდენ შედგომილ არსო. რამეოუ იგინი გლახაკოდა შე[B 135v]დგომილ არიან, ამისთვის მე მათდა შედგომილ ვარ და არა თუ მდიდართა შედგომილ ვარ¹²⁶, არამედ ანგართა. სხუად არს სიმდიდრე და სხუად არს ანგაკარებად. უკუეთუ მდიდარ ხარ, არა გაყენებ. უკუეთუ პულა იტაცებ გლახაკოგან, არა დაგსცხები მხილებად. შენი თუ გაქუს, იგმარე, უკუეთუ¹²⁷ სხუათასა მოიხუეჭ, არა დავიდუმო. უკუეთუ ამისთვის მემტერები, არა მეურვების, სისხლისა ჩემისა მზა ვარ დათხევად მე; სიძულილისა და მტერობისა კაცობრივისაგან არა მეშინის. ერთსა ვხრუნავ, რათომამცა თქუენ გერგო რამე [D91] სულიერად, რამე-თუ გლახაკნიცა ჩემნი შვილნი არიან და მდიდარნიცა და ორთავე [C99r] უმჯობესესა ვეძიებ; რომელსა პნებავს, მემტერებოდენ, რომელსა პნებავს, მომიძულენ, რომელსა პნებავს, მომკალცა. [E71v]ამის ესევითარისაგან სიძულილისა და ჭირისა და სიკუდილისაგან ჭორციელისა არა მეშინის. ერთისაგან ოდენ მეშინის – ცოდვისაგან. ცოდვამცა ნუ შემემთხუევის

117 მაცოური CDE] მტერი B.

118 აწ]+თვო B; აწ სცნა D; სცნა აწ E.

119 უფრო CDE] უფროს B.

120 რომელი-ესე გამხილებ შენ CE]-D.

121 გაქებენ CDE]+შენ B.

122 წყლულებად BCD]+მოწვევნული E.

123 წყალობანი BCD] წყლულებანი E.

124 განმცდელი არს ბოროტო C] განმცემელი არს ბოროტად BDE.

125 ესრეთ კუალადცა ვიტყვა BCD]-E.

126 მდიდართა შედგომილ ვარ BCE] მდიდართადა შედგმულ ვარ D.

127 უკუეთუ CE]+პულა BD.

- და ყოველი სოფელი მებრძოდეს, არა მწუხარე ვარ, არა მეურვების. იხილეთდა კაცობრივთა საქმეთა უნდოებად? იხილეთ-ა სოფლისა დიდებისა უძლურებად? იხილეთ-ა სიმდიდრე, რომელსა-იგი მარადის მზაკურად სახელ-ვსდებდი და არა მზაკუარად ოდენ, არამედ კაცისმკლველადცა? რა-
5 მეოუ არა ოუ¹²⁸ ცარიელთა ოდენ დაუტეობს მოყუარეთა¹²⁹ მისთა, არამედ მრავალგზის სიკუდილსაცა მისცემს – ოდენ ვინ ფრიად¹³⁰ მოიმ[B136r] ადლოს იგი, [C99v] მაშინ ექმნების შინაგამცემელ¹³¹. მჯეცი არს ბორო-
10 ტი და ველური; რაისათგვს¹³² უკუე ესრეთ გიყუარს ესე, რომელი არა დააღგრების შენ თანა? უკუეთუ გნებავს, რაითა წარუვალად ეგოს, მიეცი
15 იგი გლახაკოა და ეგოს უკუე წარუვალად. არა ხედავ-ა, ვითარ რომელი-
10 იგი დდეს არიან მდიდარ და ხვალე იქმნის¹³³ გლახაკ? ამისთვის მრავალგ-
15 ზის სიცილი მომიკდის, აღმოვიკითხნი რავ ანდერძნი, რომელნი იტყოდი-
20 ან, ვითარმედ მას ვისმე აქუნდინ უფლებად [E72r] მისა გლახაკისა, ხოლო მას ვისმე აქუნდინ იგი ჭმარებით, ვითარცა ნათხოვი, რამეოუ ყოველთა,
25 რაიცა გუაქუს, ვითარცა¹³⁴ ნათხოვად გუაქუს¹³⁵, რამეოუ ვითარი უფლე-
30 ბად არს¹³⁶, რომლისაგან დდეს გინა ხვალე შიშუელნი დავშოებით, გინა
35 თუ სიცოცხლესავე, ანუ თუ სიკუდილისა მიერ უქუელად. და ჭმარებად
40 ოდენ და[C100r] რჩომილ¹³⁷ იყოს ჩუქნდა მონაგებთათ, ხოლო უფლებად –
45 არარა, არამედ შიშუელნი წარვდგეთ¹³⁸ მერმესა მას ცხორებასა. საცნ-
50 20 აურ არს უკუე, ვითარმედ მათ დარჩების¹³⁹ უფლებად, რომელთა ჭმარე-
55 ბაცა მონაგებთა შეურაცხე-ყვეს და გლახაკოა აჯმარეს ყოველივე, მათ
60 აჯმარეს¹⁴⁰ კეთილად და აქუნდეს უფლებად იგი უკუე, ხოლო რომელი არა
65 ესრეთ იქმარებდეს, იგი შიშუელი¹⁴¹ წარვიდეს ყოვლისაგანვე¹⁴².

128 თუ CE] ოდენ BD.

129 მოყუარეთა CDE] მოყუასთა B.

130 ფრიად CDE]-B.

131 შინაგამცემელ CE] შინაგანმცემელ BD.

132 რაისათგს CE] რომლისათგს B.

133 იქმნის BCE]-D.

134 ვითარცა BCE]-D; ყოველი E.

135 გუაქუს BCD]- ხოლო უფლებად არარადსა გაქუს E.

136 რამეოუ ვითარი უფლებად არს CE] ხოლო უფროს - არარად გუაქუს B; - D;

137 დარჩომილ CE] დაშოომილ BD.

138 წარვდგეთ CE] წარვიდეთ BD.

139 დარჩების CE] დაშოების BD.

140 მათ აჯმარეს CE]-BD.

141 შიშუელი BC] შიშელი D.

142 ყოვლისაგანვე BD] ყოვლისავე C.

83) თახგმანებისაგან კონტინუატა ებისცორისავ¹⁴³

მითხარღა, უკუეთუმცა ვინ მეინაპედ გყოფდა¹⁴⁴ მეფისა ამის წარმა-
ვალისა, არამცა სიხარულით მიეცი-ა ყოველი მონაგები შენი¹⁴⁵? ხოლო
ცად აღსლვისათვეს და ანგელოზთა თანა ყოფისა [B136v] და გამოუთქმ-
მელთა [D92] მათ¹⁴⁶ დიდებასა შესლვისათვეს არცა თუ მცირედისა საფასი-
სა გნებავს¹⁴⁷ წარ[C 100v]გებავ; ჯერ-იყო სულისაცა სიხარულითა მიცე-
მავ მათ კეთილთათვეს, [E72v]ხოლო შენ მთავრობისათვეს წარმავალისა
და ბევრეულთა ცოდვათა მომატყუებელისა ყოველსავე საცხორებელსა
შენსა მისცემ და ვალთაცა შთავარდები და სასუფეველისათვეს ცათასა,
რომლისა არარავ არს ნაცვალი, გცონის მცირედისაცა¹⁴⁸ მიცემა. გვა¹⁴⁹,
დიდი ესე უგუნურებავ! ვითართა კეთილთა დავაკლდებით ნეფსით თუსით 10
და ვერ გულისგმა-ყყოფო ეშმაკისა სიბოროტესა, რომელი მცირეთა ამათ
მიერ დიდთა მათ მოგვდებს და მოგუცემს თიკათა, რათა მოგპხუნეს 15
ცანი და გპჩუენებს აჩრდილსა, რათა გამოგუაპუნეს ჭეშმარიტებისაგან
და გუაოცნებს სიხმართა, რათა მოვიდეს დღე და ყოველთა უგლახაკეს
ვიყვნეთ. [C101r]არამედ ჩუენ, ჟ საყუარელნო ძმანო, ნუმცა უმეცარ ვართ
მისთა მზაკუარებათა¹⁵⁰, რომელი მცირითა დიდთა მოგვდებს, არამედ
ვივლტოდით უწყალოებისა და ანგარებისა, რათა არა ვპოვოთ სატან-
ჯველი უწყალოთა; ვიქმოდით წყალობასა, რათა ვპოვოთ წყალობავ, რა-
მეთუ ამისთვეს მოგუცემს დმერთი საფასეთა, რათა მათ მიერ სასყიდელი 20
მოვიგოთ და არა სასჯელი. ჰე, გვევდრები, ნუმცა ვიქმნებით მონა ეშ-
მაკისა [E73r] ანგარებითა და უწყალოებითა, არამედ ვავასხოთ დმერთსა
მიცემითა გლახაკოდათა, რათა [B 137r] მოვიღოთ მისგან სასუფეველი
ცათავ, რამეთუ მისი არს დიდებავ და სიმტკიცე მამისა, ძისა და წმიდისა
სულისა აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ¹⁵¹.

143 თარგმანებისაგან კორინთელთა ებისტოლისავ CD] კორინთელთავ C. E-ში
ეს ადგილი ძალიან მნელად იკითხება, მაგრამ ჩანს, რომ ამ თავს სათაური
არა აქვს. მომდევნო გვერდები - 72v, 73r-v, 74r – საერთოს არ იკითხება, შე-
დარებას ვაგრძელებოთ 74v-დან.

144 ვინ მეინაპედ გყოფდა CD] ვინმე თანამეინავე გყოს-ა BD.

145 მიეცი-ა ყოველი მონაგები შენი BD] მიეც მონაგები ყოველი C.

146 გამოუთქმელთა მათ BC] გამოუთქმელთა მას D.

147 გნებავს C] ნებავს B, გუნებავს D.

148 არს ნაცვალი, გცონის მცირედისაცა BD] გცონის ნაცვალი მცირედისათვეს C.

149 გვა CD] ჰე B.

150 მზაკუარებათა BC] მზაკუვარებათა D.

151 აქ წყდება „მარგალიტის“ ტექსტი S 4936-ში და Sin 51-ში. S 4936-ს აკლია
უკანასკნელი სამი საკითხავი (NNN84-85-86) და იწყება ითანე თქროპირის
სხვა სწავლებები, რომელიც არ შედის „მარგალიტის“ შემადგენლობაში,
ხოლო Sin 51-ში გამოტყვებებით 84-ე და 85-ე საკითხავები და ტექსტი 73r-
ზე გრძელდება 86-ე საკითხავით. Ath. 77/41-ს აკლია 85-86-ე საკითხავები.

თავი XIX.

**LXXXIV) თქმული მისივე¹. ნმიღისა ითანე² ოქმობისას, სიყვარულისათვეს
და მოწყვებისა, თახგმანებისაგან ითანეს სახაჩებისა**

- ჭეშმარიტებისმოყუარეო, უკუეთუ მოგიძულონ შენ მტერთა, ნუ მწუხარე ხარ, რამეთუ მტყუართა³ სძულს ჭეშმარიტისა მეტყუელი. შ კეთილისმოქმედო, უკუეთუ მოგაგონ შენ უკეთურთა ბოროტი კეთილისა წილ, და ნუ მწუხარე ხარ, რამეთუ უფალსაცა შენსას ეგრეთვე ბოროტი მიაგეს კეთილისა წილ⁴ პურიათა; ნაცვალად მანანასა, ნავდველი⁵ და ძმარიასუეს მათ; მწყერმარტილი მოსცა მათ ზეციო და წყალი ითხოვა და არა ასუეს მას; ზღუაღცა გან[D93]აპო და განიყვანნა იგინი და ნაცულად მისსა ლახურითა გუერდი განუდეს მას; კლდე განუხურიტა⁶ და წყალი მოსცა მათ უდაბნოსა ზედა, ხოლო მათ სამსჯუალითა⁷ განუხურიტნეს
- 5 10 15 20 25
- გელნი და ფერგნი მისნი; ლერომან შენმან აკურთხნა ებრაელნი, ხოლო მათ გინება მიაგეს, პნერწყვიდეს პირსა მისსა წმიდასა, რომელმან-იგი ნერწყოთა შობითგან ბრმისა თუალნი აღუხილნა და სენთა უძლურებანი განკურნა; ტანჯვად მიაგეს მას, რომელმან სიტყვო ვნებანი მათნი განდევნნა, ხოლო მათ სახელ-სდვეს მგმობარ; განამტკიცნა ასონი მათნი და გელნი, ხოლო მათ ასონი მისნი ძელსა ზედა განუხირპნეს და გუამი მისი მდგმესა დადვეს [B137v] და დაპტეჭდეს კარსა მისსა. აწ უკუე შურმან და ჭდომამან ხესა ნედლსა ესრეთ უყვის; შენ, ღრუსა და ფატარსა, რამოდენ უფროს? შურმან მოკლა საყუარელი, ხოლო შენ, თიკაო, ვერ მოგბლასა? შურმან განაძო მაცხოვგარი, ხოლო შენ, მოკუდავი, არა-მე განგამოსა?
- ა? შ მყუდროვო, ივლტოდე და დაიმალე ზღუასა შინა სიმდაბლისასა; შ მოწყალეო, დაიმარხე მტკიცე სახე მოძღურისა შენისა, რომელი ისწავე; არა უკუე უფალი ჩუენი⁸ დამდაბლდა-ა და დაემორჩილნეს მას ძლიერნი? მოიდრიკა თავი თუსი და დაემორჩილა ამპარტავანებად სიმდაბლესა. ვინ უკუე დაიჯეროს შენი, ვითარმედ მოწავე ხარ ქრისტესი, რამეთუ მან, დიდებულმან, სიმდაბლე შეიმოსა, ხოლო შენ, მტუერი და ნაცარი, ესრეთ ჰმაღლოვო? უკუეთუ მან შეგიყუარა შენ, რადსა გძელს ძმად შენი? ამით

1 მისივე B]-D.

2 ითანე B] იოვანე (ყოველოვის) D.

3 მტყუართა B] მტყუვართა D.

4 ეგრეთვე ბოროტი მიაგეს კეთილისა წილ B] ეგრეთვე კეთილისა წილ ბოროტი მიაგეს D.

5 ნავდელი D] ნაღველი B.

6 განუხურიტა BD] განუხრიტა B.

7 სამსჯუალითა B] სამშჯუალითა D.

8 ჩუენი D] შენი B.

უკუე საცნაურ არიან მოწაფენი მისნი, უკუეთუ იყეარებოდიან⁹ ურთიერთას. სიყუარულით ზრახვიდეს მოციქულნი და სრულნი სიმდაბლითა და მშვდობითა მძლე-ექმნეს მართალნი დაწყნარებითა, მყუდრონი და მდუმარენი. ცეცხლი რაჟამს აღტყდის, წყლითა დაივსების¹⁰ და რისხვა დუმილითა დასწყნარდის, შერი სიყუარულითა იძლევის და გულისწყრომა 5 – კეთილითა სიტყოთა; ტყუვილი¹¹ და შფოთი იძლევიან დუმილითა და რისხვა და დაღადგება დაწყნარებითა, ცილობა უყდროებითა¹², ურჩება მორჩილებითა განეგებიან¹³ შენ მიერ. [B138r] საღმრთოთა წიგნთა იკითხავ და სიმდაბლესა ღმრთისასა არა ემსგავსები. შენ მოწაფე ხარ ამის მოძღვრისა და მყის განურისხნი შენ ძმასა შენსა; შენ შვილი ხარ 10 და სახლეული ამის ღმრთისა და აღეტყინის შენ შორის მცურვალება გულისწყრომისა; ღმერთი შენი, სახიერი და მდაბალი, იგუემა და არა განრისხნა, და შენ, რომელი-ეგა კუამლი ხარ, სიტყვითა აღეგზნები; ოდეს იხილო ძმა შენი განრისხებულად, დაასხ მას ზედა [D94] წყალი იგი მოწყალებისა და სიყუარულისა, რათა დაშრიტო მცურვალება გულისწყრომისა მისისა; ოდეს იხილო ფერი პირისა მისისა ცვალებულად, აჩენენ კეთილი სახიერება შენი; ოდეს იხილო იგი აღშფოთებულად, მხიარულითა პირითა დააწყნარე იგი; ოდეს იხილო განძნებულად, ვო- 20 რარცა დელგანი ზღვსანი, უქმენ მას ვითარცა ნავთსაყუდელი მყუდრო; რომლისა გულსა დანერგულ არს გულისხიტყუად და სიძულილი ყვა- ლისა კეთილისა საქმისა, აუგიან არს და შეურაცხ არს წინაშე ღმრთისა. მმარხველსა, რომელსა სძულდეს ძმა თვისი, უძრეს მემავთა არს წინაშე ღმრთისა; წმიდა კაცი, რომელი ავენებს მოყუასსა თვისსა, მეზუერეთა თანა შერაცხილ არს წინაშე ღმრთისა; ქალწული, რომლისა თანა ხი- 25 ყუარული არა არს, ეშმაკთათვეს იცავს თავსა თვისსა; მდგრადე მოშურნე და შფოთისმოყუარე ეშმაკთა მსგავს არს უძილობითა და მათ თანა დაისაჯოს; რომელმან ჯუარს-აცუას თავი თვისი შრომითა და სიწმიდითა და სხეულ იყოს შურითა, დაკლებულ და ნარჩევ არს წინაშე ქრისტესა; [B138v] რომლისა საქმენი კეთილ არიან და არა მოუდრექს თავსა თვისსა სიმდაბლით ძმათა, შეკრულ არს იგი მარცხენით კერძო, რაოთა¹⁴ ვერ აგრძნობს იგი ამპარტავნებითა¹⁵; რომელი ახოვან იქმნას ბრძოლასა შინა და უდებ-ყვნა უძლეურნი უდებებითა თვისითა, მოინადირონ იგი მტერთა მისთა უგრძნულად.

9 იყეარებოდიან D] იყეარებოდით B.

10 დაივსების D] დაივსის B.

11 ტყუვილი D] ტყუილი B.

12 უყდროებითა D] მყუდროებითა B.

13 განეგებიან D] განიგებიან B.

14 რაოთა D] და B.

15 აქ წყდება ტაქსტი Ath. 77/ 41-ში (D).

85) სინანერისა თქმულისაგან, განკითხვისათვეს
თვისისა თვისისა

- უკუეთუ გნებავს განკითხვა, რომელსა შინა არს სარგებელი სულისა და არა სავნებელი, დაჯედ და შეიკრიბე გონებად შენი და გულისხი-
ტყუად შენი და მოიგსენენ ყველნი ცოდვანი შენი და ეტყოდე თავსა შენსა, რაისათვეს ესრეთ პქმენ ესე. და უკუეთუ იგი კუალად გამოემიებ-
- 5 დეს საქმესა კაცოსასა, არქუ მას: არა სხუათათვეს გეითხავ შენ. შენ რა მოგეწდების, თუ იგი ვინმე ბოროტ არს, გინა სხუად – კეთილ? შენ უკუე რასა შესცოდე და განარისხე დმერთი, ესე ხოლო მაუწყე და სხუათა განკითხვად დაუტევე; თავისა ხოლო საქმეთა ზრუნევდი, ნუ სხუათა გან-
იკითხავ და ესრეთ ამხილებდი მას დღითიდედე და სტანჯევდი, ვითარცა
- 10 მშობელსა ცოდვისასა, და მოავსენებდი მდინარესა მას ცეცხლისასა და მატლისა მას დაუძინებელსა და მრავალფერთა სატანჯველთა. და ნუ აუფლებ დამორჩილებად და ნუ შეიწყნარებ შენდობასა მისსა, ოდეს გრქუას შენ, ვითარმედ: „იგი თუთ მოვალს, მაიძულებს და მძლევს“. და შენ არქუ მას: „უკუეთუ შენ გინდეს, ვე[B139r] შემძლებელ არს ძლევად
- 15 შენდა“. წინამდლურარი მკურნალი არს სულისა; ვითარცა-იგი მკურნალსა ჭორცოსა უკმს წამალი მრავალფერი თვითულისა სენისათვეს, ეგრეოვე მკურნალსა სულთასა უკმან მრავალფერნი წამალნი საკურნებელად სულთა, რამეთუ სული უფროს არს ჭორცო. არა ყოველი, რომელი სახ-
ელდებულ არს წინამდლურად, იგი არს წინამდლურარი ჭეშმარიტი, რამეთუ
- 20 მრავალნი იწოდნეს სახელით და ვერ იპოვნეს მსგავსად სახელისა მათი-
სა. რამეთუ აპა ესერა, ვხედავთ – რომელსამე კაცოაგანსა პეტრე პქჟან და რომელსამე – პავლე და რომელსამე – იოანე. ეგრეოვე ყველმან, რომელმან ვერ იცის წინამდლურობად სულთა, არა არს წინამდლურარ. ჯერ-
არს უკუე მისა, რომელი წინამდლურად წოდებულ იყოს, მოგებად ჭეშ-
- 25 მარიტისა წინამდლურისა საქმეთა, რაითა პირველად განგორს წინამდლუ-
რობად თავისი თვისისა. უკუეთუ თავსი თვისისა ვერ განუგოს ჯერისაებრ მარტოსათ, რომელ ყოველსა უამსა მის თანა არს სული და ჭელმწიფე-
ბად აქუს მის ზედა, ვითარ უკუე შემძლებელ იქმნეს განგებად ქალაქსა სხვისა, რომელმან განგებად სახლისა თვისისა არა იცის? ამას მათოთვე
- 30 ვიტყვ, რომელნი სურვიელად წადიერ არიან წინამდლურობასა, რაითა სარგებელ და აღმაშენებელ იყოს, რომელთა-[B139v]იგი წინა-უძღვის, რამეთუ რომელი ვერშემძლებელ არს აღშენებად სულისა თვისისა, ვერ შემძლებელ იქმნეს სხუათა აღშენებად, ხოლო დმერთსა ჩუენსა დიდებად უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

თავი 20.

LXXXVI) თქმელი ნმიღისა ითხოვნისა,
სინანურისათვეს¹

[E73r]გპრგპნი, ოქროსა ფერითა ყუავილითა ადრეულად დათხზული, მორჩილთა მათ თავთა ზედა პატივად დადგმად გუნებავს, დაულევნელი- 5
 სა მისგან განსუენებისა ქრისტესისა; ბრწყინვალებითა მით თკოეულთა მათ ყუავილთა შუენიერთა მოწყობად, განმარჯუებითა მით ანგელოზთა და სულისა წმიდისა წინამდეურობითა და დმრთისა ვედრებითა დირსად 10
 გამორჩეულისა ერისა სათხო-ყოფად უფლისა და შეუგინებელად [E73v]
 დამარხვად ტაძრისა მის, რათა გპრგპნოსან იყუნეთ. ხოლო რომელთა შეუგინებელად და შეუბილწებელად ტაძარი იგი დმრთისად დამარხოთ, 15
 ძოწეულითა ყუავილითა გპრგპნოსან იყუნეთ და სიბრწყინვალითა მით მარგალიტისათა ბნელსა შინა დათხჭმულნი სულნი გამოვათავისუფლ-
 ნეთ და ნათელი იგი დმრთისმეცნიერებისა გამოვაძრწყინვოთ. განიროხ- 20
 ენით ჭელნი თქუენი სიხარულით ქველისსაქმედ და უკუეთუ რომელნიმე უმეცრებით სიღრმეთა მათ შინა ცოდვისათა იყვენით, არამედ აწ ნათელ-
 სა მას სასოებისასა მოიქცით, ხოლო რომელთა არად შერაცხეთ გუ- 25
 ლისოქუმა და ტაძარი იგი დმრთისად განხრწენით, ნუ სრულიად წარი-
 გუეთო სასოებასა, არამედ სინანულითა კუალად განახლდით, ვითარმედ
 რომლისამე უდებებით სახლი იგი [B140r] დაძუელდის და განირყუნის და 30
 გონიერმან კაცმან ალაგის და განახლის იგი; ვითარმედ არარაოთ უნაკ-
 ლულეს არიან ახალსა ძუელი იგი შენებული, ეგრეთუ რომელსა უბრ-
 კუმეს ცოდვითა და დაეცეს სული იგი, არამედ სინანულითა კუალად 35
 განახლდეს იგი და ეგრეთ შეიქმნეს იგი, ვითარცა ყოლადვე უცოდველი,
 რამეთუ სინანულმან დაცემული სული აღმართის და, უცხოქმნილი იგი 40
 ღმრთისაგან, საყუარელად წარმოუდგინის იგი ღმერთსა. სინანულმან
 რა იგი შეამოხვოს სულსა, გაუწყო: განაშორის მისგან მყრალობად და 45
 განასურნელის; სინანულმან [E74r] დავრდომილი სული აღადგინის და 50
 მკელობელი აღმართის; შემუსრვილნი და წყლულნი განაცხოველნის.
 რბილდით სინანულისა მიერ სასუფეველისა მიერ მომატყუებელისა და 55
 ცოდვათა აღმწოცელისა და სიკუდილისა დამჭსნელისა და ცხორებისა
 დედისა. სინანული ეშმაკისა დამჭსნელი არს და განმდევნელი დევთა და 60
 დამორგუნველი და სულთა განმაახლებელი. გვა, სინანული, რომლისათვე 65
 წინაწარმეტყუელი იონა ივლტოდა პირისაგან ღმრთისა, რამეთუ უწყოდა
 მხოლოდსა ღმრთისაგან ბრძანებისა მისდა დროებად და რისხვისა მისზე 70

1 E-ში 73r-ზე ტექსტი გრძელდება 86-ე საკითხაგოთ. საკითხავის დასაწყისი რამ-
 დენიმე გვერდი E-ში არ იკითხება (73r-v, 74r). შედარებას ვაგრძელებთ 74v-დან.

- უკუნქცევად. ქადაგი იგი სიკუდილისა მტყუვარად გამოაჩინა სინანულმან, რამეთუ შენ მიემოხევ ღმრთისა ბრძანებასა ნინაველთათვეს. შენი იგი დააბრკოლე, ხოლო ნინეველთათვეს წყარო ცხორებისა უშურველად უწმე. სინანულითა ეზევია მეფესა სიკუდილისა წილ ცხორებად მიენიჭა.
- 5 პერ, სინანული ქუევან[B140v]ით ზეცად აღმყვანებელი! ანგელოზთა უხეშთაეხსო და ჰეშმარიტისა ღმრთისა საყდართა მიმყვანებელო და ღმრთისა თანამზრახველო, ვითარცა თვისისა სახლისაგან ფასი, ეგრეცა ღმრთისაგან უსასყიდლოდ ცნობა მიანიჭებენ. შენ რომელთა სულთა აქუნდე, ცხადი მებრ ნიჭი ხარ. კა, სინანულო, უგურნებელთა სენთა
- 10 წამალო და ადვილად მჯურნალო, [E74v] რომელმან თქუმულნი დაამშვდნი და რისხვანი დაშრიტნი და გულისწყრომა დააძინი და სიყუარულისა სანთელნი დაუშრებელად ადანონი! კა, სინანულო და გულსა შინა კაცისასა შექმნილო, მეყსეულად ცოდვათა შინა დადგრომილო, შენ გპოვა ნეტარმან დავით და შენ გამო თრისა მისგან ცოდვისა – სიძვისა
- 15 და კაცისკლვისა – საუკუნოებსა მის გუემისაგან და სატანჯველისა დიდოსა განერა, სინანულმან კრულებანი ცოდვისანი განკვისნის და სულნი აცხოვნის². სინანულმან ცრემლნი ცხელნი თუალთა გარდამოაცურივნა და შებილწებულნი სულნი ნათლისდებისა სწორად გამოაბრწყინვნა. კა, სინანული მოკუდავისა კაცისათვეს შეიქმნა წამლად და უგუდავებად
- 20 მოანიჭა. შენ რომელსა სულსა აქუნდე, ეგრე თქუას: შავ ვარი მე და შუენიერ; შავ – ცოდვითა და შუენიერ – სინანულითა, რომელი-იგი შევიქმნა ბრწყინვალე სახიერებად³. პერ, სინანულო, პეტრეს თანამზრახველო და სავლეს წილ მბრძოლო და პავლეს თანამორბედო! შენ გპოვა ქრისტეს მკლველმან ფარისეველმან [E75r] და ქრისტე შთაცმულ იქმნა, [B141r] ვი-
- 25 თარცა გალილეველი; სინანული, დაცემულისა სულისა მფუფუნებელი, გული, ეკლისა გამომდებელი, მეყსეულად უუავილისა საღმრთოებსა გამომდებელ იქმნის და თქუეს ვიეომე თრბისა დაბერებულისათვეს, ვითარმედ სიმაღლესა ამაღლებულსა აღვდის და განშორებულსა წყაროსა შთაგარდის და კუალად განახლდის. ეგრეთ არს სინანული, რომელსა
- 30 აქუნდეს გულსა შინა თვისსა, სიმაღლესა ზეცისასა აღიწიოს იგი, წყარომან ცრემლთამან დაძუელებულებად იგი ცოდვათა განუგოვის და განახლებული იგი სული შეიმოსის. ამისთვისცა სული იგი სულსა მას მონანულსა ეტყვეს და განახლდენ, ვითარცა თრბისა, სიჭაბუე შენი. ესე უწყვდეთ, რამეთუ დიდი იგი, სულთა ჩუენთა მკურნალი, უოველთავი
- 35 საქმეთა უმეტება⁴ ამას აწუევდა და თქუა: ინანდით, რამეთუ⁵ მოახლებულ

2 სინანულმან კრულებანი ცოდვისანი განკვისნის და სულნი აცხოვნის E]- B.

3 „სახიერებაი“ სიტყვა წარმოდგენილია დაქარაგმებული ყორმით: „სხრბია“.

4 უმეტეს E] უკეთესად B.

5 ინანდით, რამეთუ B] ხოლო E.

არს სასუფეველი ცაოა. მოუგდეთ ამიერითგან სინანულსა⁶, მიხედეთ პირველთა მათ ნათესავთა და იგულეთ, რომელსა პრწმენა ღმერო. ვის სადა პრცხუენა მათგანსა⁷, ანუ ვინ დაადგრა შიშსა მისსა და მან დააგდო იგი, ანუ ვინ ხადოდა მას მჯურვალითა გულითა⁸ და მან უგულებელსუო? რამეთუ შემწყნარებელ და მოწყალე არს უფალი, მიუტევის ცოდვანი და აცხოვნის უამსა ჭირისასა. ნუ გრცხუენიან, შვილო, აღსარებად ცოდვათა, [E75v] რამეთუ არს სირცხული, რომელმან შეამოხურ⁹ ცოდვამ, და არს სირცხული, რომელმან შეამოხურ¹⁰ დიდებად და პატივი, რომელმან აქავე შეინანოს. ეპა, სინანულო, მოიღე¹¹ მიტევ[B141v]ებად ცოდვათა, რამეთუ წერილ არს¹² – ჯოჯოხეთს შინა ვინ ადგიაროს შენო¹³? პუნე¹⁴ 10
სოდე ცოდვათა შენთაოჟს, რამეთუ განმართლდე სიტყვთა შენითა და სძლო სჯასა შენსა. ცოდვათა სიჭაბუკისა¹⁵ და უმეცრებისა ჩემისა ნუ მოიგსენებ, უფალო; წყალობითა შენითა მომიგსენე მე, რამეთუ ესე ცხორებად, ვითარცა აჩრდილი, წარმავალ არს. სადა არიან დღვნი იგი საშუალენი შენი, რომელნი-იგი წარკდეს? სადა არიან ჭირნი იგი? არა-მე, 15
ვითარცა ნისლნი, ნიაგქარითა განჭრილნი, წარკდეს-ა? ნუ ხოლო ამის ცხორებისათვეს ეკრძალები, არამედ უფროს ხოლო მერმისა მისოჟს. მოიგსენე, რამეთუ ესრეთ იტყვს: მერმეცა და უკუნისამდე არა სცოდო; განიგულენ დღენი იგი და ჟამნი განსლვისა შენისანი, ვითარ-იგი იდვა ცხედარსა ზედა, რაბამ იყოს დღე იგი. მას ჟამსა ჭელ-იწიფო-ა შენ თა- 20
ვისა შენისა შეწევნად? განიგულენ და იხილენ, რომელნი-იგი გარე-მოგა- დგენ მეგობარნი და მომძენი, მმანი და ნათესავნი სახლეულნი, ყოველივე ერთბამად მჯურვალედ ცრემლოოდიან [E76r] შეუწევნელად და იჭირვო- დიან შენთვეს და ვერარას სარგებელ გეყვნიან¹⁵. ეგრეთვე მსგავსად შვილნიცა გარე-მოგადგენ და მამისა წმასა ჩუეულად ეძიებდენ, ტიროდიან და 25
შენ არარა გესმოდის. და ცოლი შენი, სალმობიერი და თმად გარდატევ- ებული, სიკუდილსა ინატრიდეს წინაშე შენსა. [B142r] ანგელოზი საშინელნი თანანადებსა სულისასა მოგდიდენ თუალუხუავად, არამედ უკუეთუ დირსი იპოვს სული იგი პატივისათ, მაშინ ანგელოზთაგან უუ- ფუნეულ იყოს იგი; უკუეთუ უწყალო იპოვს სული მოყვასთა თჯსთაოჟს, 30
მაშინ უწყალოდცა დაისაჯოს იგი, რამეთუ საშჯელი უწყალო არს მათ-

6 სინანულსა B]+კადნიერებით E.

7 ვის სადა პრცხუენა მათგანსა B] და პრცხუენა E.

8 მჯურვალითა გულითა E]-B.

9 შეამოხურ B] შეამოხურის E.

10 შეამოხურ B] შეამოხურის E.

11 მოიღე E] მიიღე B.

12 წერილ არს B]-E.

13 შენო B] შენ უფალსა E.

14 შენსა, ცოდვათა სიჭაბუკისა B]+თქუ შენ ცოდვა შენი, ცოდვა სიჭაბუკისა E.

15 და ვერარას სარგებელ გეყვნიან B]-E.

- თვს, რომელთა არა ყონ წყალობად. შევედ საუნჯესა სულისა შენისასა და იხილე, რომელი-იგი გიქმნიეს და შეაწონენ კეთილნი საქმენი შენი ბოროტოა მათ შენთა და იხილენ იგინი. უკუეთუ უდიდეს იპოვნენ ბოროტნი საქმენი შენი, დაფარენ იგინი ქველისაქმითა და ეგრე ეპრძალე, 5 ვითარმცა თუალითა შენითა პხედავ მას ძკრისსაქმეთა შენთა; ეკრალე მატლისა მისგან განუსუენებელისა; ეკრძალე სიბეჭდესა მას მღვმისასა და ცეცხლისა მისგან უშრეტისა და საშინელისა. და ცეცხლი იგი ვერ დაშრტების, [E76v] ჭეშმარიტად ოქუმად ლირსვე, გარნა სინანული ერე- ვის. ჰპა¹⁶, სინანული, რომელმან ცეცხლი საუკუნო დაშრიტის¹⁷ და მატ- 10 ლი იგი დაუძინებელი¹⁸ წარწყმიდის და სიბეჭდე იგი განაქარვის¹⁹! ჰეა, სინანულო, ქალაქი და გოდოლო, ანუ რომელსა შინა მამა, ძე და სული წმიდავ სუფევენ! ჰეა, სინანულო, რომელმან საწერტელი სიკუდილისა მოჰკუეთე და ეშმაკი ფერგითა დასთორგუნე და ვეშაპი მოჰკალ, რამეთუ ქრისტესა უგალობდი და ცხორებად გამოაბრწყინვე²⁰! ჰეა, სინანულო, 15 რომელმან გლოვასა შინა სიხარული²¹ [B 142v] გამოაბრწყინვე და ცრემ- ლითა ცეცხლი იგი საუკუნო დაშრიტე! ჰეა, სინანულო, რომელმან ცრემ- ლითა მით დასთესი გლოვა და სიხარულით მოიმპი ნათელი! ჰეა, სინ- ანულო, რომელმან ძაბითა და ნაცრითა²² ბრწყინვალე იგი სამოსელი ქრისტესი შენ თავისა შენისა მოიმზადი²³! სინანულმან სიმყრალე ცოდ- 20 ვათა განწმიდის და სურნელებად იგი სულისა წმიდისა²⁴ შეიმოსის; სინ- ანულმან ძრწოლა იგი კაენისებრი განაშორის და სულგრძელებად [E77r] იგი და სიხარული უბიწოებისა შთააცჟს. ჰეა, სინანულო, მშვდობისა სახლეულო და მეგობრისა თანამყოფო, სიყუარულისა მეუდლეო, სასოე- ბისა და სურნელებისა ყუავილო! ყოველი, რომელნი გძოვდენ, ოქროს- 25 ფერ კრავ იქმნენ, ძოწეულისფერთა მათ ზრახვათა სამებისათა იტყოდი- ან. არამედ ამისთვის არა განვაგრძევნ სიტყუანი ესე. აწ უკუე²⁵ მოშურნე ვინმე იპოვნენ ამისთვის. ამიერითგან საფასე იგი სიტყსა დავპიტკლო პირველისა ქმნულთა მათ განსასუენებელთა და ოქუენ წარგმართნე, რომელსა შინა კეთილი სულნელებად და შუენიერნი ახალნერგნი, 30 რომელნი-იგი დმერომან მამათა ჩუენთამან საზრდელად ეკლესიათათვს

16 ჰპა E (ყველგან)] ჰეა B.

17 დაშრიტის B]-E.

18 დაუძინებელი B] განუსუენებელი E.

19 იგი განაქარვის B] მღუიმისა დაავაგის E.

20 გამოაბრწყინვე B] გამოაბმწუანვი E.

21 სიხარული B] ნათელი E.

22 და ნაცრითა B]-E.

23 შენ თავისა შენისა მოიმზადი B] მოიმზახე E.

24 სურნელებად იგი სულისა წმიდისა B] განგბულებად სულნელებისად E.

25 აწ უკუე B] ნუკუე E.

დაპნერგნა ქრისტეს იესუსის მიერ, უფლისა ჩუენისა, რომელსა შეუნის²⁶ დიდებად თანა მამით და ყოვლადწმიდით სახიერით და ცხოველსმყოფელით [B143r] სულით²⁷ აქ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ²⁸.

კურთხეულ არს ქრისტე, ღმერთი ჩუენი. სრულ-იქმნა წმიდად ესე მარგალიტი. ქრისტე, შენ მიმაღლე აღსრულებად ამათ მცნებათად მეოხებითა წმიდისა იოანე ოქროპირისათად ამათისა წერისა მიზეზსა და მოღუაწესა და სასოებით მაიძულებელსა მონასა შენსა ცოდვილსა ამბროსის. ამგნ იყავნ.²⁹

5

-
- 26 რომელსა შეუნის B] რომლისად არს E.
- 27 თანა მამით და ყოვლადწმიდით სახიერით და ცხოველსმყოფელით სულით B] სულით წმიდითურთ E.
- 28 E-ში 86-ე საკითხავს მოსდევს კიდევ ერთი საკითხავი: „ოქტომედი წმიდისა იოვანე ოქროპირისად წიგნისკითხვისათვეს და დაყუდებისა“ (77r-91r). „მარგალიტის“ შემცველ არც კრებულში ეს საკითხავი არ შედის. ამიტომ წვენ ის არ მიგვაჩნია „მარგალიტის“ შემაღებენედ ნაწილად და აქ არ წარმოვადგენთ. ვკიქრობთ, ამ შემთხვევაშიც უნდა ვივარაუდოთ, რომ სხვა კრებულების მსგავსად, „მარგალიტს“ მოსდევს იოანე ოქროპირის არამარგალისერული სწავლა იმის აღნიშვნის გარეშე, რომ კრებული „მარგალიტი“ დასრულებულია.
- 29 A 733 (B), 143r.

ლექსიური

პ

ანდამანტი / ანდამატი ალმასი: „ეჭა, ვითარ არა განვიდა წორცოაგან ანდამანტისა მსგავსი იგი და მწნე სული მაროლისად მის“ 12,101,12¹. „რავ იგი, ანდამატისა მსგავსი, რომელსა შეემთხვა ესე ყოველი და არა იდრტჟნა“, 4,73,1.

არარავთ არაფურით: „აჩრდილისა და სიზმრისა არარავთ უმტკიცეს ვართ“ 36,154,2.

არასაღმე არანაირად: „არასაღმე სტკიოდა მათი და ამისთვეცა მოი-ომენდა“ 4,73,12.

აქა-ვ აქაური: „აქასა ჭირსა სასოებავ აქაუს“ 9,90,23.

აღდგინება წაქეზება; აღძვრა, აღმართვა: „კაცი ოუ უზეშთაესი ჩუ-ენი განვარისხიო, მოხუაიშნენი აღგაღგინნით..., რავთამცა დავატკბეო კაცი იგი ჩუენოჟს?“ 7,84,9-10. „სხეუანიცა ყოველნი აღაღგინენ ლოცვად მისთვა“ 33,150,11.

აღდუღება შეშფოთება: „იხილე, ვითარ არა შეშფოთნა და არცა აღ-დუღნა გონებითა“ 12,101,1.

აღმაღლება გაამაყება, გაამპარტავნება: „გულისჯმა-ყავ, ვითარმედ ამისთვეს შეემთხვა (ბოროტი 6.მ.)... რავთა არა აღუმაღლდეს გონებავ, რამეოუ ჭირი დაამდაბლებს სულსა“ 4,76,17.

აღნაღგინები სარგებელი: „ღმერთი დაუტევე მოვალეს შეიძლოა შენთა..., რამეოუ აღნაღგინებითურთ მოსცეს ყოველივე“ 77,214,7-8.

აღხუმა აყვანა: „აღიხუნენ ანგელოზთა მრისხანეთა და მიზიდვიდენ იძუ-ლებით ... გეგენიად ცეცხლისა“ 9,90,9.

1 სალექსიკონო ერთეულის შემცველი კონტექსტი დანომრილია შემდეგნაირად: საკოთხავის ნომერი, გვერდი, სტრიქონი. რომაული ციფრებით დანომრილია ყოველი თავის პირველი, ე. წ. ძირითადი საკითხავი, ისევე, როგორც ეს არის გამოცემულ ტა-ქსტში.

ახოვანი-ი ძლიერი: „იხილეთ-და მოღუაწე ესე ახოვანი?“ 4,74,19.

ახოვნება-ი სიმამაცე, სიმხნევე; გამჭრიახობა: „ამისთვის, რომელი საშიშთა საქმეთა შეპრაროვებენ, ღმრთისათვს ჩანს მათი ახოვნება“ XXXI,146, 15. „ჯერ-იყო, რადომცა გამოაჩინა ბუნებისადცა იგი სიყუარული და კუალად – გონებისა იგი ახოვნებადცა“ 4,73,48.

ახოვნად მხნედ: „ბრძოლასა შინა ... ახოვნად უქმს შესლვად“ 2,67,17.

ბ

ბარე ბარემ: „ბარე ისმინეთ და შეიკდიმეთ“ 36,156,5.

ბასრობა-ი დაცინება, აბუჩად აგდება: „ამისთვისცა დმერთი აყუედრებდა მას და უგუნურებასა მას მისსა ბასრობის სახედ გამოაჩინებდა“ 67,200,8.

ბაყლ-ი ჭუჭყი: „კიდობანსა მას შინა ... შოადვას სამოსელი ხენეში, სავსე ბაყლითა და სიმყრალითა“ 15,107,22.

ბევრ-ი ათი ათასი: „გითარ-იგი ერთ თდენ ადადო პირი თვისი და ხუთი ბევრი ერთბამად მოინადირა“ 30,143,2.

ბევრეულ-ი მრავალი, ათასობით: „ფრიადითა სიხარულითა ადავსნა ესეოდენთა ბევრეულთა მოქცევითა“ 30,143,1.

ბევრისბევრეულ-ი ურიცხვი: „ბევრისბევრეული იყვნენ ცოდვილნი“ 29,139,7-8.

ბრალ-ი დანაშაული, ცოდვა: „კაცნი დაადგინნა მოძღურად..., რომელთა აქუს უძლურებად და ბრალთავე თანამდებარე არიან“ 22,114,10.

ბრკუმა შეცდენა: „და ესეცა დავითის მიერვე საცნაურ არს, გითარ-იგი უბრკუმა და დაეცა მრუშებითა და კაცისკლვითა“ 7,86,18.

ბუნება-ი აქ: არსება (თვისება, ხასიათი): „იხილეთ უკუკ, ვითარ გამოცადა ღმერთმან ბუნება (A) მისი (გონებად მისი B)“ 12,99,18.

ბუნებით-ი ბუნებრივი: „ბუნებითისა წყალობისა და სიყუარულისა მაშინ განლევად იქმნების“ 25, 125, 10.

ბუნებისა-დ აუცილებელი, საჭირო: „ვჭამოთ, რათოა ვცხორებდეთ..., მეტი იგი და უზომოდ განვაგდოთ და ბუნებისასა ოდენ მივიღებდეთ“ 46, 173, 5.

ბ

გამოუცდელ-ი მოუმზადებელი, გამოუწრობელი: „ნუვაუ სხუ-ათა უქადაგებდე და მე გამოუცდელ ვიპოვ“ 22, 117, 1.

გამოჩინება გამოჩინა: „გამოაჩინე სოფელსა შინა ესევითარი კაცი“ 30, 142, 2.

გამოკუება გამოკლება; დაშორება, დაცილება, მოკლება: „ვერცა ოუ სიტყვს თქუმად შემძლებელ ვართ, ოუ რაბამისა დიდებისაგან გამოვეწუებით“ 9, 90, 5. „გერ გულისჯმა-ვყოფთ ეშმაკისა სიბოროტესა, რომელი ვა გპუენებს აჩრდილსა, რათოა გამოგუაგუნეს ჭეშმარიტებისაგან“ 83, 221, 13.

განგება ზრუნვა, მოწესრიგება: „ხოლო შენ, უბუეთუ ბრძოლად განხედი, ანუ შორსა გზასა წარხედოდი, არა იტყვ თუ: მოვიქცე და მაშინ განვაგო სახლისა ჩემისათვე“ 7, 87, 22.

განგებულება-დ განზრახვა: „დრტვნვიდა განგებულებათათვს ღმრთისათა“ 25, 126, 5-6.

განგონჯებულ-ი კეთოვანი: „ვითარცა ვის ასხენედ წელნი განგონჯებულნი“ 60, 188, 27.

განკითხვა-დ აქ: განსჯა: „უპუეთუ გნებავს განკითხვა, რომელსა შინა არს სარგებელი სულისა და არა სავნებელი, დასჯედ და შეიკრიბე გონებად შენი“ 85, 224, 1.

განკრძალვა გაფრთხილება: „შემდგომად შენდობისაცა აღუჩოცელად დაწერა გონებასა შინა თვესა, რათოა განაკრძალებდეს თვესა თვესა“ 21, 113, 14-15.

განმცდელ-ი / განმცემელ-ი გამომცდელი, მაცდუნებელი: „სიმ-

დიდრე განმცდელი (C) [განმცდელი (BDE)] არს ბოროტთა მწმარებელთა მისთათვე“ 82,219,11.

განოტება მოშორება, მოცილება: „განიოტენით სიტყუანი მათნი“ XIII,104,5.

განოტება-ა განდევნა, გაძევება: „მკეცმან, ადგილსა რად ერთსა მრავალი ჟამი დაყვის, ძნელ იქმის მიერ განსაოტებლად“ V,82,18.

განრღუეულ-ი ფიზიკურად ყოველმხრივ ნაკლული, დაშლილი, „ქორც-გონჯიანი“ (სულხან-საბა): „საონოებისა მუშაკი, დადაცათუ ყოვლით კერძო განრღუეულ იყოს, ყოველთა უძლიერეს არს და უმჯნეს“ 29,141,1.

განრყუნილ-ი წახდენილი, განადგურებული: „ოდესმე ქვად ადმოილის და ოდესმე – ასოდ შვილისად და შემუსრვილნი გუამნი მათნი --- და ოუალნი განრყუნილნი“ 4,72,13.

განსხირპვა განრთხმა: „მათ ასონი მისნი ძელსა ზედა განუსხირპნეს“ LXXXIV,222,15.

განსხმა გადახვეწა: „განვისხენით სახლთაგან და ვიმალვით მთათა შინა“ XXXVII,158,18.

განუგებელ-ი აქ: შემთხვევითი, მოუფიქრებელი, განუწესებელი: „რაისათვალს უკუე არა დაიქცევის სოფელი ესე, უკუეთუ განუგებელ არს?“ 62,194,15.

განფრდილ-ი მოცული, გახვეული: „მორწმუნე და ცოდვათა შინა განფრდილი საცინელ არს ყოველთაგან“ 15,107,15.

განფრთხობა გამოფეიზლება: „განვიფრთხოთ, შ ძმანო, და ჩუენცა ვაჩუენოთ სინანული“ 22,117,3.

განქიქებულ-ი შერცხვენილი, გაკიცხეული: „მიზიდვიდენ გჭკენიად..., განქიქებულთა წინაშე ყოვლისა დაბადებულისა“ 9,90,11.

განყენებულ-ი მოშორებული, განთავისუფლებული: „იყო კაცი მართალი,... განყენებული ყოვლისაგან ბოროტისა“ 46,174,2.

განყოფა-ა მოშორება: „ბუნებითი იგი სიყუარულისა მისისა განყოფად მწუხარება არს“ 33,149,23.

განყოფილება-მ განსხვავება, განცალკევება, გამოყოფა: „ფრიად განყოფილებამცა კეთილისავ და ბოროტისავ არს ჩუქნ თანა“ 29, 136, 3.

განჩინება დაწესება, დადგენა: „მოვიდა მათდა წინაწარმეტყუელი და განუჩინა მათ განჩინებული იგი“ 6, 83, 19.

განჩინება-მ დაწესებული, დადგენილი: „რომელი ... სიტყვსა მიცემისა თანამდებობასა და საშინელსა მას განჩინებასა მარადის იგონებდეს“ 26, 129, 19. იხ.: განჩინებულ-ი.

განჩინებულ-ი დადგენილი: „მოვიდა მათდა წინაწარმეტყუელი და განუჩინა მათ განჩინებული იგი“ 6, 83, 19. იხ.: განჩინება-მ.

განცოფებულ-ი ჭკუიდან გადამდგარი: „არაცა ევლტოდა მამასა ოჯსსა, ვითარცა განცოფებულსა“ 12, 103, 21.

განძება გაძევება: „შურმან განაძო მაცხოვარი, ხოლო შენ, მოკუდავი, არა-მე განგაძოს-ა?“ LXXXIV, 222, 20-21.

განჭრილ-ი გაფანტული: „სადა არიან ჭირნი იგი? არა-მე, ვითარცა ნისლნი, ნიავქარიოთა განჭრილნი, წარკდეს-ა?“ LXXXVI, 227, 16.

განხეთქა აქ: დასრულება: „განხეთქით განვხეთქო მეფობაი შენი“ 7, 87, 4.

განხეთქა-მ განხეთქილება: „განხეთქით განვხეთქო მეფობაი შენი“ 7, 87, 4.

გარდარეულ-ი უზომო: „არა მოექსენნეს გარდარეულნი იგი მისნი ბოროტნი“ XXXVII, 157, 18. „ნუ იქმ გარდარეულსა მას კაცომოყუარებასა მიზეზ უმადლოებისა“ 76, 212, 12.

გარდაგდა გადახდა: „უკუთუმცა არა მშკდ და მდაბალ ვიყავ, არამცა სხუათა-იგი სიკუდილისა თანანადები მე გარდამეჭადა“ 49, 178, 8.

გარესკნელ-ი გარეშე სივრცე, აქ: ჯოჯოხეთი : „მოიგონე ... ღრჭენავ კბილთავ და ბნელი გარესკნელი“ 36, 155, 8. იხ.: ტარტაროზ-ი.

გონების უფალ-ი სწორად მოაზროვნე: „უწყი, ვითარმედ არავინ გონებისა უფალი იგლოვნ მართლისათვს შესუენებულისა, არამედ უფროვსად იხარებნ“ 33, 149, 11.

გულისთქუმა-ი სურვილი: „დაბნელებულ ვიყვენით გულისთქუმისა მისგან“ 17, 109, 2.

გულისკლება-ი წყენა: „ჩუენ რავ სიტყუად მიუგოო დმეროსა, რომელნი არცა ერთსა გულისკლებასა მოვითმენ?“ 4, 75, 14. „რომელი ... ღუაწლოთა და გულისკლებასა შინა იყოს, არცა თუ მოეცალების წურთად ვნებათა“ 2, 67, 11.

გულისსიტყუა-ი ფიქრი: „ვეძიებდეთ, თუ რომელი გულისსიტყუა მოვი- გონეთ, შემაგინებელი სულისაი“ 22, 116, 3. რომლისა გულსა დანერგულ არს გულისსიტყუა და სიძულილი ყოვლისა კეთილისა საქმისა“ LXXXIV, 223, 20.

გულსავსე-ყოფა დარწმუნება: „უკუეთუმცა გულსავსე-გყო, თუ შემ- დგომად წელიწადისა ერთისა ქალაქი ესე დაეცემის..., არამცა მუნ ისწრაფე- ასაყოფელისა მოგებად, რომელი არა დაეცემოდა?“ LXXVI, 88, 21.

გულფიცხელ-ი აქ: ძლიერი, ძალა-დონით სავსე: „ძენო კაცოანო, ვი- დღრემდის გულფიცხელ ხართ, რად გიყუარს ამაოება და ემიებო სიცრუვესა?“ 54, 183, 2.

ღ

დაბაყლებულ-ი გაჭუჭყიანებული: „ვითარცა ვის ასხენედ პელნი... დაბაყლებულნი“ 60, 188, 28.

დაბძარვა დაგლეჯა, დაფლეთა: „არა დაპძარენ-ა ჭორცნი მისნი?“ 4, 75, 1-2.

დაბძარულ-ი დაგლეჯილი, დაფლეთილი: „ოდესმე ქვად აღმოიდის და ოდესმე - ... შემუსრევილნი გუამნი მათნი და დაბძარულნი ტპნი“ 4, 72, 12.

დაგება შერიგება: „დაუგა ძმასა შენსა და მოეხვე“ 69, 202, 24.

დადგომა-ი შეჩერება, შეწყვეტა, წინააღმდეგობის გაწევა: „უპ- ეთუმცა ჯოჯოხეთსა არა მოელოდეთ, ვინმცა დაუდგნა ჩუენთა უსჯუ- ლოებათა?“ 24, 120, 14.

დადება-ი აქ: გაღება, მიცემა: „არა სულისავცა ჯერ-იყო-ა ამისთვის დადებად და ... მონაგებისა ჩუენისა მიცემითა გამოწსნად თავთა ჩუენთა

სიკუდილისაგან?“ 78,214,16.

დაკლებული-ი დამცრობილი, დამდაბლებული: „რომელმან ჯუარს-აცუას თავი თვის შრომითა ... და სხეულ იყოს შერითა, დაკლებულ და ნარჩევ არს წინაშე ქრისტესა“ LXXXIV, 223, 28.

დალტობა დასველება: „ცრემლითა ჩემითა სარეცელი ჩემი დავალტო“ 7,85,21.

დამარხვა-ი დაცვა, შენახვა: „გუნებავს... შეუგინებელად დამარხვა ტაძრისა მის“ LXXXVI, 225, 7.

დამჭირვა-ი შეპავება: „სხუასა რაღსამე მოწევნულსა საქმესა ზედა შემაწუხებელსა არა ჯერ-არს მწუხარებავ, არამედ დამჭირვა გონებისა დაწყნარებით“ LXXIII, 207, 20.

დანახეთქ-ი ნაპრალი, უფსკრული: „მდიდარსა მას ესმა, ვითარმედ: „დანახეთქი დიდი ძეს“ 9,90,15.

დაპება დაგლეჯა: „უკუეთუ სამოსელი დაიპო და ომანი დაიფხურნა, ... ნუ გიკპრს“ 4,73,8.

დარიდება მორიდება, თავის შეკავება: „უკუეთუ კაცსა ვხედვიდეთ წინაშე ჩუენსა..., დავერიდებით ცოდვისა ქმნად“ 19,111,4.

დაუგებელი-ი შეურიგებელი: „ეშმაკნი ჩუენნი არიან დაუგებელნი მტერნი“ XVIII, 201, 13.

დაფარვა დამალვა: „უფალო, .. არა დაჭვარე პავლე, არამედ გამოაჩინე სოფელსა შინა ესევითარი კაცი“ 30,142,1-2.

დაფხურა დაგლეჯა: „უკუეთუ სამოსელი დაიპო და ომანი დაიფხურნა..., ნუ გიკპრს“ 4,73,8.

დაქცევა-ი დამხეობა, განადგურება: „უფროვს ყოვლისა მუნ ისწრაფიან წინააღმდეგომისა მის ეტლისა დაქცევად“ 66,199,25.

დაყენება შეჩერება: „სწრაფით მით წოდებისავთა დააყენა პელი და-კლვისაგან“ 12,102,4.

დაცადება შეწყვეტა: „არავე დააცადის ვაჭრობად, კუალად აღზდის ნა-
გსა და კუალად წარვლნის გზანი იგი“ 8,88,20.

დაცემა დამხეობა: „ესმა, ვითარმედ სახლი დაეცა შვილთა მისთა ზედა“
3,68,5.

დაჭირვება მოკლება: „უპულუ საფასე დაგაჭირვა, ოვს-იდევ განუ-
რისხველად“ 69,203,1.

დაჯსნა დაუძლურება, განადგურება: „ნუ დაჯსნდები, არამედ უფრო-
სად განმჯნდი“ 4,77,12.

დაჯსნილი-ი ზარმაცი, არასრულყოფილი: „ვინავოგან დაჯსნილ
ვარო და ესრეთ აღვივსებო მუცელსა ჭამითა, ...ამისთუს, ვითარცა წამალი,
მოგუცა მარხვისა სჯული“ XLV, 172, 19.

დაჯსნილობა-ი სიზარმაცე: „უპულუ გამოიძოოს დმერთმან უდებებად
ჩუენი .. და დაჯსნილობა ...“ 44,170,10.

დევ-ი ეშმაკი, უწმიდური: „სინანული ეშმაკისა დამჯსნელი არს და
განმდევნელი დევთა“ LXXXVI, 225, 29.

დილეგ-ი საკანი, ციხე: „უპულუ ამას სოფელსა შეეყენოს ვინმე დი-
ლეგსა ...“ 25,123,6-7.

დროება-ი დაგვიანება, დაყოვნება: „იონა ივლტოდა პირისაგან დმრთი-
სა, რამეთუ უწყოდა მხოლოდსა დმრთისაგან ბრძანებისა მისდა დროება“
LXXXVI, 225, 32.

ဂ

ერთიერთ-ი ერთმანეთი: „საყუარელისა მის შვილისა სიკუდილსა ზედა
რასამცა იქმოდა, რომელმცა გულისსიტყუანი არა დაერთვოდეს ერთიერთსა
ზედა“ 12,103,14.

ერთყოფა გამთლიანება, გაერთიანება: „არარავ არს სწორ სიყუ-
რულისა და ერთობისავ – ესე განყოფილსა ერთ-ჰყოფს“ X,95,1.

ესეზომი ამდენი: „შენ ერთი მოგიკუდა, ანუ ორი, ხელო მას – ესეზომნი ერთბამად“ 4,72,3.

ესეოდენი ამდენი: „მანმცა... ფრიადითა სიხარულითა აღაგსნა ესეოდენთა ბევრეულთა მოქცევითა“ 30,143,1.

ესოდენ მხოლოდ ესენი: „არა ოდენ ჰაერი განანაოლა, არამედ სულნიცა კაცოანი, და არა ესოდენ, არამედ ანგელოზნიცა სიხარულითა აღაგსნა ფრიადითა“ 30,142,15.

ესოდენი ამდენი: „პავლე, რომელი ესოდენითა პეთილითა შემგულ იყო“ 30,143,4.

3

გასხება სესხება: „რომელი სწყალობფდეს გლახაკსა, ავასხებს ღმერთსა“ LXXV, 211, 17.

გინა-ვ სად: „ვინავ უჩინო-იქმნა დიდი იგი შუებავ და მონათა მსახურებავ“ 36,155,12.

4

ზამთარი უამინდობა: „ნავსა შინა იყო და ზამთარი იგი დააცხრო“ 4, 78,15.

ზედამდგომელი აქ: მეთაური: „ზედამდგომელი უფროს ყოვლისა მუნ ისწრაფიან წინააღმდგომისა მის ეტლისა დაქცევად“ 66,199,24.

ზედაძსზედა ხშირად: „ზედაძსზედა ვიტყვ სინანულისათვს, რაოთა არცა ცოდვილი სახოჭარგუეთილ იქმნას“ V,81,2.

ზუაობა ამაყობა, ამპარტავნება: „ვიტყვ სინანულისათვს, რაოთა ... არცა მართალი უზრუნველ იქმნას და ზუაობდეს“ V,81,4.

თავსდება ატანა: „დადებ, ვითარცა ახოვანი მჯედარი და **თავს-იდევ**“ 74, 208, 16.

თავსდება-ვ ატანა: რომელთა ენების პატივისა მიღებად, ... „უძმს წყლულებათა **თავსდებავ**“ 2, 66, 17.

თანამდებობა-ვ მოვალეობა: „რომელი... სიტყვსა მიცემისა **თანა-მდებობასა** და საშინელსა მას განჩინებასა მარადის იგონებდეს“ 26, 129, 19.

თანამეინაგე-ვ თანამესუფრე: „მან **თანამეინაგედცა** დირს-ეო“ XXXVII, 161, 11. იხ.: თანამეპურისმტე-ვ, პურისმტე-ვ, ტაბლისმოდგამ-ი.

თანამეპურისმტე-ვ თანამეინახე: „დავით საულის თესლისა... **თანამე-პურისმტე** და ტაბლისმოდგამ პყოფს“ XXXVII, 161, 7-8. იხ.: თანამეინაგე-ვ, პურისმტე-ვ, ტაბლისმოდგამ-ი.

თანანადებ-ი ვალი: „უპუეოუმცა არა მშკდ და მდაბალ ვიყავ, არამცა სხეათა-იგი სიკუდილისა **თანანადები** მე გარდამეტადა“ 49, 178, 8.

თანაწარუვალ-ი აუცილებელი: „**თანაწარუვალ** არიან ჭამად და სუმად და ძილი და არავინ არს ამათგან კიდე“ 29, 137, 16.

თივა-ვ ბალახი: „ქუეყანავ, რომელ არავინ დასთესოს, არცა დანერგოს, არა აღმოაცენებს **თივასა**“ 53, 181, 22.

თუთმფლობელ-ი თავისუფალი: „კეთილად და **თუთმფლობელად** შეგუ-ქმნა დმერომან“ 29, 137, 11.

თვსობა-ვ მსგავსება, ნათესაობა: „მოშურნე არა შეიკდემს **თვსობისა** მისგან ბუნებისა“ LXVIII, 201, 14.

თუალუხუავ-ი მიუკერძოებელი: „არა არს იგი სამსჯავრო, ვითარ ამის სოფლისამ, ... **თუალუხუავ** არს სასჯელი და საშინელი მსაჯული“ 79, 216, 10.

თუალუხუავად მიუკერძოებლად: „ანგელოზი საშინელი თანა-ნადებსა სულისასა მოგწდიდენ **თუალუხუავად**“ LXXXVI, 227, 28.

o

იქიმდინ (A) / იქიმდენ (B) იქამდე: „მე და ყრმავ ესე წარვიდეთ იქიმდინ და ოყვანის-ვსცეო უფალსა“ 12,100,5-6.

იწროება-მ გაჭირვება: „წარვლეს სოფელი ესე ... ჭირითა და იწროებითა“ 4,76,2.

იშუეულ-ი ეჭვიანი: „ვიდრე ოდეს-იგი სიმდიდრე აქუნდა, იშუეულ იყო მისოპს ეშმაბი“ 3,68,17.

δ

გადნიერად თამამად, გაბედულად: „განვიდა დავითცა და გადნიერად ჰსედვიდა ლმრთისა მიმართ“ XXXVII,159,8.

გადნიერება-მ გაბედულება: „მრავალგზის უმეტესი პირველისაცა კადნიერებად (ABC) მივსციო მათ“ 7,86,16.

განონ-ი სასჯელი: „რავთა არა ... უზომოდ და უმეტესად ძალისა ჩუქნისა დასდებდენ კანონსა“ 22,114,10.

განჯარ-ი გარეული ვირი: „რაჟამს-იგი მიმსგავსებულ იყო მწერთა, ... პბორგნიდე, ვითარცა კანჯარი“ 71,205,12.

გაცად-გაცად-ი თითოეული „გაცად-გაცადსა ეგონოს, თუ მხოლოდ მე ვიტანჯები აქა“ 25,123,12.

გერეონ-ი ცვილის დიდი სანოელი: „რაო იქმნეს ჯმანი იგი და გალობანი... და განწყობილი კერეონებისად“ 36,156,1.

გიცხევა დაცინვა: „გარნა სხუაღმცა ეგიცხევდა, ვითარმედ: ესრეო განა-მრავლებს დმერთი შენი ნათესავსა შენსა უფროის ქშისა ზღვსა“ 12,98,12.

გნინ-ი მცირე, ცოტა: „რავსათვის ვზუაობოთ..., რაჟამს კნინ რამე სათნოებად ვქმნათ?“ 50,180,21.

გრულება-მ პატიმრობა, ბორკილების დადება: „იხილე ნეტარი პა-

ვლე, ვითარ საპურობილეთა და კრულებათა შინა ქადაგებდა“ 4,77,16.

კრძალვა გაფრთხილება: „ვეკრძალენით, რაოთა არა სასჯელად ჩუქნდა იქმნეს ლოცვად ჩუქნი“ 44,170,17.

გულა კიდევ, კვლავ: „უკუეთუ გულა სტანჯავს,... იტყა: „არასადამე მოწყალე არს“ 24,119,8.

ვ

ლიტონი უბრალო: „ლიტონისაცა კაცისათვს, გინა თუ უცხოვსათვსცა, მძიმე იყო ესე სიტყუად“ 12,97,13.

ლმობიერ-ყოფა თანაგრძნობა: „მკუდარი რავ ვიხილით, ლმობიერ-გიქმნით“ 33,148 15.

გ

მაღალი ამპარტავანი: „სამაგელ არს წინაშე დმრთისად ყოველი მაღალი გულითა“ 66,199,4.

მაღლოფა ამპარტავნება: „რასა პმაღლოფი, რად თანაზიარ ეშმაკისა იქმნები ამპარტავნებითა?“ 48,177, 1.

მებრ სწორედ; მხოლოდ: „მებრ მას, რომელსა ეშურებოდეს, გერ აგნებს მას ესრეთ, ვითარ თავსა თვესა“ LXVIII, 201, 28. „შენ რომელთა სულთა აქუნდე, ცხადი მებრ ნიჭი ხარ“ LXXXVI, 226, 9.

მექსა შინა უეცრად: „ნეტარი იობ ... მექსა შინა სიგლახაკესა შთავარდა“ 1,65,7.

მეჭამლე-დ ხარაზი: „პავლე კაცი იყო კილიკიელი მეჭამლე“ 29,141,20.

მიმდგომი მიმდევარი, შემსრულებელი: „სული ... მოღუაწეთავ ... არს ... წმიდავ და მიმდგომ ბრძანებათა სულისათა“ 46,173,20.

მისაგებელი სანაცვლო, სამაგიერო: „მუნ იტანჯნეს ცოდვილნი, სადა-იგი განმზადებულ არს მრჩობლი მისაგებელი“ XIII,103,9.

მიცვალება გადანაცვლება: „დირს-მყოფს მეუფებინა თუ სოფლად უმჯობესად მიმცვალებს“ 12,97,3.

მიხედვა შეხედვა: „რომლითა-მე თუალითა მიხედნა ყრმასა მას ..., რომლითა ეგულებოდა დაწუვად მისი?“ 12,100,10.

მიხუმა წაყვანა,წარომევა: „იტყოდა: „უფალმან მომცნა და უფალმანვე მიმიხუნა“ 4,73,6.

მკელობელ-ი კოჭლი: „ძმისწული მისი მკელობელი თავისა თვისისა თანა მიიყვანა“ XXXVIII,161,5.

მოგება-ღ მიღება,შეძენა: „სინანულისათვის და საონოებათა მოგებისათვის“ V,81,სათაური.

მომატყუებელ-ი მომასწავებელი: „უმეტესისა სასყიდლისა მომატყუებელ გექმნების საქმე ესე“ 4,77,11-12.

მომგებელ-ი შემძენი: „სიდაშნე და სიმდაბლე... საწადელ-ჰყოფნ მომგებელთა მისოა“ 48,177,12-13.

მორეწა-ღ შოგნა,შეძენა: „ვიწყიო ყოვლით კერძო მორეწად, რათა არა დაგუელიოს საფასე და სიყმილით მოგსწყდეთ“ 22,115,16.

მოსთულება დაკრეფა: „ნაყოფი ხისად მოისთლო და ხე იგი ვერ შეარყია“ 6,IV,28.

მოსყიდა-ღ ყიდვა: „აწ შესაძლებელ არს ადგილად მოსყიდა მისი“ LXXV, 212, 4.

მოსწრაფება-ღ სურვილი, მონდომება, სწრაფვა: „თვისითა მოსწრაფებითა იქმან ამას შეწევნასა თანა დმრთისასა“ 29,138,2.

მოტყუება დამართება; მოსწავება: „უკუეთუმცა ჩემმიერნი წყალობანი თავს-გესხენეს, არამცა მოეტყუა შენდა მათოა მათ ამბორის-ჟოფათა ებე ბოროტი“ 82,219,10. „ესრეო შიშმან გზენიისამან მოატყუას საშუებელი იგი სასუფელისაღ“ 26,130,2.

მოუგონებელ-ი წარმოუდგენელი: „მიანიჭოს მათ პატივი იგი და დი-დება მოუგონებელი“ 9,89,11.

მოქცევა გადარჩენა, ხსნა: „რამან მოაქცია დიდი იგი ქალაქი ნინევი

კართაგან სიკუდილისათა?“ XLV, 171, 9.

მოღება ჩამორთმევა, წართმევა: „მეფობავ შენი ... პელთაგან ძისა შენისათა მოუღო“ 7,87,6.

მოღუაწევა მზრუნველი, მშრომელი: „სული ... მმარხველისა და მოღუაწისავ იხილემცა, ვითარ არს შეენიერი“ 46,173,17.

მოყიდვა აქ: გამოსყიდვა: „მან სისხლითა თუსითა მოგვიყიდნა ჩუენ“ 50, 180,11.

მოცვა გარშემორტყმა, ალყაში მოქცევა: „რაჟამს მოიცვეს იერუსალიმი ასურასტანელთა...“ 48,169,21.

მოწყლვა-ვ დაჭრა, დასხეულება: „არა თუ მოწყლვა-ვ არს ძნელი, არა-მედ უკურნებელად დარჩომავ წყლულებასა მას შინა“ 8,88,16.

მოხუაიშნევა უკმაყოფილო: „კაცი თუ უზეშთაესი ჩუენი განვარისხიო, მოხუაიშნენი აღვაღგინნიო“ 7,84,9.

მოხუმა წართმევა: „ვერ გულისგმა-ვყოფო ეშმაკისა სიბოროტესა, რო-მელი მცირეთა ამათ დიდოა მათ მოგვდებს და მოგუცემს თიჭათა, რავთა მოგვხუნეს ცანი“ 83,221,12.

მოგდა მოთხოვნა, გადახდევინება: „ყოველსა კაცსა სიტყუამ მოეპა-დების საქმეთა თუსთაოჯს“ 25,126,1.

მოგდომა აქ: დაბრუნება: „შეგბწყნარებს ტბბილად, უკუეთუ თდენ, ვი-თარ ჯერ-არს, ესრეთ მოუკიდეთ“ 7,85,11.

მროწეული ნახირი, ფარა: „არა მოწეულდენ-ა საცხოვარნი მისნი და რე-მაკები მისი და მროწეულები მისი?“ 4,75,1.

მსთუად ადრე, ნაადრევად: „შ, ყრმაო საწყალობელო, მცხუდად შო-ბილო და მსთუად მიცემულო!“ 12,99,2.

მყუდრო-ვ მშკდი: „მძღეუქმნეს მართალნი დაწყნარებითა, მყუდრონი და მდუმარენი“ LXXXIV, 223, 3.

მცხუედად დაგვიანებულად: „შ, ყრმაო საწყალობელო, მცხუედად შო-ბილო“ 12,99,1-2.

მძღავრი მოძალადე: „ქაცსა თანა მძღავრსა ... ევედრებოდის ბოროტისა რახსამე არა ქმნად“ 29, 137, 3.

მწარე-ვ სასტიკი; აქ: დამღუპველი: „რომელნი-იგი მონანი არიან ჭო-რცოანი და მწარისა ამის საწუთოოსანი“ XXIII, 118, 1.

მწუბება ტალახში ამოგანგლვა, სიბინძურეში, წუმპეში გორვა: „ვითარცა დორნი, ქუედადრეგილ არიან მუცლისა მიმართ მარადის და მწრესა შინა იმწუბებიან მრავალნი ჩუენგანნი“ 14, 106, 23.

მწულილი წვრილი ფული: „ვინმცა იყო ესრეთ გლახაპ, რომელ ორ-ნიმცა მწულილი არა აქუნდეს?“ LXXV, 210, 3.

მწყერმარგილი მწყერი: „მწყერმარგილი მოსცა მათ ზეცით და წყალი იოხოვა და არა ასუეს“ LXXIV, 226, 6.

მხოლოდშობილი დედისერთა: „ვითარ შეუძლო შეკრვად საყუარელისა მის და მხოლოდშობილისა?“ 12, 101, 14.

მხოლო-ვ მარტი: „იონა ივლტოდა პირისაგან დმრთისა, რამეთუ უწყოდა მხოლომსა დმრთისაგან ბრძანებისა მისდა დროებად“ LXXXVI, 225, 32.

მჯედრობა-ვ ჯარი: „არავინ შევალნ მჯედრობად და თვინიერ წყობისა მოედინ გპრგპნსა მოღებად“ 4, 77, 8.

მჯნე-ვ მამაცი, მხნე: „ახოვნებამცა მჯნეთა გაცოად არა ჩნდა“ XXXI, 146, 10-11.

6

ნაბრძლი ნაჭრილობევი: „ესრეთ უჩინო-ყოს წყლულებად იგი მგუ-რნალმან მან სახიერმან, რომელ არცადა თუ ნაბრძლი ჩანდეს“ V, 82, 7.

ნამეტნავი ზედმეტი: „შესაძლებელ არს ... პოვნად სასყიდლისა უმეტეს მათსა, რომელნი ფრიადისაგან მისცემდენ ნამეტნავსა, რომელი არა საზომსა ნამეტნავისასა ჰქედავს, არამედ გონებასა მიმცემელისასა“ LXXV, 210, 4-5.

ნარჩევი უარესი: „რომელმან ჯუარს-აცუას თავი თვისი შრომითა ... და სწეულ იყოს შურითა, დაკლებულ და ნარჩევ არს წინაშე ქრისტეს“ LXXXIV,

ნატრა-ვ ნატგრა, შენატრება: „რაოთა ვიცოდით, ოუ ვისსა ჯერ-არს ნატრამ, ანუ ვისა – არა ნატრა“ 4,77,5.

ნიავქარ-ი ძლიერი ქარი: „ადდგენ მის ზედა დელვანი და ნიავქარნი და იგი არავე შეირყიოს საონოებისაგან“ 3,70,5.

ნივთ-ი საგანი: „ნივთ საუკუნოებსა ცეცხლისა ვიქმნებით“ 22,116, 13.

ნიჭ-ი საბოძვარი: „ხედვიდა ნიჭთა მიმცემელი ღმერთი“ XXXVII, 158,16.

პ

პაემან-ი პირობა: „ოდეს უპუჟ მომცემ თანანადებსა მას, ოდეს იყოს პაემანი?“ LXXV, 87, 43.

პალატ-ი სასახლე: „უგუეთუ ქუეყანისა ამან მეფემან განაგდის ვინმე პალატით ... უძრეს ყოვლისა სატანჯველისა უჩნდეს სირცხვლი“ 9,89,20.

პერულ-ი ქაფი: „მსგავს არს კაცი... პერულსა წყალთა ზედა, რომელსა წამისა შინა უჩინო-იქმნის“ 67,200,16.

პირველ უწინარეს: „უკუეთუმცა იცოდა კაცმან თუსი აღსასრული, ყოლადვემცა არა ერიდებოდა პირველ მის დღისა ბოროტისა ქმნად“ XXXI, 146,8.

პირმშო-ვ თავდაპირველი: „ამისთვის ზედაისზედა შემოვიდებ მისთვის სიტყუასა და ვითარცა პირმშოსა რასმე ხატსა, ვხედავ სულსა მისსა“ 30,143, 15.

პოვნება ყოფნა, ჩავარდნა: „ნუუკუე ვიპოვნეთ სინანულსა შინა უამსა სიკუდილისასა“ 8,88,15.

პურისმტე-ვ თანამესუფრე, თანამეინახე: „ტაბლასა თუსსა პურისმტე ეო“ XXXVII, 161,5-6. იხ.: თანამეინაგე-ვ, თანამეპურისმტე-ვ, ტაბლისმოდგამ-ი.

რემაკ-ი ჯოგი: „არა მოსწყვდენ-ა საცხოვარნი მისნი და **რემაკები** მისი?“ 4,74,21.

ს

საბეჭ-ი დაბურული, ხშირფოთლოვანი: „აჲა, ვერძი ერთი ეკიდა რქითა ნერგსა მას **საბეჭსა**“ 12,102,15.

საკრველ-ი ბორკილი: „დილეგსა შინა პოვა მტერი თუსი, სამითა **საკრველითა** შეკრული“ XXXVII,157,15.

სალმობიერ-ი ტკივილიანი, დატანჯული: „ცოლი შენი, **სალმობიერი**..., სიკუდილსა ინატრიდეს“ LXXXVI, 227, 26.

სამღერელ-ი სათამაშო (დამორჩილებული): „არად სარგებელ არს, უკუეთუ ვინმე ქრისტეანი იყოს ..., ხოლო ყოველთა ვნებათა **სამღერელ** იყოს“ 15,107,13.

სარგებელ-ი საჭირო, აუცილებელი, სასარგებლო: „ხოლო ჭირი იგი ოდენ შეემთხუევის და **სარგებელსა** მისგან ვერარასა შეიძენენ უთმინოებითა მათითა“ 64,196,20.

სართულ-ი სახურავი, ჭერი: „რად არს ამის სიგლახაკისა უმეტეს, ოდენ არცა თუ **სართული** აქუნდეს?“ 4,71,10.

სარკინებელ-ი საბრძოლო, შესარკინებელი ადგილი: „**სარკინებელი** იყო ქუაბი იგი“ XXXVII,158,14.

სასყიდელ-ი საფასური, გასამრჯელო: „ამისთვის დიდ არს **სასყიდელი** სათნოებისათ, რომელ ტკივილიცა აქუს და შრომა“ 46,173,11. იხ.: **საფასუ-დ**.

სასწაულ-ი ნიშანი: „იხილის თუსისა აღსასრულისა **სასწაული**“ 32,147,14.

საუკუნე-დ მარადიულობა: „უკმარ და შიშუელ ყოვლისაგან პეთილისა იქმნების მას **საუკუნესა** მისლვად ჩუქნი“ 14,105,19.

საფასუ-დ საფასური, გასამრჯელო; სიმდიდრე, ქონება: ქრისტემან სისხლი თუსი დასოხია ჩუქნთვს, ხოლო **საფასუსაცა** არა მივსცემო“ 78,214,

11. იხ.: სასყიდელ-ი. „რომელნი-ესე სიყუარულისათვეს ღმრთისა არცა ოუ საფასეთა შეურაცხ-გვით, მოვიკსენოთ სიყუარული იგი ქრისტეს“ 12,96,6.

საწერტელ-ი ნებრარი: „ეპა, სინანულო, რომელმან საწერტელი სიკუ- დილისა მოჰკუეთ“ LXXXVI, 228, 11.

საჭირო-ი ძნელი: „ნაგები, ახლადლა შენებული, ადვილ არ დასარდუ- ებელად, ხოლო ჟამთა მრავალთა განმაგრებული საჭირო იქმნების“ V,82,17.

სახე-ი არსი, ბუნება: „არამედ დადაცათუ ვერ გულისჯმა-ყვეს ჯეროვნად, გარნა სახე რაიმე მოიღეს ამის საქმისათ?“ 24,121,11.

საჯმარ-ი საჭიროება, მოთხოვნილება: „ესოდენსა უკუე დავაჩნეო თავინი ჩუენი ჭამად, რაიზომ საჯმარსა ბუნებისასა კმა-ყყოფვოდის“ 46,172, 23.

საჯმარ-ი საჭირო: „არა საჯმარ არს ძიებად ამისი“ XXXI,154,4.

საჯუმილ-ი სიმდაბლე: „ამისოჯსცა გოდებათა იტყბან და საჯუმილისა მდინარესა“ 24,121,12.

სერაბინ-ნ-ი ანგელოზთა დასი: „ოდეს ყოველნი ძალნი ცათანი ქუეყა- ნად მოვიდოდიან – ქერობინნი და სერაბინი“ 9,89,8.

სიდაშნე-ი თავმდაბლობა: „სიდაშნე და სიმაღლე არა თუ ოდენ საუკუნესა მას არიან სარგებელ, არამედ აქავე, ყოველთა კაცთა მიერ საყუარელ“ 48, 177,10.

სიმგურვალე-ი აქ: სიკეთე: „გონებისა უკუე სიმგურვალე გიტმს და უკუეოუ ესე გაქუნდეს, ვერა გაგონს სიგლახაკემან, რამეთუ გონებისა ლმობიერებად საჯმარ არს“ LXXV, 210, 9.

სიტყვსმიცემა-ი პასუხის გაცემა: „შ კაცო, სხვსადა თანა-გიც საქმეთა შენთათვეს სიტყვსმიცემა და სხუასა მოუწოდ მოწამედ ქველისსაქმეთა შენთა?“ 66,199,19.

სიფიცხე-ი სისასტიკე: „არა იცი ჭირი იგი კანონთა დადებისად და სიფიცხე სინანულისად“ 22,114,15.

სიფიცხლე-ი სიმკაცრე: „არამცა დადებულ იყო მარხვისა სიფიცხლე“ XLV, 172, 18.

სიხენეშე-დ სიბოროტე: „ნუმცა ვინ თქუენგანი ... მიუპყრობო ყურთა თქუენთა სიხენეშესა მას სიტყუათა მათთასა“ XIII, 104, 3.

სკორე-დ ნაკელი: „მიხედენ ნეტარსა იობს, ვითარსა სიგლახავესა მოვიდა, ვიდრემდის სკორეთა ზედა ჯდა შიშველი პაერთა ქუეშე“ 4, 71, 8.

სულთოქუმა ამოხვნეშა (აქ: მონანიების აზრით): „მოიქმედ და სულთ-იოქუმდ“ 7, 88, 6.

სწავება აქ: შეცნობა, მიღება: „შ მოწყალეო, დაიმარხნე მტკიცე სახე მოძღვრისა შენისა, რომელი ისწავე“ LXXXIV, 222, 21.

ტ

ტაბლისმოდგამ-ი ოანამეინახე: „დავით საულისა თესლისა ... ოანა-მეპურისმტე და ტაბლისმოდგამ ჰყოფს“ XXXVII, 161, 8. იხ.: ოანამეინაგე-დ, პურისმტე-დ, ოანამეპურისმტე-დ.

ტარტაროზ-ი ჯოჯოხეთი: „ამისთვისცა გოდებათა იტყბან და სატუმილისა მდინარესა და ტარტაროზსა“ 24, 121, 12. იხ.: გარესკნელ-ი.

ტყება გლოვა, გოდება: „ნუ ესრეთ უკეროდ ჰგოდებ და ეტყებ“ 34, 151, 7.

უ

უბნობა საუბარი, ლაპარაკი: „მეგობარსა რაღ უუბნებოდი, კრძალუ-ლებით ეუბნები მას“ 44, 170, 13-14.

უბრალოდ უდანაშაულოდ, ბრალის გარეშე: „მას უბრალოდ ეგო-დენი შეემთხვა“ XXXVII, 161, 17.

უგრძნულად უეცრად: „რომელი ახოვან იქმნას ბრძოლასა შინა და უდებ-ყვნა უბლურნი უდებებითა თვისითა, მოინადირონ იგი მტერთა მისთა უგრძნულად“ LXXXIV, 223, 33.

უდარეს-ი უარესი: „უგუეთუ კაცსა ვხედვიდეთ წინაშე ჩუენსა, დადაცათუ უდარეს იყოს ჩუენსა, დავერიდებით ცოდვისა ქმნად“ 19, 111, 4.

უდებ-ი უკეთური: „ვითარცა-იგი უდებსა და დატსნილსა დაღაცაოუ ფრიადი ჟამი მიეცეს სინანულად, ვერვე შეინანებს ცოდვათა ოჯსოა“ 6,83,8.

უვალრეს-ი უკეთესი: „იცის, ვითარმედ სიკუდილი პეთილად ცხორებულთათვს მიცვალებად არს უვალრესისა მის ცხორებისა მიმართ“ 32,147,4.

უთმინობა-ი მოუთმენლობა: „ხოლო ჭირი იგი ოდენ შეემთხუევის და სარგებელსა მისგან ვერარას შეიძენებ უთმინობითა მათითა“ 64,196,20.

უპუდავ-ი მუდმივი, დაუსრულებელი: „რაღზომ უმჯობეს არს ... საუკუნეოა მოსყიდავ კეთილთა... ვიდრე აქა – წარმავალთა ამათ და ... მუნწარსლვად უკუდავსა მას სატანჯველსა“ 22,116,18.

უკურნებელ-ი გამოუსწორებელი: „ვინათვან იხილა იგი, რამეთუ უკურნებელ იყო იგი“ XXXVII, 160,4.

ულმობელობა-ი უდარდებელობა: „ამისთვის დირს ვართ ბევრეულთა გლოვათა, რომელ ესევითარსა უცნობელობასა და ულმობელობასა შინავართ“ 9,92,15.

უმადლოდ მადლიერების გარეშე: „არცა თუ ერთსა ჟამისა უფალ იყო და უნებლიერ და უმადლოდ სხუათა მისცე ყოველივე“ LXV, 197, 26.

უმადლოება-ი უმადურება: „ნუ იქმ გარდარეულსა მას კაცომოყუარებასა მიზეზ უმადლოებისა“ 76,212,13.

უმეცარ-ი უცნობი, უცოდინარი; ურწმუნო: „მე არა თუ უმეცარ ვიყავ შენსა გონებასა, არამედ ამისთვის გიბრძანე ესე, რათა ცნან მორჩილებად შენი ჩემდა მომართ“ 12,102,9. „არა შეშინებოდესმცა უმეცარნი ღმრთისაგან“ 25,128,3.

უნანელ-ი მოუნანიებელი: „უპუმოუ მარადლე ვცოდვიდეთ და უნანელ ვიყენეთ, მოვაწევთ თავთა ჩუქნთა სატანჯველთა“ 19,110,15.

უნდო-ი სუსტი: „სამგზის უვარ-ყო პეტრე უფალი და სამგზისვე ფიცა უნდოხსა მტევლისა სიტყვთა“ 13,VI,5.

უნდოება-ი უგარგისობა, ხანმოკლეობა: „იხილეთ-და პაცობრივთა საქმეთა უნდოებად? 82,220,2.

უნებლიადთ იძულებით: „უსარწმუნოეს არს წყლულებად მეგობრისაგან,

ვიდრე უნებლიათ ამბორის-ყოფად მტერთად“ 82,219,8-9.

უნებლიეთ უნებურად: „არცა თუ ერთსა უამისა უფალ იყო და უნებლიეთ და უმადლოდ სხუათა მისცე ყოველივე მონაგები“ LXV, 197, 26.

ურვება წუხილი: „უკუეთუ ამისოჯს მემტერები, არა მეურვების, სისხლისა ჩემისა მზა ვარ დათხევად მე“ 82,219,24.

ურიდად ურცხვად; მოურიდებლად: „უშიშობისაგან და დავიწყებისა ღმრთისა შთავარდებით ესრეთ ურიდად ცოდვასა“ 19, 111, 7. „ურიდად შეგურისხავ და მძიმეთა მცნებათა მოგუცემო“ 22, 114, 15.

უსიტყუელად მდუმარედ, დადუმებულად: „არა თუ რომელი-ებე უსიტყუელად წინა-გიც, ეგე არს ძე შენი“ 33, 150, 17.

უფალ-ყოფა უფლების ქონა: „უფალ-გართ მუნ შესლვად, უკუეთუ გპნდეს“ 9, 90, 4-5.

უფლება-დ ბატონობა, მთავრობა: „ანდერძნი ... იტყოდიან, ვითარმედ მას ვისმე აქუნდინ უფლებად მისა გლახაკისად, ხოლო მას ვისმე აქუნდინ იგი ჭმარებით“ 82, 220, 13.

უფლება-ნი ბალაუფლების მქონე ზეციური ძალები: „მაშინ იყოს შიში, ოდეს ... ყოველი ძალი ცათანი ქუეყანად მოვიდოდიან, ქერობინნი და სერაბინნი, უფლებანი და სხუანი ყოველნივე“ 9, 89, 9.

უქმება-დ უსაქმობა: „რომელი უქმებასა და განსუენებასა შინა იყოს, ადვილად წარიტაცების ვნებათა მიერ“ 2, 67, 9.

უქცეველად შეუცვლელად: „ვითარ პგიეს ესოდენთა ამათ უამთა წესსა ზედა უქცეველად?“ 62, 194, 16.

უდვაწი ზრუნვის, ყურადღების გარეშე დარჩენილი: „ქრისტემან დასთხია სისხლი თჯის ჩუენოჯს, ხოლო საფასესაცა არა მიგსცემთ, არამედ დაუტებოთ შიშულად და უდვაწდ“ 78, 214, 3.

უშუერი უკეთური, ბოროტი: „ამას ყოველსა ზედა არა თქუა სიტყუად უშუერი“ 4, 72, 15.

უძრები დიდი დანაშაული; უარესი: „ხოლო მრავალთა ქრისტეცა უარ-ყვეს, რომელ-ესე უძრებს არს ყოვლისა“ 8, 88, 23. „ამისოჯს მოვიდა ... ცხორებად, უძრები სიკუდილისად“ XLV, 171, 7.

უცნაურება-ვ შეუცნობლობა, გაუგებრობა: „უცნაურებად სიკუ-
დილისა ყოველთა აშინებს“ XXXI, 146, 3. იხ.: **უცნობელობა-ვ.**

უცნობელობა-ვ მიუხვედრელობა, გაუგებრობა: „ამისთვის დირს
ვართ ბევრეულთა გლოვათა, რომელ ესეფითარსა უცნობელობასა და
ულმობელობასა შინა ვართ“ 9, 92, 14. იხ.: **უცნაურება-ვ.**

უწყალოება-ვ შეუძრალებლობა: „რამ არს კაცისა ამის **უწყალოებამ,**
რამეთუ არცა თუ ცრემლოვს?“ 12, 98, 15.

ვ

ფუფუნეულ-ი შეგძლი, განებივრებული: „შეუეთუ დირსი იპოვს
სული იგი პატივისათ, მაშინ ანგელოზთაგან **ფუფუნეული** იყოს იგი“ LXXXVI,
227, 29-30.

ქ

ქადება აქ: ჩივილ-ი: „იქადის მარადის კრულებათათვეს და ტანჯვათა“ 4,
77, 17.

ქადებულ-ი დამუქრებული: „არა მოქცეულ იყვნენ და არცა დაცხოვომილ
ქადებულთა (A) მათ სატანჯველთა“ XXIII, 118, 10.

ქერობინ-ი ანგელოზთა ერთ-ერთი დასი: „ოდეს ყოველნი ძალნი
ცათანი ქუეყანად მოვიდოდიან, **ქერობინი** და სერაბინი...“ 9, 89, 8.

ქლამინდ-ი წამოსასხამი: „მოჟკეოთა კერძოდ **ქლამინდისა** საულისი“
XXXVII, 158, 9.

ქუედადრეკილ-ი მორჩილი: „მონანულსა არა უკმის გულისწყრომავ ...
არამედ ... **ქუედადრეკილად** მინდობად ღმრთისა წყალობასა ოდენ“ 7, 86, 2.

ქუემავალ-ი მიწიერი: „რამთა ყოველნივე **ქუემავალი** გულისსიტყუანი
ზე აღვმაღლნეთ“ LVI, 184, 12.

ქუემდებარე-ვ აქ: საფუძველში ჩადებული: „წესი ბუნებისათ **ქუე-**

მდებარე იყო ძლეული მის მიერ“ 12, 103, 16.

ღ

ღმრთივგონიერ-ი უფლის მიერ განბრძნობილი: „მაშინ იყო კაცომო-
უარე, ხოლო აწ იქმნა ღმრთივგონიერ“ 3, 68, 12.

ღონე-ვ ხერხი, მცდელობა: „მწევნი მოამჟდნიან კაცთა ღონის ძიებითა,
ხოლო მოშურნე არარამთა სახითა არა დამჟღდნების“ LXVIII, 201, 12.

გ

გებრკუმა შეშლა, შეფერხება: „ოუალნი ბრმანი შუასამხრისა ბრწყი-
ნვალებასაცა მზისასა ბნელად პგონებენ და **გებრკუმის** ყოველსა ადგილსა“
LXI, 194, 4.

გედგომა მიყოლა, გაყოლა: „რომელსაცა განდეს, **გეუდგეთ**“ 29, 137, 19.

გედგომილ-ი აქ: პასუხის მომოხოვი, გამკიცხველი: „რამეთუ იგინი
გლახაკოადა გედგომილ არიან, ამისთვის მე მათდა გედგომილ ვარ და არა
ოუ მდიდაროადა გედგომილ ვარ, არამედ ანგარობადა“ 82, 219, 19-20.

გეთქუმა-ვ მოლაპარაკება: „წერილსა მას შინა გეთქუმისა მათისასა
სიგუდილი ხოლო დაწესიან“ 32, 147, 16.

გეკდიმება შერცხვენა; თავის შეკავება, დანდობა: „რაჟამს ბევრე-
ულთა ბოროტოა ვიქმოდიო, ყოლადვე გევიკდემითცა არა“ LXXIII, 207, 8.
„მოშურნე არა გეიკდემს თჯსობისა მისგან ბუნებისა“ LXVIII, 201, 14.

გეგრძალვა-ვ დაცვა, გაფრთხილება: „და ესრეთ იყოფოდეს ..., გეგრძა-
ლვითა გონებისათოა ყოველთაგან არაწმიდათა გულისხიტყუათა“ XXVII, 133,
17.

გემართება რაიმესთან შებმა, შერკინება: „რომელნი საშიშთა საჭმე-
თა გემართებენ, ღმრთისათვის ჩანს მათი ახოვნებავ“ XXXI, 146, 14.

გემოკრებულ-ი კონცენტრირებული, გაუფანტავი: „გონებითა გ-

მოკრებულითა ილოცვიდა მოტევებისათვეს ცოდვათა შენთავსა“ 40, 165, 5.

შემსგავსებული-ი შესატყვისი, მისადაგებული: „არა დმერომან უმეტესი ქმნას-ა ჩუქნდა მომართ, უკუეთუ შემსგავსებულად ცოდვათა ჩუქნთა ვაჩუქნოთ სინანული?“ 7, 86, 17.

შემუსრვილი-ი აქ: დამდაბლებული, განადგურებული: „მონანულსა არა უკმა გულისწყრომად, არცა შუებად, არცა განცხრომად, არამედ ყოლადვე შემუსრვილად ყოფად“ 7, 86, 1.

შენდობა აქ: დაკისრება: „ამისთვეს შეუნდო ესეოდენთა ჭირთა შთა-ვრდომად, რაოთა უმეტესად იდიდნენ“ 4, 76, 5.

შეოურგულებელად დაუჭირვებელად, უღალატოდ: „ვითარ შეოურგულებელად კელ-ყო საკპრველსა მას საქმესა“ 12, 102, 22.

შერევნილება შერევა, მონაწილეობის მიღება: „ბევრულთამცა ბოროტა ერეოდეს კაცნი“ XXXI, 146, 1.

შესაძინელი-ი მოგება: „ვაჭარმანცა არა კელ-ყოს საგაჭროსა, არა თუ პირველად ესე გამონახის მის მიერი იგი შესაძინელი“ XLV, 172, 4-5.

შესაძრწუნებელი-ი საშინელი: „შევწიროთ წარსრულთა მათთვეს, დიდი ესე და შესაძრწუნებელი“ 34, 152, 9-10.

შესუარული-ი შეზელილი: „ვითარცა ცომი იგი მცირე არნ და ყოველი იგი შესუარული ადაფუვნის ...“ 29, 139, 18.

შესუენებული-ი გარდაცვლილი: „არავინ გონებისა უფალი იგლოვნ მართლისათვეს შესუენებულისა“ 33, 149, 12.

შეყენება შემწყვდევა, ჩაგდება: „უკუეთუ ამას სოფელსა შეეყენოს ვინე დილეგსა ...“ 25, 123, 6.

შეღება მიტანა: „ლოცვასა ... წინაშე დმრთისა მიიყვანებს და სასმენელთა უცლისათა შეიღებს ვედრებასა ამას“ 41, 167, 5.

შეყინება აქ: შეჩერება: „დმერთი მრავალთა აქავე სტანჯავს, რაოთა ვინეთ იგინი და ჩუქნ შევყინდეთ და საუკუნეთა მათ სატანჯველთა არა შთავვარდეთ“ 25, 127, 15-16.

შეცოომილი-ი გზააბნეული: „მე მიმოვალ და მსახურ ვარ ყოველთა ად-

გილიოთი-ადგილად და სახლიოთი-სახლად **შეცომილი**“ 4,74,11.

შეძრწუნება შეშინება: „მოვიწსენოთ სიყუარული იგი ქრისტესი, რომელი აქუნდა პავლეს და **შევძრწუნდეთ**“ 12,96, 8.

შინაგანი გონება სინდისი: „ფრიად გუამხილებნ შინაგანი გონება“ 17,109,2.

შიშუელ-ყოფა განძარცვა, წართმევა: „**შიშუელ-გუგნა** ეშმაკმან ყოვლისაგან კეთილისა“ 9,02,6-7.

შურება შურისძიება: „რამ ვეოთ ჩუენ, რომელნი მათცა ვემტერებით და ვეშურებით, რომელთა არარად ევნოს ჩუენდა?“ 69,203,9.

შურება-ღ სინანული: „ნუ ესრე **შურებით** ვიფხურით ომათა“ 35,152,13.

ჩ

ჩინებული-ი დაწესებული, გამორჩეული: „რომელნი-ესე **ჩინებულ** ვიყვენით ძედ ღმრთისა ყოფად, არარადო ვშორავთ მტერთა მისთა“ 9,92,7-8.

ც

ცემა აქ: კბენა: „ვითარცა-იგი ფუტკარი ვერას აგნებს, რომელსა-იგი **უცეს**, ვითარ თავსა თვალსა, რამეთუ მოკუდებისმცა“ 80,217,4.

ცოომა შეცდომა: „მისთვის ტანჯის კაცი მართალი აქავე ღმერთმან ..., რათა ადგიოცოს ყოველივე **ცოომა** მისი“ 63,195,24.

ცნობის მიწდა გადარევა, ჭირის დაკარგვა: „**ცნობასა მიჰწედ-ა**, ვითარ დაპელავ საჭუარელსა შენსა?“ 12,98,16-17.

ცუდად ცუჭად, ამაოდ: „უკუეთუ გრილისა წყლისა შესუმავ **ცუდად** არა წარვალს, არამედ სასყიდელი მოგუეცემის მისთვისცა...“ 76,213,1.

ცხებული-ი გამორჩეული, ხელდასხმული: „არა მივყო გელი ჩემი ცხებულსა ზედა უფლისასა“ XXXVII,157,10.

ძლება შეძლება: „ვითარ გძლო ჭელსა მისსა ტპროვად ცეცხლისად მის?“ 12, 100, 11.

ძლით იძულებით, ძლიგს, ძალისძალით: „არავე დასცხებიან ბოროტოაგან კაცნი, არამედ ძლით უკუანასკნელ სიბერისა ჟამსა მოვლენან ვიეთნიმე სინანულად“ XXXI, 146, 4.

ძრისმოქმედ-ი ბოროტმოქმედი: „პავლე ... მოცა-იკლა წერონის მიერ, ვითარცა ერთი ძრისმოქმედი“ 29, 141, 21.

ძრისგსენება-ვ გულდრძობა: „ესრეთ წმიდა იყო იგი ყოვლისა ძრისზრახისაგან და ძრისგსენებისა“ XXXVII, 157, 10.

წარმდებად თავხედურად: „რომელი ღმერთსა მარადის წინაშე მისსა მყოფსა ჰქედვიდეს, ოდესმცა ცოდა მან წარმდებად?“ 19, 111, 6.

წარსაგებელ-ი ხარჯი: „უკუეთუ ვიხილოთ, თუ დიად არს წარსაგებელი ჩუენი, ... ვიწყოთ ყოვლით კერძო მორეწად“ 22, 115, 15.

წარტყუენვა-ვ დატყვევება, მოოხერება: „ვაჭარსა მრავალგზის წარეკიდის ზღუასა შინა წარტყმედა სავაჭროებსა, ანუ ავაზაკთა მიერ წარტყუენვა“ 8, 88, 20.

წარუგალ-ი მარადიული: „მოსაგსენებელი სიმდაბლისად ჩუენისად წინაშე მდგებარე არს, რაითა ზედაისზედა წარუგალი იგი სასუმელი მოგუებსენებოდის“ 32, 147, 11.

წარდება წარომევა, მიტაცება: „დიდად შეისმენს დმერთი სულთქუმასა კაცთა ჭირვეულთასა, ოდეს უბრალოდ წარულოთ“ 81, 218, 4-5.

წარკდომა აქ: შემოხვევა: „ნუუკუ მემავიცა წარგვეს თქუენ, ნუვინ წარიკუეთს ცოდვისათვს სასოებასა“ 7, 85, 4.

წინამდებარე-ვ მომავალი: იქსენებდით გარდასრულობა მათ ვნებათა, ... ევედრებოდით დმერთსა აქოცად წინამდებარეთა“ 21, 113, 3.

წუთხი ჩირქი: „იხილე წუთხისა იგი სიმყრალე“ 36,155,2.

წურთა მოლოდინი: „არა შეერთებულ იყვნიან და სიკუდილსა იწურთიდიან“ 32,147,20.

წურთა-ღ წვრთნა: „რომელი ჭირთა და ღუაწლოთა ... შინა იყოს, არცა თუ მოეცალების წურთად ვნებათა“ 2,67,11.

წყინება-ღ შეწუხება, მობეზრება: „დადაცათუ არა მეგობარ იყო, ფრიადის წყინებისათვს მოგცეს წყალობად მისი“ 7, 84,20.

წყობა-ღ ბრძოლა: „არავინ შევალნ მჯედრობად და თუნიერ წყობისა მოელინ გპრგპნსა მოღებად“ 4,77,9.

ჭ

ჭირი აქ: ზრუნვა: „მოხუცებულსა მას სარგებელ-უჩნდა უცხოთა მათთვს ჭირი იგი“ LXXV, 211, 4.

ჭირვეული გაჭირვებული: დიდად შეისმენს დმერთი სულთქუმასა კაცოა ჭირვეულთასა, ოდეს უბრალოდ წარუდოთ“ 81,218,4.

ხ

ხადა დაძახება, წოდება: „მამად მხადი-ა, რომელი მცირედ შემდგომად უშვილო ვიქმნები?“ 12,100,14.

ხადილობა-ღ წვეულება: „არა მას ვიტყვ მეგობარსა, რომელი ჭორციელად ოდენ იყოს და ხადილობისა მოზიარე“ X,95,18.

ხურვებული აქ: გაკეთებული: „ამისთვის ანგაპრობ და იტაცებ, რათა ცხენთა ლაგამნი ოქრომოა ხურვებული იყუნენ?“ LXXXI, 90, 2.

3

ჭამს საჭიროა: „ხოლო უჭმან ლოცვასა თანაშემწედ ცრემლნიცა“ 41,167,2.

ჭელმწიფება-ვ შეძლება: „ეშმაკი ... პგონებდა, თუმცა სძლო მას, უაუ-ეოუმცა მოეცა ჭელმწიფებავ მონაგებთა მისთა განბნევად“ 3,68,18.

ჭელ-ყოფა აქ: გაცნობა, წაკითხვა: „გაცად-კაცადმან ჭელ-ყავნ მისი წიგნი და თვთ სცნათ“ 30,143,22.

ჭელ-ყოფა-ვ აქ: დაწყება, გარჯა: „არა ჯერ-არს წარკუთავ სასო-ებისამ, გარნა კუალად ჭელ-ყოფად სინანულად“ 8,88,15.

ჭმარება-ვ გამოყენება: „ანდერძნი ...იტყოდიან, ვითარმედ მას ვისმე აქუ-ნდინ უფლებავ მისა გლახაკისა, ხოლო მას ვისმე აქუნდინ იგი (სიმდიდრე 6.8.) ჭმარებით“ 82,220,14.

ჭსნილ-ი თავისუფალი: „ძალ-უც საკრველთა ამათ მეფეოა შეძრწუნებად... და სარწმუნოებად უმრავლესთა მოყვანებად, ვიდრე რაჟამს ჭსნილ ვიყავ“ 4,78,12.

3

ჭაერ-ი აქ: სინათლე: „ესე მზე იძლევის და დაიფარვის ლამისა სიბნელითა და წარვიდის ჩუქნისა მის ჭაერისაგან“ 30,142,10.

St. John Chrysostom's Homiletic Collection

“The Pearl” (“Margaliti”)

Summary

The present edition incorporates the Georgian translation of St. John Chrysostom's Homiletic Collection “The Pearl” (“Margaliti”), a scholarly paper and the vocabulary of the text.

The scholarly paper consists of a brief introduction and four chapters.

The introduction gives a general estimation of St. John Chrysostom's literary legacy and also some data on his works, published in various languages.

The first chapter: The Georgian Edition of St. John Chrysostom's Collection of Homilies ”The Pearl” introduces its translator and his time (the collection was translated from Greek into Georgian by the great Georgian Church Father and thinker St. Euthymius the Athonite purportedly at the end of the 10th century or the beginning of the 11th century), it expounds on the essence of the work and its layout, gives the reasons for the popularity of the collection throughout the Christian world. The present edition is based on lists belonging to the 10th-12th and to the 15th-16th centuries; and this chapter also has their detailed analysis. Only two of the oldest lists – S 4936 of the 11th c. and A 50 of the 12th-13th cc. are available in Georgia; but the Sin 85/51 and Ath.77/41 of the 11th c. are preserved in the places where their copies were made, on Mount Sinai and on Mount Athos; there is also another 11th century list (E16) which in the 19th century was taken from the Holy Cross Monastery of Jerusalem to Petersburg. It is now preserved there, in the Georgian manuscripts' fund of the Institute of Oriental Studies. Photo films of two of the three manuscripts - Sin 85/51 and Ath. 77/41 are in Georgia, kept at the National Center of Manuscripts and the data given in them are also considered in this work.

The same first chapter states the correlation of all the texts of “The Pearl”, preserved in the aforementioned lists, to each other: all of them are of the same edition; they constitute two variation groups bearing close similarity:

one of these groups originates from Mount Athos (Ath.77/41, A 50 and the 16th c. A 733), and the other – from Mount Sinai (Sin 85/51, S 4936 and the 16th c. H 1674).

The second chapter of the scholarly paper expounds on the structure of the collection “The Pearl”. It has been ascertained that the collection studies 20 issues in all. Each of these issues is discussed in one main text and a few subtexts. The division of these homilies into main texts and subtexts is relative: in some cases subtexts are longer, giving a more detailed analysis of the topic. The study of the entire body of the book has shown that the main text bears the function of an introduction in which the issue in question is developed while the subtexts expound on various aspects of the same subject. The so called main text or introduction is titled as “Expounded by Chrysostom”, but the subtexts have the subtitle “From the Expounded by Chrysostom” meaning that they contain excerpts from St. John Chrysostom’s comments on various passages from the Holy Script and discourses. In the earliest lists, the texts of the both categories are written similarly with the bold Asomtavruli alphabet; however, in the later manuscripts of the 18th and the 19th centuries, the aforementioned alphabet is only used in the titles of the main texts, while the subtexts bear subtitles of the same regular letters which the body of the texts is written with. Thus, it was in the 18th-19th centuries that “The Pearl” was formed as a twenty-chapter collection and this had been envisaged in the earliest lists also.

The third chapter covers all the 18th and 19th century lists with the incorporated in them collection “The Pearl”. They are selected in sections according to their closeness to each other and to the earliest lists. The focus of their selection, along with their textual features, is the core principle of the structure of the collection: either the titles of all the texts are written in a uniform style with the body of the texts, as it is done in the oldest manuscripts, or they follow the style introduced in one of the 18th century lists (Q725), in which the entire material is integrated in 20 chapters. As concerns the editorial aspect of the work, the latest lists are designed in the same style with those of the earliest period – all the lists comprise texts of the same edition with bits of slightly different variations.

The fourth chapter of the research is: The Greek Source of the Georgian Edition of St. John Chrysostom’s Collection “The Pearl”. This chapter concentrates on the fact that there exist so called Greek Eclogues or collections in which excerpts from St. John Chrysostom’s homilies,

comments and discourses are incorporated. These eclogues bear the Greek title „Ἐκλογαὶ; apo; diaf orwn Logwn”. Apart from it, there is preserved a Greek collection with the duel title “Pearl” which is the same as “Excerpts” (Iwannou Crusostomou, „Margaritai, Λόγοι διαφόροι”, ekdosei~ B. Rhgopoulou). As it is seen from the Greek title, there is a mark of equality between “Margaritai” and „Ἐκλογαι“ and this very fact allowed us to compare the Georgian material with the accessible for us edition of 47-text Eclogues (Sancti Patris Nostri Joannis Chrysostomi, Archiepiscopi Constantinopolitani, Opera Omnia, Eclogae ex diversis homiliis (Ἐκλογαι; apo; diaf orwn Logwn), Patrologiae Cursus Completus, Accurante J. –P. Migne, 63, col. 568-902, Brepols-Turnhout, 1979). This work helped us discover that the main part of the Georgian version (17 texts) has its correlative body in the Greek Eclogues; however, the Georgian version is an abridged edition with sporadically occurring modified parts. We suppose this modification belongs to the author of the translation St. Euthymius the Athonite. Abridgment or expansion of texts of Greek sources and the accomplishment of the work with comments was a regular method for St. Euthymius the Athonite. The Georgian translation of “Pearl” is in complete conformity with St. Euthymius’ intention to make the text comprehensible to the utmost and easy to perceive for the Georgian reader. Thus the study of the Georgian translation of “Pearl” made it evident to us that the structure of this collection was worked out by the Georgian translator. Apparently, such a bold attitude to the material was encouraged by the fact that in the Greek Language there exist not one edition of “Pearl”, comprising texts of various number (20 to 80).

The present edition is appended with two supplementary texts. The first of them gives an exact list of Georgian and Greek correlative texts, based on the material of the 47-text Greek Eclogues, while the other displays the layout of the Georgian edition of “Pearl”: the collection is arranged in 20 chapters, each of them comprising texts on the topic outlined in that precise chapter (on the whole there are 86 texts).

The second or the main part of the present edition is a Georgian translation of the collection “The Pearl”. As it has already been mentioned, its text is ascertained according to the six lists belonging to the 11th-12th centuries and 15th-16th centuries. For necessity’s sake, indications from the 18th-19th cc. lists are also added to them.

The book is supplied with a vocabulary of rare words.

საძირბელი

შესაგადი	
წმ. ოოანე ოქროპირი და მისი დანატოვარი (ზოგადი მიმოხილვა) -----	5
I. იოანე ოქროპირის ქადაგებათა შემცველი პრეზული „მარგალიტის“ ქართული რედაქციის შემცველი	7
1) „მარგალიტის“ ქართული რედაქციის შემცველი XI-XII საუკუნეების ნუსხები -----	9
2) „მარგალიტის“ ქართული რედაქციის შემცველი XV-XVI საუკუნეების ნუსხები -----	15
3) XI-XVI სს-ის ნუსხების ურთიერთმიმართება -----	17
II. პრეზული „მარგალიტის“ სტრუქტურა -----	20
III. პრეზული „მარგალიტის“ შემცველი XVIII-XIX სს-ის ნუსხები -----	25
1) XI-XVI საუკუნეების ნუსხათა სტრუქტურის მქონე „მარგალიტის“ გვიანდელი კრებულები -----	25
2) ოცთავიანი სტრუქტურის მქონე გვიანდელი (XVIII-XIX სს-ის) ნუსხები და მათი ურთიერთმიმართება -----	30
IV. წმ. იოანე ოქროპირის პრეზული „მარგალიტის“ ქართული რედაქციის ბერძნული წყარო -----	36
დანართი № I.	
„მარგალიტის“ ქართული და ბერძნული რედაქციების თანხელრილი საკითხავები (47 საკითხავიანი ბერძნული „ეკლოგების“ მიხედვით) —	50
დანართი № II.	
„მარგალიტის“ ქართული რედაქციის შედგენილობა -----	53
გამოყენებული სამეცნიერო ლიტერატურა -----	59
ტექსტისათვის -----	63

თავი I.	
პირველი თქუმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისად იოანე ოქროპირისად: მოთმინებისათვს	65
თავი II.	
თქუმული მისივე, სინანულისათვს და სათნოებათა მოგებისათვს და მავნებელთა განდევნისა	81
თავი III.	
მისივე, სწავლად სიყუარულისათვს	94
თავი IV.	
თქუმული წმიდისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისად, რაოთა ვივლტოდით ცოდვისაგან	104
თავი V.	
თქუმული მისივე, საუკუნოესა სასჯელისათვს	118
თავი VI.	
მისივე, სათნოებათათვს და უკეთურებისა	133
თავი VII.	
მისივე, წმიდისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა, სიკუდილისათვს და რაოთა არა ზომისა მეტად გიგლოვდეთ მიცვალებულთათვს	145
თავი VIII.	
თქუმული მისივე, უმანკოებისათვს და ძრუჭსენებლობისა	157
თავი IX.	
ლოცვისათვს ანდრიატელთათვს თქუმულისაგან	164
თავი X.	
სწავლად წმიდისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისად, მარხვისათვს და სიწმიდისა, თარგმანებისა მისგან დაბადებისა	171
თავი XI.	
სჯულისათვს ბუნებითისა თქუმულისაგან	175

თავი XII.	
მისივე, სულისათვის მიგებისა	181
თავი XIII.	
სწავლად წმიდისა მამისა ჩუქნისა იოანე ოქროპირისამ, რამთა არა მივეახლებოდით უღირსად ქრისტეს საიდუმლოთა	184
თავი XIV.	
წმიდისა მამისა ჩუქნისა იოანე ოქროპირისა, სიტყუანი განგებულებისათვის სტაგერის მიმართ მიწერილისა	191
თავი XV.	
თქუმული მისივე, ამპარტავნებისა და ზუაობისათვის	197
თავი XVI.	
შურისათვის და მტერობისა	201
თავი XVII.	
მოწყალებისათვის სტაგეროსის მიმართ	207
თავი XVIII.	
მისივე, წმიდისა იოანე ოქროპირისა სწავლანი მოწყალებისათვის და ჰანგარებისა და სიმდიდრისა ებრაელთა ეპისტოლისა	210
თავი XIX.	
თქუმული მისივე, წმიდისა იოანე ოქროპირისა, სიყუარულისათვის და მოწყალებისა. თარგმანებისაგან იოანეს სახარებისა	222
თავი XX.	
თქუმული წმიდისა იოანე ოქროპირისა სინანულისათვის	225
ლექსიკონი	230
Summary	258

თბილისის სახელიშვილ აკადემიისა და სემინარის
გამომცემლობა
2015

კომპიუტერული უზრუნველყოფა და ტექნიკური რედაქტორი
შორენა ფარქოსაძე

რედაქციის მისამართი:
თბილისი, სიონის ქ. №13/40.

E-mail: gamomcemloba@mail.ru

Address of editorial Board:
13/40, SIONI STR. TBILISI.

დაიბეჭდა გამომცემლობა „მერიდიანში“
თბილისი, ალ. ყაზბეგის გამზ. №47

E-mail: info@meridianpub.com